

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Asistovaný kontakt rodičů a dětí

Diplomová práce

Lenka Oravcová

Katedra: Katedra pastorační a sociální práce

Vedoucí práce: PhDr. Hana Janečková, PhD.

Studijní program: Teologie (N6141)

Studijní obor: Křesťanská krizová a pastorační práce - Diakonika

Rok odevzdání: 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem Asistovaný kontakt rodičů a dětí napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 14. června 2018

.....
Lenka Oravcová

Bibliografická citace

Asistovaný kontakt rodičů a dětí [rukopis]: diplomová práce / Lenka Oravcová; vedoucí práce: PhDr. Hana Janečková, PhD.-- Praha. 2018. – 222 s.

Anotace

Diplomová práce se zabývá realizací asistovaných kontaktů rodičů a dětí v obtížné životní situaci z pohledu pracovníků neziskových organizací a pracovníků OSPOD.

Cílem diplomové práce i výzkumu je zmapovat činnost aktérů, kteří se podílejí na realizaci asistovaných kontaktů v rámci stávající struktury, procesů a multidisciplinární spolupráce na území Zlínského kraje. Stěžejní částí práce je kvalitativní výzkum zpracovaný metodou zakotvené teorie. V závěru práce reagují na stanovený cíl diplomové práce a poukazují na to, že realizace asistovaných kontaktů rodičů a dětí představuje vysokou míru náročnosti, které jsou pracovníci vystaveni, což je příčinou jejich obtížného zvládnutí. Pracovníci kladli důraz na prohloubení a nastavení multidisciplinární spolupráce, sdílení dobré praxe na území Zlínského kraje, rovněž na dostatečně profesně i početně sestavený tým, a především změnu legislativy.

Klíčová slova:

asistovaný kontakt rodičů a dětí, rodina, rodičovství, rozpad vztahu, obtížná životní situace, aktéři asistovaného kontaktu, struktury, procesy, multidisciplinární spolupráce, Cochemovský přístup, zakotvená teorie

Annotation

The thesis deals with implementation of assisted contacts of parents and children in difficult life situation, seen from the point of view of staff of non-profit organizations and OSPOD (= Child Protection Authority).

It aims to map the activities of the participants involved in the implementation of the assisted contacts within the existing structure, processes and multidisciplinary cooperation within the Zlín Region. The core part of the thesis is qualitative research performed by the method of the grounded theory. At the conclusion chapter I respond to the stated aim of the diploma thesis and I point out that the implementation of assisted contacts of parents and children represents high degree of demands on the staff. This is the cause of difficult handling of the implementation. The staff workers stressed the deepening and setting up of multidisciplinary cooperation, sharing of good practice in the Zlín Region, as well as creating a team sufficiently professional and numerous and, above all, a change of legislation.

Keywords:

assisted contact of parents and children, family, parenthood, disintegration of relationship, difficult life situation, participants of assisted contact, structures, processes, multidisciplinary cooperation, Cochem model, grounded theory

Poděkování

Děkuji vedoucí práce PhDr. Haně Janečkové, PhD. za odborné vedení, cenná doporučení i podporu při zpracování mé diplomové práce. Za konzultace a odborné nasměrování děkuji rovněž Mgr. Petře Klvačové, PhD. Také bych chtěla poděkovat všem komunikačním partnerům, že si našli čas a poskytli mi rozhovory.

Můj dík patří také mé rodině za poskytnuté zázemí, pochopení, trpělivost a toleranci. Rovněž děkuji svému církevnímu společenství a přátelům, kteří mi byli oporou i povzbuzením, zvláště přítelkyním Kateřině a Daně.

Obsah

Úvod.....	9
1 Rodina.....	12
1.1 Pojetí rodiny.....	12
1.1.1 Pohled Bible na manželství a rodinu	15
1.2 Proměna rodiny v čase.....	16
1.3 Rodina v krizi – destabilizace rodiny a její příčiny	19
1.4 Rodičovství.....	23
1.5 Rozchod rodičů.....	26
2 Asistované kontakty rodičů a dětí.....	31
2.1 Vysvětlení pojmu asistovaný styk, chybějící legislativa	33
2.2 Legislativní opora asistovaného styku.....	34
2.2.1 Úprava styku rodičů a dětí v občanském zákoníku	36
2.2.2 Zájem dítěte	38
2.2.3 Rodičovská odpovědnost.....	40
2.3 Okolnosti asistovaných kontaktů.....	40
2.4 Důvody pro asistovaný kontakt	42
2.5 Typy asistovaného kontaktu	44
2.6 Funkce asistovaných kontaktů.....	48
3 Asistovaný kontakt jako proces	50
3.1 Procesy v souvislosti s poskytováním asistovaného kontaktu.....	50
3.2 Průběh asistovaného kontaktu	52
3.2.1 Přípravná fáze asistovaného kontaktu	52
3.2.2 Realizace asistovaného kontaktu	54
3.2.3 Vyhodnocení a ukončení asistovaného kontaktu	56
3.2.4 Časový rámec asistovaného kontaktu.....	57
3.2.5 Cíle asistovaného kontaktu.....	58
3.3 Zkušenosti s asistovanými kontakty v zahraničí	60

4	Aktéři asistovaných kontaktů.....	64
4.1	Pojetí struktury z hlediska organizace a multidisciplinární spolupráce.....	64
4.2	Role soudu, soudních znalců a advokátů v opatrovnickém řízení.....	66
4.3	Role OSPOD nejen v souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů	68
4.4	Organizace a jednotlivci vykonávající asistované kontakty	72
4.4.1	Asistované kontakty vykonávané v rámci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	73
4.4.2	Asistované kontakty vykonávané v rámci odborného sociálního poradenství	76
4.4.3	Asistované kontakty vykonávané na základě pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí.....	79
4.5	Role mediátora v souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů..	80
4.6	Potřebné nástroje pracovníků poskytujících asistované kontakty	83
5	Cochemovský model jako způsob multidisciplinární spolupráce	87
5.1	Cochemovská konvence	90
5.2	Úkoly smluvních partnerů Cochemovské praxe.....	91
5.3	Cochemovská praxe v České republice	94
6	Asistované kontakty ve Zlínském kraji - kvalitativní výzkum.....	98
6.1	Teoretický výzkumný rámec	98
6.1.1	Výzkumný problém	99
6.1.2	Cíl výzkumu, výzkumná otázka	99
6.1.3	Strategie výzkumu a použitá metoda výzkumu	101
6.1.4	Výběr výzkumného vzorku	102
6.1.5	Použitá technika sběru dat	103
6.1.6	Průběh sběru dat	104
6.1.7	Metoda zpracování a fixace dat	106

6.1.8	Metoda analýzy dat.....	108
6.2	Výzkumná validita a etika výzkumu	110
7	Analytická část.....	113
7.1	Analýza získaných dat	113
7.1.1	Otevřené kódování.....	113
7.1.2	Axiální kódování	114
7.1.3	Selektivní kódování	119
7.2	Interpretace dat	122
7.2.1	Kategorie Nesnáze.....	122
7.2.2	Kategorie Východiska	127
7.2.3	Kategorie Činnosti.....	136
7.2.4	Kategorie Projevy a vnímání	149
7.2.5	Kategorie Změna	156
7.3	Diskuse a shrnující závěr výzkumu	165
8	Závěr.....	179
	Seznam použité literatury	183
	Seznam použitých symbolů, obrázků, tabulek a příloh	194
	Příloha 1	196
	Příloha 2	197
	Příloha 3	198
	Příloha 4	199
	Příloha 5	200
	Příloha 6	201
	Příloha 7	222

Úvod

Ve své diplomové práci se zabývám tématem asistovaných kontaktů rodičů a dětí v obtížné životní situaci rodiny. Na tuto problematiku bych se ráda podívala pohledem odborníků, kteří poskytují asistované kontakty, případně zajišťují poskytování asistovaných kontaktů ve prospěch dětí a rodičů.

Proměnou tradičního pojetí rodiny v rodinu postmoderní dochází k možnostem větší variability, rozvolnění rodinných vztahů, a s tím spojenou určitou nestabilitou současné rodiny. Tato skutečnost má dopad jak na společnost, tak na konkrétního rodiče a v neposlední řadě na dítě.

Zhruba každé druhé manželství je ukončeno rozvodem, každá druhá rodina tudíž projde proměnou. V tomto ohledu vzniká nová síť komplikovaných a variabilních vztahů. (Možný, 2006, s. 227) Pokud se rodiče rozcházejí, nebo rozvádí, a nedokáží se vyrovnat s tím, že role partnerská končí, ale role rodičovská zůstává, může nastat konfliktní situace.

Podnětem pro asistované kontakty jsou kromě rozvodů i další obtížné životní situace rodiny, jako například návrat rodiče z výkonu trestu odnětí svobody, setkávání rodičů s dítětem v rámci náhradní rodinné péče, závislost jednoho z rodičů atp.

Stále více rodičů se v těchto obtížných životních situacích, či krizi rodiny obrací na odborníky, od kterých očekávají pomoc se zajištěním kontaktu s jejich dítětem. K nim bývá nejčastěji přistupováno v situacích, kdy došlo k izolaci dítěte od jednoho nebo obou rodičů, popřípadě jsou vztahy mezi rodiči nebo dalšími osobami problematické, dochází k atakům, bránění ve styku s dítětem nebo jeho ovlivňování. Je proto potřebné pomoci vytvořit bezpečné prostředí pro dítě, a to jak při asistovaném kontaktu, tak i mimo něj.

Motivací k výběru tématu byla osobní zkušenost s touto problematikou a zjištění, že téměř neexistuje odborná literatura k této problematice a legislativně není ošetřeno kdo, jakým způsobem a za jakých podmínek může asistované kontakty vykonávat. Rovněž na pracovišti jsme zaznamenali narůstající zájem ze strany odborníků i rodičů o asistované kontakty. Jedná se z mého pohledu o nesnadnou agendu, která klade vysoké nároky na pracovníky z hlediska odborného i lidského přístupu. Takže na jedné straně určité vakuum a nejistota, a na straně druhé zvyšující se zájem o tuto službu.

Rovněž je potřeba konstatovat, že téma asistovaných kontaktů se prozatím příliš neobjevuje v tuzemské odborné literatuře¹, což souvisí také s relativně krátkodobou existencí této formy pomoci. Existují ovšem některé výzkumu² či odborné práce na toto téma.

Diplomová práce je složena ze tří částí a sedmi kapitol. Jedná se o výzkumnou práci realizovanou metodou zakotvené teorie. Prvních pět kapitol tvoří teoretickou část. První kapitola se věnuje tématům rodina, proměna rodiny v čase, krize rodiny, rodičovství, rozpad rodiny. Témata manželství, rodiny a rodičovství jsem záměrně obohatila o pohled Bible, kterou osobně považuji za jedinečnou knihu, a zároveň koresponduje se zaměřením fakulty, na které studuji. Ve druhé kapitole se zaměřuji na problematiku samotného asistovaného kontaktu rodičů a dětí, a to vysvětlením jednotlivých pojmů, přiblížením okolností, které vedly k poskytování asistovaných kontaktů, popisem jednotlivých typů a forem. Rovněž uvádím některé zkušenosti s danou problematikou v zahraničí. Třetí kapitola zachycuje procesy, tedy postupy, fáze, cíle a časový rámec asistovaného kontaktu. Čtvrtá kapitola přibližuje jednotlivé aktéry asistovaných kontaktů a jejich činnost. Rovněž se zaměřuje

¹ Zmínila bych knihu „Děti a rodiče v rozvodu“ autora Oldřicha Matouška, která se problematikou asistovaných kontaktů v souvislosti s rozpadem rodiny zabývá, z níž jsem hojně čerpala v teoretické části diplomové práce. (Matoušek a kol., 2015)

² Výzkum „Analýza o realizaci asistovaných styků“ realizovaný agenturou AUGUR Consulting, s. r. o. v roce 2016 – cituji z něj ve své diplomové práci.

na strukturu organizace v souvislosti s multidisciplinární spoluprací a na nástroje, které mají pracovníci k dispozici pro realizaci asistovaných kontaktů. Pátá kapitola přibližuje Cochemovský model, jako ověřenou zkušenost ze zahraničí, formu multidisciplinární spolupráce a způsob účinné pomoci jak pro děti a rodiče, tak pro aktéry, kteří s rodinou v obtížné situaci spolupracují.

Ve druhé části diplomové práce, v šesté kapitole, se věnuji metodologii, ve které popisuji metody a postupy výzkumu, pomocí nichž zodpovím hlavní výzkumnou otázku: Jaké zkušenosti mají pracovníci neziskových organizací a pracovníci OSPOD s poskytováním asistovaných kontaktů na území Zlínského kraje, se strukturami, ve kterých probíhají, s procesy, jejichž prostřednictvím jsou uskutečňovány a s multidisciplinární spoluprací? Závěrečná část práce je věnována empirickým datům, která byla během výzkumu získána. Pomocí metody zakotvená teorie, kterou jsem si pro realizaci výzkumu zvolila, popisuji jednotlivé kroky analýzy, a to otevřeného, axiálního a selektivního kódování. Součástí sedmé kapitoly je interpretace získaných dat, diskuze a shrnující závěr.

1 Rodina

Asistované kontakty rodičů s dětmi úzce souvisí s tématem rodiny, a to nejčastěji rodiny v rozpadu. Důvodů, proč probíhají asistované kontakty je více, je možné konstatovat, že se jedná vždy o rodinu v obtížné životní situaci,³ přesněji řečeno v obtížné životní fázi, neboť se jedná o situaci, která má svůj vývoj, své etapy, a trvá relativně dlouhou dobu. V následujícím textu se proto budu věnovat popisu a pojetí současné rodiny, krizi rodiny, rodičovství a tematice rozvodu. Patrně nestandardně, ale s odhodláním sobě vlastním si dovolím malý exkurz do Bible, ve které budu hledat uvedená témata s tím, že nadčasovost a bohatství této knihy se může stát inspirací, kotvou či alespoň zrcadlem.

1.1 Pojetí rodiny

Pojem rodina je definovaný v sociologickém slovníku obecně jako *„obecně původní a nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou, a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorců chování a zachování kontinuity kulturního vývoje.“* (Fišerová in: Maříková, Petrusek, Vodáková 1996, s. 940) Není pochyb o tom, že rodina je dle této definice důležitou společenskou jednotkou (buňkou), která umožňuje rodičům zásadním a jedinečným způsobem ovlivnit a do života vybavit a vyslat své děti v naději kontinuity a přesahu svého bytí.

³ Pojem obtížná životní situace je možné vyvodit z definice sociálního fungování dle Navrátila a Musila. Podle autorů sociální fungování klade důraz na schopnost člověka zvládat obtížné situace, které vznikají jako důsledek jeho nerovnovážné interakce se sociálním prostředím. (Navrátil, Musil, 2000) Konkrétní obtížné situace v souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů jsou popsány v kapitole 2. 3.

V sociologickém pojetí dle Giddense rodina představuje skupinu osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědni za výchovu dětí, (Giddens, 1999, s. 156) sdílí společnou domácnost a plní společensky stanovené a uznávané společenské role. (Možný, 1990, s. 25) Rodiče v rámci rodiny, ať už žijí ve společné domácnosti nebo ne, mají tedy zodpovědnost za výchovu dětí a stávají se vzorem pro své děti, a to jak v pozitivním, tak i negativním slova smyslu. Rodina totiž ovlivňuje vývoj jedince, vytváří citové vazby, které mají dlouhodobý vliv a zapisují se trvale do duševního života dítěte, což je možné považovat za primární funkci rodiny. Jedinec si odnáší s sebou do života základní pojetí citů a modely chování jako své vlastní dispozice a sklony. Právě v rodinném společenství se kladou základy budoucího jednání mimo rodinu (Jedlička a kol., 2015, s. 35)

Anthony Giddens rodinu označil za tzv. „skořápkovou instituci“ s odůvodněním, že název zůstává stejný, ale její charakter se proměňuje. (Giddens, 2000, s. 30) Což je možné podtrhnout vyjádřením Matouška: *„Postmoderní rodiny již nejsou zakládány proto, aby reprodukovaly populaci nebo jinak prospívaly velkým společenstvím lidí. Rodiny postmoderní doby jsou zakládány kvůli uspokojování citových potřeb partnerů (nikoliv dětí!). Stabilita těchto rodin proto stojí a padá s citovou bilancí partnerského vztahu. Rodina je více privátním podnikem. Dítě je především citovou investicí. Investice velká a nevratná“*. (Matoušek a kol., 2008, s. 182) Rodina je tedy unikátní a nenahraditelnou institucí proto, že nejlepším možným způsobem spojuje specifické a univerzální. Bez osobního, vysoce angažovaného zaujetí rodičů na osudu dětí by se děti vychovat nedaly. Bez respektu k danému stavu společnosti a jejím potřebám rovněž ne. (Matoušek, 1997, s. 8)

Vzhledem k tomu, že asistované kontakty mohou probíhat nejen mezi rodiči a dětmi, ale mohou se vztahovat i na širší rodinu, například prarodiče, uvádím definici dle Giddense, který popisuje *„příbuzenství jako vztah mezi*

jedinci, jenž vzniká buďto sňatkem, anebo pokrevními vazbami z otcovské či mateřské linii.“ (Giddens, 1999, s. 156) Rovněž v sociologickém slovníku najdeme, že rodina je *„forma dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti.“* (Jandourek, 2007, s. 206)

Výše uvedené pojetí sociologické a sociálně psychologické je potřebné pro účely této diplomové práce doplnit o pojetí rodiny z právního hlediska, které je pro pomáhající pracovníky rovněž významné. V právnícké literatuře se více než pojem rodina používá vyjádření rodinná kolektivita jako základní článek společnosti. (Stašová, 2001, s. 78) V právním řádu České republiky nenalezneme definici rodiny, o kterou by se mohli pomáhající pracovníci podílející se na výkonu asistovaných kontaktů opřít, a to i přesto, že ve stěžejních zákonech, se kterými pracují, se pojem rodina opakovaně vyskytuje. Ani v novém občanském zákoníku, jehož součástí je i rodinné právo, nenalezneme vymezení pojmu rodina. Je zde pouze uvedeno, že *„rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany.“* (zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník, §3, odst. 2) Jistý návrh definice rodiny můžeme nalézt ve Všeobecné deklaraci lidským práv z roku 1948, kde se uvádí, že rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má tak nárok na ochranu jak ze strany státu, tak ze strany samotné společnosti. (Stašová, 2001, s. 81)

Závěrem je možné shrnout, že rodina je bezesporu základní sociální skupina, kterou spojují nejrůznější vztahy. Na druhou stranu právě společnost rodinu neustále formuje a ovlivňuje. Funkční rodina musí plnit řadu úkolů a rolí, které jsou pro život člověka důležité. Významným úkolem je poskytovat svým členům ochranu, a to zvláště v době, kdy nejsou schopni se o sebe postarat. Je nutné si uvědomit, že zvláště pro dítě má rodina nezastupitelný význam. Mělo by se jednat o bezpečný prostor, domov, ve které se může

svobodně rozvíjet, získat pevné a spolehlivé hranice a potřebný pocit jistoty. Rodina napomáhá dítěti uvědomit si své místo a svou roli ve společnosti, má rozhodující vliv na celkový rozvoj osobnosti dítěte. Proto se jeví jako důležitá podpora a pomoc rodině, rodičovství a ochrana dítěte v souvislosti s tíživou životní situací, například rozpadem rodiny.

1.1.1 Pohled Bible na manželství a rodinu

Bible je v evropském prostředí jedním z nejstarších dokumentů s uceleným pohledem na manželství a rodinu, a proto bych zde chtěla uvést několik základních myšlenek k tomuto tématu.

Člověk je bytost vztahová. Je autonomní bytostí, která existuje sama za sebe, přitom se ale neobejde bez vtažů k druhým lidem, k věcem, ke stvoření. Pokud člověk nalezne životního partnera, vytvoří s ním novou bytost, nový celek, totiž manželskou bytost. Muž a žena jsou zcela odlišní, byli stvoření, aby se vzájemně doplnili. (Mixa, 2015, s. 7-9) Svazek mezi mužem a ženou činí obraz, podobu svazku Boha s člověkem. Je předobrazem Boží lásky, věrnosti, Jeho tvořivé síly. První pár lidského druhu začíná svůj život na zemi a je, jak už bylo řečeno, obrazem Božím: „*Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil.*“ (Bible, Gen 1,27.) Antropologická odlišnost obou pohlaví je součástí stvoření a má hlubší význam. Člověk nalezne naplnění a smysl své podstaty ve vztahu k druhému a s druhým. (Kasper, 1997, s. 25) Bible popisuje, že člověk je učiněn obrazem Božím jako muž a žena pospolu. Není to tedy ani muž sám nebo žena sama, protože „*Není dobré, aby byl člověk sám. Učiním mu pomoc jemu rovnou.*“ (Bible, Gen 2,18.)

Podle Slavíka samotné manželství je tedy Bohem definováno a ustanoveno. S tím souvisí také zacílení tohoto společenství k předání života, tedy k založení rodiny. V Genesis se hovoří o plodnosti, a to plodnosti duchovní i tělesné. (Slavík, 1998, s. 11) V první Mojžíšově se dočteme: „*A Bůh jim*

požehnal a řekl jim: Plod'te se a množte se a naplňte zemi.“ (Bible, Gen 1,28.)

I text v Gen 2,24, mluví o bytostné jednotě, hovoří i o dětech, které jsou jakýmsi viditelným vyjádřením ontologického pouta rodičů, když jsou jedním tělem z oněch dvou. (Slavík, 1998)

V Genesis závěrem druhé kapitoly je uvedeno: *„Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem.*“ (Bible, Gen 2,24) Tedy doporučení pro blízkost a hloubku vztahu mezi mužem a ženou a oddělení se od původní rodiny.

Je patrné, že Bible nabízí jedinečný pohled na manželství a rodinu, které popisuje v úzkém vztahu k Bohu.

V souvislosti s rodičovstvím bych chtěla zmínit pohled Bible na toto téma. Například v listu Efezským se vyjadřuje apoštol Pavel k úctě dětí k rodičům se zaslíbením: *„Cti svého otce a matku, to je první přikázání se zaslíbením, aby ti bylo dobře a abys byl dlouhověký na zemi“.* (Bible, Ef. 6, 2-3) Kladu si otázku, nakolik svým chováním, komunikací a jednáním napomohou rodiče v rozchodu svým dětem, aby mohli mít v úctě oba rodiče? Nakolik rodiče manipulují, lžou a navádějí vůči druhému rodiči, a co svým chováním způsobují v konečném důsledku v životě dítěte?

1.2 Proměna rodiny v čase

Rodina prošla nejen v evropské společnosti během staletí změnami. Jednotná sociologická teorie rodiny dnes neexistuje, stejně jako neexistuje podle Možného jednotná „rodina“. Z široké, několikagenerační rodiny je nyní spíše jen rodina užší, tedy nukleární – rodiče a děti. A i tato tradičně chápaná rodina tvoří dnes v Evropě jen asi čtvrtinu ze všech domácností. (Možný, 2008, 25)

Tradiční rodina představovala především hospodářskou jednotku, kdy do domácích prací byla zapojena celá rodina, včetně dětí. (Giddens, 1999, s. 89) Tradiční forma rodiny se vyznačovala stabilní manželskou dvojicí s velkým počtem biologických dětí. (Gjuričová, Kubička 2009, s. 92) Manželství se neuzavíralo na základě lásky a ani nebylo považováno za místo, kde by se mohla láska rozvíjet. (Giddens, 1999, s. 72) Tradiční rodina pojímala manželství jako něco, co je přirozené či automatické, jako jedno z životních stádií, kterými by si měla většina lidí projít. Slovo manželství bude stále stejným slovem, ale jádro a vnitřní význam tohoto pojmu se dle Giddense změnil. Dnes je jádrem tohoto výrazu rodina, kterou tvoří pár sezdáný či nesezdáný a děti. Vztah je již založen na komunikaci, intimitě, lásce a sexuální přitažlivosti. (Giddens, 2000, 77-78)

Od sedmdesátých let prudce stoupá počet nemanželských dětí, jedná se asi o čtvrtinu dětí, kdy již není možné hovořit o legitimitě či nelegitimitě dětí a o monopolu manželství na plození a socializaci dětí. Individualistické klima, hodnota svobodné volby zdůrazňované na úkor hodnoty odpovědnosti způsobily postupně podstatné oslabení vlivu rodiny původní na potenciální status rodiny prokreační a minimalizovaly tento stabilizační prvek. Transcendentní garance svazku slábne, kdy křesťansky pojímané manželství je nahrazeno pojetím manželství jako občanské smlouvy. Začal růst počet rozvodů a opakovaných manželství. Dle Možného rodina nejen ztratila monopol na plození dětí, ale přestala mít děti vůbec, kdy podíl dobrovolně bezdětných stoupá, hovoříme o tzv. programově bezdětných. Pro ženu se stává důležitá profesní kariéra, mateřství se mění z celoživotního údělu na poměrně krátkou epizodu. (Možný, 2008, s. 23)⁴

⁴ Tyto aspekty úzce souvisejí s tzv. krizí rodiny, o které je více uvedeno v kapitole 1.3

Tyto změny zásadním způsobem hluboce zasahují sociální struktury soudobých společností i individuální životy jednotlivců. Po rodině moderní přichází tzv. rodina postmoderní.

Podobu postmoderní rodiny ovlivňují hodnoty dané doby a dané společnosti. I v této postmoderní společnosti rodina zůstává místem, které by mělo všem svým členům a především dětem, poskytovat potřebnou ochranu a pomoc, a to i tehdy, když se rodič v obtížné životní situaci rozhodne obnovit vztah se svým dítětem prostřednictvím asistovaných kontaktů. Zvláště pro každé dítě je totiž důležité vyrůstat v harmonickém rodinném prostředí, obklopené láskou s pocitem bezpečí a důvěry. Dítě nemůže získat základní pocit jistoty bez jistoty v blízkých lidech. Také nemůže nabýt dovednosti, získat postoje a hodnotovou orientaci, aniž by nebylo vystaveno trvalému působení angažovaných dospělých pečovatелů. (Matoušek a kol., 2008, s. 183)

Postmoderní rodiny jsou utvářeny především kvůli uspokojování citových potřeb partnerů, z čehož vyplývá, že stabilita rodiny je ovlivněna citovým vztahem partnerů. City představují křehké pouto, a proto se i rodina stává křehkou institucí. Křehkost rodiny musí například společnost kompenzovat ochranou dítěte v případě vážných rozepří mezi partnery, jako jsou třeba rozchody rodičů. (Matoušek a kol. 2008, s. 181) Rodina se stává křehkou také díky větší individuální svobodě, kterou v ní lidé nacházejí. Nejsou totiž ovlivňováni sociální kontrolou ani nátlakem mocenských struktur komunit. Nelze se ale divit, že je nestálá a dlouho nevydrží. (Gjuričová, Kubička, 2009, s. 94)

O proměně rodiny v čase z hlediska charakteristik rodiny tradiční, moderní a postmoderní vypovídá následující přehledná tabulka.

Tabulka č. 1 – Základní charakteristiky tradiční, moderní a postmoderní rodiny

	TRADIČNÍ	MODERNÍ	POSTMODERNÍ
Struktura	široká, vícegenerační	nukleární, manželská	variabilní, individualizovaná
Základní kapitál	ekonomický	ekonomický, sociální, kulturní	sociální, KULTURNÍ
Legitimizace	sex, děti	děti	NELEGITIMIZUJE
Role	komplementární, hierarchizované	segregované, komplementární	individualizované
Funkce	univerzální	pečovatelské, statusotvorné, citové	CITOVÉ
Autorita	otec	otec – matka, funkčně segregované	individualizovaná, slabá
Reprezentace diskursu	náboženská, církevní	občanská	masmediální
Mezigenerační přenos	patrilinéární, autoritativní	demokratický, smíšený	slabý

Zdroj: Možný, 2008, s. 23

1.3 Rodina v krizi – destabilizace rodiny a její příčiny

V odborné literatuře se při označování dnešního stavu současné rodiny setkáváme s pojmem krize rodiny. Nicméně odborná veřejnost je nejednotná, zda se opravdu jedná o projevy krize nebo pouze o nutnou vývojovou institucionální proměnu. Případně zda se jedná o souborné označení změn v pevnosti a stálosti vazeb rodiny. V této kapitole se pokusím zmapovat některé z příčin a projevů v souvislosti s uváděnou krizí rodiny.

Rodina je instituce, kterou formuje civilizace, kultura i společnost. Současná civilizace západního typu je založena na myšlence univerzality lidských práv, na ideálu realizace osobního potenciálu každého jednotlivce, na práci jako určujícím faktoru společenského postavení, na svobodné volbě

náboženství a na volném trhu idejí a zboží. (Matoušek, Pazlarová, 2014, s. 11-13) Podle Krause je postmoderní rodina charakteristická ztrátou tradiční podoby, dochází k její destabilizaci a zásadní změně v její struktuře. (Kraus, Poláčková, 2001, 83.) Tradiční pojem rodina dostává široký a neostrý význam. V současnosti totiž existuje množství forem rodinného soužití zahrnující všechny myslitelné kombinace biologického příbuzenství, legalizovaných i nelegalizovaných vztahů mezi dospělými i mezi dospělými a dětmi či mezi samotnými dětmi (Matoušek, Pazlarová, 2014, s. 13) Neméně podstatným znakem je přechod celé řady funkcí rodiny na jiné instituce. (Kraus, Poláčková, 2001, s. 83)

Kraus upozorňuje na přetížení rodiny, které se projevuje na jejím fungování. Typický je nedostatek času, který mohou rodiče věnovat pro běžné chvíle strávené s rodinou, což dětem mnohdy kompenzují materiálními dary. Zvýšená kompenzace pak může vést ke změnám hodnotových žebříčků i ovlivnění charakteru dítěte. (Kraus, 2008, s. 85)

S přetížením rodiny souvisí i dvoukariérový způsob života, který klade vysoké nároky na zvládnání profesní kariéry i rodiny. Upozorňuje rovněž na izolovanost rodiny, která způsobuje uzavřenost od okolní společnosti, anonymitu vztahů či oddělování života různých generací. Také hovoří o dezintegraci rodiny, která je důsledkem hektického způsobu života a preferencí svých zájmů nad těmi společnými. Zrychlující životní styl s sebou přináší omezení kontaktů mezi členy rodiny. Nové komunikační technologie rovněž ovlivňují trávení volného času, které je díky sociálním sítím omezeno na minimum. (Kraus, 2008, s. 84)

V současnosti jsou v naší společnosti významné tyto typy společného soužití: manželský svazek, nesezdané soužití, jednočlenná rodina a singles, opakovaná partnerství, případně opakovaná manželství (Machonin, 1996, s. 261-270), také jsou akceptována soužití homosexuálních párů. (Matoušek,

2008, s. 182) V současné době dochází k růstu bohatství v individuálních životních drahách každého jednotlivce, což má pravděpodobně vliv i na zvyšující se rozčleněnost typů společného soužití. Dnešní typy společného soužití jsou mezi sebou velice úzce propojeny, takže sociologické ani žádné jiné výzkumy nemohou spolehlivě změřit procento nesezdaných soužití a neúplných rodin. Tyto dvě formy soužití se jakoby „slévaly“ do sebe. (Machonin, 261-269) Také narůstá počet lidí žijících single a to např. z důvodů dobrovolného rozhodnutí pro nerodinný život, zvyšující se zátěže a nároky v rámci naplňování kariéry, nárůst neplodnosti v populaci jak na straně mužů, tak i žen. Singles je považován za nový trend pohodlného života s cílem vyhnout se případné zodpovědnosti. Tyto lidi spojuje mladistvý životní styl a je zde absence rodičovství. (Možný, 2006, s. 54)

Rodiny s jedním rodičem představují stále častější rodinný typ. Jedná se o rodiny vzniklé rozvodem, rozchodem, ovdověním, nebo porodem dítěte mimo manželství. Nejčastěji bývá v této rodině matka s dítětem nebo dětmi. Sobotková udává, že jde až o devadesát procent, na otce s dětmi připadá jen 10 procent. (Sobotková, 2007, s. 170) Tento trend je považován za negativní, kdy domácnosti svobodných matek jsou spíše ekonomicky chudé domácnosti. (Katriňák, 2006, s. 48-49) Toto podtrhuje Šťastná: *„s proměnami rodinného uspořádání a s destabilizací rodiny jsou spojena nová sociální rizika, právě v neúplných rodinách se totiž setkáváme se sníženými možnostmi harmonizace pracovních a rodinných povinností a tím také obtížnějším začleněním či udržením se na pracovním trhu. Neúplné rodiny čelí vyššímu riziku chudoby, sledována je otázka sociálního vyloučení hrozící ve vyšší míře právě těmto rodinám.“* (Šťastná, 2009, s. 26)

Dle Hamplové v nesezdaném soužití jsou lidé spíše zaměřeni individualisticky a kladou vyšší důraz na momentální přínos partnera, přičemž méně dbají na tradiční rodinné hodnoty, chtějí méně dětí a je zde menší

pravděpodobnost, že vytvoří pevný a dlouhý vztah. Oproti tomu manželství spojuje společný étos, společné investice zacílené na děti, vztah i hmotné věci, rovněž dělba práce a dělba prostředků. (Hamplová, Pikálková, 2002, s. 127-128)

Stále více partneři promýšlejí, kdy se jim narodí dítě, pečlivě zvažují i počet narozených dětí, což je jejich svobodnou volbou. Dnes je běžné, že se zvyšuje počet narozených dětí mimo manželství, zvyšuje se počet sociálních sirotků a roste i počet partnerů, kteří dítě nechtějí, tzv. programově bezdětní. Dítě je investicí nevratnou a také finančně velmi náročnou. (Matoušek, 2008, s. 182) Proto je dlouze a pečlivě zvažována, a tudíž se rodí méně dětí. Mladí dospělí zůstávají déle žít v domácnosti svých rodičů.

Podle Šťastné dochází k odkladu rodičovství, kdy první dítě se ženám rodí častěji kolem 30. roku věku matek, oproti dřívější převládající vysoké plodnosti ve věku 20 až 25 let. Rovněž došlo k poklesu porodnosti, přičemž úroveň úhrnné plodnosti v řadě zemí poklesla pod hranici 1,3 dítěte na jednu ženu. Dochází ke zvyšování věku při uzavírání sňatků, průměrný věk se při prvním sňatku mezi roky 1990 až 2007 zvýšil z původních 23 let až na 30,7 let u mužů a z 21 let na 28,1 let u žen. Roste počet rozvodů v poměru k počtu sňatků, v České republice se rozvádí každé druhé manželství. (Šťastná, 2009, s. 10-15)

Vykopalová vidí problém současné rodiny v posouvání věkové hranice uzavírání manželství a snižování jejich počtu, častější volbě jiných typů partnerského soužití, oddalování založení rodiny do vyššího věku. Dochází k poklesu porodnosti, stárnutí populace. (Vykopalová, 2001 s. 23)

Důležitým pojmem v kontextu diplomové práce je rekonstruovaná rodina, kterou Matoušek definuje jako rodinu, ve které je jeden z biologických rodičů rodičem dětí a druhý nikoli, případně mají oba rodiče děti z předchozích vztahů, které nejsou pokrevními sourozenci. Z hlediska některých dospělých

a dětí jde o nevlastní rodinu (anglicky: step family). Rekonstruovaná rodina vzniká nejčastěji po rozvodu, případně po úmrtí jednoho z rodičů. (Matoušek, 2008)

Vztahy v takto rekonstruované rodině bývají často jak pro dospělé, tak pro děti náročné, zvláště pokud není zpracována předchozí ztráta.

Plnění funkcí na bázi tzv. neúplných rodin, což jsou většinou rodiny bez otce, či rekonstruovaných rodin je vesměs vnímám jako vážný sociální problém. (Fišerová In: Maříková, Petrusek, Vodáková, 1996, s. 955)

S krizí rodiny souvisejí rovněž obtížné životní situace, jako například dlouhodobá nemoc rodiče, úmrtí rodiče, závislost rodiče či odnětí svobody rodiče. V těchto případech je možné využít asistované kontakty rodičů a dětí, a to především z důvodu podpory, obnovení, či posílení vzájemného vztahu mezi dítětem a rodičem, popřípadě vytvoření bezpečného prostředí pro dítě. Tato problematika je více rozebrána v kapitole 2.3 Okolnosti asistovaného kontaktu.

Krise rodiny bývá spojována s destabilizací rodiny spojenou především s rostoucí rozvodovostí, (Fišerová In: Maříková, Petrusek, Vodáková, 1996, s. 943) přičemž právě v období rozvodu jsou v poslední době asistované kontakty rodičů s dětmi nejčastěji využívány. Rozpadu rodiny se budu více věnovat v kapitole 1.5.

1.4 Rodičovství

Důležitost vztahu rodič-dítě v rámci rodiny vyjádřil významný dětský psycholog Matějček: *„moderní věda tedy objevila starou pravdu: dítě potřebuje lásku! To však neznamená nějaké rozněžné hýčkání a rozmazlování. Dítě má mít ve svém prvním společenství hluboký pocit jistoty, že k někomu patří, kdo je neopustí, na koho se může spoléhat, kdo je prostě jeho.“* (Matějček, 1986, s. 39)

Každé dítě vstupuje do života branami rodiny. Ta stojí na dvou pilířích: matce a otci. Tam, kde jeden z rodičů chybí, se klenba bortí a životní start je u těchto dětí ohrožen, či alespoň velmi ztížen. (Bakalář a kol., 2006, s. 9)

Dobré rodičovství má být milující, pečující, stálé, bezpečné, ochraňující a podpůrné. Je úhelným kamenem zdravého vývoje dítěte (Pughe, Philpot, 2007 In: Matoušek, Pazlarová 2014, s. 46) Rodičovské pouto je možné chápat za a priori významnější než partnerství. A to především z toho důvodu, že biologické rodičovství nelze zrušit, je totiž na rozdíl od partnerského pouta definitivní. (Matoušek, Pazlarová, 2014, s. 13)

Sobotková se zmiňuje o přínosech rodičovství, kdy uvádí, že rodičovství je výzva, zdroj podnětů, dává lidem příležitost poznávat sebe i druhého tak, jak by to bez dítěte nebylo možné. Rodičovství je známkou dospělosti, s čímž se ztotožňuje 79 % žen, ale jen 21 % mužů. Také zmiňuje, že přináší nový, většinou radostný vztah s dítětem a vytváří novou dimenzi vztahu k partnerovi, který není již jen manželem, ale i otcem, a naopak žena je v očích muže v nové roli matky. (Sobotková, 2012) Rodičovství je také obohacením pro rozšířenou rodinu, především pro prarodiče. Je také základem pro nová přátelství s jinými matkami a s rodinami, které mají malé děti. Ze studie Gormlyové vyplývá, že pro některé rodiče je podstatný pocit, že rodičovství je pokračováním rodu, že prostřednictvím dětí přesáhne jejich rodina do budoucnosti. (Gormlyová a kol., 1987 In: Sobotková, 2012, s. 158)

Matoušek hovoří o biologickém a psychologickém rodičovství. Psychologické rodičovství je buď spojeno s biologickým rodičovstvím, nebo vznikne tak, že biologický nepřibuzný dospělý pečuje o dítě. Výhodou se ovšem jeví biologická příbuznost mezi dítětem a pečujícím rodičem, protože dává naději na dostatečnou angažovanost obou stran ve prospěch vzájemného vztahu a současně představuje „protektivní faktor“, chrání dítě před ohrožujícím chováním dospělého. (Matoušek, Pazlarová, 2014, s. 53) Poškozujícího chování

se častěji dopouštějí ti členové rodiny, kteří nemají s dětmi společné geny, (Zrzavý, 2017, s. 16) obvykle nevlastní rodiče. Při rekonstrukci a vytváření nové rodiny je tedy důležité postupovat obezřetně a citlivě ve prospěch dětí.

Rodičovské chování má instinktivní vrozenou bázi, kdy instinktivní rodičovské chování modifikuje svými vlivy kultura, ne však masivně. Rodičovské chování je spojeno s dětskou zkušeností rodiče. U řady lidí je rovněž závislé na bilanci v partnerském vztahu, ale je nutné ho posuzovat odděleně. (Matoušek, Pazlarová, 2014, s. 38)

Schofieldová a Beeková hovoří o aspektech rodičovství, které podtrhují význam pro zdravý vývoj a rozvoj osobnosti dítěte. Jedná se o dosažitelnost rodiče, která podporuje základní důvěru dítěte. Dále autorky zmiňují důležitost citové reakce rodiče, která podporuje schopnost dítěte zpracovávat emoce a regulovat své chování. Pokud je dítě rodičem přijímáno, je podpořena sebedůvěra dítěte. Kooperativní pečování rodiče podporuje pocit kompetence u dítěte. Dále je popsána potřebnost začleňování dítěte do rodiny, což podporuje u dítěte pocit, že k někomu patří. (Schofieldová, Beeková In: Matoušek, Pazlarová, 2014, s. 48) V souvislosti s rozpadem rodiny, či vlivem roztržek mezi rodiči je obvykle důležitost těchto aspektů rodičovství opomíjena, a to dle mého názoru ne úmyslně. Rodiče jsou totiž až přespříliš zaměřeni na řešení a vyrovnání se s obtížnou životní situací a děti v důsledku toho „staví na vedlejší kolej“.

Rodič, který nemá schopnost sladit se s dítětem, ať už trvale nebo pod vlivem aktuálního stresu nebo tíživé životní situace, buď dítě zanedbává, nebo se vůči němu chová intruzivně.⁵ Pokud rodič svým chováním nebere ohledy na potřeby dítěte, jeho aktuální stav a situační kontext, vyvolá nevyhnutelně u dítěte rozladění. Reakce dítěte může mít charakter útlumu nebo naopak

⁵ Intruzivní – vtíravá, nutkavá, neodbytná, opakující se často negativní, např. emoce, vzpomínka, představa, myšlenka.

hyperaktivace. Rodič může poté neadekvátně, díky nepochopení situace, reagovat na dítě formou špatného zacházení s dítětem. (Matoušek, Pazlarová, 2004, s. 49) Tuto interakci označuje Papoušek jako „*d'ábelský kruh s negativní reciprocitou a narůstáním chyb.*“ (Papoušek, 2004, s. 95-97) V kontextu uvedeného hovoříme o poruchách rodičovství.

Podle Matouška má být podpořena rodinná soudržnost, a to například trávením volného času rodiče s dítětem, společnou hrou, společnými zážitky. Důležité je podpořit a rozvinout základní komunikační dovednosti technikami usnadňujícími vyjádření pocitů a nacvičit postupy podporující umění naslouchat. Tím se podpoří vztah mezi rodičem a dítětem. Pro úspěšné řešení konfliktů je potřeba seznámit se s bezpečnými a konstruktivními metodami jejich řešení a nacvičovat řešení konfliktních situací. (Matoušek, Pazlarová, 2014, s. 49-50)

Rodičům je v některých případech, kdy nedokáží situaci zvládat vlastními silami, vhodné doporučit vyhledání odborné pomoci. Například formou psychologické pomoci nebo rodinné mediaci. Ve specifických případech, například rozchodu, problémy se závislostí na straně rodiče atp. se jeví jako nezbytné využít ve prospěch vztahu rodič-dítě asistovaný kontakt, který může napomoci obnově či posílení tohoto vztahu. Pravdou totiž je, že rodičovství se může potlačit, zapřít, nehlásit se k němu, ale odepsat jej nelze. I když se rodiče rozešli jako partneři, stále zůstávají rodiči, což s sebou nese odpovědnost za další příznivý vývoj dítěte. (Matějček, Dytrych, 1992, s. 149)

1.5 Rozchod rodičů

V návaznosti na téma práce se budu věnovat v této kapitole rozchodu rodičů. Jak jsem již výše uvedla, asistované kontakty nejčastěji probíhají z důvodů neshod mezi rodiči v rozvodu. Pokud soužití dospělých končí, rozchody nesezdaných partnerů mají mnoho shodných charakteristik s rozvody

lidí, kteří žili v manželství. (Matoušek a kol., 2015, s. 19) Budu proto uvádět s ohledem na kontext oba pojmy.

Pro mnohé lidi znamená rozchod zhroucení životního projektu. Přestože jsou rozchody i rozvody časté a v některých případech i procedurálně jednoduché, jedná se v našem typu společnosti o jednu z nejnáročnějších životních událostí. (Matoušek a kol., 2015, s. 21-22)

Podle Velkého sociologického slovníku je rozvod definován jako právní zrušení manželství během života obou partnerů, kterému předchází jeho skutečný rozpad. Rozvod je významná událost v životě manželů a zahrnuje v sobě řadu sociálních důsledků. Mezi ty nejzávažnější lze zařadit právě narušení výchovy dětí. (Fišerová In: Maříková, Petrusek, Vodáková, 1996 b, s. 955)

Dobrušová konstatuje, že existují shodné negativní dopady na děti také u nesezdaných rodičů. V obou případech se vyskytují problémy v oblasti emocionální (fáze prožívání rozchodů a reakcí na něj), v oblasti fyzické (psychosomatické reakce dětí a dospělých na rozchod), dále v oblasti ekonomické (pokles životní úrovně a uvědomění si rodičů vzájemné ekonomické závislosti) a rovněž v oblasti právní (změna právního statusu). Problémy se mohou v obou případech taky vyskytnout v novém uspořádání, kdy zaniká partnerský vztah, ale rodičovské role zůstávají. (Dobrušová, 2012, s. 23-28)

Přetrvávající konflikt rodičů je nejzávažnějším porozvodovým problémem a tyto konfliktní situace jsou v centru pozornosti odborné veřejnosti, především pro dobře doloženou skutečnost zhojněného vlivu těchto konfliktů na děti. Jednotlivé studie dokazují, že 30-40 % rozvádějících rodičů se nachází během rozvodu nebo po rozvodu v konfliktu. (Matoušek a kol., 2015, s. 36), obdobné procento je možné předpokládat i u nesezdaných soužití.

Existuje více příčin, proč v dnešní společnosti dochází k rozchodu partnerů, či rozvodu manželů. Některé z nich se pokusím nastínit. Jedná se o ideál osobní seberealizace, úspěch a štěstí oproti potřebě sebeomezování

a upřednostnění potřeb jiných členů rodiny. Rodinné chování je považováno za soukromou záležitost, kontrola je možná pouze v extrémním ohrožení dětí či dospělých. Výběr partnera je osobní odpovědností a volba perspektivního partnera, vyžaduje soubor kompetencí, v nichž se lidé liší. Lidský život se prodlužuje a je v něm prostor na změnu v rodinném chování, kdy opuštění rodiny nepředstavuje tolik stresu jako v minulosti. Dalším důvodem je změna postavení žen, přičemž došlo k formální rovnoprávnosti a také k masivní účasti na trhu práce. Ženy jsou schopny žít bez podpory mužů, dokonce i bez podpory širší rodiny. Rodinné soužití stojí a padá na bilanci partnerů. Pokud je jeden z nich nespokojen, je vysoká pravděpodobnost rozpadu vztahu, potažmo rodiny. Elektronická komunikace umožňuje alternativy ke stávajícímu soužití permanentně, a to v širokém okruhu zájemců o nový vztah. Zásadní se jeví také to, že rozchod zdaleka není takové stigma, jaké představoval v minulosti. Tolerance rozvodu jako řešení manželského nesouladu je v sekulární společnosti natolik vysoká, že je rozvod akceptovaný i v církvích. (Matoušek a kol., 2015, s. 20)

Český statistický úřad eviduje pouze příčiny rozvodů, nikoliv rozchodů nesezdaných párů. Vzhledem k tomu, že podle výsledků studií Českého statistického úřadu je mezi sezdanými a nesezdanými svazky značná podobnost v socio-demografických charakteristikách, je možné tyto příčiny rozvratu přiměřeně vztáhnout i na nesezdaná soužití.

Statistiky prostřednictvím soudů o příčinách rozvratu vykazují stále častěji obecné příčiny, a to: rozdíl povah, názorů a zájmů, soud nezjistil zavinění a ostatní příčiny. V roce 2016 byla uvedena jako výrazně nejvyšší příčina rozpadu manželství rozdílnost povah, názorů a zájmů (příčina na straně mužů 15 374 a na straně žen 15 303). Z konkrétních příčin rozvratu manželství byly nejvíce zastoupeny nevěra (680 mužů a 541 žen), nezájem o rodinu (341 mužů

a 249 žen) a alkoholismus (315 mužů a 132 žen). Celkově se jednalo o 24 996 rozvodů, tedy párů. (ČSÚ, 2016)

V následující tabulce jsou zobrazeny údaje Českého statistického úřadu o počtu uzavřených sňatků, počtu rozvedených manželství, úhrnná rozvodovost, počet rozvedených manželství s nezletilými dětmi v % a počet nezletilých dětí zasažených rozvodem za období 2010-2016.⁶ Je patrné, že od roku 2013 do roku 2016 dochází každoročně ke zvyšujícímu počtu uzavřených sňatků a ke snížení počtu rozvedených manželství za toto období. Úhrnná rozvodovost za období 2013-2016 mírně klesá. Tyto tendence je možno považovat za uspokojivé. Ovšem počet nezletilých dětí zasažených rozvodem je od roku 2011-2015 jen nepatrně proměnlivý. Rozvody se ročně dotýkají a mohou být ohrožující pro více než 23 000 nezletilých dětí. (ČSÚ, informace z let 2010-2016)

Tabulka č. 2 – Pohyb obyvatelstva – vybrané ukazatele za období 2010-2016

ROK	POČET UZAVŘENÝCH SŇATKŮ	POČET ROZVEDENÝCH MANŽELSTVÍ	ÚHRNNÁ ROZVODOVOST	POČET ROZVEDENÝCH MANŽELSTVÍ S NEZLETILÝMI DĚTMI V %	POČET NEZLETILÝCH DĚTÍ ZASAŽENÝCH ROZVODEM
2010	46 700	30 800	50 %	57,3 %	26 500
2011	45 100	28 100	46,2 %	56,3 %	23 700
2012	45 200	26 400	44,5 %	57,5 %	23 000
2013	43 500	27 900	47,8 %	57,1 %	24 300
2014	45 600	26 800	46,7 %	57 %	23 100
2015	48 200	26 100	47 %	57,5 %	23 200
2016	50 800	25 000	45 %	58,9 %	NEUVEDEN ⁷

Zdroj: Tabulka vlastní konstrukce autorky, zdroj dat ČSÚ.

⁶ Data za rok 2017 nejsou uvedena vzhledem k tomu, že je Český statistický ústav má k dispozici na konci března 2018 a to jen jako předběžná data.

⁷ Počet nezletilých dětí zasažených rozvodem neuveden, pouze uvedeno: 7 500 s 1 dítětem a 6,4 tisíce se 2 dětmi. (ČSÚ, 2016)

Statistické údaje týkající se Zlínského kraje uvádějí, že v roce 2016 bylo 1 228 manželství rozvedeno, přičemž se jedná o 2,1 rozvodu na 1 000 obyvatel. Sňatek uzavřelo v daném roce 2 802 párů. Živě narozených dětí bylo na území kraje 5 863, přičemž 2 451 dětí se narodilo dle statistických údajů mimo manželství. Průměrný věk matky při narození dítěte byl 30,9 let. (ČSÚ, informace z roku 2016)

Pokud se narodila téměř polovina dětí mimo manželství, je možno předpokládat existenci přibližně necelé poloviny nesezdaných párů, které začaly žít ve společné domácnosti jako druh a družka. V kontextu s uvedeným lze vyvodit, že rozpad vztahu se týkal v roce 2016 opět necelé poloviny párů žijící jako druh a družka. K rozpadu rodiny na území Zlínského kraje v roce 2016 došlo přibližně u 1 700 párů. Je možné odhadnout, že rozpad rodiny ovlivnil na území České republiky celkově asi 34 000 dětí.

2 Asistované kontakty rodičů a dětí

Problematika setkávání dětí s rodiči, popřípadě s dalšími jemu blízkými osobami, je komplexní a náročné téma v oblasti sociální práce s rodinou. Zahrnuje v sobě mnoho nejrůznějších opatření od uzavírání dohod až po výchovná opatření a rozhodnutí soudu. V tomto komplexu pomoci rodinám mají své nezastupitelné místo také asistované kontakty. K nim bývá nejčastěji přistupováno v situacích, kdy došlo k izolaci dítěte od jednoho nebo obou rodičů, popřípadě jsou vztahy mezi rodiči nebo dalšími osobami problematické, dochází k atakům, bránění ve styku s dítětem nebo jeho ovlivňování. (Čubáková, Minarčíková, 2017, s. 2) Asistované kontakty rodičů s dětmi je možné tedy chápat jako podporu dětí a rodičů pro navázání či obnovu vztahů, a to v prostředí bezpečném pro dítě. Přičemž se může jednat o **kontakt přímý** (osobní) a také **nepřímý, doplňující kontakt** (dopis, telefon, email, skype). (Úmluva o styku s dětmi, 91/2005)

Vzhledem k minimální existenci odborné literatury k tomuto tématu uvádím definice některých neziskových organizací, které vykonávají asistovaný kontakt a které je možné považovat za odborníky v dané oblasti. Organizace Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy ve Zlíně uvádí: *„Při asistovaném kontaktu dochází k setkávání nezletilého dítěte s osobou, v jejíž péči dítě není (rodinný příslušník, osoba dítěti blízká atp.), toto se děje v bezpečném prostředí za přítomnosti odborného pracovníka.“* (Centrum poradenství Zlín, 2018)

Organizace Pro Dialog informuje veřejnost takto: *„Asistované setkávání dětí (dále jen ASS) s rodičem je způsobem, jak se rodič, který nemá děti ve své péči a/nebo má soudně určený kontakt s nimi pouze „s asistencí“, může se svými dětmi pravidelně vídat. Dětem takový typ kontaktu umožňuje realizovat bezpečný kontakt s rodičem a pokračovat v budování zdravé*

osobnosti bez zátěže konflikty jejich rodičů.“ Seznamuje rovněž s asistovaným předáváním: „Asistované předávání (dále i ASP) je aktivitou, při které rodič, který má dítě ve své péči, předává za přítomnosti našich dobrovolných pracovníků dítě druhému rodiči, se kterým tak může dítě samostatně strávit delší časový úsek (typicky celý den nebo víkend). Poté je dítě opět s naší odbornou asistencí, předáno zpátky prvnímu rodiči. ASP způsob často navazuje na období, kdy se jeden rodič se svými dětmi pravidelně vídal formou Asistovaného setkávání a je připraven se o dítě postarat i bez asistence“. (Pro Dialog Praha, 2017)

Z uvedených definic organizací je patrné, že v centru pozornosti v souvislosti s poskytováním asistovaného setkávání je nezletilé dítě a zajištění jeho bezpečnosti. Rovněž vyplývá, že asistovaná setkávání probíhají v nepřirozeném prostředí, za nestandardních podmínek a za účasti třetí osoby, která průběh setkání monitoruje, komentuje a může do něj zasáhnout. Z toho důvodu je potřeba počítat s tím, že psychika dítěte může být významně zatěžována, zejména proto, že styk probíhá v neznámém a cizím prostředí. Je na rodičích dítěte a na odbornících, za jejichž účasti styk probíhá, aby vytvořili atmosféru, která dítě nebude frustrovat.

Z definic také vyplynulo, že existují dvě formy asistencí, a **to asistované setkávání a asistované předávání**. Tyto budu specifikovat v podkapitole 2. 5 Typy asistovaného setkávání.

Asistovaný kontakt lze tedy vymezit jako tzv. „styk pod dohledem“, tedy kontakt rodiče s nezletilým dítětem za přítomnosti třetí osoby, na určitém místě. Lze jej chápat jako nástroj k řešení obtížných situací v rodině, kdy z různých důvodů není možné, aby styk rodiče s dítětem probíhal přirozenou cestou. (Králičková a kol., 2011, s. 5). Pojem styk v kontextu asistovaného kontaktu bude objasněn v další kapitole.

2.1 Vysvětlení pojmu asistovaný styk, chybějící legislativa

Styk s dítětem je právní institut, který bývá formulován v soudních rozhodnutích, popřípadě je součástí mimosoudní dohody. (Matoušek a kol., 2015, s. 201) V aplikaci na právní pojmosloví se používá tedy označení asistovaný styk. Bakalář vysvětluje, že právní termín styk vznikl již v roce 1949 a neoznačuje z jeho pohledu nic pozitivního. (Bakalář a kol., 2006, s. 14) Skutečně tento pojem vyznívá tvrdě a odbornou veřejností i rodiči jsou pozitivněji přijímány, a v praxi používány názvy „podporovaná setkávání“, „asistovaný kontakt“, popřípadě „asistovaná setkávání“. Tyto termíny upřednostňují i v této práci.

Pojem asistovaný kontakt není v zákonech České republiky explicitně upraven, také neexistuje jednotná metodika, pouze jako vlašťovky se objevují některá metodická doporučení, jako například Metodické doporučení Zlínského kraje⁸ k realizaci asistovaného kontaktu č. j. KUZL 24738/2017 (Čubáková, Minarčíková, 2017, s. 2) nebo Metodické doporučení MPSV č. 11/2009 při účasti OSPOD u rodičovského styku. (Metodické doporučení MPSV, 2009). Rovněž společnost AUGUR Consulting, s. r. o. uvádí v závěrečné zprávě z výzkumu,⁹ že „na základě rešerše a analýzy dokumentů lze konstatovat, že institut asistovaných styků podrobněji nevymezuje žádná právní norma.“ Ve

⁸ Vydání metodického doporučení předcházelo setkání vedoucích OSPOD z jednotlivých ORP na území Zlínského kraje a některých zástupců neziskových organizací. Návrh metodického doporučení byl vypracován a předložen pracovníky Zlínského kraje paní Mgr. Čubákovou a Mgr. Minarčíkovou. V rámci setkání byl prostor pro diskusi, připomínkování a podněty s ohledem na zkušenosti přítomných odborníků. Poté byl dokument upraven a opět rozeslán k doplnění a vyjádření na jednotlivá pracoviště poskytující asistovaná setkávání rodičů s dětmi a poté zpracován do finální podoby.

⁹ Výzkum provedla v roce 2016 společnost AUGUR Consulting s.r.o., zadavatel byl Jihomoravský kraj. Cílem výzkumu byla analýza realizace asistovaných styků v Jihomoravském kraji, předmětem analýzy bylo zmapování stavu a deskripce tzv. asistovaných styků a asistovaných předání mezi nezletilými dětmi a jejich rodiči v případě porozvodových a porozchodových konfliktů. Pro zefektivnění pomoci těmto dětem a zejména posílení rodičovských kompetencí jejich rodičů Jihomoravský kraj prostřednictvím výzkumu oslovil všechny zainteresované subjekty, a to obecní úřady v kraji, tedy pracovníky OSPOD, dále organizace vykonávající asistované kontakty a asistovaná předávání.

zprávě konstatuje, že poskytování asistovaných styků není vymezeno ani z hlediska důvodu uplatnění, příčin, situace, postupů, vymezení subjektů, jejich kompetencí, povinností ani kontroly. Jako jediný materiál zabývající se touto problematikou uvádí zmíněný Metodický pokyn MPSV č. 11/2009, který se asistovanými styky zabývá jen okrajově. (AUGUR Consulting, s. r. o., 2016)

Shodně uvedl i Matoušek: „*problematika asistovaných kontaktů je komplexní záležitostí, která má jen minimální legislativní zakotvení.*“ (Matoušek a kol., 2015, s. 202)

Z výše uvedených informací vyplývá, že zákon neuvádí kdo, jakým způsobem a za jakých podmínek může asistovaný kontakt poskytovat. Proto se možným legislativním ukotvením této problematiky budu zabývat v další kapitole.

2.2 Legislativní opora asistovaného styku

V Úmluvě o styku s dětmi¹⁰ je styk definovaný jako **pobyt dítěte, které po omezenou dobu zůstane nebo se setká s osobou** uvedenou v článku 4 a 5 Úmluvy, **se kterou obvykle nežije**. Jedná se o **jakoukoliv formu komunikace mezi dítětem a touto osobou**. Rovněž styk v sobě **zahrnuje poskytnutí informací této osobě o dítěti nebo dítěti o této osobě**. V článku 4 jsou jako „osoby“ definováni rodiče a děti, kteří mají právo podle tohoto článku navázat a udržovat pravidelný styk. V článku 5 se jedná o osoby, které mají s dítětem rodinná pouta, tedy nejčastěji prarodiče, ale i sourozenci a širší rodina. Podle článku 4 lze styk **omezit nebo vyloučit pouze tam, kde je to nezbytné nebo v nejlepším zájmu dítěte**. Rovněž je zde uvedeno, že v případě, že **není**

¹⁰ **Úmluva o styku s dětmi** byla přijata 3. 5. 2002 Výborem ministrů Rady Evropy ve Štrasburku, kdy Česká republika je smluvní stranou této mezinárodní úmluvy. Důvodem k přijetí Úmluvy byly existující potíže se zajištěním styku obou rodičů s dětmi, popř. blízkých osob s dětmi. Úmluva stanoví všeobecné zásady pro vydávání rozhodnutí o styku, vhodné ochranné nástroje a zaručení řádného uplatňování styku a okamžité vrácení dítěte po uplynutí doby styku. Poukazuje na potřebnost spolupráce mezi ústředními orgány, soudními orgány a dalšími orgány. (Úmluva o styku s dětmi, 91/2005)

v nejlepším zájmu dítěte udržovat styk s jedním rodičem bez dohledu, je třeba zvážit možnost osobního styku s dohledem nebo jiné formy styku s tímto rodičem. (Úmluva o styku s dětmi, 91/2005)

Úmluva o styku s dětmi volně navazuje na Úmluvu o právech dítěte,¹¹ která v článku 7 vyjadřuje **právo dítěte znát své rodiče a rovněž právo na jejich péči, pokud je to možné.** Dále v článku 8 deklaruje právo dítěte na zachování jeho totožnosti, včetně státní příslušnosti, jména a **rodinných svazků v souladu se zákonem a s vyloučením nezákonných zásahů.** A v článku 9 úmluvy se hovoří **o právu dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči,** ledaže by to bylo v rozporu se zájmy dítěte. (Úmluva o právech dítěte čl. 7, čl. 8, čl. 9)

Na základě uvedeného je možné shrnout, že dítě má právo znát své rodiče, rovněž má právo na pravidelný kontakt s oběma rodiči, který lze omezit nebo vyloučit jen za předpokladu, že je to v nejlepším zájmu dítěte. Ovšem rodič, který nemá dítě svěřeno do výchovy, má právo na pravidelnou informaci o něm. Pokud to vyžaduje zájem dítěte, jsou smluvní strany povinny zajistit odborný dohled při styku rodiče s dítětem nebo jinou vhodnou formu kontaktu, například asistovaný kontakt. Citované dokumenty rovněž připouští možnost rozhodnout o styku mezi dítětem a osobami jinými než rodiče, které mají s dítětem rodinná pouta, a to za podmínky, že je to v zájmu dítěte.

Závěrem kapitoly zmíním takzvaný **plán navykacího režimu,** který upravuje jediná česká zákonná norma, která přímo zmiňuje tuto jednu z forem asistovaného kontaktu. Jedná se o zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Plán navykacího režimu dítěte s rodičem, kdy se dítě postupně setkává

¹¹ **Úmluva o právech dítěte** byla přijata 20. listopadu 1989 v New Yorku a jménem České a Slovenské Federativní Republiky byla podepsána 30. září 1990. (sdělení FMZ číslo 104/1991 Sb.) Úmluva vychází ze Všeobecné deklarace lidských práv, ve které se Spojené Národy vyjádřily, že děti mají nárok na zvláštní péči a pomoc a vyjádřily své přesvědčení, že „rodina, jako základní jednotka společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí, musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla beze zbytku plnit svou úlohu ve společnosti“ (Úmluva o právech dítěte)

častěji, respektive intenzivněji s oprávněným rodičem až do té míry, která je soudem definovaná jako finální podoba kontaktu, což je možné dohledat v meritorním rozhodnutí soudu. Soud určí osobu, většinou ovšem organizaci, která bude pověřena kontrolou nad tímto setkáváním. (Matoušek a kol. 2015, s. 203) Nejčastěji se jedná o neziskové organizace, které tuto službu vykonávají na základě zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Popřípadě je asistovaný kontakt vykonáván organizací nebo osobou na základě pověření k výkonu sociálně právní ochrany dětí. Rovněž důležitým článkem jsou Obecní úřady s rozšířenou působností, konkrétně OSPOD, které se mimo jiné zabývá ochranou oprávněných zájmů dítěte a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny, a to dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů. O tomto je více pojednáno v kapitole 4.3.

Styk rodičů s dětmi je upraven v rámci rodinného práva v občanském zákoníku, kdy vzhledem k problematice asistovaných kontaktů o tomto pojednává následující kapitola.

2.2.1 Úprava styku rodičů a dětí v občanském zákoníku

Úprava kontaktu rodičů s dětmi, zejména v souvislosti s rozpadem rodiny, je zpracována v novém občanském zákoníku a to v § 887 - § 891. (Zákon č. 89/2012 Sb.)

V § 887 občanského zákoníku je nově ustanoveno, že výkon práva rodičů udržovat osobní styk s dítětem náleží výlučně rodičům, kteří jej nemohou svěřit jiné osobě. (Zákon č. 89/2012 Sb.)

V § 888 se doslova uvádí: *„Dítě, které je v péči jen jednoho rodiče, má právo stýkat se s druhým rodičem v rozsahu, který je v zájmu dítěte, stejně jako tento rodič má právo stýkat se s dítětem, ledaže soud takový styk omezí nebo zakáže; soud může také určit podmínky styku, zejména místo, kde k němu má*

dojít, jakož i určit osoby, které se smějí, popřípadě nesmějí styku účastnit. Rodič, který má dítě v péči, je povinen dítě na styk s druhým rodičem řádně připravit, styk dítěte s druhým rodičem řádně umožnit a při výkonu práva osobního styku s dítětem v potřebném rozsahu s druhým rodičem spolupracovat.“ (Zákon č. 89/2012 Sb.) Je zde tedy upraveno právo rodiče, kterému nebylo dítě svěřeno do výchovy na osobní setkávání s ním. A zároveň je vyjádřeno právo dítěte setkávat se s rodičem, který dítě nemá v péči. Rozsah takového styku je určován především zájmem dítěte, a bude ho ovlivňovat celá řada okolností, jako například věk dítěte, vztah k rodiči, se kterým se má setkávat atp.

Významný je i § 889 občanského zákoníku, který definuje důvody pro změnu rozhodnutí soudu, či pro případné nařízení asistovaných kontaktů, a to v případech, ve kterých rodiče nedodrží ustanovení *„zdržet se všeho, co narušuje vztah dítěte k oběma rodičům nebo co výchovu dítěte ztěžuje“*. Taktéž pokud rodič, který má dítě v péči, *„brání bezdůvodně trvale či opakovaně druhému rodiči ve styku s dítětem“*. (Zákon č. 89/2012 Sb.) Soud může poté nově rozhodnout o tom, který z rodičů má mít dítě ve své péči, případně rozhodnout dle § 891 v odůvodněných případech o místě styku rodiče s dítětem, případně je-li to nutné a v zájmu dítěte, soud *„omezí právo rodiče osobně se stýkat s dítětem, anebo tento styk i zakáže.“* Další možností v případě vyhrocené situace a nespolupráce rodiče, kdy *„dříve učiněná opatření nevedla k nápravě“* může soud na základě § 971 Občanského zákoníku umístit dítě na přechodnou dobu do neutrálního prostředí, (Zákon č. 89/2012 Sb.) tedy například do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.¹²

Závěrem je možné konstatovat, že setkávání s dohledem, obvykle navrženým soudem, či oddělením sociálně právní ochrany dětí, lze například

¹² Tento zásah se jeví jako závažný, ale z praxe je mi známo, že v konkrétním případě přispěl k ochraně dítěte na jedné straně, a změně chování rodiče na straně druhé.

v souvislosti s rozpadem rodiny chápat do určité míry jako omezení práva dítěte a rodiče na běžný kontakt. Nicméně přistupuje se k němu především v situaci, která je vyhodnocena jako nejlepší zájem a ochrana dítěte, jak již bylo uvedeno.

2.2.2 Zájem dítěte

Vzhledem k tomu, že v zákonech se setkáváme s formulací „zájem dítěte, nejlepší zájem dítěte,“ rovněž z důvodu, že princip nejlepšího zájmu dítěte je vůdčím právním principem rodinného práva, (Matoušek a kol., 2015, s. 69) vnímám jako důležité se tomuto pojmu věnovat v této podkapitole.

Již v 18. století státy začaly věnovat větší pozornost ochraně dětí, a to především v kontextu omezení dětské práce a zavedení školní docházky. Ve 20. století se dítě ocitlo ve středu zájmu díky mezinárodnímu právu. Deklarace práv dítěte Společnosti národů z roku 1924 je považována za první dokument, ve kterém je s nejlepším zájmem dítěte pracováno. (Matoušek a kol., 2015, s. 69) Na ni později navazovala Úmluva o právech dítěte OSN z roku 1989, kdy podle článku 3 *„zájem dítěte musí být předním hlediskem a při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, či zákonodárnými orgány.“* (Úmluva o právech dítěte, čl. 3)

Princip nejlepšího zájmu dítěte slouží především jako pomoc v souvislosti s výkladem právních předpisů, rovněž jako kontrolní mechanismus při aplikaci právních předpisů orgány, které mají k zájmu dítěte přihlížet. Bohužel uplatnění tohoto principu má svá úskalí a omezení. (Matoušek a kol., 2015, s. 70)

Je totiž otázkou, jaký je skutečný nejlepší zájem konkrétního dítěte, který nejenže je ovlivněn kulturním, sociálním i náboženským prostředím, ve kterém dítě žije, ale rovněž konkrétní situací, ve které se dítě nachází a to např. v souvislosti s rozvodem rodičů. Často se může stát, že se střetávají zájmy dítěte

a rodičů, či prarodičů a je potřeba tento konflikt vyřešit. (Matoušek a kol., 2015, s. 71)

Například § 907, odst. 2 občanského zákoníku nabízí kritéria, na základě kterých má soud vyhodnotit nejlepší zájem dítěte, a to s ohledem na „*osobnost dítěte, zejména na jeho vlohly a schopnosti ve vztahu k vývojovým možnostem a životním poměrům rodičů, jakož i na citovou orientaci a zázemí dítěte, na výchovné schopnosti každého z rodičů, či na citovou orientaci a zázemí dítěte, na výchovné schopnosti každého z rodičů, na stávající a očekávanou stálost výchovného prostředí, v němž má dítě napříště žít,*“ rovněž na citové vazby dítěte k rodinným příslušníkům, popřípadě dalším příbuzným či nepříbuzným osobám. (Zákon č. 89/2012 Sb.) Nicméně ani tento výčet kritérií nemusí jednoznačně ukázat na to, který z rodičů by měl mít dítě v péči, pokud například oba rodiče pečovali obdobným způsobem a v kontextu daného je stále otázkou, co je nejlepší zájem dítěte.

Dítě se má podílet na rozhodování, má právo na informace. Rovněž by měl být v souvislosti s rozhodnutím, například ohledně svěřeni do péče jednomu z rodičů, vyslechnut názor dítěte, a to především s ohledem na jeho věk. Nicméně konečné posouzení, či hodnocení co je nejvyšší zájem dítěte, náleží soudu. Soud ovšem vedle nejvyššího zájmu dítěte zkoumá rovněž zájem rodičů a dalších příbuzných, také zájem státu. (Matoušek a kol., 2015, s. 71-72)

V roce 2013 přijal Výbor pro dětská práva OSN obecný komentář k právu dítěte, který shrnuje několik základních pravidel, jak má být s principem nejlepšího zájmu dítěte pracováno. Komise doporučila při posuzování vzít v úvahu tato kritéria: názor dítěte, identita dítěte, zajištění ochrany, péče a bezpečí dítěte a zachování rodinného prostředí a existujících vztahů dítěte. (Committee on the Rights of the Children. General comment No. 14(2013) In: Matoušek a kol., 2015, s. 72-73)

2.2.3 Rodičovská odpovědnost

Rodiče a dítě mají vzájemná práva a povinnosti. Dle nového občanského zákona je účelem těchto práv a povinností zajištění morálního a hmotného prospěchu dítěte. Práva a povinnosti k dítěti v sobě zahrnují práva osobní povahy (prohlášení rodičovství, určení jména, práva majetková atp.), dále rodičovskou odpovědnost a vyživovací povinnost. (Motejl, 2007, s. 42)

Pro účely diplomové práce se zmíním podrobněji o rodičovské odpovědnosti, která je definována v novém občanském zákoníku jako soubor práv a povinností při: péči o nezletilé dítě, ochraně dítěte, udržování osobního styku s dítětem, zajišťování jeho výchovy a vzdělání, určení místa jeho bydliště, zastupování dítěte a správy jeho jmění. (§ 875- § 879 Zákona č. 89/2012 Sb.)

Rodičovskou odpovědnost by měli rodiče vykonávat v zájmu dítěte a ve vzájemné shodě. Pokud rodiče zneužívají rodičovskou odpovědnost, nebo ji závažným způsobem zanedbávají, může soud pozastavit, omezit nebo zbavit rodiče rodičovské odpovědnosti. (Motejl, 2007, s. 44) Pokud dojde k omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti, což může nastat v případě vážného ohrožení zájmu dítěte, kdy rodič například z důvodu své závislosti nevěnuje dítěti potřebnou péči. Přesto i v těchto případech má rodič právo na styk s dítětem, respektive má na něj nárok, pokud ovšem soud nevysloví současně s rozhodnutím o omezení rodičovské odpovědnosti také zákaz styku. (Motejl, 2007, s. 44-45) Dle individuálního posouzení soudu, popřípadě na návrh OSPOD se právě v těchto případech požaduje zajištění asistovaného setkávání rodiče s dítětem.

2.3 *Okolnosti asistovaných kontaktů*

K asistovaným kontaktům se přistupuje nejen při **rozchodu rodičů**, rovněž se jeví jako významný nástroj při **náhradní rodinné péči**, aby děti z pěstounských rodin mohly navázat, či obnovit kontakt s biologickou rodinou.

Dítě má právo na styk s biologickými rodiči, je-li to možné a žádoucí ve prospěch dítěte. (Novotný a kol., 2014, s. 181) Vždyť ať už jsou kořeny dítěte jakékoliv, vždy jde o jeho minulost, jeho podstatu, o kterou když přijde, může mít pocit, že ztratilo kus sebe. (Littner in Vlčková a kol., 2013, s. 3)

Z praxe máme zkušenost, že asistované kontakty mohou zajistit podporu a ochranu dítěti v případě **psychiatrického onemocnění jednoho z rodičů**, který dítě nemá v péči a nežije s ním ve společné domácnosti. Pro děti je důležité vyrovnat se s příznaky nemoci rodiče, svými obavami v souvislosti s jeho nemocí, naučit se vymezit si hranice při kontaktu s duševně nemocným příbuzným a změnit některé návyky, (Matějček, Dytrych, 2002, s. 202) zvládnout komunikaci s rodičem, vyrovnat se se stigmatem v souvislosti s onemocněním rodiče. A to je často možné zvládnout pouze s pomocí dospělých. Jako nezbytná se jeví psychologická pomoc ve prospěch dítěte.

Také **při návratu z výkonu trestu** má zájem rodič opět navázat vztah se svým dítětem a asistovaný kontakt může napomoci. Asistované kontakty se realizují také přímo ve věznicích na základě práva rodiče i dítěte, a to na zachování pravidelného osobního kontaktu.¹³ Rovněž v této specifické situaci je důležitá psychologická pomoc ve prospěch dítěte.

Další variantou je realizace asistovaných kontaktů v případech, kdy mají rodiče **problém se závislostí**. Nejčastěji se jedná o závislost na alkoholu nebo návykových látkách. Preslová konstatuje, že drogová závislost je vážný celospolečenský problém, který narůstá u dospělých, kteří jsou zároveň rodiči. Děti tak obvykle končí v náhradní rodinné péči, protože drogově závislí rodiče naprosto selhávají ve svých rodičovských funkcích. (Preslová, 2011, s. 5) Vágnerová upozorňuje na nepříznivé ovlivnění psychického vývoje těchto dětí.

¹³ Z mého pohledu tato možnost v sobě zahrnuje dilemata a je otázkou zda, a nakolik je podpora tohoto kontaktu skutečně v zájmu dítěte. Jsem zastáncem názoru, že písemný a telefonický styk je v tomto případě menší zátěží pro dítě, zvláště pokud dítě tento kontakt odmítá.

Trpí deprivací či subdeprivací, což znamená, že tyto děti postrádají pocit jistoty a bezpečí. (Vágnerová, 2004, s. 571-572)

Další oblastí je **násilí v rodině**. V období rozvodu rodičů může probíhat soudní dokazování, spojené se znaleckými posudky. Toto náročné a vypjaté mezidobí se může protahovat odvoláním proti rozsudku, což má negativní dopad jak na rodiče, tak především na dítě. Je potřebné chránit rodiče, vůči kterému docházelo k násilí, a zároveň umožnit setkávání s dítětem druhému rodiči. Asistované kontakty jsou tedy i v těchto případech vhodným nástrojem.

Další okolnosti, při kterých jsou navrhovány asistované kontakty, se **týkají posílení nebo obnovení dlouhodobě přetržených vazeb** s rodinnými příslušníky. Tedy s prarodiči, sourozenci i dalšími členy rodiny, pokud je situace vyhodnocena jako nejlepší zájem dítěte.

Je patrné, že existují okolnosti a obtížné životní situace u nichž je vhodné, a to jak ve prospěch dětí, tak rodičů, využít službu asistovaného kontaktu. Uvedením jednotlivých okolností, za nichž je poskytován asistovaný kontakt je zřejmé, že tento klade vysoké nároky na znalosti a zkušenosti pracovníků, kteří jej zajišťují.

2.4 Důvody pro asistovaný kontakt

Asistované setkávání je obvykle nařízeno soudem na doporučení sociálního pracovníka OSPOD, včetně frekvence a přesně určeného času, kdy k němu má docházet. Někdy se rodiče na asistovaném setkávání společně domluví i bez nařízení soudu s tím, že jednomu z rodičů se otevírá možnost opět navázat a obnovit vztah se svým dítětem. Na základě zkušeností z praxe k tomuto nedochází často, spíše výjimečně. Spolupráce s rodiči je hodnocena v těchto případech pomáhajícími pracovníky jako příznivá, a pokrok v navázání vztahu rodič-dítě, díky dobrovolnosti, je patrný a výrazný.

Podle Matouška mohou být důvody pro asistované setkávání například umožnění kontaktujícímu rodiči **pokračovat v kontaktu** s dítětem, popřípadě umožnit po dlouhém odloučení rodiče s dítětem, aby **znovu navázali vztah**. Dalším důvodem je umožnit **vybudovat vztah**, pokud zde předtím žádný nebyl, kdy se rodič s dítětem nikdy neviděli. (Matoušek a kol., 2015, s. 205)

Důvodem pro asistovaný kontakt je výskyt **rizik**, na základě nichž je nutné asistovaný kontakt nařídit. Tato rizika v sobě zahrnují existenci hrozby únosu dítěte, dále existenci pochybností ohledně úrovně rodičovských kompetencí, případně duševního zdraví rodiče. Za významné riziko je možné považovat také obvinění nebo usvědčení z domácího násilí, týrání či zneužívání dítěte, a rovněž v případech užívání návykových látek. (Matoušek a kol., 201, s. 205)

Dalším důvodem je potřeba zajistit takové předávání dítěte, aby pro něj nebylo zatěžující a neohrožovalo jeho harmonický vývoj. Podstatným důvodem je i obava, že jeden z rodičů manipuluje, doslova programuje, dítě proti druhému rodiči. (Matoušek a kol., 2015, s. 205-206)

Vyžadování asistovaných kontaktů je založeno na dvou předpokladech a to, že děti nejlépe prospívají, pokud mají trvalé a spolehlivé vztahy s oběma rodiči. Dalším předpokladem je zajištění emocionálního a fyzického bezpečí dětí, a to nezbytně za každých okolností. (Matoušek a kol., 2015) Vždyť podle Špatánkové představuje rozchod rodičů pro dítě především ztrátu základní existenční jistoty a pocit ohrožení, což může dítě snášet velice těžce. (Špatánková, 2004), s. 54 Coloroso zmiňuje, že důsledky rozchodů mohou děti snášet různě, a to v závislosti na věku, psychické vyspělosti, emocionalitě či jejich pohlaví. (Coloroso, 2008, s. 95)

2.5 Typy asistovaného kontaktu

Matoušek rozlišuje několik typů asistovaných kontaktů, a to na základě stanovených kritérií. Tato kritéria je možné vztáhnout proti sobě graficky na vodorovné ose pro přehlednost jako vzájemné protiklady. Nejdříve ale vymezíme kritéria pro odlišení jednotlivých asistovaných kontaktů. Jedná se o **charakter potíží**, na něž má asistence reagovat. Dále **charakter očekávaných intervencí, cílů a výstupů**, které mají být výsledkem asistovaných kontaktů. Dalšími kritérii jsou **místo realizace asistencí, míra dobrovolnosti spolupráce**, rovněž **aktuální oznámení o realizaci** asistence. (Matoušek a kol., 2015, s. 206)

Asistence podle charakteru potíží, na něž má reagovat, je prvním typem asistovaného kontaktu. Jedná se o to, že na základě vyhodnocených potíží na požadavek soudu, OSPOD nebo rodičů se zvolí buď asistované předávání, nebo asistovaný kontakt.

Asistované předávání lze chápat, že přítomnost asistujícího profesionála je pouze v rámci předání dítěte, a samotný kontakt rodiče s dítětem již probíhá bez jakékoliv asistence. V praxi se jedná nejčastěji o situaci, kdy je možné, aby styk rodiče s nezletilým dítětem probíhal standardní formou, nicméně rodiče nejsou schopni spolu vzájemně komunikovat, případně se ani vzájemně potkat. Často se jedná o rozchody rodičů, kterým předcházely vážné partnerské konflikty nebo domácí násilí. Opakem je potom přítomnost profesionála v průběhu celého kontaktu mezi rodičem a dítětem, tedy **asistované setkávání**. V tomto případě může pracovník buď zúčastněně monitorovat, nebo podporovat. (Matoušek a kol., 2015, s. 206)

Obrázek č. 1. Asistence podle charakteru potíží, na něž má reagovat

U PŘEDÁVÁNÍ _____ U KONTAKTŮ

Zdroj: Matoušek a kol., 2015, s. 206

Druhým typem je **asistence podle charakteru očekávaných intervencí a výstupů**. Sociální pracovník, případně psycholog buď v rámci konzultací monitoruje nebo podporuje. Za **monitorování** je možné považovat přítomnost odborného pracovníka, který nezasahuje do situace, tuto pouze objektivně a nezávisle vyhodnocuje. Případně navrhně opatření ke zlepšení situace a podá zprávu na OSPOD či soudu. Za **podporu** je považována asistence, při níž pomáhající pracovník aktivně vstupuje do interakcí mezi rodičem a dítětem, případně mezi rodiče při asistovaném předávání. Podporuje užitečné interakce, zastavuje či omezuje ty, které ohrožují. Podporuje a motivuje dítě k získání pozitivního vztahu k rodiči. Rodiče pak motivuje k posilování rodičovských kompetencí ve prospěch dítěte, rozvoje vztahu s dítětem, a to vedením rozhovoru, nácvikem dovedností atp. (Matoušek a kol., 2015, s. 207)

Obrázek č. 2. Asistence podle charakteru očekávaných intervencí a výstupů

MONITOROVÁNÍ _____ PODPORA

Zdroj: Matoušek a kol., 2015, s. 207

Asistence podle místa realizace v sobě zahrnuje dvě možnosti, a to buď **ambulantní formu**, tedy využití pracoviště organizace, která je soudem pověřená k výkonu asistovaného setkávání, nebo **terénní formu**. V případě ambulantní formy se jeví důležité zázemí prostor, které by mělo být vhodně upraveno ve prospěch dítěte i rodiče. Za ambulantní formu je považováno i setkání např. v parku, a to v případě, že jde rodina za pomáhajícím pracovníkem. Výhodou ambulantní formy je neutralita prostředí pro oba rodiče. Změna prostředí může napomoci dítěti ve změně vzorců chování. Nesporná

výhoda je lepší kontrola pracovníka nad okolnostmi a podmínkami realizace styku, včetně naplnění požadavku dodržení některých pravidel. Nevýhodou se může jevit nejistota dětí i dospělých v novém prostředí, rovněž vyšší finanční i časové náklady na rodiče (časové i na děti), kteří musí někam přijít. Terénní forma v sobě zahrnuje možnosti setkat se v parku, na hřišti, restauraci atp. Jednotlivé formy je dle dohody všech stran a konkrétního případu možné kombinovat, a to s ohledem na dítě. (Matoušek a kol., 2015, s. 207-208)

Obrázek č. 3. Asistence podle místa realizace

AMBULANTNÍ _____ TERÉNNÍ

Zdroj: Matoušek a kol., 2015, s. 207

Dalším typem je **asistence podle míry dobrovolnosti**, která se pohybuje na pomyslné škále od dobrovolné až po nařízenou. V případě nařízených asistovaných setkání je potřeba překonávat odpor nejméně jednoho účastníka, a to buď rodiče, nebo dítěte. Naplnit v tomto případě požadavky podpory je obtížné. U monitorovací formy styku není vliv odporu rodiče tak výrazný, a lze ho snadněji oslabit. (Matoušek a kol., 2015, s. 209)

Obrázek č. 4. Asistence podle míry dobrovolnosti

DOBROVOLNÁ _____ NAŘÍZENÁ

Zdroj: Matoušek a kol., 2015 , s. 209

Matoušek rovněž definuje **asistenci podle aktuálního oznámení o jejím konání**. Jedná se o skrytou nebo oznámenou asistenci.¹⁴ Autor vysvětluje, že většina asistovaných kontaktů probíhá tak, že se jedná o oznámenou asistenci, tedy s předem dohodnutými podmínkami jako je frekvence, místo, čas atp. V případě skryté asistence je s rodiči předem alespoň rámcově dohodnuto, že proběhne několik asistencí neohlášených s cílem posílit pozitivní vzorce chování rodiče i ve chvíli, kdy si myslí, že není asistent přítomen. (Matoušek a kol., 2015, s. 209)

Obrázek č. 5. Asistence podle aktuálního oznámení o jejím konání

SKRYTÁ _____ OZNÁMENÁ

Zdroj: Matoušek a kol., 2015, s. 209

Dle Matouška se jednotlivé osy vzájemně prolínají a ve svých průnicích mohou definovat individuální podmínky každého asistovaného kontaktu. Na začátku spolupráce je důležité stanovit a vyjasnit si především osy: předávání a kontakt a monitorování a podpora. Tyto osy totiž vytváří čtyři základní typy asistovaných kontaktů. Následující schéma shrnuje pro přehlednost všechny typy asistovaných kontaktů. (Matoušek a kol., 2015, s. 210)

¹⁴ S aplikací skryté asistence jsem se v praxi nesešla.

Obrázek č. 6. Typy asistovaných kontaktů

Zdroj: Matoušek a kol., 2015, s. 210

2.6 *Funkce asistovaných kontaktů*

Matoušek definoval pro lepší orientaci a zvládnutí průběhu asistencí dvě funkce, které se využívají jak při asistovaném setkávání, tak asistovaném předávání. (Matoušek a kol., 2015, s. 210)

Funkce sociálně diagnostická u asistovaného předávání odpovídá monitorování (mapování). Pomáhající pracovník monitoruje průběh předávání, snaží se postihnout aktuální komunikační a situační prvky. Zasahuje jen nezbytně, a to v případě vyhrocení situace při předávání. Obdobná situace je v případě asistovaného kontaktu, v rámci něhož je úloha pracovníka monitorovat. Pracovník zaznamenává a pozoruje průběh setkání, do komunikace přítomných (mezi sebou) zasahuje, až je-li to nezbytné. Nezbytnost zásahu posuzuje podle aktuální situace. V tomto případě se jedná o krátkodobější spolupráci, kdy by mělo dojít po třech asistencích k vyhodnocení situace. Poté

by měl být navržen jiný typ asistence, případně jiná odborná pomoc, popřípadě by měla být služba ukončena.¹⁵ (Matoušek a kol., 2015, s. 210)

Funkce sociálně terapeutická¹⁶ u předávání odpovídá podporování. V tomto případě je pomáhající pracovník aktivně zapojen do průběhu předávání a aktivně podporuje komunikační vzorce jak mezi rodiči, tak mezi rodičem a dítětem. Pracovník v případě asistovaného kontaktu podporuje „hladký“ průběh celého setkání a interakce mezi rodičem a dítětem. Snaží se nastartovat využití vhodných modelů a strategií, nikoliv nahrazovat schopnosti a odpovědnost rodičů. Tato forma vyžaduje komplexní práci s rodinou a zahrnuje v sobě důkladnou přípravu na setkání, přičemž tato setkání probíhají obvykle déle. Optimálním nástrojem pomoci v tomto typu asistence jsou případové konference nebo alespoň setkání všech zainteresovaných stran.¹⁷ (Matoušek a kol., 2015, s. 210-211)

Uvedené funkce asistovaných setkání i jednotlivé typy asistencí se obvykle různě kombinují, a to podle zakázky nebo cílů klienta. Zakázka může být jak ze strany OSPOD, tak soudu jasně definovaná, popřípadě je na zvážení a kompetencích pracovníka, který typ asistence zvolí, a to s ohledem na individuální posouzení situace rodičů a dětí. (Matoušek a kol., 2015, s. 211) Ideální se jeví, pokud může případ posoudit a rozhodnout celý pracovní tým asistující organizace.

¹⁵ Z praxe jsme zaznamenali, že počet asistencí obvykle limituje termín dalšího soudního jednání, přičemž rozsudkem je uložen počet i frekvence setkávání. Skutečně se potvrzuje, že první tři asistence jsou ideálním časem pro monitorování, a teprve pak je dobré vyhodnocovat a navrhnout další postup.

¹⁶ Sociální terapie – jedná se o specifický druh odborné intervence, jejímž cílem je dosahovat přímým i nepřímým působením žádoucích změn v chování klienta a v jeho sociálním okolí, řešit situaci, která bezprostředně ohrožuje klienta, a předcházet vzniku rizikového chování i podmínek, které mohou jeho vznik podporovat. (Zakouřilová, 2014, s. 15)

¹⁷ Ze zkušeností z praxe probíhají obvykle případová setkání pracovníka neziskové organizace, OSPOD a rodičů.

3 Asistovaný kontakt jako proces

Vzhledem k náročnosti zvládnání celého procesu asistovaných kontaktů rodičů a dětí je potřebné, aby každá organizace měla zpracované a promyšlené postupy. Tyto postupy mohou významně ovlivnit proces a přispět ke konkrétnímu výsledku. Je nutné si ovšem uvědomit, že organizace, potažmo pracovníci jsou zodpovědní za průběh procesu, ale ne za výsledek asistovaného kontaktu. Tato zodpovědnost je na straně rodiče, coby klienta asistovaného kontaktu.

3.1 *Procesy v souvislosti s poskytováním asistovaného kontaktu*

Řepa definoval proces jako: „*souhrn činností, transformujících souhrn vstupů do souhrnu výstupů (zboží nebo služeb) pro jiné lidi nebo procesy, používající k tomu lidi a nástroje*“ (Řepa, 2006, s. 13)

Procesy v souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů je možné chápat jako potřebné činnosti k realizaci služby. Procesy jsou výsledkem logického uspořádání jednotlivých činností, tedy postupů. Tyto postupy mají organizace poskytující asistované kontakty zpracovány v metodice nebo v rámci standardů sociální služby. Metodiky jsou průběžně revidovány na základě zkušeností a poznatků z praxe. Metodiky, či metodické postupy, se jeví jako jeden ze zdrojů, které mohou pozitivně ovlivnit proces, tedy napomoci průběhu asistovaného kontaktu.

V rámci organizace je vhodné zaměřit se na zdroje, které ovlivní proces a cíl procesu, tedy plánovaný výsledek. Za další zdroje v souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů je možné např. považovat vydefinovaná pravidla asistovaného kontaktu, dohodu o asistovaném kontaktu, vhodné zázemí pro realizaci asistovaných kontaktů. Významný se jeví lidský zdroj, tedy osobnost

pracovníka, jeho vzdělání, odbornost, jasně stanovené kompetence, zkušenosti atp.

Proces je charakterizován svou návazností pracovních činností napříč organizační strukturou. (Grasseová, 2008, s. 27) Proces asistovaných kontaktů ovlivňuje a podílí se na něm obvykle tým pracovníků. Propojení jednotlivých odborníků jak v rámci organizace, tak multidisciplinární spolupráce ve prospěch konkrétního případu je zajištěn klíčovým pracovníkem. Klíčový pracovník je na začátku spolupráce po dohodě celého týmu schválen vedoucím organizace (sociální služby), která poskytuje asistované kontakty. Složení týmu, co do počtu i různosti typu zastoupení profesí (sociální pracovník, psycholog, mediátor) může významně ovlivnit celý proces. Proces tedy úzce souvisí s organizační strukturou.

Důležité v souvislosti s procesem jsou i regulátory, za které je možné považovat zákonné normy, vnitřní předpisy, ale i pravidla poskytování asistovaných kontaktů. Proces ovlivňuje i zpětná vazba, která je nutná jak v rámci spolupráce s klientem, tak při spolupráci v rámci týmu pracovníků. Významně ovlivňuje proces a úzce souvisí se změnou.

Řepa upozorňuje, že v každé organizaci probíhají nějaké procesy, nicméně často si je organizace neuvědomuje, nepracuje s nimi a neřídí je. Cílem procesního řízení je pracovat na větším propojení fungování organizace a efektivně reagovat na očekávané i neočekávané změny. (Řepa, 2006, s. 16) Za očekávané změny je možné považovat např. jedinečnost každého jednotlivého případu, který vyžaduje individuální a promyšlený postup. Jako neočekávanou změnu v kontextu asistovaných kontaktů uvádím např. zjištění skutečnosti, která vyplyne na povrch v průběhu pozorování nebo rozhovoru při asistovaném setkání rodiče a dítěte. Je tedy potřebné počítat s tím, že změny k procesu patří a ovlivňují jej, a tím i průběh asistovaných kontaktů.

3.2 Průběh asistovaného kontaktu

V této kapitole se věnuji průběhu asistovaného setkávání. Obvykle probíhá v jednotlivých fázích, kterými jsou **přípravná fáze**, **fáze realizační** a **závěrečná fáze**, která zahrnuje vyhodnocení asistencí a ukončení spolupráce s rodiči a dítětem. (Čubáková, Minarčíková, 2017, s. 5-10)

Je potřeba si uvědomit a počítat s tím, že jednomu či oběma rodičům může asistovaný kontakt s dítětem za přítomnosti jiné osoby připadat jako velký zásah do soukromí. Rovněž ho mohou považovat za „ponižující“ akt. Navíc oba rodiče mohou mít rozdílné výhrady k asistenci. Jako vhodné se jeví rodiče ujistit, že postupem času se stává asistence pro rodiče snazší. (Matoušek a kol., 2015)

Jak jsem již uvedla, podnět k realizaci asistovaných kontaktů přichází obvykle z OSPOD nebo na základě rozhodnutí soudu, případně může potřebu vyjádřit samotné dítě. Impulz může přijít rovněž ze strany rodiče, případně osoby blízké, která není s dítětem dlouhodobě nebo aktuálně v kontaktu, nebo od osoby o dítě aktuálně pečující. Také se může jednat o situaci, kdy je bráněno druhému rodiči v kontaktu s dítětem, a to ze strany pečujícího rodiče. (Čubáková, Minarčíková, 2017, s. 5)

3.2.1 Přípravná fáze asistovaného kontaktu

Přípravnou fázi asistovaného kontaktu lze považovat za klíčovou, neboť je základním předpokladem pro efektivní a nezraňující realizaci samotných setkávání dítěte s rodičem (případně jinou dítěti blízkou osobou), a proto je nutné věnovat ji dostatečnou pozornost. Cílem této fáze je psychická, technická, organizační a motivační příprava všech zúčastněných na realizaci jednotlivých asistovaných kontaktů. Z daného je zřejmé, že přípravná fáze obvykle není jednorázovou záležitostí, (Čubáková, Minarčíková, 2017, s. 5) naopak důkladná příprava a ošetření rizik v sobě zahrnuje a přináší hladký průběh jednotlivých setkání a předpoklad navázání, obnovy či prohloubení vztahu dítěte a rodiče.

Matoušek uvádí, že před realizací asistovaných kontaktů je nutné uskutečnit rozhovory s rodiči a rovněž s dítětem (dětmi), a to s ohledem na jejich věk. Asistovaný kontakt by se neměl realizovat bez úvodního setkání s dítětem, pokud je ho schopno. Poté je vhodné hovořit nejdříve s každým rodičem zvlášť, a následně zorganizovat společnou schůzku s oběma rodiči. Tento postup není vždy proveditelný z časových důvodů, nebo pro odmítavý postoj jednoho z rodičů. Dalším důvodem případně z důvodu je ochrana rodiče pro aktuálně řešené domácí násilí v rodině. Rodič je seznámen s podmínkami a pravidly v souvislosti s poskytováním služby, ideálně v psané podobě. (Matoušek a kol., 2015, s. 215-215)

Prvním faktickým krokem v přípravné fázi je tvorba zakázky o asistovaném kontaktu. Tu vytváří a koordinuje pracovník zajišťující asistovaný kontakt ve spolupráci se všemi zúčastněnými osobami. Obvykle se jedná o opakované konzultace. Celý proces tvorby zakázky je možné rozdělit do čtyř fází. V první fázi se jedná o **sběr informací** (kdo je zadavatel, zda existuje úprava styku mezi rodiči, popř. dříve stanovená dohoda, předchozí kontakty, zjišťuje se motivace, stanovuje se cíl kontaktů, rovněž překážky bránící asistovanému setkávání, mapují se možná rizika). Druhá fáze v sobě zahrnuje **návrh podoby** asistovaného kontaktu včetně **domluvy pravidel** (kde se uskuteční, kdo bude přítomen, kdo do průběhu může zasahovat, jak dlouho bude trvat a důležité se jeví nastavit společně pravidla). Třetí fáze se týká **domluvy o délce poskytování** asistovaného kontaktu (jednorázový, případně tři setkání a poté vyhodnocení, důležité je stanovit pravidla mezi jednotlivými kontakty kdy a jakým způsobem). Čtvrtá fáze završuje tvorbu zakázky **sepsáním dohody o poskytování asistovaného kontaktu** rodiče s dítětem. (Čubáková, Minarčíková, 2017, s. 5-6) Sepsání dohody a stanovení pravidel kontaktu se budu podrobněji věnovat v další podkapitole.

3.2.2 Realizace asistovaného kontaktu

Úlohou pomáhajícího pracovníka během kontaktů je být vždy přítomen a zajistit nepřetržité monitorování s ohledem na dítě. Asistent by neměl nechat dítě o samotě s kontaktujícím rodičem o samotě, a to včetně doprovodu na toaletu. Pracovník naslouchá rozhovoru mezi dítětem a rodičem, přičemž není dovoleno šeptání, ani důvěrné rozmlouvání mezi dítětem a kontaktujícím rodičem. Pokud dítě vykazuje známky výrazného stresu, strachu, nepohody, měl by pracovník zvážit ukončení kontaktu. K ukončení dochází rovněž v případě nedodržení dohodnutých pravidel ze strany rodičů. Pracovník dává zpětnou vazbu rodičům, může vyžadovat po rodičích, aby se zdrželi chování, které dítě ohrožuje, včetně nabídnutí vhodnějšího přístupu. Sociální pracovník nebo psycholog, který je zodpovědný za asistovaný kontakt, je povinen zpracovat záznam z každého asistovaného setkání. (Matoušek a kol., 2015, s. 215-216)

Konkrétní pravidla jsou obvykle zapracována a jsou součástí **Dohody o asistovaném setkávání**. Jedná se o trojstranný kontrakt, nejčastěji v písemné podobě mezi pečujícím rodičem (prarodičem, pěstounem), nepečující osobou (rodičem, který nemá dítě v péči) a klíčovým pracovníkem¹⁸ v rámci organizace, která zajišťuje asistovaný kontakt. Dohodu významně ovlivňuje subjekt, který asistované kontakty realizuje, tedy jaké má možnosti, či podmínky. (Čubáková, Minarčíková, 2017, s. 6) Dalším významným faktorem ovlivňujícím dohodu je rozhodnutí soudu, které je určující pro nastavení dohody.

Matoušek uvádí jako příklad konkrétní pravidla, u kterých je vhodné, aby byla součástí dohody: „*soustřeďte se na to, jak být nejlepším rodičem pro své dítě; nenuťte dítě k projevům náklonnosti vůči vám (objímání, líbání atd.), ani je*

¹⁸ Klíčový pracovník (case manager) je v roli koordinátora asistovaného kontaktu. Kontakt pomáhá zrealizovat od úplného počátku, má k dispozici kontakty na jednotlivé účastníky setkání včetně spolupracujících organizací a odborníků, je zodpovědný za přenos informací mezi všemi účastníky i v týmu, zajišťuje organizační stránku kontaktu, podepisuje dohodu o asistovaném kontaktu, průběžně vyhodnocuje spolupráci a vypracovává závěrečné zprávy. (Čubáková, Minarčíková, 2017)

sami nedělejte proti jeho vůli; projevy náklonnosti jsou v pořádku, když je dítě chce a dělá je jako první; nedoptávejte se na soukromí druhého rodiče, jeho aktivity, vztahy, nedělejte z vašeho dítěte pošťáka se vzkazy pro druhého rodiče; pamatujte, že jakýkoliv konflikt dítě poškozují a ohrožuje“ aj. (Matoušek a kol., 2015, s. 218) Být takto konkrétní při sepisování dohody se v praxi osvědčuje.

Dohodu o asistovaném setkávání dítěte a rodiče mají obvykle organizace připravenou v rozpracované podobě s tím, že se dopracovává o další pravidla, která formulují rodiči, jako například přítomnost člena širší rodiny v rámci kontaktu atp. Dohodu je možné upravovat dodatky, které reagují na konkrétní situace vzniklé v průběhu asistovaného setkávání.

V souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů je vhodné ošetřit v rámci metodiky organizace **rizika** spojená s poskytováním asistovaných kontaktů. Jedná se například o nedostavení se rodiče na setkání bez omluvy, rovněž jakým způsobem bude probíhat omluva ze setkání. Co bude následovat v případě, když rodič přijde pod vlivem návykových látek, jaké důsledky přinese agresivní a nevhodné chování rodiče (manipulace, citové vydírání, výhrůžky atp.), co nastane v případě zhoršení zdravotního nebo psychického stavu jakékoliv osoby během setkání, především s ohledem na dítě. Důležité je také ošetřit, co nastane v případě, když budou porušena pravidla vyplývající z uzavřené dohody, případně dojde k domáhání se přítomnosti další neplánované osoby na setkání. Nutné je promyslet postup při náhlém odchodu, útěku jakékoliv osoby ze setkání. Za riziko je považováno i řešení podjatosti realizátora asistovaného kontaktu, které je nutné bezodkladně řešit v rámci organizace. (Čubáková, Minarčíková, 2017, s. 8)

Oba rodiče rovněž v průběhu vyjednávání dohody souhlasí s tím, že pokud bude potřeba zasáhnout do situace, pracovník tak učiní a dá jim přesnou instrukci, co udělat, popřípadě čeho se mají zdržet. Nerespektování instrukce

pracovníka nebo zpochybňování autority může vést k ukončení asistovaného kontaktu. (Matoušek a kol., 2017, s. 220)

Je možné shrnout, že k realizaci asistovaných kontaktů je možné přistoupit, až všichni zúčastnění budou potřebně seznámeni a ztotožněni s pravidly a podmínkami asistovaného kontaktu. Pokud totiž některý z účastníků není připraven, mohlo by dojít k selhání asistovaného kontaktu, který se pak obtížněji znovu nastavuje. (Čubáková, Minarčíková, 2017, s. 8)

3.2.3 Vyhodnocení a ukončení asistovaného kontaktu

K vyhodnocování asistovaných kontaktů dochází průběžně, včetně plánování další spolupráce. Obvykle probíhá vyhodnocování a plánování při schůzkách klíčového pracovníka s rodiči, a to jak individuálně, tak s oběma současně podle konkrétního případu. Z tohoto důvodu by neměl podle Matouška být klíčový pracovník zároveň asistující pracovník v jednom případě. (Matoušek a kol. 2017, s. 220) Dalším důvodem pro rozdělení role klíčového pracovníka a realizátora asistovaného kontaktu se jeví dodržení zásady nestrannosti pracovníka vůči rodičům. (Čubáková, Minarčíková, 2017, s. 8) Při hodnocení je ovšem nutné věnovat dostatek pozornosti především dítěti. (Matoušek a kol., 2017, s. 220)

Veškeré kontakty s rodiči i dalšími osobami, včetně průběh konkrétních asistovaných setkání jsou zaznamenány ve spise klientů ošetřených dle standardů konkrétní služby. Na žádost soudu, OSPOD nebo rodičů je potřebné vypracovat souhrnnou zprávu. Tato obsahuje obvykle následující údaje: kdo kontaktoval organizaci, důvod asistovaných kontaktů, dále počet a charakter konzultací a asistovaných kontaktů, rovněž popis chování rodičů k sobě navzájem, chování rodičů či dalších osob k dítěti, také popis chování dítěte k rodičům a jeho vývoj v čase. Rovněž je popsáno jednání a chování rodičů vůči pracovníkům organizace, jejich postoje, spolupráce a vývoj tohoto chování v čase. Také je zde

uveden popis a příčiny případných potíží, které bránily využití asistovaných setkání k jejich účelu. Klíčový pracovník v závěru zprávy navrhuje další postup, případně doporučuje konkrétní odbornou pomoc ve prospěch dítěte či rodiče, vyjadřuje se, zda je potřebné pokračovat v asistovaném setkávání nebo informuje o ukončení spolupráce. (Matoušek a kol., 2015, s. 221)

Pro plynulost přechodu od asistovaného kontaktu na neasistovaný by měl být již v průběhu přípravy stanovený konkrétní termín, kdy dojde k přehodnocení situace. Jeví se jako ideální, pokud se sejdou všichni účastníci asistovaného kontaktu, a společně zhodnotí dosavadní průběh a dohodnou se, zda v nich budou nadále pokračovat a za jakých podmínek, případně na ukončení spolupráce. Pokud ve věci rozhodl soud, je nutné, aby se o dohodě účastníků a změně kontaktu z asistovaných na neasistované dozvěděl, aby mohlo dojít ke změně rozhodnutí. (Čubáková, Minarčíková, 2017, s. 10)

K ukončení asistovaných kontaktů dochází dle Matouška v těchto případech: je naplněna zakázka, uplyne doba stanovená soudem, dochází k opakovanému či závažnému porušování pravidel spolupráce ze strany rodiče. Popřípadě pracovník vyhodnotí, že další poskytování není v zájmu dítěte vzhledem k tomu, že dítě dlouhodobě kontakt s rodičem odmítá. Spolupráce je ukončena i tehdy, pokud si to rodič přeje. (2015, s. 220)

Na závěr lze shrnout, že se jedná o konkrétní doporučení a postupy, které vycházejí z praxe, a mohou být užitečným návodem k plánování, průběhu i ukončení asistovaného setkávání, tedy podkladem pro tvorbu metodického postupu.

3.2.4 Časový rámec asistovaného kontaktu

Délka asistovaných kontaktů je individuální a je odvozena jak od konkrétních potřeb členů rodiny, především dítěte, tak od vývoje situace konkrétního případu. Pokud setkání probíhají na žádost rodičů, může být v každé

fázi spolupráce z jejich strany ukončena. V případě, že dojde předčasně k ukončení spolupráce dříve, než bylo dohodnuto, je vždy tato skutečnost uvedena ve zprávě ze setkání. Je poté vhodné formulovat doporučení, jak příště zabránit zkrácení styku, případně zvážit, zda asistovaná setkávání jsou tou správnou podporou pro rodinu. (Matoušek a kol., 2015, s. 213)

Je důležité ošetřit rovněž období mezi jednotlivými setkáními a stanovit, zda, v jaké míře a jakým způsobem bude probíhat interakce mezi rodičem a dítětem. Určit pravidla pro toto období se jeví jako důležitá prevence konfliktu mezi rodiči, popřípadě předcházení obav na straně dítěte, například v souvislosti s psychiatrickým onemocněním rodiče. Jedná se zejména o nadměrný telefonický kontakt, návštěvy dítěte ve škole, vyhledávání dítěte na hřištích, v místě bydliště nebo před zájmovým kroužkem. (Čubáková, Minarčíková, 2017, s. 9)

Jako velmi důležité se jeví stanovit si pravidla i cíle asistovaného kontaktu. (Matoušek a kol., 2015, s. 211) O cílech asistovaného kontaktu bude více pojednáno v následující podkapitole.

3.2.5 Cíle asistovaného kontaktu

Obecným cílem asistovaných kontaktů je umožnit dítěti setkávání s rodičem, či jinou blízkou osobou v bezpečném prostředí tak často, jak to dítě potřebuje a takovým způsobem, který dítěti umožňuje tento čas strávit pozitivně. Asistovaný kontakt by měl přispívat ke zdravému vývoji dítěte, v některých případech může být i terapeutickým prostředkem. Přičemž v každém jednotlivém případě je potřeba stanovit cíle konkrétní, uzpůsobené potřebám konkrétního dítěte a jeho sociální situaci. Hlavním klientem pro všechny aktéry asistovaného kontaktu je především dítě. (Čubáková, Minarčíková, 2017, s. 2)

Matoušek hovoří o tom, že obecným cílem je umožnit dítěti co možná nejpřirozenější, nezátěžující a klidný asistovaný kontakt, případně přechod od

jednoho rodiče k druhému. Pokud je nařízen asistovaný kontakt soudně, je doporučeno pracovníkovi vyjednat si, co je účelem a cílem styku, a to jak s rodiči, tak se soudcem.¹⁹ (Matoušek a kol. 2015, s. 211)

Mezi nejčastější cíle asistencí dle Matouška patří: zvyšování kompetencí kontaktujícího rodiče, zlepšení vztahu mezi dítětem a kontaktujícím rodičem, zažít pozitivní zkušenost s nekonfliktním průběhem setkání, dále poskytnout bezpečné prostředí setkání dítěte s rodičem za přítomnosti důvěryhodné osoby, také vytvoření podmínek pro pocit fyzického i emocionálního bezpečí dítěte během styku, zvýšení důvěry mezi rodiči a zmírnění konfliktu a nepřátelství mezi nimi. Taktéž uvádí jako cíl prodloužení doby, kterou může strávit dítě s rodičem, který ho nemá v péči a postupně směřovat ke stavu, kdy u setkání nebude muset být pomáhající pracovník přítomen. (Matoušek a kol., 2015) Případně cíl může být stanoven jako návrat dítěte do péče této osoby. (Butulová, nedatováno)

Monitorování i podporování při dosažení naplnění cíle asistovaného kontaktu se zaměřuje především na komunikaci mezi rodiči, komunikaci rodičů směrem k dítěti a dítěte směrem k rodičům. Také na komunikaci rodičů a dětí vůči pracovníkovi. Rovněž pracovník vyhodnocuje rodičovské kompetence obou rodičů, atmosféru setkání a jiné důležité aspekty během schůzky. Dá se říci, že pracovník pozoruje veškerou verbální i neverbální komunikaci, vyhodnocuje, co podstatného se děje a jaký to má dopad na aktuální situaci při asistovaném kontaktu, především na dítě. (Matoušek a kol., 2015, s. 212)

Závěrem je možné konstatovat, že vytvoření cílů je vždy velmi individuální s ohledem na konkrétní rodinu a zájem dítěte. Nejen pro stanovení cíle by napomohla často chybějící multidisciplinární spolupráce mezi soudem, OSPOD a organizací zajišťující asistované kontakty.

¹⁹ V praxi je více ustálené, že tuto komunikaci a vyjasňování podmínek asistovaného setkání zprostředkovává kolizní opatrovník¹⁹, tedy sociální pracovník OSPOD.

3.3 Zkušenosti s asistovanými kontakty v zahraničí

V kapitole se zabývám zkušenostmi a výsledky empirických výzkumů v souvislosti s tématem asistovaných kontaktů v zahraničí, a to konkrétně ve Velké Británii a na Slovensku.

V Anglii existuje široká podpora názoru, že pro děti je obvykle prospěšné mít smysluplné a trvalé vztahy s oběma rodiči, i když tomu tak není vždy. Někdy otcové po rozchodu ztrácejí zájem o děti, někdy udržují dle výzkumu kontakty s dětmi jen sporadicky. Další z nich souhlasí s tím, aby děti byly v péči matky, tedy rezidentního rodiče. (Fehlberg, Smyth, Maclean, Roberts, 2011)

Na základě výsledků uvedeného výzkumu se jeví jako důležité uvědomit si, že ve prospěch kontaktu, a tedy vztahu rodič-dítě není nejdůležitější, aby rodiče měli **stejný čas** s dítětem, ale přínosnější může být **podstatný a významný čas** ve prospěch jejich vztahu. (Fehlberg, Smyth, Maclean, Roberts, 2011) Tuto skutečnost je možné aplikovat na asistované kontakty, v rámci kterých, má nerezidentní²⁰ rodič omezený čas s dítětem, například dvě hodiny, může se pak jednat o podstatný a významný čas.

V souvislosti s Anglií a Walesem uvádím druhý empirický výzkum, jež uskutečnili Perry a Rainey, a na základě kterého vyvodili závěry a definovali jednotlivé typy asistovaného kontaktu.²¹ Jedná se o kontrolovaný kontakt, nebo také **kontakt pod dohledem** („supervised contact“), dále **podporovaný kontakt** („supported contact“) a **nepřímý kontakt** („indirect contact“). (Perry, Rainey, 2006)

²⁰ Rezidentní rodič má dítě svěřené do péče a žije s ním ve společné domácnosti. Nerezidentní rodič je ten, se kterým dítě nežije v domácnosti, setkává se s dítětem v době určeného nebo dohodnutého styku.

²¹ Jednalo se o dvě etapy výzkumu, kdy první fáze zahrnovala sběr a vyhodnocení dat na základě náhodného výběru vzorku případů z pěti vybraných soudů. Druhá fáze projektu spočívala v realizaci rozhovorů s rodiči a soudci k dané problematice. (Perry, Rainey, 2006)

Kontakt pod dohledem je charakteristický vysoce zaměřenou pozorností pracovníka, který pečlivě sleduje interakci a rozhovor mezi rodičem a dítětem v centru odborné pomoci. **Podporovaný kontakt** již nezahrnuje důkladné monitorování interakce mezi rodičem a dítěte, ke kontaktu dochází za přítomnosti třetí, neutrální strany. Případně se jedná o předání dítěte ke kontaktu s nerezidentním rodičem v centru odborné pomoci. K **nepřímému kontaktu** soudy přistupují pouze zřídka, a to v případech domácího násilí, či výkonu trestu odnětí svobody nerezidentního rodiče, kdy kontakt s tímto rodičem představuje riziko pro bezpečí dítěte. Dalšími důvody mohou být zeměpisná vzdálenost mezi rodičem a dítěte, nebo také opozice dítěte při kontaktu. (Perry a Rainey, 2006)

Na základě uvedeného je možné konstatovat, že asistovaný kontakt rodičů a dětí poskytovaný v České republice odpovídá z výše uvedeného výčtu nejvíce typu kontaktu pod dohledem. Nepřímý kontakt se v našich poměrech využívá obdobně jako v Anglii a Walesu samostatně, ale také jako doplněk přímého kontaktu. (Čubáková, Minarčíková, 2017, s. 2)

Legislativa Slovenské republiky v oblasti ochrany práv a zákonem chráněných zájmů dítěte **nezná institut asistovaných kontaktů**. Působnost orgánů sociálně právní ochrany dětí a sociální kurately, upravuje zákon číslo 305/2005 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí a sociální kurately (dále SPODaSK), který zároveň upravuje a provádí opatření SPODaSK **akreditovanými subjekty**. Rodiče mají právo při výkonu svých práv a povinností požádat o pomoc úřad SPODaSK, který pomáhá rodičům při výkonu jejich práv a povinností v rozsahu své působnosti. Zároveň tento úřad vykonává funkci kolizního opatrovníka, kdy poskytuje dítěti a jeho rodičům sociální poradenství a pomoc při odstraňování anebo zmírnění důsledků rozdílných zájmů rodičů a dítěte, a to především na základě některých opatření zmíněného zákona. Jedná se o sociální poradenství, psychologickou pomoc

prostřednictvím oddělení poradensko-psychologických služeb, které jsou součástí Úřadu práce, sociálních věcí a rodiny. Podle §11 zákona číslo 305/2005 Sb. zákona, pokud úřad SPODaSK zjistí, že dítě, rodič nebo osoba, která pečuje o dítě, potřebují pomoc z důvodu, že se jim nedaří řešit problémy v rodině, navrhne jako součást opatření mediaci jako odbornou metodu s cílem napomoci řešení konfliktních situací v rodině.²²

Je možné konstatovat, že obdobně jako v České republice neexistuje na Slovensku právní úprava asistovaných kontaktů. V případě rozpadu partnerského vztahu a v souvislosti s krizí rodiny poskytuje úřad SPODaSK odbornou pomoc obdobně jako u nás OSPOD. Zajímavostí i možnou inspirací je, že součástí každého Úřadu práce, sociálních věcí a rodiny na Slovensku je oddělení poradensko-psychologických služeb.

Na Slovensku existují dvě opatření, na základě kterých, je zaručeno právo na výkon řádného styku rodiče s dítětem, a to **složením kauce** osobou, která má dítě svěřené do výlučné péče. Důvodem je zabezpečit, aby se oprávněnému rodiči ve styku s dítětem nebránilo. V případě, že jsou splněny podmínky pro vydání výkonu rozhodnutí o styku, a tento by byl soudem nařízený, propadla by kauce ve prospěch státu. Dalším opatřením je realizace **dohledu nad stykem**, který je možné zařadit mezi kompetence pracovníků SPODaSK. Avšak zákon neřeší, jakým způsobem, a v jakých intencích má úřad SPODaSK při styku rodiče s dítětem asistovat, přestože je v mnoha případech přítomnost pracovníků při setkání rodiče s dítětem vhodná a účelná. Dohled nad stykem je považován za jednu z metod sociální práce s rodinou. Nicméně pracovníci SPODaSK nemají vzhledem k rozsahu své práce, omezené pracovní době a chybějícímu předpisu o kvalifikačních předpokladech pro výkon této činnosti možnost dohled nad stykem vykonávat. Proto soud na

²² Informace získané odpovědí na email s dotazem na problematiku asistovaných kontaktů na Slovensku – odpověď zaslala 19. 10. 2017 paní Mgr. Simona Majerníková z Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny, SPODaSK v Bratislavě.

Slovensku upřednostňuje centra psychologicko-právních služeb, psychologických poraden a jiných akreditovaných pracovišť, jako například neziskové organizace.²³

Z daných informací je inspirativní to, že na Slovensku je potřeba, aby jednotlivé sociální služby získaly akreditaci, která garantuje odbornost práce, a to i ve prospěch rodin v obtížné životní situaci.

Závěrem bych zmínila významnou inspiraci nejen pro Českou republiku, a to Cochemovský model, který vznikl v Německu. Vzhledem k jeho inovativnímu přístupu a snaze o změnu nastavení spolupráce pomáhajících profesí (soudců, soudních znalců, advokátů, sociálních pracovníků OSPOD a pracovníků neziskových organizací), rovněž z důvodu praxí ověřenou zkušeností s příznivým dopadem na děti a rodiče při rozpadu vztahu, je tato problematika podrobněji rozebrána v kapitole 4 této diplomové práce.

²³ Informace získané odpovědí na email s dotazem na problematiku asistovaných kontaktů na Slovensku odpověď zaslal 4. 9. 2017 pan JUDr. Ing. Miroslav Gavalec, PhD., soudce Nejvyššího soudu Slovenské republiky.

4 Aktéři asistovaných kontaktů

V této kapitole se budu zabývat jednotlivými aktéry, což jsou osoby, které ovlivňují a podílejí se na realizaci asistovaných kontaktů rodičů a dětí. Středem pozornosti jsou zajisté ti, ke kterým pomoc směřuje, a to jsou děti a jejich rodiče. Těmto již z mého pohledu byla věnována jistá pozornost v předchozích kapitolách. Nicméně dle hlavního cíle diplomové práce, kterým je: zmapovat činnost aktérů, kteří se podílejí na realizaci asistovaného kontaktu v rámci stávající struktury, procesů a multidisciplinární spolupráce a působí na území Zlínského kraje, se zaměřím v této části diplomové práce především na pracovníky OSPOD a pracovníky neziskových organizací, kteří poskytují asistované kontakty. V těchto organizacích pracují nejčastěji sociální pracovníci, psychologové, případně mediátoři. Mezi další aktéry, jejichž činnost ovlivňuje asistované kontakty, patří také soudce, soudní znalec a advokát rodiče. Spolupráce těchto odborníků úzce souvisí s vytvářením struktury multidisciplinárního týmu.

4.1 Pojetí struktury z hlediska organizace a multidisciplinární spolupráce

Organizační struktura vypovídá především o uspořádání vztahů mezi pracovníky v rámci organizace (vnitřní struktura) i mezi organizacemi (vnější struktura). Jedná se tedy o síť vztahů a spolupráce, která je nástrojem pro zapojení všech odborníků. Řeší vztahy podřízenosti a nadřízenosti, vzájemné pravomoci, tedy kompetence pracovníků, odpovědnost a ta zachycuje vazby mezi nimi. Dá se říct, že organizační struktura je organizovaný systém, ve kterém je práce rozdělena, také seskupena a koordinována. (Cejthamr, Dědina, 2010, s. 19) Jako důležité se jeví, že organizační struktura nastavuje tok komunikace, tedy komunikační pravidla, čímž sjednocuje jednotlivé činnosti

a významně přispívá ke koordinaci práce v týmu v rámci organizace, i multidisciplinární spolupráce vně organizace.

Multidisciplinární týmy mají mnoho podob, struktur. Mohou existovat v rámci jednoho pracoviště složeného z více specialistů jedné profese, či specialistů více profesí. Mohou být také sestaveny na bázi spolupracující sítě jednoho či více druhů služeb, nebo v rámci různých organizací a institucí, a to jak na lokální, tak i národní či mezinárodní úrovni. (MPSV, 2015, s. 5)

Mezi jednotlivými členy multidisciplinárního týmu je nezbytná, jak již bylo uvedeno, dobře fungující a všestranná komunikace, a to v duchu spontánní identifikace všech členů týmu, s jasně definovanými základními principy činnosti. U všech pracovníků multidisciplinárního týmu se předpokládá vysoká odbornost a profesionalita, které ovšem nemohou postrádat lidský rozměr poskytované pomoci, a proto by měli postupovat dle zásad humanistické psychologie Rogerse, preferujících vztah člověka k člověku. (MPSV, 2015, s. 9)

Důležitým krokem v rámci multidisciplinární spolupráce je nastavení mezioborových vztahů, přičemž lidé z různých oborů by měli efektivně a kvalitně spolupracovat. Naučit se tomuto typu spolupráce se stává výzvou, protože každá disciplína má vlastní sadu předpokladů, hodnot a priorit. A tyto předpoklady mohou vést k nekoordinované spolupráci, nebo mohou vyústit v nepochopení a konflikt. Spolupráce v týmu také zahrnuje potřebu sdílet moc a přispívat speciálními znalostmi, dovednostmi, či pohledem v rámci jednotlivých zúčastněných profesí. (MPSV, 2015, s. 25)

Přestože je snaha týmu spolupracovat, může ovlivnit výstupy týmu mnoho vnějších i vnitřních lidských faktorů. Za vnější faktory lze považovat velikost a strukturu týmu (tj. role aktérů, jejich hierarchie a způsob chování, dovednosti, postoje a osobnosti jednotlivců), přičemž některé mohou podpořit a jiné ničit spolupráci. Mezi vnitřní faktory se řadí dynamika týmu, tedy jak v týmu

funguje komunikace, spolupráce, koordinace a jaká jsou činěna a akceptována rozhodnutí. Rovněž funkce koordinátora (zajišťuje administrativu) a facilitátora (odborník na vedení diskuse, odpovídá za průběh setkání) je významná a může usnadnit spolupráci i výstupy týmu. (MPSV, 2015, s. 26)

Závěrem je možné shrnout, že vytvoření multidisciplinárních týmů je velmi cenné při dosahování pozitivních výsledků intervencí, jejichž řešení se nachází na pomezí působnosti více odborníků z různých organizací. Multidisciplinární spolupráce se jeví jako nezbytná také při poskytování asistovaných kontaktů rodičů a dětí. V následujících podkapitolách popíšu role jednotlivých aktérů, tedy jejich činnosti v souvislosti s realizací asistovaných kontaktů rodičů a dětí.

4.2 Role soudu, soudních znalců a advokátů v opatrovnickém řízení

Uvedené profese soudce, advokáta i soudního znalce byly již zmíněny v kontextu s vysvětlením pojmu asistované kontakty rodičů a dětí ve druhé kapitole této práce. Proto je doplním pouze o nezbytné informace.

Soudce se v rámci své rozhodovací činnosti v řízení o úpravu poměrů k nezletilému dítěti po dobu před a po rozvodu manželství, rovněž v souvislosti při rozhodnutí o úpravě styku rodičů s dětmi setkává s dalšími profesemi, které mohou výrazně ovlivnit rozhodnutí soudu. Tyto profese mají v řízení svou nezastupitelnou roli a plní odlišné úkoly. Mezi tyto profese patří již zmínění pracovníci OSPOD, soudní znalci, psychologové, mediátoři, rodinní terapeuti a pracovníci neziskových organizací, obvykle sociální pracovníci. (Matoušek a kol., 2015, s. 197-198)

Kvalitní práce všech zmíněných profesí je pro soudce významná, zprostředkovávají soudci nestranné a erudované informace formou zpráv o konkrétní situaci rodiny, kdy doporučují další postup a řešení s ohledem na

prospěch dítěte. Lze se shrnout, že soudce je nejvyšší autorita, mentor, určuje postup a kooperuje s ostatními profesemi. (Cochem.cz, 2016)

Z praxe se jeví jako problematická situace, kdy soudce nařídí realizaci asistovaných kontaktů bez toho, že nejdříve kontaktuje příslušnou organizaci a zjistí kapacitní a časové možnosti organizace, (Matoušek a kol., 2015, s. 213) a to i vzhledem k přípravné fázi asistovaných kontaktů, kterou není vhodné uspěchat.

Pokud se nedaří dospět k dohodě rodičů v opatrovnickém řízení, tedy v případě konfliktu zájmů,²⁴ mohou soudci přizvat soudního znalce z oboru psychologie. Matoušek uvádí, že v mnoha zemích je činnost soudního znalce určena souborem doporučení, které vydala příslušná odborná veřejnost. Například v USA takové směrnice vydala Americká psychologická asociace (známá pod zkratkou APA), kdy tento soubor doporučení je vázán mimo jiné i na etický kodex této profese. V Českém prostředí závazná pravidla pro činnost soudních znalců v opatrovnickém řízení prozatím neexistují. (Matoušek a kol., 2015, s. 198-199) Toto může být problematické s ohledem na požadované vysoké nároky a zodpovědnost na straně soudního znalce a možný dopad pro rodiče a dítě.

V neposlední řadě může být přítomen v opatrovnickém řízení advokát, zastupující jednoho nebo oba rodiče. V případě vyhroceného konfliktu rodičů je důležité, aby je advokáti upozornili vzhledem k jejich přístupu na průtahy v soudním řízení, což bude mít dopad především na dítě.

V této souvislosti je potřeba zmínit existenci tzv. kolaborativního práva²⁵, které vychází z předpokladu, že přirozené řešení sporu je dohodnout se. Cílem kolaborativního práva je pomoci účastníkům sporu pochopit příčiny sporu,

²⁴ Konflikt zájmů, tj. konflikt procesních postojů rodičů.

²⁵ V USA se v roce 2004 přidali k právníkům i jiní odborníci a založili Global Collaborative Law Rules usilující o promítnutí tohoto práva do všech států v USA. V Evropě vznikla European Network for Collaborative Practice se sídlem v Bruselu v roce 2014 s obdobným záměrem (Matoušek a kol., 2015)

odhalit zájmy a potřeby všech stran. V České republice se tomuto právu věnují jak advokáti, tak i mediátoři a v rámci opatrovnického řízení se jeví jako vhodný nástroj, kdy jeho prvky se mohou prostřednictvím sociálních pracovníků nebo psychologů aplikovat rovněž na asistovaná setkávání rodičů a dětí. (Matoušek a kol., 2015, s. 250-251)

Změny v opatrovnickém řízení by mohly nastat zavedením Cochemovské praxe. Pojetí a postupy profese advokátů, soudních znalců i soudců v daném řízení by se změnilo ve prospěch dětí a rodičů v souvislosti s rozpadem partnerského vztahu, či jiné obtížné situaci rodiny. Tato změna by ovlivnila i asistované kontakty, a to jejich počet i jasné nastavení. O Cochemovském modelu bude více pojednáno v 5. kapitole této diplomové práce.

4.3 Role OSPOD nejen v souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů

Co se rozumí sociálně-právní ochranou dětí, vyjadřuje konkrétně **zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí**, ve znění pozdějších předpisů, který vymezuje sociálně-právní ochranu dětí v § 1 jako: ochranu práva dítěte **na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte**, včetně ochrany jeho jmění a **působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny**. Cílem OSPOD je též **sanace rodin**. (zákon č. 359/1999 Sb.) Práce sociálního pracovníka na OSPOD je tedy zaměřena na dítě samotné, nebo na jeho rodinu. Poskytuje se za účelem omezení vlivů negativního působení na dítě, především na obnovení narušených funkcí rodiny. (Motejl, 2007, s. 11-15)

V centru zájmu pracovníků je tedy především **ohrožené dítě a jeho rodina**, kdy situaci dítěte pravidelně vyhodnocují s ohledem, zda se nejedná

o dítě uvedené v § 6²⁶ zákona č. 359/1999 Sb. (zákon č. 359/1999 Sb.) Tato situace může nastat například při rozpadu rodiny, při problémech rodiče se závislostí, v souvislosti s vážným onemocněním rodiče, v případech násilí v rodině, v souvislosti s výkonem či návratem po výkonu trestu odnětí svobody rodiče, při úmrtí rodiče atp.

V případě rozchodu rodičů vystupuje pracovník OSPOD jako zástupce dětí a je ustanoven **kolizním opatrovníkem** dítěte²⁷ pro účely soudního řízení pro úpravu práv a povinností k nezletilému dítěti.²⁸ V takovém soudním řízení se rozhoduje, kterému z rodičů bude dítě svěřeno do péče.²⁹ Další možností je střídavá péče nebo společná péče obou rodičů. Rovněž se stanovuje výše alimentů na dítě a ve sporných případech se upravuje i styk dítěte s druhým rodičem. Nabytím právní moci rozsudku tak dochází ke stanovení nebo změně výchovného prostředí dítěte. (Dobrušová, 2012, s. 18-19) Protože se jedná o záležitosti, které se dotýkají přímo dítěte, je věnována patřičná pozornost názoru dítěte, které má právo svobodně vyjadřovat při projednávání všech záležitostí, které se ho týkají, a to i bez přítomnosti rodičů.³⁰ (zákon č. 89/2012 Sb.)

Kolizní opatrovník se v průběhu soudního řízení ocitá v situacích, kdy musí odolávat tlaku ze strany znesvářených, manipulativních rodičů a zachovávat si nestrannost, což na něho klade vysoké nároky. Přičemž činnost kolizního opatrovníka by měla směřovat k tomu, aby rozhádaní rodiče

²⁶ §6 – rodiče neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti. V těchto případech pracovníci mají povinnost zpracovat individuální plán ochrany dítěte tzv. IPOD.

²⁷ Kolizní opatrovník je stanoven dle §892, odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu.

²⁸ Pracovník má u soudu stejná práva a povinnosti jako jiný účastník řízení. Má právo: podávat procesní návrhy, důkazy, klást otázky (obvykle rodičům), podávat odvolání a také povinnost podrobit se na výzvu soudu výsledku (Dobrušová, 2012, 7-10) Důvodem zastupování je, že může dojít ke střetu zájmu mezi rodičem a dítětem.

²⁹ Péčí se rozumí výkon přímé péče o dítě, oba rodiče totiž mají vzhledem k rodičovské odpovědnosti stejná práva a povinnosti.

³⁰ Dle zákona je doporučena věková hranice dítěte 12 let. Důležitá je spolupráce soudu a pracovníků OSPOD, aby nebylo dítě zatíženo opakovaným dotazováním. (zákon č. 89/2012 Sb.)

v rozchodu dokázali připustit, že druhý rodič je pro dítě významnou osobou, také aby se minimalizovalo napětí mezi rodiči, kteří by měli nadále zachovávat rodičovské role. Rovněž by měli motivovat rodiče, aby vytvářeli u dětí pozitivní obraz o druhém rodiči, také aby se byli schopni dohodnout na podstatných věcech týkajících se dětí. (Matoušek a kol., 2015, s. 75-80)

V případě nespolupráce a pokračujících konfliktů mezi rodiči má možnost sociální pracovník OSPOD využít **výchovných opatření**, kdy například může uložit povinnost využít služby odborného poradenského zařízení, nebo dokonce může správním rozhodnutím omezit určité činnosti, které poškozují dítě. (Bechyňová, Konvičková, 2011, s. 46-47)

Pracovníci OSPOD mají přehled o síti sociálních služeb v regionu a jednotlivých institucích, jejich specializaci, úrovni poskytovaných služeb. Soudy se mohou na OSPOD, coby **koordinátory** konfliktu plně spolehnout nejen při doporučení vhodného poradenského zařízení, ale i v celé řadě dalších úkolů provádějících jejich vzájemnou interakci. (Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, 2015) Rovněž je potřebné, aby se pracovník OSPOD orientoval v sociálně-právním poradenství, vypracovával zprávy, vykonával šetření v zájmu dítěte. Pracovník využívá i moderní nástroje, a to pořádání rodinných a případových konferencí.³¹ Svou erudicí a profesionálním vystupováním by se měl stát důstojným zástupcem dětí, který spolupracuje a bude respektován účastníky řízení, advokáty i soudci, (Matoušek a kol., 2015, s. 103-105) a to se jeví jako značně náročné.

Nejen v případě eskalace konfliktů mezi rodiči v rozchodu, může pracovník OSPOD doporučit rodičům, případně navrhnout při (nebo před) soudním řízením jako nástroj pomoci asistované kontakty rodičů s dětmi, coby vhodné opatření ve prospěch dětí. Obvyklá praxe je, že pracovníci OSPOD

³¹ Legislativně ukotveno v §10, odst. 3, písm. c) - e) a odst. Zákona o sociálně právní ochrany dětí č. 359/1999 Sb.

kontaktují příslušnou instituci, která poskytuje asistované kontakty, kdy vyjednájí podmínky na základě individuální potřeby konkrétní rodiny s ohledem na potřeby dítěte a možnosti dané organizace.

Podle § 503 1, c zákona číslo 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních má soud možnost o uložení povinnosti osobám, mezi nimiž má být styk realizován, aby tento byl vykonáván pod dohledem OSPOD, což je problematické, protože názor Ministerstva práce a sociálních věcí je odlišný, kdy nepovažuje asistenci u styku za výkon OSPOD, a tím považuje podmínku soudu za nevynutitelnou. (Matoušek a kol., 2015, s. 203-204) V Metodickém pokynu MPSV č. 11/2009 je ovšem uvedeno, že účast pracovníka OSPOD při styku rodiče s dítětem není upravena v rámci žádného právního předpisu. Na základě čehož je zde uvedeno, že účast orgánů OSPOD při asistovaných kontaktech, či asistovaném předávání nespadá pod rozsah jejich činnosti, nicméně je možná a přípustná jako jedna z metod sociální práce s rodinou. Jedná se tedy o nevynutitelnou iniciativu pracovníků OSPOD a záleží jen na jejich zvážení, zda k ní přistoupí nebo ne. (Metodické doporučení MPSV č. 11/2009)

Je zde ovšem problematická otázka nestrannosti, kdy poté může dojít ke stížnosti na podjatost ze strany jednoho z rodičů. Také by musely být vyřešeny podmínky v souvislosti s výkonem asistovaných kontaktů mimo pracovní dobu a o víkendech. (Matoušek a kol., 2015, s. 204)

Je patrné, že činnost pracovníků OSPOD je velmi rozsáhlá a náročná, zahrnující v sobě často protichůdná stanoviska, kdy se pracovníci ocitají jak v roli poradce, tedy poskytují podporu, tak i v roli kontroly, kdy mají možnost udělit sankce. Tato práce je ovšem hodna ocenění s nutností pozitivní osvěty ve společnosti i vydobytí větší prestiže pro tuto potřebnou profesi. Rovněž u této profesi jsou navrhovány změny na základě zkušeností Cochemovské praxe.³²

³² Role OSPOD dle Cochemovské praxe: sociální pracovníci jsou zbaveni povinnosti vypracovávat písemné posudky, práce se přesouvá „od stolu do terénu.“ Pro rodiče se stávají nezávislou osobou, která plní roli včasné intervence a deeskalace sporu, kdy informuje rodiče o

4.4 Organizace a jednotlivci vykonávající asistované kontakty

Jak již bylo řečeno, organizace vykonávající asistované kontakty a asistovaná předávání nemají legislativní oporu, a to jakým způsobem, s jakým vzděláním, za jakých podmínek mohou tuto činnost vykonávat. (Matoušek a kol., 2015) Asistované kontakty mohou realizovat **fyzické osoby** na základě již zmíněného pověření k výkonu sociálně právní ochrany dětí, rovněž na základě živnostenského oprávnění (AUGUR Consulting, s. r. o., 2016) a také bez čehokoliv, a to buď za úplatu, nebo zdarma.

Asistovaná setkávání zabezpečují také **právnícké osoby**, a to **zapsané spolky, příspěvkové organizace a veřejně prospěšné společnosti**. Tyto označují v diplomové práci jako neziskové organizace. Asistovaná setkávání, či asistovaná předávání instituce realizují buď **na základě pověření k výkonu sociálně právní ochrany dětí** nebo v rámci **sociální služby dle zákona číslo 108/2006 Sb. o sociálních službách**³³, ve znění pozdějších předpisů. V rámci zákona o sociálních službách se aktuálně jedná o služby dle § 37 **odborné sociální poradenství a sociálně aktivizační službu pro rodiny s dětmi** dle §65. (Zákon č. 108/2006 Sb.)

Vzhledem k více možnostem, na základě které platformy asistované kontakty mohou organizace poskytovat, lze předpokládat různé přístupy i postupy ze strany organizací. V následujících podkapitolách se budu věnovat jednotlivým platformám, a to těm, které vycházejí ze zákona o sociálních

právech a povinnostech v zájmu dítěte, zprostředkovává perspektivu dítěte a dává poselství, že dítě nemůže jejich rozchodem přijít o žádného z rodičů. Vše se děje ve shodě s poselstvím ze strany soudu, advokátů, soudních znalců i mediátorů. (Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, 2015)

³³ Poskytovatelem sociálních služeb může být podle § 6 zákona o sociálních službách ten, kdo splní podmínky stanovené zákonem. Může se jednat o samosprávné celky a jimi zřízené právnické osoby, další fyzické a právnické osoby, ministerstva a jimi zřízené organizační složky státu a také příspěvkové organizace, které jsou právnickými osobami. Sociální služby se poskytují na základě oprávnění, které vzniká rozhodnutím o registraci. (Zákon č. 108/2006 Sb.)

službách a z pověření k výkonu o sociálně právní ochraně dětí. Asistované kontakty vykonávané na základě zákona o sociálních službách

4.4.1 Asistované kontakty vykonávané v rámci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

V praxi jsou asistované kontakty realizovány na základě zákona o sociálních službách, jak jsem již uvedla, a to buď v rámci **odborného sociálního poradenství**³⁴ (dále jen OSP) nebo prostřednictvím **sociálně aktivizačních služeb pro rodinu s dětmi**³⁵ (dále jen SAS).

Asistované kontakty v rámci **služby SAS** je možné zařadit pod „*pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí*“ (Zákon č. 108/ 2006, § 65, odst. 2 d) kterou blíže specifikuje prováděcí vyhláška o sociálních službách číslo 505/2006 Sb. a to v §30 písmeno d), 2, jako: „*pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou.*“ (Vyhláška č. 505/2006 Sb.) Další možností je činnost asistovaných kontaktů v rámci služby SAS zařadit pod „*výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,*“ které se zaměřují mimo jiné i na nácvik rodičovských kompetencí, (Zákon č. 108/2006, § 65, odst. 2 a) pod něž lze kontakt s dítětem zařadit, tedy i asistovaný kontakt. Záleží tedy vždy na konkrétní organizaci (sociální službě), jak službu asistovaného kontaktu vyhodnotí a pod jakou činnost definovanou zákonem ji zařadí.

Povinnosti organizací poskytujících sociální služby, tedy i SAS a OSP, jsou vymezeny § 88 zákona č. 108/2006 Sb., kdy tyto musí zajistit dostupnost

³⁴ Definice OSP: „je poskytováno se zaměřením na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin osob v občanských poradnách, manželských a rodinných poradnách, poradnách pro seniory, poradnách pro osoby se zdravotním postižením, poradnách pro oběti trestných činů a domácího násilí; zahrnuje též sociální práci s osobami, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností.“ (Zákon o sociálních službách, 108/2006 Sb., § 37, odst. 3)

³⁵ Definice SAS: Jsou terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje.“ (Zákon č. 108/2006 Sb., § 65, odst. 1)
Uvedené služby OSP a SAS jsou poskytovány klientům dle zákona č. 108/2006 Sb. zdarma.

informací, informovat zájemce o službu o všech povinnostech, dále zpracovat vnitřní pravidla pro zajištění služby, dodržovat standardy kvality sociálních služeb, spolupracovat s klientem (rodinou) podle jejich osobních cílů a potřeb, vést písemné záznamy o průběhu poskytované služby a hodnotit s klientem využívanou službu. (Zákon č. 108/2006 Sb., §88)

V rámci standardů mají jednotlivé služby zpracované metodiky, či metodické postupy, které si každá organizace vypracovává individuálně s ohledem na praktické zkušenosti osobně nabyté i převzaté, například na základě stáží, konferencí atp. Rovněž tvorbu metodik ovlivňují možnosti personálního zajištění, což souvisí s vyhodnocením potřebnosti dané služby v regionu obce s rozšířenou působností (tzv. ORP), či nastavením sítě sociálních služeb jak v regionu, tak především na úrovni krajské,³⁶ a to pak ovlivní finanční zajištění a možnost poskytování sociální služby, tedy i asistovaných kontaktů v potřebném rozsahu.

Při poskytování sociálních služeb je rovněž nutné na straně organizace dbát na základní zásady uvedené v § 2 zákona č. 108/2006 Sb., kdy předním hlediskem je zachování lidské důstojnosti, poskytování pomoci na základě individuálních potřeb klientů (rodiny), aktivní působení poskytovatele na klienta a jeho podpora rozvoje samostatnosti a motivace k činnostem, které vedou

³⁶ Pokud konkrétní sociální služba není zařazena do sítě sociálních služeb na území například Zlínského kraje, není ani finančně podpořena, kdy jednotlivé kraje přerozdělují dotace ze státního rozpočtu, tedy z MPSV. Každoročně je ve Zlínském kraji každá sociální služba hodnocena na základě zaslaných výkazů od poskytovatelů služeb do aplikace KISSoS (Krajský informační systém sociálních služeb), určeného pro tvorbu sítě sociálních služeb Zlínského kraje. Na základě ukazatelů je definován Akční plán rozvoje sociálních služeb na území Zlínského kraje pro následující rok, a ten vychází z hodnocení sociálních služeb v parametrech efektivity, dostupnosti a potřebnosti, dále předpokladu kvality a parametru specifík. (Zlínský kraj, 2017) Obdobné posuzování i financování je i na úrovni jednotlivých ORP, přičemž je pro financování služby nezbytné, aby byla zařazena v komunitním plánu sociálních služeb, a případné potřebné změny v lokální síti sociálních služeb jsou podávány poskytovateli prostřednictvím rozvojových záměrů, které jsou poté buď schváleny, nebo zamítnuty dle potřebnosti pro region, a poté zařazeny do akčního plánu sociálních služeb daného ORP. Krajský a lokální (místní ORP) systémy jsou propojeny. Nesleduje se pouze vznik nové služby, ale rovněž zánik, rozšíření či zúžení služby s ohledem na možnosti organizace, a především potřebnosti poskytování služby na daném území. (vlastní citace)

ke zlepšení jejich situace. (zákon č. 108/2006 Sb.) Tady je možné vnímat určitý nesoulad, a to v případě nařízených asistovaných kontaktů, kdy je otázkou, jaká je individuální potřeba toho z rodičů, který například manipuluje a brání druhému rodiči ve styku s dítětem. Rovněž může nastat rozpor v tom, že pracovník má postupovat podle osobních cílů a potřeb klientů, přičemž cíle jednoho z rodičů mohou směřovat proti zájmu dítěte i druhému rodiči.

S tím úzce souvisí otázka dobrovolnosti rodiče ve službě. Zákon o sociálních službách ukládá, že klient, tedy rodina, do služby vstupuje dobrovolně a musí být zaručena mlčenlivost³⁷ o úkonech, které jsou ve službě při spolupráci s klientem učiněny. (Krutilová a kol., 2009, s. 19-26) Tento výklad je ovšem

v protikladu se soudními rozhodnutími, které asistované kontakty nařizují, a povinností rodičů asistenci se účastnit. Mlčenlivost je v tomto případě také narušena, s ohledem na žádosti soudů o zprávy ze spolupráce s rodinou, což je možné ošetřit v rámci standardů organizace. Praxí prověřeným postupem je požádat rodiče o písemný informovaný souhlas s poskytováním informací (zpráv) OSPOD a příslušnému soudu, čímž se předejde zbytečným nedorozuměním. V případě nesouhlasu ze strany rodičů, není možné uzavřít s klientem smlouvu o spolupráci a asistované kontakty není možné poskytnout.

³⁷ V rámci služeb SAS i OSP při poskytování asistovaných kontaktů se často zmiňuje a řeší sdělování údajů OSPOD. V zákoně č. 108/2006 se v § 100 uvádí povinnost poskytovatele na písemnou žádost bezplatně sdělit OSPOD následující informace: „zda osobě uvedené v žádosti OSPOD poskytuje nebo poskytoval službu, druh a formu poskytované sociální služby a dobu poskytování a zhodnocení průběhu poskytování sociální služby“.

Povinná je oznamovací povinnost dle zákona SPOD, který upravuje obecnou oznamovací povinnost v ustanovení § 10 odst. 4 pro státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení a zdravotnická zařízení, popřípadě další zařízení určená pro děti, rovněž pro neziskové organizace. Tyto subjekty jsou povinny oznámit skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti, na které se SPOD zejména zaměřuje, a to bez zbytečného odkladu po tom, kdy se o takové skutečnosti dozví. Rovněž je nutná oznamovací povinnost dle trestního zákon č. 140/1961 Sb. (Špeciánová, nedatováno)

Napomoci může vhodná informovanost a objasnění, o specifikách služby a také o jejich možnostech, zvláště v počáteční fázi spolupráce. Tyto by měly přispět k dobrovolnému vstupu rodiče do služby.

Dalším problémem se může jevit to, jak pracovat v rámci služby SAS s rodiči, kteří jsou zpravidla rozhádání, nekomunikují a je potřeba uzavřít smlouvu o spolupráci s rodinou (klientem v SAS je rodina) a následně vytvořit individuální plán, který zahrnuje cíle a jednotlivé kroky v rámci kýžené spolupráce. Je otázkou, zda má být uzavřena smlouva jednoho klíčového pracovníka s oběma rodiči. Poté je ovšem nasnadě otázka nestrannosti pracovníka. (Matoušek a kol., 2015, s. 217) Další možností je, aby dva pracovníci pracovali s jednou rodinou, tedy s každým rodičem zvlášť jeden pracovník, tady může být problematické stanovení pozice klíčového pracovníka.

Navíc služba SAS by měla nabídnout nejen výše uvedené činnosti, které úzce souvisí s poskytováním asistovaných kontaktů, ale i všechny ostatní činnosti³⁸ vyjmenované v § 65 zákona o sociálních službách (Zákon č. 108/2006 sb. o sociálních službách). Vzhledem k tomu, že služba asistovaného kontaktu se jeví sama o sobě jako náročná a rozsáhlá agenda, je otázkou zda, a nakolik v rámci této služby má klíčový pracovník řešit vedle asistovaného kontaktu další zakázky klienta, jako například bydlení, zaměstnání atp. Je tedy na zamyšlení, zda je vhodné poskytovat asistované kontakty v rámci služby SAS, která má již tak široký záběr.

4.4.2 Asistované kontakty vykonávané v rámci odborného sociálního poradenství

Asistované kontakty v rámci **služby OSP** je možné zařadit pod „**pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních**

³⁸ Vyjádření MPSV z roku 2016 zasláno prostřednictvím emailu z KÚ Zlín sděluje, že asistované kontakty je možné poskytovat v rámci služby SAS tehdy, pokud budou klientům nabídnuty i další činnosti této služby popsané v §65 v zákoně o sociálních službách 108/ 2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

záležitostí,“ (Zákon č. 108/ 2006, § 37, odst. 4, c) a také mezi „**sociálně terapeutické činnosti.**“ (Zákon č. 108/ 2006, § 37, odst. 4, b) Na rozdíl od služby SAS nejsou jednotlivé okruhy činností OSP blíže definovány v prováděcí vyhlášce o sociálních službách číslo 505/2006 Sb. Obdobně jako u služby SAS vyvstává u služby OSP otázka v souvislosti s aspektem dobrovolnosti a mlčenlivosti. V rámci služby OSP se uzavírá obvykle trojstranná písemná dohoda (smlouva)³⁹ o poskytování asistovaných kontaktů rodičů a dětí, což je v kompetenci klíčového pracovníka, kdy se tato dohoda na rozdíl od služby SAS uzavírá pouze na poskytování asistovaných kontaktů, ne na další činnosti služby OSP. Tyto zakázky jsou v případě potřeby zajišťovány jinými pracovníky dané služby, či jinou sociální službou, ať už v rámci organizace samotné nebo externě spolupracující. (Poradna Rožnov, interní materiály)

Ideálním v kontextu služby OSP se jeví vytvořit multidisciplinární tým. Matoušek hovoří o týmu složeném z profesí sociálního pracovníka, psychologa, mediátora, případně advokáta coby poradce v oblasti právní, a to v rámci jednoho pracoviště. (Matoušek a kol., 2015, s. 246-249) V případech, kdy nejsou profese zastoupeny na daném pracovišti, je vhodné mít navázanou spolupráci s externími pracovníky na dohodu o provedení práce, případně zprostředkovat rodičům a dětem tuto často nezbytnou odbornou pomoc. Ve službě SAS na základě zkušeností z praxe jsou nejčastěji zaměstnání pouze sociální pracovníci, případně pracovníci v sociálních službách.⁴⁰

³⁹ Tato dohoda obvykle obsahuje specifikaci zakázky, cíle asistovaného kontaktu, práva a povinnosti rodičů i organizace, důvody pro ukončení dohody. Jsou zde uvedeny konkrétní podmínky – čas, místo, frekvence, kdo bude přítomen, termín vyhodnocení spolupráce, dále konkrétní podmínky setkání v souvislosti s potřebami dětí a požadavky rodičů v zájmu dětí. Případné změny jsou po vzájemné dohodě všech stran stanoveny dodatky. (vlastní popis)

⁴⁰ Zákon 108/2006 Sb. definuje potřebné vzdělání pro výkon povolání sociálního pracovníka (VOŠ, VŠ konkrétních humanitních oborů) a také u pracovníka v sociálních službách, kde je potřeba, aby absolvoval akreditovaný kvalifikační kurz.

Rovněž je vhodné zmínit, že v rámci služby OSP je zařazeno i manželské a rodinné poradenství, které je od samotného počátku fungování v České republice koncipováno jako jedna z oblastí aplikované psychologie. Legislativně je činnost poraden v současné době ošetřena zákonem o sociálních službách, kde funguje jako jedna z podob OSP. Nespornou výhodou je bezplatnost služeb. Poradenské služby lze poskytovat též na základě živnostenského oprávnění. (Matoušek a kol., 2015, s. 144)

Další formou je tzv. Občanské poradenství, které je legislativně ukotveno obdobně jako manželské a rodinné poradenství v zákoně o sociálních službách jako OSP a má charakter sociálně-právního poradenství. Poradci mohou napomoci rodičům v rozchodu řešit problematiku týkající se zániku manželství, úpravy poměrů k nezletilým dětem, vzájemné vyživovací povinnosti rodičů a dětí, vyživovací povinnost rozvedených manželů, určení otcovství nebo příspěvek na výživu a úhradu nákladů neprovdané matce. (Asociace občanských poraden in Matoušek a kol., 2015, s. 224)

Je patrné, že poskytování asistovaných kontaktů skýtá relativně více možností, jakou formou mohou být realizovány. Lze ovšem předpokládat v rámci již zmíněných, navrhovaných změn v novele zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, že dojde ke konkrétnímu zařazení asistovaných kontaktů v rámci tohoto zákona, což přispěje k jednotnějšímu postupu poskytovatelů. Je ovšem otázkou, zda bude problematika asistovaných kontaktů v zákoně 108/2006 Sb. uvedena konkrétně a podrobně, popřípadě zda bude potřeba tuto problematiku řešit v jiné legislativní normě.

4.4.3 Asistované kontakty vykonávané na základě pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí

Asistované kontakty poskytují rovněž organizace na základu pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen SPOD). O vydání pověření⁴¹ rozhoduje příslušný krajský úřad nebo komise pro SPOD podle místa sídla žadatele. V pověření musí být vždy uveden rozsah činností, k nimž je pověření uděleno. (MPSV, 2017)

V souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů může požádat organizace o pověření na konkrétní fyzické osoby, tedy zaměstnance nebo na organizaci jako celek. Dle zákona o sociálně právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. § 48 se jedná o tyto činnosti: podle § 10 odst. 1 písm. a), to je **vyhledávání dětí, na které se SPOD zaměřuje** (§ 6), dále **pomoc rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě** (§ 11 odst. 1 písm. a). (MPSV, 2017)

Osoby i organizace, které obdržely pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí, mají povinnost mít vypracované standardy, které v sobě zahrnují postupy práce s klientem, personální a organizační zajištění, technicko-provozní zajištění a také plán ochrany dítěte tzv. IPOD, na jehož základě pověřené osoby musí pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte. (MPSV, 2017)

Osoby v rámci organizací, kterým je vydáno pověření k výkonu SPOD v souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů, mají oproti organizacím, které se řídí zákonem číslo 108/2006 sb. o sociálních službách, možnost postupovat více direktivně vůči rodičům, a to především s ohledem na prospěch

⁴¹ Pro vydání pověření se požaduje absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů pro sociální pracovníky podle zákona o sociálních službách v rozsahu nejméně 200 hodin a praxe v oblasti péče o rodinu a dítě v trvání nejméně 2 roky, kdy se předpokládá vzdělání VOŠ, VŠ. (MPSV, 2017)

a zájem dítěte. Klientem organizace může být i nedobrovolný klient, což je obvyklé v případech asistovaných kontaktů.

Za výhodu daného typu organizace je možné považovat také mezioborovou spolupráci v rámci pracoviště, kdy tým spolupracovníků tvoří obvykle psycholog, sociální pracovník, pedagog či mediátor. O těchto profesích se zmíním v následující kapitole.

4.5 Role mediátora v souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů

Mediace je způsob, jakým lidé mohou mít pod kontrolou rozhodnutí, která ovlivňují jejich život, a který napomůže vytvářet vzájemně přijatelná řešení. (National Family Mediation, 2018)

Současná praxe rodinné mediace se vyvinula v průnicích mezi právem, sociální prací a poradenstvím (psychologickým, rodinným a manželským), přičemž se řídí zákonem číslo 202/2012 Sb. o mediaci. Občanský soudní řád umožňoval nařídit od roku 2012 podle § 100 odst. 2 stranám sporu účast na mediačním jednání. Rodinnou mediaci v souvislosti s rozpadem rodiny u nás využívají již od 90. let hojně sociální pracovníci, kteří s takovými rodinami pracují. Mediace se i v rámci neziskových organizací, které poskytují asistované kontakty, jeví vhodným a nezbytným nástrojem pomoci. (Matoušek a kol., 2015, s. 109)

Cílem mediace při rozpadu rodiny je uspokojivá stabilizace rodinných vztahů, a tedy prevence negativních jevů, které rodinné krize doprovázejí. Jedná se především o psychické problémy dětí, které plynou z bojů o jejich svěření do péče jednoho z rodičů. (Holá a kol., 2013, s. 108)

Existuje rovněž mediace orientovaná na děti, která je součástí rodinné mediace a je zaměřená na názory a potřeby dětí. Do mediace jsou přizváni

i rodiče, přičemž mají prostor dohodnout mezi sebou podmínky ohledně budoucí péče o děti. (National Family Mediation, 2018)

Mediátor se opírá o tři principy a to: **pozornost** (situace teď a tady), **zdrženlivost a zachování účelu** (zmocňuje každého z rodičů k řešení, komunikaci, napomáhá uznání mezi stranami, není direktivní), **reakce** (respektuje návrhy rodičů, dává prostor ventilovat a říci si, co rodiče potřebují). Úlohou mediátora tedy je umožnit stranám sporu maximálně **využít** jejich **kapacitu** (schopnosti, možnosti a zdroje) i **chut' měnit** současný nevyhovující stav. (Matoušek a kol., 2015, s. 114-128)

Rodinná mediace může specifický charakter sporů mezi rodiči v boji o dítě dobře reflektovat a být vhodným řešením. (Vojtová In: Holá a kol., 2013, s. 109) Rodinná mediace vede rodiče k tomu, aby znovu objevili svou schopnost, nebo ještě lépe svou povinnost v rámci rodičovské odpovědnosti. Každá rodinná mediace je náročná, a to zejména emocemi, které do ní významně vstupují, kdy ve výsledku záleží na budoucí kvalitě vztahů především s ohledem na dítě. Mediátor obvykle vstupuje do konfliktu dlouhou dobu poté, co se rodiče „významně opevnili ve svých zákopecích a spor zatvrdili.“ A pokud přijmeme tezi, že pro dítě v souvislosti s rozpadem vztahu rodičů je nejdůležitější nízká míra konfliktů mezi nimi, tak mediace musí plnit v rodinně právních sporech hlavní funkci při jejich řešení. (Holá a kol., 2013, s. 109)

Lisa Parkinson, průkopnice rodinné mediace ve Velké Británii hovoří o paradoxu rozvodové mediace, při které se vyžaduje, aby rodiče jednali racionálně, zatímco se nacházejí v hluboké emoční krizi a přemáhá je zlost, hořkost, lítost, křivda a zoufalství. Rodiče dočasně nejsou schopni jednat logicky a konstruktivně, také bloky v komunikaci mohou znesnadňovat proces mediace. Proto by měla předcházet v těchto případech mediaci nejdříve rodinná terapie, či psychologická pomoc. (Parkinson in Holá a kol., 2013, s. 93)

Pomáhající pracovníci by měli rovněž počítat s tím, že rodiče se nacházejí v různé fázi vyrovnání s rozpadem vztahu. Z praxe se dají oddělit tři typy rozcházejících se rodičů a to spolupracující (jsou schopni se domlouvat), vysoce konfliktní (bojující a argumentující) a nekomunikující (zablokovaní). Zejména u vysoce konfliktního typu rodičů v rozchodu je potřebný efektivní a pohotový přístup mediátora, (Holá a kol. 2013, s. 93) přesto mediace nemusí být úspěšná.

Praxe mediace je v současné době poskytována ve třech podobách, a to jako soukromá praxe na volnou živnost, jako služba nestátních neziskových organizací a dle zákona o mediaci. (Matoušek a kol., 2015, s. 118) Neziskové organizace obvykle vnímají často rodinnou mediaci jako složku svých služeb, která přirozeně doplňuje sociálně-právní poradenství nebo asistovaná setkávání rodičů s dětmi. Výhodou se jeví, že mohou být poskytovány rodičům v konfliktech bezplatně. Jako součást služeb pro rodiny s dětmi musí splňovat požadavky standardů kvality dle zákona č. 108/2006 Sb. Výhodou je provedení mediace dvěma pracovníky, což jsou schopny neziskové organizace obvykle realizovat. Rizikem se jeví závislost na dotačním řízení, což v sobě zahrnuje možnost ukončení sociální služby z nedostatku financí. (Matoušek a kol., 2015, s. 119-120)

Mlčenlivost v kontextu mediace řeší organizace vnitřní metodikou, kdy je vysoká snaha ze strany pracovníků chránit klienty, tedy rodiče, a sdělit pouze, zda rodiče uzavřeli mediační dohodu, kolikrát se setkali, kdo mediaci zrušil, či neumožnil. Cokoliv dalšího může být součástí zprávy pro OSPOD, či soud, ale pouze za předpokladu, že to chtějí účastníci a jsou schopni se shodnout na znění zprávy. (Matoušek a kol., 2015, s. 120) Dle zákona o mediaci totiž v § 9 mohou povinnost mlčenlivosti mediátora zprostit pouze strany konfliktu (Holá a kol., 2013, s. 118)

Mezi mediátory není shoda, za jakých podmínek, a zda vůbec je vhodná přítomnost dětí v procesu mediace, kdy jsou vytvořeny standardizované postupy, a je nutný písemný souhlas obou rodičů. Rovněž svůj souhlas dává i dítě samotné. Ze zahraničních zkušeností vyplynulo, že pokud dítě bylo součástí mediace, popřípadě pokud bylo prostřednictvím dětského psychologa zprostředkováno jeho vnímání situace, došlo k většímu počtu uzavřených mediačních dohod mezi rodiči. (Matoušek a kol., 2015, s. 128-129)

Závěrem je možné konstatovat, že rodinná mediace⁴² je významný nástroj při rozpadu partnerského vztahu v kontextu „znovunastartování“ rodičovského vztahu, a to především ve prospěch dítěte.

4.6 Potřebné nástroje pracovníků poskytujících asistované kontakty

Pomáhající pracovníci, kteří poskytují asistované kontakty, by měli být vybaveni znalostmi a orientací v rozvodové situaci, a to jak z hlediska sociálního, právního, tak psychologického. Důležitá je empatie, schopnost vcítit se do prožívání dítěte i dospělých. Dále je potřebná dovednost pracovat s rodinným systémem, tedy se všemi členy systému, tedy i s dětmi. Základním předpokladem jsou rozvinuté komunikační dovednosti, a to nejen pro vedení obtížných rozhovorů s dospělými v konfliktu, ale rovněž pro vedení rozhovoru s dítětem. (Matoušek a kol., 2015, s. 216-217) Při práci s dítětem je doporučeno

⁴² Mediace je nedílnou a důležitou součástí Cochemské praxe. Právě díky mediaci se rodiče naučí spolu znovu komunikovat a v drtivé většině případů dospějí rodiče k dohodě o porozvodové péči právě za pomoci mediátorů. V našem současném systému bohužel není tato důležitá role pevně zakotvena. Neexistují potřebné standardy pro výkon této profese, sjednocující pravidla vzdělávání a v neposlední řadě, není tato významná forma pomoci v řešení opatrovnických sporů standardně využívána. Důležitým faktorem je také hrazení mediátorské péče státem, které u nás není zcela naplněno. (Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, 2015)

užívat různé speciální techniky⁴³, které dítěti umožní snazší a bezpečnou možnost vyjádření, co cítí a co si přejí. Umožní jim formu symbolického vyjádření, což úrovni dětského myšlení odpovídá lépe než verbální, pojmové vyjádření. Navíc jsou tyto techniky pro děti zábavnější a méně ohrožující než otázky. (Zakouřilová, 2014, s. 81-82)

Důležitá je na straně pracovníka také schopnost intervenovat, tedy pozorovat a vyhodnocovat situaci a na základě svých pozorování zasáhnout, kdykoliv to vyžaduje bezpečí dítěte, nebo osob přítomných na asistovaném kontaktu, či asistovaném předávání. (Matoušek a kol., 2015, s. 216)

Rovněž je důležité zachovat vůči klientům neutralitu, tj. vyhýbat se střetu zájmů, proto by pracovník neměl být finančně závislý na odměně jednoho z rodičů, popřípadě nemít přátelský či blízký vztah s kontaktujícím rodičem. Také je podstatné zachování nestrannosti, včetně toho, že pracovník s rodiči nevede rozhovory o podstatě sporu, případně nedává najevo souhlas s jednou či druhou stranou sporu. (Matoušek a kol., 2015, s. 217)

Je patrné, že pracovníkova osobnost je významným nástrojem pomoci (Kopřiva, 1997, s. 14), nicméně vysoké nároky spojené s poskytováním asistovaných kontaktů si vyžadují podporu formou supervize, a to jak osobní, tak týmové. Mezi další nezbytné nástroje pro podporu a růst pracovníka v pomáhající profesi (a potažmo pro klienta, tedy rodinu) je realizace případových konferencí, supervizí, kazuistických seminářů, stáží, konferencí a jiné průběžné vzdělávání.

Důležitým nástrojem je uvedená případová konference, kterou obvykle nejčastěji i dle zákona o sociálně právní ochraně dětí svolává OSPOD, ale tuto možnost má i sociální služba, která asistované kontakty realizuje. Případová konference je společné setkání pomáhajících pracovníků, kteří hledají a navrhuji

⁴³ Příklady speciálních technik pro děti: začarovaná rodina, tři přání, kresba zázračné otázky, nácvik řešení problému, společný příběh (technika pro děti a rodiče) a jiné. (Zakouřilová, 2014).

optimální řešení s ohledem na konkrétní situaci rodiny, což napomáhá koordinaci a účinné pomoci ve prospěch rodiny a především dítěte. Přítomni jsou i rodiče, v některých opodstatněných případech i děti. Je možné konstatovat, že pouze spolupracující multidisciplinární tým odborníků může rodičům a jejich dětem pomoci, aby ze sebe vydali to nejlepší, co v nich je, a dokázali to využít pro své dítě a pro zlepšení nepříznivé sociální situace. (Bechyňová, Konvičková, 2011, s. 93)

V poslední době se jeví jako významná a přínosná kazuistická setkání profesionálů. Aktuální zkušenost z praxe je zavádění těchto kazuistických setkání Zlínským krajem.⁴⁴ Organizátorem těchto setkání byl odbor sociálních věcí Krajského úřadu, který oslovil a přizval soudce, pracovníky poskytující sociální služby pro rodinu s dětmi i organizace či jednotlivce, kteří jsou pověřenými osobami pro výkon sociálně právní ochrany dětí, také jednotlivé OSPODY. Každá organizace a soud může zaslat na základě určitých pravidel kazuistiku k projednání, kdy jsou informováni ostatní profesionálové a přizváni na společné setkání. Jedná se o novou možnost mezioborové spolupráce a je otázkou, nakolik bude o tuto, z mého pohledu prospěšnou aktivitu, zájem. Je také otázkou, zda by pořádání kazuistických seminářů nebylo vhodnější zorganizovat na území okresů, tedy nižších územních celků, kdy by mělo setkání větší význam pro možnost rozvoje konkrétní spolupráce na daném území.

Závěrem této celé kapitoly je možné konstatovat, že síť pomáhajících pracovníků, kteří ovlivňují nebo se podílejí na asistovaných kontaktech dětí a rodičů je opodstatněně rozdílná, a to co do postavení, způsobu práce, kompetencí, legislativního ukotvení i prestiže povolání. Cílem je co nejúčinněji pomoci rodině v krizi, či v tíživé životní situaci, a proto je potřebné nastavit co nejlépe vnitřní metodické postupy, také promyšleně navázat a prohloubit multidisciplinární spolupráci. Spolupráce mezi organizacemi se jeví jako zásadní

⁴⁴ E-mail zaslaný z KÚ Zlín v červnu 2017.

pro dobré životní podmínky dětí. Pokud existuje více než jedna organizace, která je zapojena do pomoci rodiny, je důležité, aby byla zajištěna co nejlepší koordinace. (Noellene Morrow, 2012)

Jako vhodné východisko pro změnu postupu při práci s rodinou v krizi se jeví Cochemovský model, kterému věnuji poslední kapitolu teoretické části diplomové práce.

5 Cochemovský model jako způsob multidisciplinární spolupráce

Cochemovská praxe se jeví jako inspirativní model, vhodné východisko a účinná pomoc dítěti, ale i rodičům, a to především v souvislosti s rozpadem partnerského vztahu. Proč se neinspirovat zkušeností ze zahraničí, která má již letitou praxi a dobré výsledky. Cochemovskému přístupu věnuji tuto kapitolu tedy ze tří důvodů, a to je volání po zavedení a prohloubení multidisciplinární spolupráce, která může napomoci rodině v rozpadu k dohodě a nastavení rodičovské komunikace, a to především z důvodu ochrany ohroženého dítěte. Třetím důvodem je předpoklad, že díky včasné a účinné intervenci soudu může dojít ke snížení požadavku na realizaci asistovaných kontaktů. Případně v rámci dobře nastavené multidisciplinární spolupráce budou asistované kontakty rodičů a dětí snáze zvladatelné.

Cochemovská praxe vznikla v německém kraji Cochem-Zell v letech 1992-1993 s cílem dosáhnout v zájmu dětí urovnání sporu jejich rodičů a ve vzájemné shodě dosáhnout řešení. Základem je přivést rodiče opět k vzájemné komunikaci, a tím vytvořit základ k převzetí jejich společné rodičovské odpovědnosti. (Rudolph, 2014, s. 19) Je to významný důraz na změnu, kdy se jedná o návrat rozhodnutí o dítěti do rukou jeho rodičů, nikoliv soudce.⁴⁵

Tato iniciativa začala v Německu uspořádáním konference, na kterou byly sezvány všechny profese, které se rozvodem zabývají, kdy podnět dali psychologové a pracovníci odboru péče o děti.⁴⁶ Uvědomili si, že je nejen

⁴⁵ Matoušek cituje velmi názorný příklad, kterým je rozhovor mezi soudcem a rodiči, kdy se soudce ptá: „Máte ráda své dítě?“ Matka odvěti: „No jistě, mám.“ Soudce k otci: „Máte rád své dítě?“ Otec: „O tom nepochybujte.“ Na to odvěti soudce: „No vidíte. Já ho rád nemám. A přitom mám rozhodnout, co s ním bude.“ (Matoušek a kol., 2015)

⁴⁶ V České republice odpovídá oddělení sociálně právní ochrany dětí. V Německu o vše orgány péče o děti a mládež pouze prošetřují poměry v rodině a působí jako koordinátoři řešení rodičovského konfliktu, což je vcelku podstatný rozdíl v objemu činnosti, oproti

potřeba vědět, co se v rodině děje, ale rovněž je nutné ujasnit si, jak účinně pomáhat. Zpočátku měly jednotlivé profese (sociální pracovníci, psychologové, soudci i advokáti) k sobě vzájemné výhrady. Proběhly četné diskuse, během nichž se všichni shodli na tom, že zavedené postupy nedávají potřebný prostor pro uplatnění perspektivy dítěte, což se rozhodli změnit, a zvolili si tuto perspektivu jako hlavní maximu svého jednání. (Matoušek a kol., 2015, s. 245-246)

Výsledkem jednání byla dohoda o zrychlení procesu, kdy advokát podá návrh k soudu na jednu stránku, obdrží termín k jednání od soudu do dvou týdnů. Sociálním pracovníkům bylo nabídnuto, že nemusí dělat písemné zprávy, naopak budou jednat intenzivněji s rodinou, pokud možno těsně před soudním jednáním. (Rudolph, 2014, s. 29-31)

Jevilo se jako vhodné ovlivnit rodiče, aby se zabývali potřebami, zájmem dětí a bylo vyhodnoceno jako zásadní vrátit rodičům zodpovědnost, což měnilo atmosféru rozvodu, a přineslo potřebné změny na straně rodičů. *„Rodiče jsou ti, kdo mají nést břemeno, které by jinak kladli na bedra svým dětem“*. (Matoušek a kol., 2015, s. 247) Rudolph vidí jako důležité, aby rodiče opět nabyli své autonomie jako rodiče, i kdyby to mělo být jen v minimální oblasti. (Rudolph, 2014, s. 18)

Rogalowiczová upozorňuje na to, že německé rodinné, respektive občanské právo, nezná pojem rodičovská odpovědnost. Práva a povinnosti rodičů k dětem jsou obsaženy v pojmu rodičovská péče, který se svým obsahem sice s rodičovskou odpovědností, jak ji zná české rodinné právo, do značné míry překrývá, ale liší se co do okruhu subjektů. (Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, 2015)

polyfunkčnímu pojetí OSPOD v České republice. (Cochemovská praxe v České republice, 2015)

Procesní opatrovník, tedy advokát dítěte, je ustanoven jen v případech, kdy se rodiče vzájemně nedohodnou. (Rudolph, 2014, s. 32) Jedná se o obecnou praxi v Německu. Tamní současná legislativa rovněž stanovuje, že pokud se rodiče nechávají rozvést a nepožadují úpravu styku, zůstává dítě v jejich společné péči. Je zde povinný rok rozluky před vlastním rozvodem. (Matoušek a kol., 2015, s. 249)

Matoušek zmiňuje v tomto kontextu zkušenosti z Kalifornie, které vyznívají radikálněji, kdy rodiče přísahají, že podstoupí psychologickou pomoc a pokud přísahu poruší, musí jít do vězení. Navíc pokud rodič nepředá dítě podle schválené dohody druhému rodiči, ihned je dítě svěřeno do péče druhému rodiči, který nedělá konflikty a spolupracuje. Ve Francii rodič, který má dítě v péči a brání mu ve styku s druhým rodičem, dostává automaticky finanční sankci, teprve potom nastupuje dokazování. Tyto příklady dokazují, že je legislativou možné, ale i potřebné, napomoci posílit vliv soudu na chování rodičů během rozvodu, a tím dát do popředí zájem dítěte. (2015, s. 249-250)

Iniciátorem Cochemské praxe v Německu je soudce Jürgen Rudolph, který na toto téma přednášel rovněž v roce 2010 v Praze a v roce 2015 v Brně. Podle Matouška se prozatím tento model v České republice nepraktikuje. (Matoušek a kol., 2015, s. 11)⁴⁷

Závěrem kapitoly je možné konstatovat, že v rámci Cochemovského modelu vznikla jakási nová instituce – sesíťovaná spolupráce odborných profesí, jejíž praxe vede i u velmi vyhrocených rodičovských konfliktů ke smíru rodičů. (Rudolph, 2014, s. 17) Tato mezioborová spolupráce se jeví jako významná a důležitá, proto o ní budu podrobněji pojednávat v následující podkapitole.

⁴⁷ Prvky Cochemovského přístupu aplikovány v současnosti díky místopředsedovi soudu Mgr. Vladimíru Polákovi, který působí na Okresním soudu v Novém Jičíně. Jedná se o významný interdisciplinární přístup k řešení rodičovského konfliktu v souvislosti s rozpadem vztahu mezi rodiči. (Justice.cz, 2016)

V zájmu dětí, a tedy i v zájmu odpovědných rodičů se jeví jako potřebné vytvářet sítě sestávající z interdisciplinárních propojení jednotlivých odborných profesí. Z takové sítě mohou rodiče vystoupit teprve v okamžiku, kdy dosáhnou alespoň minimální shody na nutných zájmech dětí, a ty pak mohou prakticky sami realizovat. V momentě, kdy konsenzus odmítnou, dávají v sázku možnost svěřením dítěte do výchovy jiné osoby, spolupracujícího rodiče, popřípadě možnost umístit dítě na čas do neutrálního prostředí. (Rudolph, 2014, s. 18) Takže zodpovědnost za rozhodnutí a přístup plně přenesena na rodiče, což pozitivně ovlivní i přístup rodičů při realizaci asistovaných kontaktů.

5.1 Cochemovská konvence

Během prvních společných setkání zástupců jednotlivých profesí v Německu se předpokládala především výměna názorů a předávání zkušeností, nicméně došlo ke vzniku nové kvality a profesionální způsob práce ve prospěch rodin v rozchodu. Navíc byla uzavřena dohoda tzv. Cochemovská konvence, která popsala cíl, cestu, metodu a základní bázi multidisciplinární kooperace. (Rudolph, 2014, s. 26)

Jako cíl Cochemovské konvence si skupina odborníků stanovila „*znovuobnovení společné rodičovské akceschopnosti i ve vysoce sporných případech.*“ Jako vhodný postup se jeví, popřípadě je definována konkrétní realizace sesítování. Pracovní skupina vytvořila síť odborníků, kteří se zavázali, že budou pro všechny ostatní profese k dispozici jak při konzultacích, tak i v součinnosti. Tato síť profesionálů si stanovila podmínky rodičovského konfliktu, přičemž jednotlivé profese nebyly „nástroji“ hádajících se rodičů, ale převzaly v rámci společné spolupráce řízení jejich konfliktu. (Rudolph, 2014, s. 26-27).

Metoda je v rámci Cochemovské konvence definována jako propojení kompetencí a výkonů mezi jednotlivými profesemi. Pokud se například rodiče

při eskalaci problémů obrátí na advokáta, tento vyžaduje, aby se před začátkem soudního jednání rodiče obrátili na psychologickou poradnu nebo na odbor péče o dítě. Pokud oba rodiče mají advokáty, tito se kontaktují, aby rodiče vedli k dohodě a chování ve prospěch dítěte. V důsledku toho řada rodičů ještě před soudním jednáním řeší svou situaci formou poradenství, přičemž v některých případech ani nemuselo dojít k soudnímu jednání. (Rudolph, 2014, s. 27)

Za základní bázi je považována rovnocennost jednotlivých výkonů všech zúčastněných profesí. Tedy konvence deklaruje, že se jednotlivé profese významně doplňují a kvalitou svého podílu, či příspěvku na řešení situace rodin v rozpadu jsou všechny důležité, potřebné a rovnocenné. Toto hodnocení je základem vzájemného propojení jednotlivých kompetencí, a není v rozporu s rozdílnými funkcemi a úkoly účastných organizací a odborných profesí⁴⁸. Vyplývá to z poznatku, že při absenci spolupůsobení už jen jediné odborné profese, přestává být funkční celý zbytek sítě a Cochemovskou praxi není možné realizovat. (Rudolph, 2014, s. 27-28)

5.2 Úkoly smluvních partnerů Cochemovské praxe

Jako přínosné se jeví závazky uvedené v Cochemovské konvenci, které přijaly jednotlivé profese a instituce a vyjádřily tak snahu o co nejefektivnější řešení při vysoce konfliktním sporu rodičů. (Rudolph, 2014, s. 28) O jaké konkrétní návrhy změn se u jednotlivých profesí jednalo?

V případě konfliktních sporů obvykle rodiče zastupují **advokáti**, kdy písemné návrhy zahajující soudní řízení, zvyšují nedorozumění, a tím i konfliktní potenciál. Příčinou se jeví to, že předané informace od rodičů advokát formuluje do právního jazyka, což znamená, že jsou podány tak, aby byly účelové a vedly k žádoucímu rozsudku ve prospěch klienta, tedy jednoho z rodičů. Reakce

⁴⁸ Autor srovnává uvedenou praxi s automobilem: opatrovnický soud má funkci motoru, pokud ovšem v konstrukci automobilu chybí jediné kolo, není takové auto schopné jízdy, byť by jeho ostatní části měly nejlepší kvalitu. (Rudolph, 2014, s. 28)

druhého rodiče poté vede k oslovení vlastního advokáta, který by měl dokázat vinu a nekompetentnost druhého rodiče. A tak se připravuje střetnutí, které se nezabývá dětmi, ale především sporem rodičů. Advokáti se proto v rámci Cochemovské konvence zavázali, že v případech svěřeni dítěte do výchovy a v soudním řízení o styku s dětmi nebudou sledovat, ani realizovat žádné konfliktní strategie. Budou podávat návrh formou věcného popisu situace, přičemž se vše projedná především ústně před soudem, s cílem preferovat urovnání sporů ve prospěch dětí. (Rudolph, 2014, s. 28-29) Toto je možné považovat

za novou kulturu důvěry, která podstatně přispívá k otupení ostří rodičovských konfliktů a z mého pohledu je hodna následování i v našich podmínkách.

Co se týká **soudu** rodinného práva,⁴⁹ vytýčili si v rámci konvence termín dvoutýdenní lhůty nařízení soudního jednání poté, co obdrží návrh týkající se péče o děti, a to bez ohledu na to, zda se jedná o konfliktní nebo nekonfliktní spor mezi rodiči. Priorita, která se dává sporům o děti, je logicky odůvodněna dynamickou životní situací dětí a jejím podstatným působením.⁵⁰ Během prvního jednání začíná rozhovor před soudem takřkajíc v „bodě nula“, aniž by vznikaly rodičům nevýhody, protože nikdo není připraven reagovat na cokoli předem deklarovaného, ani advokáti. Rodiče mají před soudem možnost rozsáhle vyjádřit své představy, rovněž se počítá s uvolněním emocí. Výhodou je, že obvykle vyplyne skutečná příčina konfliktu, také je možné pozorovat, že určité „uvolnění ventilu“ před kompetentním publikem dává vzniknout zárodku uvolňujícího procesu. Tento proces bývá ukončen buď v rámci daného soudního jednání, případně se řeší v další brzké psychologické pomoci. (Rudolph, 2014, s. 29-30)

⁴⁹ V České republice se jedná o opatrovnícký soud.

⁵⁰ Zvláště u dětí nízkého věku, pokud se přeruší kontakt s jedním z rodičů na šest měsíců, vede často k trvalé ztrátě jednoho z rodičů.

Pokud se tedy během soudního jednání ukáže, že rodiče nejsou schopni nalézt komunikační rovinu, která by umožňovala uzavření dohody ve prospěch dětí, tak se jednání přeruší a pracovník dětí doprovodí rodiče do **poradny**, která v rámci dohody z Cochemovské konvence dává oběma rodičům termín do dvou týdnů od prvního jednání. Během probíhajícího poradenství, obvykle po dobu šesti měsíců nekomunikuje poradna se soudem, a to ani písemně. V případě, že psychologická pomoc není účinná, informují advokáti soud, který nařizuje jednání, a jsou přizváni **soudní znalci**. Znalecký posudek má charakter rodinně-psychologický a jeho součástí jsou návrhy řešení, na kterém spolupracují znalci společně s rodiči. Soudní znalci jsou v kontaktu s advokáty i soudem a jsou ve své práci orientované na řešení situace, podporování i dalšími odbornými profesemi. Pokud dojde v průběhu vypracovávání znaleckého posudku k dohodě rodičů, odpadá písemné vypracování posudku. (Rudolph, 2014, s. 30-31)

Pracovníci **odboru péče o dítě** se zavázali v rámci konvence k navázání intenzivní spolupráce se všemi členy rodiny před prvním soudním jednáním s cílem napomoci uzavřít dohodu mezi rodiči ve prospěch dětí, a poté účast na všech ústních jednáních. Pracovníci byli osvobozeni od nutnosti vypracovávat písemné zprávy a při rychle nařízených jednáních přinášeli aktuální a vysoce kvalifikované výpovědi, které tvořily základ k další diskusi. (Rudolph, 2014, s. 30)

Cochemovská konvence se svými změnami a postupy jeví jako přínosná a inovativní, a to jak ve prospěch dětí, tak rodičů v rozchodu. Je možné ocenit možnost přímého a otevřeného jednání mezi zúčastněnými stranami, které předpokládá vysokou profesionalitu jednotlivých odborníků. Také propojenost a sesíťování tak rozdílných profesí a vytýčení společného, jasně definovaného cíle se jeví jako poměrně vysoký předpoklad na úspěch a pomoc dětem i rodičům v konfliktu.

Přínos Cochemovské konvence je možné spatřovat také v inovativním a otevřeném principu tohoto seskupení. Cochemovský model, kdy slovo „model“ asociuje statickou konstrukci, nicméně opak je pravdou, protože Cochemovská praxe podléhá stálému, otevřenému vývoji. A to především z důvodu, že doprovází společenský proces – rozpad rodiny, v rámci něhož, nejenže sleduje jeho dynamiku, ale snaží se ovlivnit tento proces i z hlediska prevence a deeskalace. (Rudolph, 2014, s. 32)

Cochemovská praxe je zcela specifická v tom, že iniciativa k jejímu vzniku nebyla dána pokynem nadřízených orgánů, nebo přímo zákonem, ale vzešla od subjektů, které problematiku v praxi samy řeší a vycházely „odspodu“. O změnu usilovali lidé, kteří se denně setkávali s problémy, které současná praxe přináší, viděli důsledky, které stávající způsob řešení rodičovských konfliktů na rodiny má. (Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, 2015) A toto je významné.

Jeví se jako důležité a prospěšné, že také v České republice působí Cochem, z.s., tedy spolek, který vznikl za účelem prosazení uzákonění Cochemské praxe v České republice jako závazného postupu při opatrovnickém řízení. O tomto tématu se stručně zmíním v následující podkapitole. (Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, 2015)

5.3 Cochemovská praxe v České republice

Nováková⁵¹ upozorňuje, že základním předpokladem k úspěšnému fungování Cochemské praxe v České republice je změna vnímání a postoje všech účastníků opatrovnického řízení, tedy nejen rodičů samotných, ale také soudců, advokátů, soudních znalců, pracovníků OSPOD, sociálních pracovníků, mediátorů a psychologů. Toho lze dosáhnout otevřeným dialogem s výše uvedenými profesemi, poskytovat jim potřebné informace a vzdělávání.

⁵¹ Markéta Nováková reprezentuje a podílí se na zavedení Cochemovské praxe v České Republice, zastupuje organizaci Cochem, z. s. (Cochem.cz, 2016)

Nováková vidí jako potřebné na straně zúčastněných nejen ztotožnit se se základními principy Cochemské praxe, ale také naučit se a přijmout nový způsob výkonu svého povolání, což bude přínosem nejen pro dotčené děti a rodiče, ale i pro profesionály samotné. Všechny uvedené profese by své úsilí měly spojit k cíli, a to zachovat dítěti i po rozvodu oba rodiče, a rodičům pomoci znovu nabýt jejich rodičovskou odpovědnost. (Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, 2015)

Legislativních změn potřebných k uzákonění Cochemské praxe jako závazného postupu při opatrovnickém řízení nebude dle Novákové mnoho. Přesto je však důležité specifický Cochemovský postup, a z něj vyplývající povinnosti a závazky jednotlivých profesí účastnících se opatrovnického řízení v zákoně ukotvit a doplnit je příslušnými metodickými pokyny a interními opatřeními v rámci profesních komor. Za tímto účelem probíhá spolupráce zástupců Cochem, z. s. již nyní se zákonodárci a příslušnými státními institucemi. Jako přínosnou Nováková hodnotí spolupráci s ostatními neziskovými organizacemi, které se zabývají stejnou nebo příbuznou tematikou. Zásadní je ale shoda v dané problematice, a jednotný postoj při spolupráci se státními institucemi, jichž se navrhované změny dotýkají. (Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, 2015)

Je možné konstatovat, že Cochemský model přicházející do České republiky vychází úzce ze zkušeností německé praxe a ve stručnosti je možné shrnout, že se jedná o standardizovaný postup s jasně danými rolemi, povinnostmi a závazky, a s konkrétně definovaným časovým rámcem. Spolupráce profesionálů je provázaná, efektivní a flexibilní, je daný koordinovaný postup zaměřený na funkční řešení opatrovnických sporů, s krátkými lhůtami z důvodu potřebnosti včasné intervence odborníků. Středem zájmu, obdobně jako v Německu je znovu naučení komunikace rodičů s pomocí mediace nebo terapie, a to ve prospěch nejlepšího zájmu dítěte. Rovněž v České

republiky je snahou snížit administrativní zátěž, a dát větší prostor pro skutečně přímou práci s rodinou. A nejdůležitější se jeví to, že rozhodnutí o budoucím životě se vrací zpět do rukou rodičů, a to za pomoci a dohledu odborníků. (Cohem.cz, 2016)

Závěrem kapitoly uvádím náčrt Cochemovského modelu, který charakterizuje propojenost, rovnost a spolupráci jednotlivých profesí podílejících se jak na Cochemovské praxi, tak v některých případech i na asistovaných kontaktech rodičů s dětmi. Je ovšem možné předpokládat, že pokud bude zavedena a dobře fungující spolupráce v rámci Cochemovské praxe, bude potřeba asistovaných kontaktů pravděpodobně o něco nižší než doposud.

Obrázek č. 7 Cochemovský model multidisciplinární spolupráce

Zdroj: Cohem.cz, 2016, upraveno autorkou

Dá se shrnout, že cílem zavedení Cochemovské praxe v České republice je změna v pomoci rodinám v situaci rozpadu, zejména dětem, které nesou důsledky konfliktu mezi rodiči. Dále je zde snaha o změnu paradigmatu. Cílem je zvýšit zájem veřejnosti o Cochemovský model tím, že se zvýší všeobecná

informovanost o tomto přístupu a také změnit postupy ve výkonu jednotlivých profesí i potřebnou legislativu. (Cochem.cz) Závěrem podotýkám, že Cochemovský model a asistované kontakty nejsou dva způsoby řešení konfliktu rodiny vedle sebe. Cochemovský model je způsob, jak vést a zastřešit celý proces pomoci rodině v obtížné životní situaci, a to prostřednictvím dobře nastavené a v praxi funkční multidisciplinární spolupráce.

6 Asistované kontakty ve Zlínském kraji - kvalitativní výzkum

V této části práce pojednávám o projektu kvalitativní výzkumné strategie. Zabývám se tématem asistovaných kontaktů rodičů a dětí z pohledu vedoucích pracovníků neziskových organizací a vedoucích pracovníků OSPOD. Kvalitativní výzkum byl realizován na vybraných pracovištích OSPOD a v neziskových organizacích na území Zlínského kraje. Záměrem této kvalitativní výzkumné strategie je zmapovat činnost aktérů, kteří se podílejí na realizaci asistovaných kontaktů rodičů a dětí v rámci stávající struktury, procesu a multidisciplinární spolupráce. Rozhodla jsem se, že využiji přístup zakotvené teorie a uskutečním rozhovory s pracovníky neziskových organizací a OSPOD. Pro zvolený přístup si v následující kapitole vymezuji teoretický výzkumný rámec.

6.1 Teoretický výzkumný rámec

V rámci teoretické výzkumné strategie zjišťuji, jaké zkušenosti mají pracovníci neziskových organizací a OSPOD při realizaci asistovaných kontaktů rodičů a dětí na území Zlínského kraje. Obsah teoretického výzkumného rámce se skládá z následujících částí: vymezení výzkumného problému, určení cíle výzkumu, vymezení výzkumné otázky, určení strategie výzkumu, a použité metody výzkumu, technik využívaných při sběru dat, popis výběru respondentů, vymezení metody získávání i analýzy dat a průběhu sběru dat. Informace obsažené v kapitole teoretický výzkumný rámec čerpám především z publikací autorů Strauss, Corbinová, Švaříček a Šed'ová, Dismana, Miovského a Hendla.

6.1.1 Výzkumný problém

Termín výzkumný problém je možné charakterizovat tak, že si výzkumník představí problematickou situaci odehrávající se v sociální realitě. Definování výzkumného problému vychází z vymezení cíle výzkumu. (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 64)

Výzkum se zaměří na identifikaci názorů a doporučení vedoucích pracovníků neziskových organizací a OSPOD, kteří se podílí na realizaci asistovaných kontaktů rodičů a dětí.

Hlavním výzkumným problémem je absence informací o procesech, tedy postupech, strukturách a formách spolupráce jednotlivých aktérů v oblasti asistovaných kontaktů rodičů a dětí.

6.1.2 Cíl výzkumu, výzkumná otázka

Šed'ová pokládá za důležité ujasnit si, jaké jsou cíle výzkumu a zda jsou pro výzkumníka dostatečně významné, vůči komu budou cíle relevantní, kdo je s námi bude sdílet, koho budou zajímat. (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 62)

Hlavním cílem mého výzkumu je zmapovat činnost aktérů, kteří se podílejí na realizaci asistovaných kontaktů rodičů a dětí v rámci stávající struktury, procesů a multidisciplinární spolupráce a působí na území Zlínského kraje. Tento hlavní cíl jsem si rozdělila pro přehlednost do dílčích cílů a to:

- 1) Zjistit stávající strukturu a postupy v organizacích z pohledu vedoucích pracovníků vykonávajících asistované kontakty na území Zlínského kraje. Zajímá mě složení týmu pracovníků, existující metodiky, pravidla, nástroje, průběh a fáze asistovaného kontaktu, rovněž legislativní východisko pro tuto činnost.

- 2) Zjistit a popsat zkušenosti vedoucích pracovníků organizací, kteří poskytují asistované kontakty rodičů a dětí a vedoucích pracovníků OSPOD, kteří se podílejí, či zprostředkovávají asistované kontakty.

Z důvodu náročnosti a šíře této problematiky jsem zaznamenala zájem pracovníků z této oblasti o dané téma. Jednalo se jak o ty, kteří se podílejí na realizaci asistovaných kontaktů přímo, tak o ty, kteří mohou ovlivnit stávající praxi navrhováním metodických pokynů a změn zákona. Téma je významné i pro mne osobně a pro organizaci, ve které pracuji. Naše organizace se zabývá výkonem asistovaných kontaktů ve prospěch rodičů a především dětí, pro které je kvalitní poskytování této služby pomocí, bezpečím i přínosem.

Zajímá mne tedy, jak pracovníci nahlíží na problematiku asistovaných kontaktů a jaké je jejich porozumění této problematice. Jak hodnotí vývoj a současné podmínky pro poskytování asistovaných kontaktů. Chci zjistit, jakou mají pracovníci zkušenost s realizací asistovaných kontaktů, zda a jaké spatřují zdroje, či ohrožení při jejich poskytování. Zda a jaké změny by pracovníci uvítali.

Vzhledem k šíři výzkumného problému, jsem hlavní **výzkumnou otázkou** zúžila výzkumný problém a vymezila hranice toho, co budu zkoumat. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 24) Znamená to také, že jsem zredukovala svůj výzkumný cíl tím, že neoslovuji všechny aktéry asistovaných kontaktů rodičů a dětí (soudce, advokáty), ale pouze ty, kteří se na realizaci asistovaných kontaktů přímo podílejí. Jedná se o vedoucí pracovníky OSPOD a vedoucí pracovníky neziskových organizací.

Hlavní výzkumná otázka pak zní: **Jaké zkušenosti mají pracovníci neziskových organizací a pracovníci OSPOD s poskytováním asistovaných kontaktů na území Zlínského kraje, se strukturami, ve kterých probíhají,**

s procesy, jejichž prostřednictvím jsou uskutečňovány a s multidisciplinární spoluprací?

6.1.3 Strategie výzkumu a použitá metoda výzkumu

Výzkumnou strategií se dle Hendla rozumí výběr metodologického přístupu, který slouží k řešení výzkumné otázky. Za dvě základní výzkumné strategie je považován kvalitativní a kvantitativní přístup. (Hendl, 2012, s. 39) Pro zjišťování potřebných informací o současné situaci v oblasti asistovaných kontaktů rodičů s dětmi z pohledu vedoucích pracovníků neziskových organizací se jeví jako vhodnější přístup kvalitativní. Pro zkoumání výzkumného problému jsem si tedy zvolila induktivní logický princip, tedy kvalitativní výzkumnou strategii. Tento typ výzkumu je vhodný pro zkoumání sociálních problémů, v nichž hraje roli velké množství faktorů, které budu chtít výzkumem zachytit. Jako nenumerické šetření a interpretace sociální reality si klade za cíl zachycení významu sdělovaných informací. (Disman, 2011, s. 285)

Pro účely zkoumání reality může kvalitativní strategie využít různé přístupy, jako například případovou studii, zakotvenou teorii či etnografický výzkum. Výběr přístupu záleží na výzkumníkovi, na zaměření výzkumu i na dalších okolnostech výzkumné strategie. (Hendl, 2012, s. 101)

K provedení výzkumu jsem zvolila metodu „grounded theory“ neboli přístup zakotvené teorie. Cílem tohoto výzkumného přístupu je vytvořit pomocí různých technik návrh teorie vysvětlující určité fenomény v určité situaci. Předností tohoto přístupu je možnost zapojení inspirace a tvořivosti výzkumníka v rámci výzkumného procesu a široká škála možnosti jeho využití. (Hendl, 2012, s. 123)

V rámci použití metody zakotvené teorie se nejdříve začíná zkoumanou oblastí a nechává se vynořit to, co je v dané oblasti významné. (Strauss,

Corbinová, 1999, s. 14) Cílem je tedy návrh nové teorie pro jevy v určité situaci, na kterou je pozornost výzkumníka směřována.

Výzkumník pořizuje takové vzorky událostí či případů, které jsou pro teoreticky významné pojmy nejpříznačnější. Pořizování vzorků probíhá až do té doby, dokud nedojde k teoretickému nasycení dané oblasti. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 140)

Metodu zakotvené teorie lze využít v různých odborných disciplínách, klade ovšem důraz na pečlivé dodržování postupů. Pokud jsou dodrženy navržené postupy, je možné předpokládat, že byly splněny požadavky kladené na dobrou vědu, tzn. validitu, tedy soulad mezi teorií a pozorováním, zobecnitelnost, přesnost, kritičnost, reprodukovatelnost a ověřitelnost. Hlavním důvodem, proč jsem si vybrala tuto metodu, je, že výzkumníkovi umožňuje využít vlastní tvořivost. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 17, 20)

6.1.4 Výběr výzkumného vzorku

Výběr výzkumného vzorku jsem provedla pomocí metody sněhové koule. Tato metoda vyplynula sama ze situace, kdy dotázaný komunikační partner doporučil na dalšího, který má zkušenosti s poskytováním asistovaných kontaktů rodičů a dětí. Tato metoda je nejčastěji využívanou a rovněž oblíbenou metodou při výběru vzorku v kvalitativním výzkumu. Je založena na kombinaci prostého náhodného výběru a účelového výběru. Podle Miovského je výchozím bodem této metody získání kontaktu na první vlnu účastníků výzkumu, označovaných v kvalitativním výzkumu jako komunikační partneři. (Miovský, 2006, s. 131-132) Tito komunikační partneři⁵² se pak ocitají v roli těch, kdo doporučují další zajímavé účastníky výzkumu. (Hendl, 2012, s. 46) Výběr komunikačních partnerů probíhal nejdříve na základě doporučení vedoucí pracovnice OSPOD a vedoucí neziskové organizace, které jsem

⁵² V diplomové práci používám jak označení komunikační partneři, tak respondenti.

oslovila jako spolupracující odborníky na danou problematiku v rámci jednoho města. Tito mi po poskytnutém rozhovoru navrhli další možné účastníky výzkumu, a to vedoucí z neziskových organizací a OSPODů na území Zlínského kraje, kteří mají praktickou zkušenost s asistovanými kontakty rodičů a dětí. Metoda sněhové koule se jeví jako vhodný nástroj také z důvodu, že neexistuje databáze pracovníků, či organizací, kteří asistované kontakty vykonávají a na základě které by byli dohledatelní.

6.1.5 Použitá technika sběru dat

Kvalitativní výzkum využívá pro sběr dat různé techniky, kterými jsou například pozorování, analýza dokumentů a rozhovor (Disman, 2011, s. 123). Vhodná metoda sběru dat je dle Švaříčka a Šed'ové volena podle hlavní výzkumné otázky a podle toho, jakých výsledků potřebujeme dosáhnout. (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 142) Pro zjištění zkušenosti vedoucích pracovníků s ohledem na stávající struktury, procesy a multidisciplinární spolupráci v oblasti asistovaných kontaktů, kteří působí na území Zlínského kraje, jsem zvolila jako vhodnou techniku **interview**, kterou se rozumí získávání informací v přímé interakci s účastníky výzkumu, tedy komunikačními partnery. Dotazování a získávání informací do značné míry závisí na sociálním vztahu mezi tazatelem a komunikačním partnerem, proto je žádoucí předem vytvořit pozitivní atmosféru. (Hendl, 2012, s. 166-172)

Švaříček a Šed'ová hovoří o tzv. hloubkovém rozhovoru, který popisují jako nestandardizované dotazování komunikačního partnera za pomoci otevřených otázek. Hloubkový rozhovor se dále dělí na nestrukturovaný a polostrukturovaný. Pro účely výzkumu jsem zvolila **polostrukturovaný rozhovor**. (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 159-160) Hendl upřesňuje, že se tento typ rozhovoru vyznačuje připravenou osnovou otázek, definovaným účelem a pružností celého procesu. (Hendl, 2012, s. 174-175) Polostrukturovaný

rozhovor tedy vyžaduje určitou technickou přípravu a promyšlenost, kdy se specifikují okruhy doplňujících otázek, které se účastníkovi výzkumu pokládají v případě potřeby s ohledem na rozšíření, hloubku či výtěžnost z rozhovoru. (Mioviský, 2006, s. 159).

Při tomto typu rozhovoru má komunikační partner větší možnost zapojit se do diskuze a přizpůsobovat svým potřebám pořadí a znění otázek. Je vhodné požadovat po komunikačním partnerovi v průběhu rozhovoru vysvětlení či upřesnění jeho odpovědí. Úkolem výzkumníka je klást vhodně zvolené otázky, doptávat se a ověřovat si, zda správně pochopil sdělené informace. (Mioviský, 2006, s. 161-162).

V rámci triangulace⁵³ výzkumných dat jsem prováděla souběžně s rozhovory i analýzu dokumentů, které byly vytvořeny v minulosti. Jednalo se o studium interních materiálů neziskových organizací, abych více porozuměla jejich pojetí asistovaných kontaktů rodičů a dětí. Jednalo se především o metodické potupy daného zařízení, pravidla, dohody či smlouvy, které souvisely s poskytováním asistovaných kontaktů rodičů a dětí.

6.1.6 Průběh sběru dat

Samotný průzkum probíhal od 12. 12. 2017 do 13. 2. 2018. Oslovila jsem celkově 7 komunikačních partnerů, z toho 3 vedoucí pracovníky OSPOD, přičemž jeden z těchto dotázaných je obeznámen s problematikou asistovaných kontaktů rodičů a dětí především teoreticky, kdy se významným způsobem podílí na tvorbě metodických pokynů a doporučení, rovněž aktivně přispívá ke změně legislativními návrhy, a to nejen v souvislosti s asistovanými kontakty. Tato kolegyně má ovšem několikaleté zkušenosti z praxe, což přispívá nejen

⁵³ Obecně se pod pojmem triangulace rozumí kombinace různých metod, výzkumníků, zkoumaných skupin nebo osob, lokálních a časových okolností, které se uplatňují v souvislosti se zkoumáním určitého jevu. (Hendl, 2012)

k většímu porozumění dané oblasti, ale i vyšší profesionalitě v souvislosti s přístupem k dané problematice.

Další 4 komunikační partneři jsou vedoucí pracovníci neziskových organizací na území Zlínského kraje, kteří s ohledem na svoji pozici mohou ovlivnit do jisté míry strukturu týmu a metodické postupy v souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů rodičů a dětí v rámci pracoviště a daného regionu. Všech 6 komunikačních partnerů se podílí kromě vedení také na přímé práci s klienty, tedy mají bohaté praktické zkušenosti. Tato dvojí role se jeví jako přínosná vzhledem k potřebnému nadhledu, odbornosti i zodpovědnosti související s pozicí vedoucí, doplněnou z mého pohledu o tolik potřebnou zkušenost v přímé práci s rodiči a dětmi při asistovaném kontaktu.

U prvního rozhovoru jsem z mého pohledu postupovala poněkud svázaně, kdy jsem respondentovi pokládala předpřipravené otázky, vztahující se k cíli diplomové práce. Teprve po rozboru tohoto rozhovoru, a následné konzultaci s vedoucí diplomové práce, a další odbornou konzultantkou, jsem od tohoto upustila a snažila jsem se při dalších rozhovorech dát maximální prostor k vyjádření komunikačním partnerům a minimálně zasahovat do jejich vyprávění s cílem, aby vyplynulo to, co vnímají v kontextu asistovaných kontaktů rodičů a dětí respondenti jako důležité. Nejdříve jsem tedy položila hlavní výzkumnou otázku. Poté jsem pouze průběžně pokládala otevřené otázky, jako reakci na téma, které komunikační partneři přinesli, a které jsem považovala za významné, či souvisely s cílem diplomové práce. V poslední části rozhovoru jsem respondenty požádala o komentář k tématům, která se úzce vztahovala k cíli diplomové práce. Pro tento účel jsem si stanovila vedlejší výzkumné otázky.⁵⁴

Co se týká prvního rozhovoru, byl veden s vedoucí pracovnící OSPOD, přičemž mám za to, že jsem svým přístupem neumenšila tento rozhovor co do

⁵⁴ Příloha č. 7

rozsahu, či přínosu. S respondentkou jsme měli možnost komunikovat volněji před samotným rozhovorem i po něm. Důležité informace jsem si zaznamenala do terénního deníku, tedy záznamového archu. Obdobně jsem postupovala u všech komunikačních partnerů.

K samotnému rozhovoru s jednotlivými účastníky výzkumu jsem zpracovala během rozhovoru záznamový list pro demografické a osobní údaje,⁵⁵ a to věk, pohlaví, profesi, pozici, vzdělání. Zjišťovala jsem také, kolik let se komunikační partner podílí na realizaci asistovaných kontaktů.

Dalším nástrojem sběru dat při realizaci rozhovoru byl všeobecný záznamový arch,⁵⁶ ve kterém jsem se snažila zachytit údaje z pozorování během samotného rozhovoru s účastníky výzkumu. Disman tyto údaje nazývá polní poznámky, v literatuře se rovněž užívá termín terénní poznámky, či terénní deník. (Disman, 2011, s. 312) Jedná se o chronologický záznam toho, co se děje ve zkoumaném prostředí, a rovněž toho, co prožívá samotný výzkumník, a to nejen ve zkoumaném prostředí.

6.1.7 Metoda zpracování a fixace dat

V další fázi výzkumu se sebraná data technicky zpracují a připraví pro samotnou analýzu. Povaha některých dat neumožňuje přímo další zpracování, a tudíž musí být nejdříve provedena transkripce dat, tedy přepis nahraného rozhovoru. Tím vzniká materiál, se kterým může výzkumník dále pracovat. (Miovský, 2006, s. 197)

Průběh rozhovoru jsem fixovala audiozáznamem. První dva rozhovory jsem nahrávala na mobilní telefon, později jsem zvolila diktafon, aby vibrace vyzvánějícího telefonu nerušily během rozhovoru. Pomocí programu VLC media player jsem provedla doslovnou transkripci. Při pořizování záznamu

⁵⁵ Příloha č. 1

⁵⁶ Příloha č. 2

jsem vytvořila tzv. komentovanou transkripci,⁵⁷ pomocí, které je možné zachytit důležité informace v rozhovoru. (Hendl, 2012, s. 208)

U přepsaných rozhovorů jsem řádky očíslovala pro účely případné citace. V záhlaví jednotlivých rozhovorů jsem pro přehlednost uvedla jednotlivé komunikační partnery, které jsem označila kódem KP1-KP7, dále jsem uvedla datum rozhovoru a délku trvání rozhovoru, která se pohybovala v rozmezí 35–90 minut. Následně uvádím tabulku s přehledem demografických údajů o komunikačních partnerech.

Tabulka č. 3 – Přehled komunikačních partnerů

KRAJ ZLÍNSKÝ	POHLAVÍ	VĚK	ZKUŠE- NOST S AK/ realizace AK	ORGANIZACE	POZICE, PROFESE	DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ
KP1	ŽENA	39	3 roky realizuje	OSPOD	vedoucí, sociální pracovnice	magisterské
KP2	ŽENA	50	7 let realizuje	NEZISKOVÁ ORGANIZACE	vedoucí, sociální pracovnice, mediátor	magisterské
KP3	ŽENA	37	4 roky realizuje	OSPOD	vedoucí, sociální pracovnice	magisterské
KP4	ŽENA	46	7 let metodik	OSPOD	vedoucí, sociální pracovnice	magisterské
KP5	ŽENA	46	8 let realizuje	NEZISKOVÁ ORGANIZACE	Ředitelka, sociální pracovnice	magisterské
KP6	ŽENA	29	3 roky realizuje	NEZISKOVÁ ORGANIZACE	vedoucí, sociální pracovnice	magisterské
KP7	ŽENA	39	4 roky realizuje	NEZISKOVÁ ORGANIZACE	vedoucí SAS, sociální pracovnice	bakalářské, vyšší odborné

Zdroj: tabulka vlastní konstrukce, informace ze záznamových archů KP1-KP7.

⁵⁷ Příloha č. 4

6.1.8 Metoda analýzy dat

Analytická část výzkumu se zaměřuje na zpracování a kategorizaci veškerých získaných údajů. Díky tomuto procesu dochází k systematickému třídění dat, k odhalení pravidelnosti, specifčnosti i vzájemných vztahů mezi zkoumanými fenomény. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 79)

Samotná analýza dat vychází ze **zakotvené teorie** a skládá se ze tří fází kódování, které na sebe navzájem navazují. Jedná se o **otevřené, axiální a selektivní kódování**. Přepsané rozhovory jsem si několikrát pročetla a poté jsem začala s jejich otevřeným kódováním, přičemž kódováním se rozumí přiřazování klíčových slov nebo symbolů ke zkoumané části textu, což výzkumníkovi umožní jeho snadnější a rychlejší analýzu. (Miovský, 2006, s. 228)

Otevřené kódování je tedy první, základní analytický krok, bez něhož by nemohla proběhnout další část analýzy. Výzkumník při otevřeném kódování označuje, prozkoumává, rozebírá a kategorizuje jevy nebo události. K události/jevu jsou přiřazeny pojmy, přičemž podobné jevy se seskupují do kategorií. Cílem této fáze je nalézt co největší počet významových kategorií. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 42-45)

Axiální kódování je druhou fází analýzy, kdy se jedná o soubor postupů, při kterých se údaje po otevřeném kódování třídí novým způsobem, a tak dochází k jakémusi propojení mezi kategoriemi. Kategorie se zařadí do vztahů podle tzv. **modelu kódovacího paradigmatu**, složeného z následujících částí: **příčinné podmínky, jev, kontext, intervenující podmínky, strategie jednání a následky**. Přičemž jev označuje ústřední myšlenku, dění nebo událost. Příčinné podmínky jsou události, které vedou ke vzniku nebo výskytu nějakého jevu. Kontext určuje soubor podmínek, za nichž se uplatňují strategie jednání a zároveň je charakterizován jako soubor vlastností, které náleží jevu. Intervenující podmínky jsou obecné podmínky, které se vztahují

ke zkoumanému jevu a které zároveň ovlivňují strategii jednání. Strategie jednání sdělují, že někdo něco dělá nebo říká v reakci na jev, jedná se tedy o aktivity zaměřené na zvládnání, vykonávání nebo reagování na jev. Následky jsou reakcí na strategii jednání a interakce, mohou být také součástí podmínek dalšího jednání. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 70-78)

Třetí fází zakotvené teorie je selektivní kódování, které představuje proces, v němž se vybere jedna centrální kategorie, která působila ve vztahu ke všem ostatním kategoriím. Následně se zkoumá vztah této centrální kategorie k ostatním. (Strauss a Corbinová, 1999, s. 86)

Obrázek č. 8 – Model kódovacího paradigmatu

Zdroj: Strauss, Corbinová, 1999, s. 72.

6.2 Výzkumná validita a etika výzkumu

Dle Hendla je etická rovina společenskovedního výzkumu velice důležitá. Pravidlem je zapojit do výzkumu pouze osobu, která souhlasí s účastí na výzkumu a poskytne k těmto účelům informovaný souhlas.⁵⁸ Výzkumník nesmí opomenout informovat komunikačního partnera o průběhu a okolnostech výzkumu. Komunikační partner by měl být informován o svém svobodném rozhodnutí, zda se chce či nechce výzkumu účastnit, a o anonymitě výzkumu, která musí zůstat zachována. (Hendl, 2012, s. 153-154)

Všechny vybrané účastníky výzkumu jsem postupně oslovila emailem, ve kterém jsem sdělovala, že se za týden telefonicky ohlásím v případě, že neobdržím zamítavou odpověď z jejich strany. V příloze emailu měli adresáti k dispozici informovaný souhlas. Byli požádáni o připomínky a doplnění. Všichni oslovení s účastí na výzkumu souhlasili, a všichni rovněž vyjádřili svůj souhlas s pořízením zvukového záznamu pro přepis rozhovoru.

Před samotným začátkem rozhovoru jsem komunikační partnery opět seznámila s tématem a záměrem mého výzkumného šetření. Také jsem je informovala, že mají možnost rozhovor kdykoliv ukončit, rovněž mají právo neodpovědět na položenou otázku, popřípadě do 7 dnů od uskutečnění rozhovoru ještě z výzkumu odstoupit. Podepsaný informovaný souhlas s účastí na výzkumu jsem uschovala do složky společně s ostatními podklady k diplomové práci.

Pro zajištění validity prostřednictvím účastníků výzkumu jsem všem komunikačním partnerům předala také kontaktní list⁵⁹ o výzkumu, kdy jsem hovořila o možnosti informovat je o výsledcích výzkumu. V případě, že měli komunikační partneři zájem o zaslání výsledků diplomové práce, požádala

⁵⁸ Příloha č. 3

⁵⁹ Příloha č. 5

jsem je o vyplnění kontaktního listu. V souvislosti se zachováváním anonymity komunikačních partnerů jsem se řídila postupy, které jsou v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů.

Validita je konstruktem toho, zda způsob, tedy metoda, kterým výzkumník dospěl ke zjištění a samotná zjištění, tedy tvrzení a argumenty se zakládají na pravdě a odpovídají realitě. V nejobecnějším pojetí dle Miovského validita výzkumu závisí na tom, jak pravdivě je ve výzkumu reprezentován zkoumaný jev a jak přesvědčivě je výzkum doložen. (Miovský, 2006, s. 279)

Vzhledem k výběru metody zakotvené teorie jsem dbala na teoretickou citlivost, kterou Miovský označuje jako schopnost vzhledu výzkumníka do procesu zkoumaného jevu a zároveň dovednost přiřadit daným údajům význam, schopnost oddělit podstatné od nepodstatného a porozumět tomu. Jedná se o „umění“ nacházet podstatné údaje a spatřovat v nich smysl. (Miovský, 2006, s. 227)

Uvědomuji si, že jisté riziko možného zkreslení údajů mohlo nastat ze strany mé osoby, coby výzkumníka. Jak uvádí Miovský: „*Neexistuje nezávislý výzkumník, protože ten je součástí sociálních, psychologických, finančních a dalších vazeb a neexistuje také zcela nezávislý výzkum.*“ (Miovský, 2006, s. 26) Dle Miovského se tedy výzkumník stává účastníkem výzkumu. (Miovský, 2006, s. 26) Jelikož ve své profesní praxi vykonávám asistované kontakty rodičů a dětí, cítím se do výzkumu zapojena ještě více. Je zřejmé, že mě budou mé zkušenosti z dosavadní praxe v této oblasti do jisté míry ovlivňovat, na druhou stranu si toto ovlivňování uvědomuji, a snažím se být při interpretaci dat co nejvíce nestranná. Za účelem zvýšení věrohodnosti výstupů proto využívám i techniku triangulace, kdy se zabývám analýzou dokumentů neziskových organizací, a rovněž se v rámci výzkumu dotazuji dvou rozdílných skupin komunikačních partnerů, a to vedoucích OSPOD

a vedoucích neziskových organizací. Rozdílnost těchto skupin je dána především legislativním ukotvením a kompetencemi pracovníků. Na zkoumanou problematiku je tedy nahlíženo z více úhlů pohledu, což přispívá k validitě výzkumu.

7 Analytická část

Závěrečná část diplomové práce je věnována analýze získaných dat a její interpretaci. V závěru kapitoly se věnuji diskusi a shrnujícímu závěru provedeného výzkumu a celé diplomové práce.

7.1 Analýza získaných dat

V této kapitole provádím rozbor získaných dat, a to procesem kódování a popisuji postupy krok za krokem, jak byly během výzkumu prováděny. Nejprve provádím a popisuji otevřené kódování, poté axiální kódování a kapitolu zakončuji selektivním kódováním. Jednotlivá kódovací schémata doplňuji pro větší přehlednost tabulkami a obrázky dle vlastní úpravy.

7.1.1 Otevřené kódování

Prvním krokem v rámci analýzy získaných dat byl proces otevřeného kódování. Jedná se o proces, v jehož průběhu jsem přepsala jednotlivé rozhovory do přehledných dokumentů. Postupovala jsem tak, že jsem poslouchala jednotlivé nahrávky s komunikačními partnery a prováděla jsem doslovnou deskripci audiozáznamu. Poté jsem si jednotlivé rozhovory opakovaně pročetla a v každém rozhovoru jsem barevně vyznačila významné pojmy, které zahrnovaly informace k výzkumné otázce. Dle Strausse a Corbinové se jedná o označení, která se přidělují k jednotlivým událostem, případům a jiným jevům. (1999, s. 42) Tyto pojmy jsou nazývány také jako významové jednotky a označují určité jevy, události nebo pocity. (Miovský, 2006, s. 228).

K barevně označovaným významovým jednotkám jsem se opakovaně vracela a stručně je popisovala. K pojmenování jsem používala jak zobecněné pojmy, tak výroky komunikačních partnerů, označovaných dle Strausse

a Corbinové jako „in vivo“ kódy. (1999, s. 48) V některých případech, kdy bylo potřeba sdělení komunikačního partnera zjednodušit nebo poupravit, jsem se snažila pojmy zobecnit a parafrázovat tak, aby nedošlo ke změně jejich hlavní myšlenky. V několika případech jsem tedy kódování prováděla po odstavcích, kdy jsem se snažila odpovědět na otázku, „co tím chtěl komunikační partner říct“.

Z každého rozhovoru vzniklo průměrně 90 pojmů, tedy kódů, které jsem všechny postupně vypsala. Opakující se významové jednotky jsem následně seřadila do kategorií a subkategorií, které jsem pro přehlednost zpracovala do tabulky, přičemž jsem k jednotlivým subkategoriím doplnila odpovídající významové jednotky. Zaměřila jsem se především na významné kategorie, subkategorie a významové jednotky, které se vztahovaly k výzkumné otázce. Tyto prezentuji v tabulce v příloze č. 6.

7.1.2 Axiální kódování

Další fáze analýzy dat představuje axiální kódování. Při tvorbě axiálního kódovacího paradigmatu vycházím z publikace Strauss, Corbinová (1999, s. 72). Získané údaje při otevřeném kódování jsem znovu uspořádala prostřednictvím vztahů a vazeb mezi jednotlivými kategoriemi a subkategoriemi. Texty jsem opakovaně pročítala a došla jsem k závěru, že spojnicí mezi všemi kategoriemi je kategorie **Ukotvení v zákoně**. Komunikační partneři na tuto kategorie kladli důraz, objevovala se ve všech rozhovorech, kdy se k ní tito opakovaně vraceli.

Kategorii Ukotvení v zákoně jsem označila jako **centrální jev** a ostatní kategorie jsem podle vzájemných vztahů uspořádala do axiálního kódovacího paradigmatu. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 72-73) Přičemž cílem v této části výzkumu bylo přiřazení a propojení jednotlivých kategorií a subkategorií do schématu, které by ukazovalo vzájemné vztahy v souvislosti se zkušenostmi

pracovníků neziskových organizací a pracovníků OSPOD při poskytování asistovaných kontaktů.

Jako centrální jev jsem tedy označila kategorii **Ukotvení v zákoně**. Pod ní jsem přiřadila tři subkategorie. První z nich jsem pojmenovala Legislativa, kdy se všichni komunikační partneři shodli na tom, že asistované kontakty rodičů a dětí nejsou zákonem stanoveny. Další subkategorii jsem nazvala Platforma pro poskytování. Tato zahrnuje vyjádření komunikačních partnerů, na základě, které sociální služby, či pověření k výkonu SPOD asistované kontakty vykonávají. Do kategorie Ukotvení v zákoně se také promítá Charakteristika asistovaných kontaktů, především definování a typy asistovaných kontaktů. Uvádím příklady významových pojmů této kategorie: „...*tady naprosto chybí právní zázemí...*“ KP2/92, „*samotné asistované kontakty jako nemají nějak legislativní ukotvení...*“ KP6/219-221, „...*a my všichni to skrýváme pod odborným sociálním poradenstvím...*“ KP5/789-798, „...*asistovaný kontakt je jeden, jedna metoda nebo vnímám to, jako jednu formu sociální práce...*“ KP4/306-307, „...*můžu říct, jak si to ta, která organizace nastaví, tak to je...*“ KP2/24

Příčinné podmínky jsou události, které podle Strauss, Corbinové vedou k výskytu centrálního jevu, nebo také k jeho vývoji. (1999, s. 73) Jako příčinná podmínka během procesu, v rámci vztahů kategorií ke kódovacímu paradigmatu vplynula kategorie **Krize rodiny**, neboť se jedná o okolnosti, které zapříčinily vznik ústředního jevu (Strauss, Corbinová, 1999, s. 73), tedy Ukotvení v zákoně. Pod tuto kategorii jsem přiřadila subkategorie Rozpad vztahu, Obtížné životní situace, Ohrožené dítě a Důvody asistovaných kontaktů. Na příčinné podmínky ukazují například tyto významové jednotky: „...*manželské páry, které se vlastně rozváděly...*“ KP6/12, „...*závažným důvodem jsou návykové látky...*“ KP3/160, „...*jak ochránit to dítě...*“ KP3/172.

Kontext je definován jako soubor vlastností a podmínek, které souvisejí s centrálním jevem, a zároveň může vést k uplatňování strategie jednání. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 74) Jako kontext jsem označila kategorii **Role**, která se stala podnětem ke vzniku ústředního jevu, a zároveň odráží strategii jednání. Kategorie Role, v sobě zahrnuje subkategorii Odborníci, přičemž se jedná

o profese, tedy pracovníky, kteří realizují nebo zprostředkovávají asistované kontakty, a také subkategorii Rodina v asistovaném kontaktu, která v sobě zahrnuje subkategorie Rodiče v odporu a Vliv na dítě. Na kontext ukazují tyto pojmy: „...někdy u těch asistovaných kontaktů jsme byli i my za OSPOD, kdy zastupujeme to dítě...některé asistované kontakty děláme i my...“ KP1/48-49, „...nebo zkušená sociální pracovnice, která vede ty kontakty, a která umí usměrnit i ty rodiče a ty děti...“ KP3/65, „...soudci to vidí pozitivně, vidí v tom prostor, aby se rodič mohl vidět s dítětem...“ KP1/138-139, „...měl by tam být psycholog...“ KP2/96, „...i advokát doporučí asistované setkávání s rodičem...“ KP3/133, „...každý...ať už je to rodič nebo dítě...každý k tomu přistupuje s nějakým očekáváním, s nějakýma představama...“ KP4/191-192, „protože se ještě nesrovnal s tím, že se rozešli, že ho někdo opustil, a to si říkám, že je strašná škoda...“ KP5/145-146, „...někdy zapomínáme vidět to dítě...toho nejdůležitějšího účastníka, kvůli kterému to je...“ KP5/985-986.

Kategorie **Intervenující podmínky** vychází z ústředního jevu. Intervenující podmínky ovlivňují strategii jednání, a to tak, že pomocí intervenujících podmínek může dojít k usnadnění, nebo naopak ke ztížení práce s ústředním jevem. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 75) V rámci výzkumu jsem zachytila obojí, kdy některé intervenující podmínky strategii usnadnily a některé znesnadnily. Tuto kategorii jsem nazvala **Zajištění** a doplnila jí čtyřmi subkategoriemi, a to Tým, Spolupráce, Nástroje a Odbornost. Pro tuto kategorii jsou charakteristické tyto pojmy: „myslím si, že asistované kontakty...

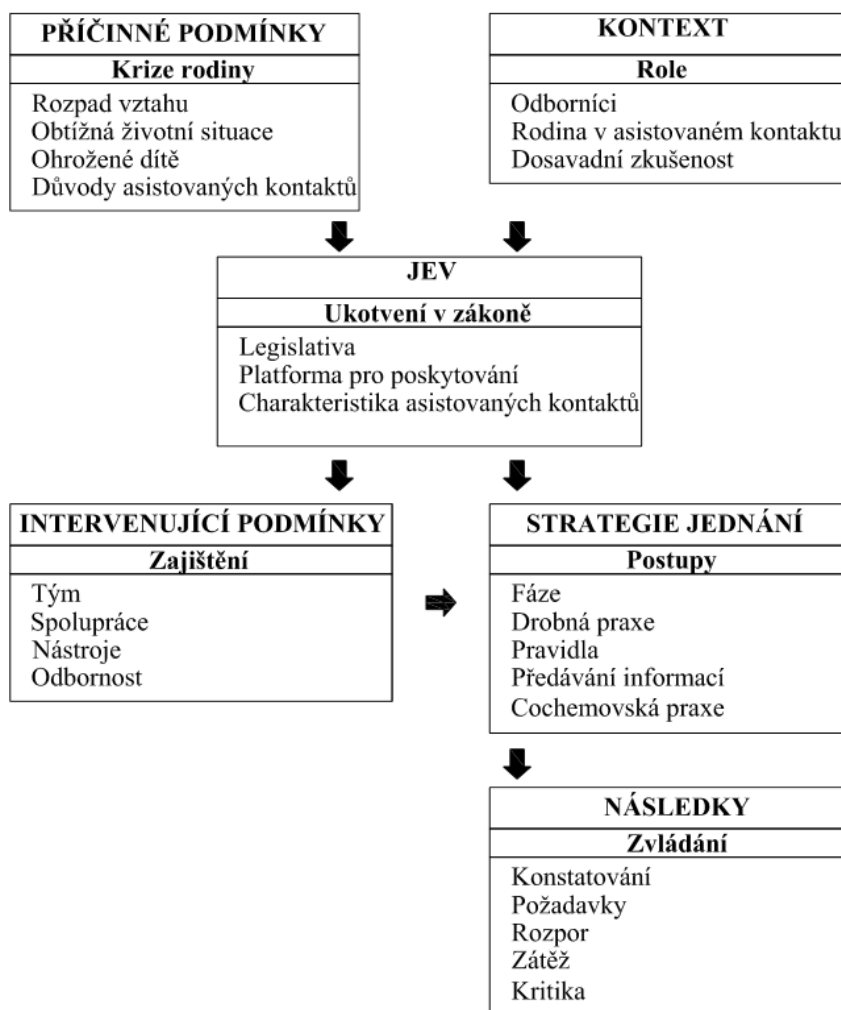
jsou fakt otázkou pro tým lidí, aby tam byl sociální pracovník...třeba ten psycholog a možná někdo třetí...kdo by tomu nějak formálně dával pravidla...“ KP6/46-48, „...a měli bysme o sobě vědět...“ KP5/845, „...nějakým způsobem to metodicky uchopit...“ KP4/20, „...tak, stoprocentně jako dobrou a pravidelnou supervizi...“ KP6/363, „...chybí vzdělávání...“ KP2/260, „...takže ty asistované kontakty, ty si vyžadují odborné zkušenosti, metodické vedení...“ KP2/98-99.

Kategorie **Strategie jednání** sděluje, že někdo něco dělá, nebo říká v reakci na jev. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 76) Jako strategie jednání vyplynula kategorie **Postupy**, která byla reakcí na centrální jev a intervenující podmínky, přičemž zahrnuje pět subkategorií, a to Fáze asistovaného kontaktu, Dobrá praxe, Předávání informací a Cochemovská praxe. Jako příklad uvádím některé pojmy této kategorie související s touto charakteristikou: *„ty jednotlivé fáze asistovaného kontaktu je dobré, aby proběhly...“ KP4/43-44, „...možná by víc pomohlo nějaké sdílení té dobré praxe...“ KP4/310, „...i ty zápisy, my si děláme hodně detailně zápisy...často přímou řeč, jako tu citaci co tam zaznělo...to je strašně důležité ...to nejvíc ocení ty soudy...hodně detailně ty zprávy klientů...protože to je vypovídající...“ KP5/907-915, „...takže ideální podpora a pomoc zavedení toho Cochemovského modelu...“ KP7/351.*

Do kategorie **Následky** jsem zařadila významové jednotky, které jsem označila souhrnným názvem **Stanoviska**. Tato kategorie je rozsáhlá. Z rozhovorů s komunikačními partnery jsem jejich zkušenosti a názory na problematiku asistovaných kontaktů rodičů a dětí roztřídila do pěti subkategorií, a to Zátěž, Kritika, Rozpory, Požadavky a Konstatování. Uvádím tyto příklady významových jednotek: *„...měli jsme tu, to fakt bylo přes rok, to bylo strašné...to už jsem se bránila zuby nehty...to bylo v našem zájmu...vystřídali jsme se čtyři lidi, z toho jedna málem vyhořela...“ KP5/390-392, „v současné době je to tak,...kdokoliv by mohl realizovat asistované*

kontakty...mu stačí živnostenský list...takže není ani požadavek na vzdělání, praxi, na nic...“ KP4/80-82, „...jsme v kleštích, protože těch organizací, které poskytují asistované kontakty v ...je málo...“ KP5/325-326, „...když zavoláme, tak aby oni měli volného pracovníka...který by to zvládl...“ KP3/196, „...ty asistované kontakty...byly strašně jako náročné, já si myslím, že je to jedna, jakože z nejnáročnějších součástí sociální práce...“ KP6/13-15.

Obrázek č. 9 - Model axiálního kódovacího paradigmatu

Zdroj: Strauss, Corbinová, 1999, s. 77, upraveno

7.1.3 Selektivní kódování

Posledním krokem analýzy v rámci metody zakotvené teorie je selektivní kódování. Jedná se o integraci pojmů kolem centrální kategorie a doplňování dalších kategorií, které následně výzkumník rozvine a propracovává. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 86)

Prvním krokem tohoto procesu je vyložení kostry příběhu, tedy konceptualizace příběhu. Druhým, navazujícím krokem je ostatní kategorie vztáhnout k centrální kategorii, a to podle paradigmatu. Úkolem je tedy vybrat jednu hlavní kategorii, kterou poté systematicky uvádíme do vztahu k ostatním kategoriím, přičemž kategorie mezi sebou porovnáváme a ověřujeme jejich významové jednotky. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 87)

Pátrala jsem tedy po hlavním tématu, které by představovalo ústřední bod zakotvené teorie, což je cílem analýzy. Určit centrální kategorii mi pomohlo vytvoření obecného popisu příběhu, a to podle vzoru Strauss, Corbinové. Kladla jsem si otázky, co je stěžejním problémem, co je na dané oblasti nejvíce zajímavé a překvapující. Pomohlo mi položit si otázku: jaké jevy se v příběhu opakují? (Strauss, Corbinová, 1999, s. 91-92)

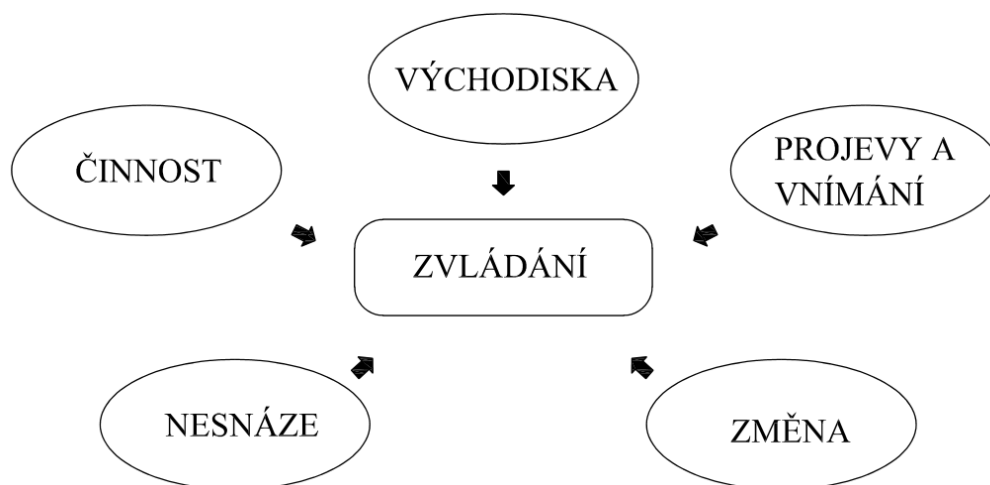
Musím říct, že jsem byla překvapena, že na základě popisu příběhu, který jsem pročetla s odstupem jednoho dne, se objevilo pro mne zcela nečekaně jako ústřední téma zvládání. Proto se Zvládání stalo centrální kategorií, tedy hlavním jevem, a lze ji přirovnat k hlavní postavě, či motivu příběhu. Následně uvádím popis příběhu, který jsem vytvořila na základě rozhovorů.

„Vypadá to, že hlavní příběh pojednává o tom, jak pracovníci zvládají vykonávat asistované kontakty, a jak tuto problematiku vnímají v kontextu spolupráce s dalšími odborníky. O každém pracovníkovi se dá říct, že v rámci své praxe naráží na chybějící legislativu, o co se má opřít, na jakém základě tuto práci poskytovat, rovněž na chybějící komunikaci a spolupráci s aktéry.

V celém příběhu se odráží skutečnost nejistoty pracovníků, zda zvládnou tak náročnou agendu, s nedostatečným personálním obsazením a finančním zajištěním. Pracovníci se snaží zvládnout tuto problematiku podle nejlepšího vědomí, a s ohledem na dostupné možnosti. Cítí zodpovědnost za proces, mají obavy, zda dobře vyhodnotí situaci, a budou skutečnou pomocí především dítěti. Cílem pracovníků je dobře zvládnout svoji roli, kterou vnímají jako nejsložitější v porovnání s běžnou činností dané sociální služby, proto asistovaným kontaktům rodičů a dětí v porovnání s ostatní agendou věnují větší pozornost. Aktivně se zajímají o to, jak nejlépe pomoci rodině v obtížné životní situaci, a to tím, že začali provozovat tuto chybějící službu a mají snahu ji rozvíjet, hledají dostupné informace, vytvářejí metodiku, mění postupy, iniciují spolupráci, navrhuji legislativní změny, zajímají se o zkušenosti ze zahraničí, dobrou praxi, učí se ze svých chyb. Pracovníci mají proto pochybnosti a zvažují, zda a nakolik za současných podmínek asistované setkávání zvládnou.“

Jako centrální kategorii jsem tedy na základě popisu příběhu označila Zvládání. Ostatní, pomocné kategorie, které jsem vytvořila během axiálního kódování, jsou kolem centrální kategorie seskupeny a integrovány. Strauss, Corbinová uvádějí, že centrální kategorie by měla být dostatečně široká na to, aby pojala a vztáhla k sobě ostatní kategorie. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 91-92). Vzhledem k cíli mé práce se především zaměřuji na kategorie, které mají vztah k výzkumné otázce, tedy ke zkušenostem pracovníků neziskových organizací a pracovníků OSPOD v souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů rodičů a dětí. Příkládám obrázek č. 10, který znázorňuje schéma nově uspořádaných a pojmenovaných kategorií, které souvisí se zkušenostmi pracovníků. V tabulce č. 4 uvádím nově vzniklé uspořádání kategorií, které následně použiju pro interpretaci dat.

Obrázek č. 10 – Schéma uspořádání kategorií selektivního kódování

Zdroj: Obrázek vlastní konstrukce

Tabulka č. 4 Seznam kategorií v selektivním kódování

ZVLÁDÁNÍ				
NESNÁZE	VÝCHODISKA	ČINNOSTI	PROJEVY A VNÍMÁNÍ	ZMĚNA
Rozpad vztahu	Platforma pro poskytování	Dobrá praxe	Zátěž	Legislativa
Obtížné životní situace	Role	Nástroje	Požadavky	Tým
Důvody pro asistované kontakty	Odbornost	Postupy	Kritika	Spolupráce
Rodina v asistovaném kontaktu	Dosavadní zkušenosti	Pravidla	Rozpory	Cochemovská praxe
		Charakteristika asistovaných kontaktů	Konstatování	

Zdroj: Tabulka vlastní konstrukce

7.2 Interpretace dat

V této kapitole se věnuji podrobné interpretaci získaných dat. Postupuji tak, že k centrální kategorii Zvládání, kterou jsem určila na základě popisu příběhu, hledám odpověď na základní výzkumnou otázku, která zní: „Jaké zkušenosti mají vedoucí pracovníci neziskových organizací a vedoucí pracovníci OSPOD v souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů na území Zlínského kraje, se strukturami, ve kterých probíhají, s procesy, jejichž prostřednictvím jsou uskutečňovány a s multidisciplinární spoluprací?“

7.2.1 Kategorie Nesnáze

Kategorie **Nesnáze** provázela všechny rozhovory s komunikačními partnery. V rámci této kategorie přibližují výpovědi komunikačních partnerů, konkrétně co zapříčinilo vznik služby asistované kontakty rodičů a dětí, kdy v sobě kategorie **Nesnáze** pojímá také subkategorie **Rozpad vztahu**, **Obtížné životní situace** a **Důvody asistovaných kontaktů**. Do kategorie Nesnáze se rovněž promítá subkategorie Rodina v asistovaném kontaktu. Přestože se tento výzkum prioritně nezaměřoval na data vypovídající o rodičích a dětech v souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů, komunikační partneři o nich opakovaně hovořili, kdy přinášeli konkrétní příběhy, které ovšem dokreslily složitost a náročnost této problematiky, kdy rovněž úzce souvisí s doporučenými postupy při poskytování asistovaných kontaktů, tedy procesy a potřebou změny ve struktuře organizace.

Z rozhovorů s komunikačními partnery vyplynulo, že příčinou vzniku asistovaných kontaktů je rozpad partnerského vztahu.

„...ta společnost se nějakým způsobem posunuje...a lidé jakoby hůř mezi sebou komunikují, což vidíme jak obecně, tak hlavně v těch rodinách...“ KP4/52-55, KPI/215

„...protože se ještě nesrovnal s tím, že se rozešli, že ho někdo opustil, a to si říkám, že je strašná škoda...“ KP5/145-146

„...manželským párům, které se vlastně rozváděly...“ KP6/12

„...měli nějaké neshody a nedokázali se domluvit...“ KP6/13

„...myslím si, že těch rodin bude přibývat...těch rozvodů přibývá ve společnosti...“ KP7/51-52

„...chtějí se pomstít za to, že si třeba našli jiný vztah...se prostě mstí přes ty děti...potřebují předběžko i na papučky do školy...co z toho dítěte vyrostete...ti rodiče...si to vůbec neuvědomují...co těm děčkám dělají...“ KP7/296-307.

Komunikační partneři rovněž uváděli důvody, které vedly k poskytování asistovaných kontaktů.

„...rodič spáchal nějaký trestný čin, může ovlivnit při kontaktu dítě...“ KP1/20

„...můžou být kontakty u psychiatricky nemocných rodičů... kteří užívají návykové látky...v různých zařízeních psychiatrických nebo věznicích...situace asistovaných kontaktů i mezi ostatními členy rodiny...odebrány rodičům a jsou v pěstounské péči...pěstounská péče na přechodnou dobu...“ KP1/20-32, KP3/160

„...tatínek se dopouštěl velmi závažného domácího násilí na mamince i před dětmi...“ KP5/118.

Respondenti hovořili také o dalších důvodech, které vypovídají o konfliktu mezi rodiči, jiné zase o snaze napomoci rodičům navázat, obnovit, či udržet vztah s dítětem, které nemají svěřené do své péče.

„...takže je to u takových těch těžších případech...“ KP1/119, KP1/13, KP6/126

„...u každého případu je to jinak...“ KP1/208, KP1/215

„...rodičům, kteří jsou v konfliktu, kteří mají proti sobě zášť, vidí proti sobě chyby a vidí...“ KP3/25

„...v každém případě ty asistované kontakty rozšířily možnost pro děti vidět se s rodiči, se kterými se třeba dříve vůbec nevidaly, nemohly vidět...“ KP1/117-118, KP7/524-525, KP2/38-40

„...spojovány s navykacím režimem toho rodiče...“ KP1/118

„...někdy byly problémy při předávání, tak jsme měli asistované kontakty...“ KP2/59-60

„...jeden z rodičů má v podstatě strach, jak to dítě bude reagovat na toho druhého rodiče, je tam nějaká nedůvěra mezi těmi rodiči...“ KP3/14-16

„...aby nebylo nějak naváděno proti druhému rodiči, aby tam vlastně byl ten přirozený kontakt, ať mají přirozenou mámu a přirozeného tátu...“ KP3/24

„...neuměl komunikovat, neuměl si s ním hrát...zabavit ho...“ KP5/120

„...přitom ten člověk ve své podstatě by se chtěl a umí postarat, akorát ta společnost musí to dítě chránit...“ KP5/521-522

„...prostě už je to pro ně poslední šance...jak...nějak fungovat, a to prostě skrz ty asistované kontakty...“ KP6/60-61

Komunikační partneři zmiňovali jako nezbytné zajistit bezpečí a ochranu ohroženému dítěti v rámci asistovaných kontaktů. Rovněž vyjadřovali názor, že není možné, aby pozornost při poskytování pomoci směřovala pouze či převážně na rodiče, a opomíjel se zájem a ochrana dítěte. Za důležité považovali přihlídnout k individuálním potřebám dítěte.

„...každé dítě má jiné potřeby...“ KP1/252, KP2/233, KP1/199, KP3/149

„...samozřejmě může o kontakt požádat i samotné dítě...“ KP2/17

„...to byl frontální útok na malou holčičku...já musím zachovat bezpečí pro to dítě...to já chci prioritně.“ KP5/190-200, KP3/28, KP3/35,

„...a důležité je nezapomínat na to dítě, mám pocit, že někdy se zapomíná na to dítě, a důležité je nezapomínat na to dítě...“ KP2/165-166

„...že se tam děje něco v psychice dítěte...dávám doporučení...aby ty kontakty byly jinak...nebo zcela ukončeny...“ KP2/250

„...to dítě se nechce stýkat nějakým způsobem s tím rodičem...“ KP3/25

„...záleží hlavně na tom, v jakém je dítě věku...přiblížit se dítěti...aby s ním pracoval někdo, kdo ho minimálně zná...“ KP4/231-234

„...abychom společně nevíktivizovali ty děti...abychom je chránili...“KP5/102-112

„...občas se na to dítě v té přípravě a v tom procesu zapomíná...“ KP4/267-268

„...vždycky se musí cítit komfortně to dítě...“ KP5/161

„...někdy zapomínáme vidět to dítě...toho nejdůležitějšího účastníka, kvůli kterému to je...“ KP5/985-986

Všichni komunikační partneři kriticky hovořili o nepříznivém dopadu konfliktu rodičů na děti. Situaci doložili respondenti v rozhovorech příklady z praxe, navrhovali konkrétní postupy, jak pracovat s dítětem, na co se zaměřit, aby děti tíživou situací rodičů, spojenou s účastí na asistovaných kontaktech lépe zvládaly.

„...může se vyvinout ten syndrom zavrženého rodiče...“ KP1/24

„...ve strašném stresu...a než došel z té herny do té naší čekárny, tak se pokakal...“ KP5/422

„...aby to dítě i mimo to setkání...opravdu jako bylo...ošetřené terapeuticky...určitě dlouhodobější práce s tím dítětem...“ KP6/119-123

„...k dítěti přizván kdokoliv...kdo bude schopný...vysvětlit co se děje, proč se děje, co se bude dít...a hlavně...dát dítěti dostatečný prostor na jeho otázky, na řešení jeho obav...“ KP4/243-248

„...pokud je už schopno vyjádřit svůj názor, chci, aby i dítě vyjádřilo svůj názor a vědělo, že existují taková...pravidla, a hlavně jaké má právo...aby si vyjádřilo své obavy...jak chce, aby to probíhalo...“ KP2/168-171

„...opravdu s ním hodně komunikovat a pracovat s ním...“ KP4/265-266

„...dítě přichází už nějak naformované...pořád ta výhoda, že jako to neumí tak dlouho to zahrát...většina se jako začnou víc se k tomu rodiči připoutávat...nebo dostávat...“ KP6/96-99

„...když dojde k odpoutání toho dítěte od toho rodiče, který ovlivňuje...zjistí...ten druhý rodič není tak špatný...to dítě to prostě zvládne...“ KP3/160

Respondenti opakovaně hovořili o postojích, potřebách a přístupu rodičů. Shodně konstatovali a zdůrazňovali, že zodpovědnost za řešení problému je na straně rodiče.

„...ty rodiny přenášejí tu zodpovědnost...jako vy za to můžete...vy to za mě vyřešte...OSPOD to za mě vyřeší...“ KP7/320-321

„...a hlavně angažovanost těch rodičů...tady je vaše dítě a zájem dítěte...vy děti máte jako nástroj pomsty...a vydírání a já nevím čeho všeho...“

KP5/1034-1039

„...my v podstatě nepřijímáme zodpovědnost...to má pořád jeden z rodičů nebo rodinných příslušníků...“ KP5/71-72, KP1/97

„...pomlouvá a škaředě mluví o tom druhém rodiči...“ KP1/23, KP6/91

„...nejzávažnější problémy...aby ten rodič vůbec připustil ten asistovaný kontakt...ti rodiče hodně v odporu...KP3/145, KP3/154-158, KP7/409-411

„...že matka nechce předávat, chce to dítě pro sebe...otec nemá právo na to dítě...jako fakt, když to vidím...většina žen je problematictějších, než těch pánů...myslela jsem, že je to naopak...“ KP7/291-293

„...ti lidé se z bezpečnostních důvodů nemohou potkat ani ve dveřích...“

KP5/74, KP5/395, KP5/344-346

„...aby ten rodič si uvědomil, že to dítě potřebuje i druhého rodiče...nejhorší problém je v těch rodičích...komunikovat...“ KP3/149-152

Z rozhovorů vyplynulo, jaké konkrétní problémy a důvody vedou k poskytování asistovaného kontaktu, jejich široký záběr. Za důležité komunikační partneři považovali, aby byl rodičům dobře vysvětlen důvod a smysl asistovaných kontaktů: „...*pro ty lidi je hrozně jako složité vlastně představit si, co to bude ten asistovaný kontakt...*“ KP6/66-67, protože: „...*každý...ať už je to rodič nebo dítě...každý k tomu přistupuje s nějakým očekáváním, s nějakými představami...*“ KP4/191-192, KP5/156.

7.2.2 Kategorie Východiska

Kategorie Východiska pojednává především o tom kdo, a na základě jaké služby, či zákonné platformy poskytuje asistované kontakty rodičů a dětí. Komunikační partneři se rovněž vyjadřují v rozhovorech k jednotlivým aktérům, kteří vykonávají, zprostředkovávají nebo nařizují asistované kontakty.

Ke kategorii Východiska jsem přiřadila subkategorii **Dosavadní zkušenosti**, která vypovídala o historii a zrodu asistovaných kontaktů u jednotlivých organizací, kdy je patrné, že průkopnickou organizací v této činnosti byl na území Zlínského kraje Fond ohrožených dětí, který aktuálně podle vyjádření komunikačních partnerů ovšem svou činnost již několik let nevykonává. Po určitou dobu byla poptávka po asistovaných kontaktech rodičů a dětí, kterou museli zajistit nezbytně pracovníci OSPOD.

„...*dříve Fond ohrožených dětí, ale potom už to nedělali...pak jsme to plácali my...a pak přišla nabídka z poradny, Charity...*“ KP1/172/174

„...*jo Fond ohrožených dětí, což byl pro náš Zlín v podstatě...to může být před 5 lety zpátky...ale ta dostupnost Zlínského kraje byla... malá...takže jsme ty asistované kontakty v podstatě nevyužívali...*“ KP3/-39-44

Postupně se začíná tvořit síť poskytovatelů asistovaných kontaktů na území Zlínského kraje jako reakce na opakovaný požadavek ze strany OSPOD. Tato činnost byla zajišťována především neziskovými organizacemi, které vytvářely metodické postupy na základě zkušeností z praxe.

„...nebyla možnost těch asistovaných kontaktů...a pak se začaly specializovat organizace...nestátní organizace... takže je ta síť trošku ... propracovaná...“
KP3/46-48, KP1/91

„...to začalo někdy 2011-2012, kdy nás oslovoval OSPOD...“ KP2/53, KP2/54-55

„...jsme začali v roce 2014...nebyly s tím vůbec žádné zkušenosti...dělat jakoby takhle na koleni...“ KP6/15-17, KP6/209-210

Subkategorie **Platforma pro poskytování** se váže na kategorii Východiska, která zahrnuje stanoviska jednotlivých komunikačních partnerů neziskových organizací, kteří popisovali, či objasňovali rozhodnutí své organizace na základě které sociální služby dle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách poskytují asistovaná setkávání rodičů a dětí. Jedná se buď o sociální službu OSP, nebo SAS. Přičemž jeden z komunikačních partnerů sdělil, že poskytují v organizaci asistované kontakty na základě pověření k výkonu SPOD.

„...můžu říct, jak si to ta, která organizace nastaví, tak to je...“ KP2/24

„...tak nějak každá ta organizace, která to dělá, to uchopí nějak jinak...“
KP4/24-26

„...a protože tu potřebu vnímali a viděli, tak si tady ty asistované kontakty k tomu, jakože přidali...že to dělají k tomu...“ KP4/89-90, KP 4/55-56

„...věnují se sociální služby, nejčastěji sociálně aktivizační služby...“ KP4/84

„...a my všichni to skrýváme pod odborným sociálním poradenstvím...“

KP5/698-701

„...to pověření SPOD...jako ideální...přenesená působnost vlastně jako z výkonu vlastně té ochrany toho dítěte...“ KP6/312-315

„...ale taky si řekněme, že když vlastně vznikal ten zákon o sociálních službách, tak ty asistované kontakty, nebyla ta potřeba až taková, jako teď...“ KP4/385-386

Jedná se tedy o tři různé zákonné platformy. Z rozhovoru bylo patrné, že většina respondentů neměla jistotu, zda právě jimi zvolená platforma bude kontrolou, či inspekcí, popřípadě úředníky Ministerstva práce a sociálních věcí akceptována, a tudíž finančně podpořena. Navíc podle výpovědi jednoho respondenta se názor deklarovaný MPSV průběžně na tuto problematiku měnil, což souviselo i s navrhovanou novelou zákona o sociálních službách. Je možné shrnout, že názory komunikačních partnerů se různily na zařazení asistovaných kontaktů pod konkrétní sociální službu. Někteří z respondentů se zamýšleli spíše kriticky nad jednotlivými sociálními službami, které asistovaný kontakt v sobě zahrnují. A to z důvodu nutnosti zajistit více činností v rámci konkrétní sociální služby, a zároveň přitom zajistit náročný proces realizace asistovaného kontaktu.

„...hodně jsme volali po nějakém ukotvení...protože pořád to bylo tak, že je to činnost SASky...není to činnost SASky...“ KP7/82-84

„...prozatím to máme schované pod podporou rodičovského chování...myslím, že je to i obhajitelné, kdyby přišla nějaká kontrola...“ KP7/55-57

„...sociální služby by to neměly dělat...to dělají v rámci fakultativní nebo nějaké své činnosti...“ KP4/350-351

„...ještě kór, když ministerstvo říkalo, že opravdu to není sociální služba, sociální služby by to neměly dělat, takže ono se to teďka hledají ty možnosti...je to teďka fakt těžké...“ KP4/350-352

„...názor teda ministerstva...a oni nám napsali...ale aby SASka dělala v rodině pouze asistovaný kontakt, tak to nelze...pouze realizovat za předpokladu, že tam dělá i jiné činnosti...“ KP4/368-371

„...ministerstvo prostě změnilo názor, teď to dalo do té novely, aby to tam jasně bylo v té sociální službě, a je to jenom o tom, že novela nebyla prozatím schválena...“ KP4/386-388

„...SASky...pro ně to musí být těžké, jo, jakože, je to zase jiný druh té práce i když taky se setkávají s mnohými konflikty, když chodí do těch rodin...tak přece asistované kontakty jsou o něčem jiném...to by mělo být tak, že kde pracuješ s rodinou, tak tam už nemůže být Ákáčko...“ KP5/789-798

„...když má registrovanou...SASKu...přilepí to...jako k tomu...nepřijde mi to moudré třeba v tom, že já si myslím, že to je fakt jako hrozně specifická práce...a vyžaduje to jako hrozně moc času...to je vůbec náročné...tomu Zlínskému kraji...jako vykázat ty počty intervencí...a ještě se na to soustředit...jo na nějakou týmovou práci...“ KP6/327-332, KP7/568-577

„...SASka dělat může, protože je to rodina s dítětem, je tam návazná práce...ale paní X v rámci individuálního projektu kraje, edukace řekla, že prostě ne, že to tam nepatří...“ KP7/635-637

Kategorii **Východiska** z mého pohledu doplňuje subkategorie **Role**, která zahrnuje vyjádření komunikačních partnerů k jednotlivým aktérům, kteří se podílejí na realizaci asistovaných kontaktů. Jedná se o pracovníky neziskových organizací, pracovníky OSPOD a soudů. Podle respondentů každý z aktérů má odlišné kompetence a úlohu při realizaci asistovaných kontaktů. Respondenti sdělili, že je potřebné, aby o své činnosti vzájemně věděli, a dokázali přínosně spolupracovat.

„...ty soudy...rozhodnou o asistovaném kontaktu...ta pracovnice OSPOD tam někoho navrhne...bude dělat ta poradna...ale neprobíhá nějaká komunikace...přijde hotový rozsudek...a teď ta organizace se k tomu musí nějak postavit...je to takové jednostranné...no nevím...nařizující“ KP6/225-234

Komunikační partneři OSPOD se vyjadřovali k činnosti neziskových organizací. Zazníval opakovaně jejich požadavek na zabezpečení této činnosti, a to především na dostupnost a na zajištění kvality této služby.

„...ta největší váha je na tom zařízení...“ KP3/98

„...přispívá...no podporují to hlavně ty organizace, že mají místo, mají zázemí...kvalitní pracovníky, kteří zajistí...že fungují...“ KP3/139-141

„...by to měly být organizace, které garantují kvalitu...“ KP5/643

„...je málo těch organizací...těch...které garantují tu kvalitu...“ KP5/728-729

„...plní funkci pomoci a funkci podpory...“ KP1/17

V rámci subkategorie Role je zařazena a reflektována činnost pracovníků OSPOD, kteří přistupují k poskytování asistovaných kontaktů jen výjimečně. Jejich hlavním úkolem je chránit zájem dítěte a zastupovat dítě v roli kolizního opatrovníka.

„...u nás to jsou taky vlaštovky...ty asistované kontakty...“ KP3/278-279

„...moje místo je, že tu službu ...nabízíme...“ KP3/76

„...někdy u těch asistovaných kontaktů jsme byli i my za OSPOD, kdy zastupujeme to dítě...některé asistované kontakty děláme i my...“ KP1/48-49

„...OSPOD poskytuje tady asistované kontakty jen výjimečně...“ KP2/307

„...máme právo hovořit...s tím dítětem...tím že to máme v

...části sociálně-právní ochrany...“ KP3/276

„...jsme asi schopni z OSPODu to tomu dítěti vysvětlit, ale asi se to tak úplně neděje...“ KP1/200

Asistované kontakty pracovníci OSPOD především doporučují rodičům a zprostředkují kontakt na organizaci, která je vykonává. V souvislosti se svěřením dítěte do péče jednoho z rodičů provádí pracovníci šetření v rodině a připravují zprávy pro soud, v nichž mohou navrhnout jako nezbytnou pomoc rodině účast na asistovaných kontaktech. Z rozhovorů vyplynulo, že OSPOD má určitou ústřední, koordinační úlohu, či pozici v kontextu zajišťování asistovaných kontaktů, i zprostředkování potřebné pomoci. Jako důležité vnímají komunikační partneři, aby si OSPOD zachoval nestrannost a zasáhl případně díky pravomocím, které jim dává zákon SPOD ve prospěch dětí a případně i v procesu realizace asistovaných kontaktů.

„...já si myslím, že celým hybatelem tady toho je prostě OSPOD...“ KP6/251

„...jsou v jiné roli vůči té rodině...“ KP4/166-167

„...takže iniciativa spíše z naší strany, protože my se s tím setkáváme dříve, než u toho soudu...“ KP1/148-149

„...my zajišťujeme pro soud předběžnou možnost...ve kterém zařízení...mohou probíhat...“ KP3/108

„...ten OSPOD by si ...měl držet to...aby hájil zájem dítěte...měl by si držet tu svoji nestrannost v okamžiku kdy realizuje asistovaný kontakt...oba ti rodiče...přesvědčen, že to OSPOD dělá na zakázku toho druhého...to komplikuje veškerou další činnost...“ KP4/147-163

„...tak OSPOD reaguje na naše připomínky a může zasáhnout, když se nedaří... že ví co se děje...“ KP2/361

„...když je už opravdu velký problém a jeví se nám, že ta služba se snaží, ale ten kontakt není, tak realizovaný...tak můžeme vstoupit do těch kontaktů...“ KP3/77

„...my máme ještě větší pravomoc než ty organizace, protože u těch organizací...je to na vůli dobrovolnosti... ale děláme to zřídka...můžeme

v podstatě to dítě od rodiče odebrat a můžeme ho připravit...nechceme moc zasahovat do těch vztahů...“ KP3/80-90

Respondenti se vyjadřovali, jaká je role soudu, ke spolupráci se soudem k postupům a pravomoci rozhodnout a nařídit rodičům asistovaný kontakt. V případech, když rodiče dlouhodobě nespolupracují, a nejsou ochotni dohodnout se, nařizuje soud v zájmu dětí přechodně ústavní výchovu, s čímž se komunikační partneři v těchto výjimečných případech ztotožňují.

„...soudci to vidí pozitivně...vidí v tom prostor, aby se rodič mohl vidět s dítětem“ KP1/138-139

„...ať si rozhodnou, oni jsou na to kompetentní...oni jsou ty orgány...“ KP5/292

„...byl přímo rozsudek soudu, kterého se...ti účastníci museli držet...“ KP6/62

„...pokud jsem něco takového navrhla, tak jsem ještě nezažila, aby to soudce zamítli...“ KP1/140-141 (pozn. pracovnice OSPOD)

„...žádný soud nemůže rozhodnout, co je pro to dítě nejlepší...“ KP2/236

„...i soud reaguje na předběžné opatření, jo, že když začínají u dítěte zdravotní problémy, tak je potřeba to okamžitě řešit...to oni dělají...KP2/362-364

„...ten soud vlastně zjistí, z těch důkazních návrhů, a z toho celkového projednávání těch věcí, že by nebylo bezpečné se kontaktovat s tím druhým rodičem bez asistence...“ KP3/112

„...a i když neuznávám úplně tu ústavní výchovu...tak prostě v situaci...kdy se rodiče nejsou schopni domluvit a škodí těm dětem...tak to vezmou ty děti na nějakou dobu mimo, a vy se domluvte...pokud se nedomluví... a dělá problémy...tak ho dostane ten druhý...“ KP7/312-315

V průběhu soudního řízení jsou v některých případech z důvodu vleklého sporu rodičů přizváni soudní znalci, přičemž jeden z komunikačních

partnerů se vyjádřil poněkud kriticky k práci těchto odborníků. Obdobný názor zazněl i od respondenta z OSPOD.

„...jako by sme vnímali problém v tých soudných znalciach...jako že si myslím, že nemajú někdy odvahu na to, napsat ty věci úplně na rovinu...napíšu tak nějak kulantně...aby se neřeklo...“ KP7/455-457

Rovněž protichůdné zkušenosti sdělovali komunikační partneři k práci advokátů v kontextu rozchodu rodičů a poskytování asistovaných kontaktů a dětí.

„...s advokátama je to obecně takové, nechci to nějak plošně, jsou různé zkušenosti...pokud to dítě bere advokát jako věc, kterou chce v uvozovkách vyhrát, tak pak je to těžké...pokud je to rozumný advokát, tak se do toho vůbec nemontuje...“ KP1/152-153, KP3/121, KP3/133, KP7/443

„...setkáváme se, že jedna strana má u jednání, sepisování advokáta...“ KP3/121, KP3/133, KP7/443

„...ale pak už pošle nějaký právník stížnost na službu...že zastupuje našeho klienta...předloni jsme jich měli asi dvacet...pořád nějaká stížnost...“ KP7/657-659

Za důležité a přínosné považovali komunikační partneři zapojení mediátorů při realizaci asistovaných kontaktů rodičů a dětí. Nicméně jeden z komunikačních partnerů měl opakovanou zkušenost, že mediaci pro hluboký spor rodičů není možné vždy využít v jejich prospěch.

„...podmínky máme velmi dobré...pracovníci, která je hm (‘) vyškolená v mediaci...“ KP2/28-29

„...chodili sem rodiče na mediaci a nikam se to neposunulo...skončilo to v té dvojici OSPOD...soud...“ KP5/89, KP5/93

Psychologickou, případně terapeutickou pomoc shodně považovali všichni respondenti za nezbytnou, především ve prospěch dítěte, ale i rodičů. Poukazovali na nedostatečně dostupnou psychologickou pomoc a chybějící terénní formu poskytování psychologické pomoci.

„...asi by u toho mohl být psycholog...vztahy jsou narušené...a může té rodině pomoci navázat kontakty s tím druhým rodičem...takže je to velké plus...“
KP3/62, KP6/130

„...je to i práce pro psychologa...“ KP3/146, KP2/96, KP4/252

„...poradenství psychologické nebo krátkodobé terapie...“ KP5/298-299

„...ten psycholog to může okořenit a poskytnout jiný rozměr...“ KP5/868

„...s dítětem by pracoval ten psycholog...“ KP6/116

„...oni totiž můžou odejít s tím psychologem...můžou si s ním promluvit...“
KP5/186-187

„...prostě narážíme na ten problém, že prostě psychologové nejsou...“
KP6/141

„...ještě jsem se nesetkala...tady (‘) s psychologem, který by jako působil terénní formou...“ KP6/142-143

Kategorie Role se prolíná se subkategorií **Odbornost** a je možné ji vztáhnout také ke kategorii Východiska, která úzce souvisí s centrální kategorií **Zvládání**. Na odbornost kladli shodně všichni respondenti důraz. Odbornost je vnímána jako záruka zvládání požadovaných nároků, které jsou kladeny na pracovníky v souvislosti s realizací asistovaných kontaktů. Komunikační partneři považují za nezbytné, aby služba byla zajištěna „alespoň“ profesí sociálního pracovníka. Rovněž kladli důraz na osobnost pracovníka, jeho komunikační schopnosti, mediační dovednosti, a to vzhledem k náročnosti dané problematiky.

„...takže ty asistované kontakty, ty si vyžadují odborné zkušenosti, metodické vedení...“ KP2/98-99

„...chce to 106 odbornost...“ KP2/106

„...je dobré, že mám znalosti i z toho rodinného práva...“ KP2/234

„...aspoň by to měl být sociální pracovník...“ KP2/323

„...a je to takový kus odborné práce, tak strašně individualistické...od toho zbytku toho odborného poradenství a vyžaduje...fakt jako osobnost člověka, který to zvládne...tam to není o tom, že si tam jde někdo hrát piškvorky...“
KP5/710-711, KP6/17, KP5/907

„...základní kurz co se týká facilitace, mediace, měl by tam být psycholog...“
KP2/96, KP2/29, KP6/23

„...ti lidé, kteří se tomu věnují, tak se tomu snaží věnovat na profesionální úrovni a v rámci svých prostě zkušeností s tou cílovou skupinou těch rodin s dětmi...“ KP4/76-78

„...komunikačně zdatný člověk...znalý nějaké legislativy...“ KP5/36

„...měli by to být odborníci a mělo by to být kontrolovatelné...“ KP5/659-660

„...čím více bude těch organizací, kvalitních s odborníkama, tak dobrý...“
KP5/861

„...nejzávažnější problémy já vidím...je neprofesionalita...“ KP2/322

7.2.3 Kategorie Činnosti

Do kategorie **Činnosti** jsem zařadila zkušenosti respondentů s postupy, s tvorbou metodik a s nástroji, které napomáhají při realizaci asistovaných kontaktů.

Opakovaně komunikační partneři, především tedy pracovníci neziskových organizací vyjadřovali, že nemají možnost sdílet dobrou praxi a uvítali by kazuistické semináře.

„...možná víc pomohlo... nějaká možnost sdílení té dobré praxe...“ KP4/310,
KP7/665

„...když nasbíráme určité pensum nějakých těch zkušeností...jsme schopni víc být připraveni na to, co ta jednotlivá rodina ...“ KP4/312-314

„...chybí setkávání těch lidí, kteří to poskytují, a nějaké sdílení té praxe (‘) ...“ KP7/89-90

„...pomohlo by fakt předávání těch zkušeností... nějaký kazuistický seminář bych uvítala určitě...“ KP7/665

V rámci subkategorie **Dobrá praxe** jsem zařadila konstatování komunikačního partnera, který sděloval, že soud má potřebnou pravomoc svým rozhodnutím napomoci jak rodičům, tak ulehčit sociální službě (organizaci) a to tím, že rodiče nebudou mít příliš velký prostor pro neřešení situace, či nevhodné postupy. Rovněž uvádím některé zkušenosti a doporučení respondentů.

„...v tom Novém Jičíně jsem to fakt viděla, že to bylo postavené na tom rodiči...nechcete se domluvit, děláte problémy...tak půjde dítě do péče otce...kdyby se to udělalo ve více soudech, tak si myslím, že nebudeme řešit takové problémy v těch službách...“ KP7/323-326

„...pracovník se na tom naučí dobře komunikovat a nastavovat hranice tomu klientovi...může se hodně naučit...ale je to i o nějaké sebereflexi...zpětné vazbě...může tam udělat spoustu chyb...potom se potýkáme v oblasti stížností...

„...nebo zkušená sociální pracovnice, která vede ty kontakty a která umí usměrnit i ty rodiče a ty děti...“ KP3/65

„...a jsem transparentní...probírat otevřeně...co posílám na soud...to říkám rodičům...“ PK2/211

„snažím se o to, aby začali spolupracovat...“ PK2/232

„...snažím se, aby se ti rodiče vzájemně pochopili...“ PK2/232

„...rodič neumí, tak my ho navigujeme...je na nás abychom zasáhli, nastolili nějaké hranice...“ KP5/157-158

„...my se snažíme nějakým způsobem posunout, ovlivnit, dovést, vysvětlit...KP5/203

„...my jsme ti, kteří to doprovázejí a zajišťují ten komfort toho bezpečí...popis toho, co se děje...“ KP5/294-295

Někteří z komunikačních partnerů se vyjadřovali k problematice závislosti s tím, že nemají možnost ověřit, zda rodiče při asistovaném kontaktu nejsou pod vlivem drog, čímž by mohli případně ohrozit jak děti, tak pracovníky organizace.

„...třeba ve městě XY měli zkušenost, že...se domluvila Městská Policie... a rodiče teda s tím souhlasili a testovali je...“ KP1/190-192

Na základě zkušeností respondenti hovořili o důležitosti dávat zpětnou vazbu, a to v celém procesu poskytování asistovaných kontaktů, přičemž se dané týká jak pracovníků např. v rámci intervize, supervize, tak klientů, tedy rodičů a dětí.

„...se hrozně moc docílí tou reflexí...je takové gró(‘) a musí být podle mě, ta reflexe provedena...nejen z pohledu sociálního...ale i psychologického...aby to bylo pro všechny bezpečné...“ KP6/86-88

„...ten pracovník se dostává do náročných střetových situací...“ KP7/93

Subkategorie **Nástroje** v sobě zahrnuje vyjádření pracovníků k metodice, kterou vypracoval Zlínský kraj jako reakci na nárůst asistovaných kontaktů, také kvůli častým dotazům na tuto problematiku z řad pracovníků OSPOD a neziskových organizací. Vydání tohoto metodického doporučení hodnotí většina komunikačních partnerů jako krok kupředu, i když ji vnímají neziskové organizace vhodnější především pro pracovníky úřadů, tedy pro pracovníky OSPOD.

„...Zlínský kraj vydal v letošním roce metodické doporučení...“ KP1/41
„...já bych řekla, že metodika vznikla na základě OSPODů, možná i neziskovek, ten metodák se dělal dohromady...“ KP1/75-77, KP4/60
„...to je moc dobře, že Kraj se toho ujal...lepší něco, než nic...“ KP1/292-294
„...trochu čerpám i z té metodiky z toho kraje...“ KP2/135
„...vypracovaná metodika na tom Zlínském kraji, to je určitě krok kupředu...“ KP2/318-319
„...takže jsme se pokusili to nějakým způsobem sladit...společně setkali...mluvili...kdo jak to dělá...co se osvědčilo...neosvědčilo...výstupem metodika...“ KP4/28-34
„...ale je to dané opravdu k dispozici každému...je to obecné...velmi praktické...“ KP4/36-42
„...ta krajská metodika mi přijde...pro sociální služby trochu neuchopitelná...je spíš fakt pro ty úřady...“ KP7/487-488

Většinu komunikačních partnerů chybí navržení jednotných metodických postupů, přičemž v protikladu jeden z respondentů upozorňoval na variabilitu a širokou škálu problémů, které pracovníci v rámci asistovaných kontaktů řeší, kdy nelze všechny metodicky podchytit.

„...přesný popis, instrukce nebo nějaká metodika k tomu není k dispozici prostě...“ KP1/41
„...chybí jednotná metodika (‘) ...“ PK2/270
„...chybí jednotný postup, já pořád mám v hlavě, že každý si to dělá, a může dělat, co chce, a nemyslím, že je to úplně dobře...“ KP2/260-261
„...mít vypracovanou metodiku, jednotnou metodiku...“ KP2/341, KP7/494
„...nějakým způsobem to metodicky uchopit...“ KP4/20, KP6/214-215
„...víc promýšlet nějakou jednotnou metodiku asistovaných kontaktů...“ KP6/339

„...ty případy tak různorodé, že metodika je nemůže ošetřit všechny...takže selský rozum...KP1/301-304, KP1/71

Dva komunikační partneři uváděli, že metodika je součástí dohody o asistovaných kontaktech, přičemž obsahuje pravidla v souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů.

„...chce to zpracovanou metodiku, vnitřní metodiku...máme zpracovanou do dohody o asistovaných kontaktech...“ KP2/106-108

Za zdroje a nezbytné nástroje pomoci respondenti považují supervizi, porady týmu, vzdělávání, případové konference. Z rozhovorů vyplynulo, že by uvítali více odborných informací k dané problematice, možnost sdílet zkušenosti z praxe, což by přispělo k adekvátním postupům a zvládnání náročných situací v souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů.

„...čerpala jsem z Uhlířové tuším, ze začátku, moc toho není, tedy žádná literatura...a zkušenosti odjinud kdo co měl...protože je to potřeba...“ KP2/260

„...chybí vzdělávání...“ KP2/260

„...bylo by fajn, kdyby...školení...kde by probíhaly informace z praxe...“ KP3/188-18

„...někdo by to měl alespoň supervizně vést, podporovat a zajišťovat...“ KP5/683-685, KP5/16-17

„...tak to stoprocentně jako dobrou a pravidelnou supervizi...“ KP6/363

„...ale my máme v úterý ty porady...tak holky řeknou...ten pracovník má zpětnou vazbu toho týmu...doporučí...“ KP7/605-610

„...případová konference, a tam se projednává co dál, to je teďka nejčastější...přehodnocování a vyhodnocování asistovaných kontaktů...“ KP2/312

„...tak se můžeme sejít i na zhodnocení ...na případových konferencích...to chybí...“ KP3/100-101

Ke kategorii Činnosti je možné vztáhnout subkategorii **Pravidla**, která přibližuje důraz pracovníků kladený na uzavření dohody, či smlouvy o asistovaném kontaktu rodičů a dětí. Přičemž jasně stanovená pravidla v rámci této dohody přispívají ke zdárnému průběhu kontaktů i ochraně všech účastníků. Uzavírání dohody je náročný proces vyjednávání a objasňování, a to s oběma rodiči, obvykle odděleně, rovněž v sobě zahrnuje rozhovory s dítětem. Dohoda se většinou, dle komunikačních partnerů, v průběhu asistencí mění. Týmová práce je podle respondentů výhodou, a to z důvodu rozsahu práce, která zahrnuje přípravu na jednotlivý kontakt, reflexe, a to s dítětem i oběma rodiči, a ještě projednávání dodatku smlouvy. Jeden z komunikačních partnerů uvedl zkušenost, že uzavírají dohodu o asistovaném kontaktu zvláště s každým z rodičů, což znamená mít k dispozici dostatečný počet pracovníků, tedy dostatečně početně zastoupený tým.

„...měli by mít opravdu stanovené podmínky...není to tak jednoduché, jak to možná vypadá...“ KP2/97-98

„...dohoda o asistovaných kontaktech jako obsahuje všechno, co by účastníci měli vědět...“ KP2/109-110

„...sepíšou smlouvu...podle té smlouvy fungují...rodič je seznámen s tím...jak bude vypadat ten kontakt...“ KP3/175-183

„...domlouváme si pravidla, na kterých to bude v podstatě stát...je možné ty pravidla potom v průběhu doplňovat...“ KP5/65-66

„...dohodu snad na sedm stran, ta měla tolik pravidel a specifických situací...“ KP5/412

„...jako velmi náročné, aby se to dobře nastavilo, aby byly ty pravidla jasné pro všechny, i pro to dítě a zároveň potom provést nějakou reflexi se všema stranama...“ KP6/39-40

„...že bude ta smlouva správně sepsaná...protože na to se mnohdy ...už nestíhá soustředit...protože si už připravuje jakoby nějak obsah...toho setkání...“ KP6/50-52

„...zvlášť smlouvu s mámou i s tátou, jeden pracovník je klíčový u matky...jeden u otce...“ KP7/195-197, KP2/174

„...mají svoje standardy...jsou zvyklí pracovat v mantinelech a ve prospěch těch klientů...“ KP4/135-136

„...já si nastavuji všechny dohody na dobu určitou...tři měsíce nejvýše přehodnocuji...děláme dodatky...“ PK2/201

v subkategorii **Postupy** prezentují postřehy a zkušenosti pracovníků v jednotlivých fázích asistovaného kontaktu, přičemž se jedná o přípravnou fázi, samotnou realizaci a závěrečnou fázi. Tyto jednotlivé fáze dokreslují a více přibližují některé důrazy komunikačních partnerů, jako například důležitost nepodcenit přípravnou fázi asistovaného kontaktu. Uvedené je ovšem v častém protikladu s požadavky soudu a pracovníků OSPOD, kteří termínově požadují a očekávají brzké výstupy a zprávy o průběhu asistovaných kontaktů od pracovníků neziskových organizací. Za důležité považují pracovníci stanovit klíčového pracovníka, který koordinuje průběh i spolupráci celého procesu.

„postup...OSPOD seznat...ty aktéry jako rodina, asistující organizace, psycholog...mediátor... na nějakou případovou konferenci nebo případové setkání...rozložit karty na stůl...měli by tam...OSPOD říct ten svůj pohled...pohled dítěte...rodiče...měly by se říct možnosti té organizace...nějak...to nastavit...jako že ten smysl té asistence...jo...budeme se

ted'ka scházet půl roku...pak setkání...vyhodnotíme to...vědět, kam to povede...to mi hrozně chybí...“ KP6/258-280

„...ty jednotlivé fáze asistovaného kontaktu by bylo dobré, aby proběhly...“ KP4/43-44

„začínali jsme na žádost OSPOD, může se ozvat přímo soud...ze soudu nám přímo volají...může to být na žádost rodiče...nestalo se nám, že by to bylo na žádost dítěte...“ KP2/66-69

„...úvodní kontaktování s OSPODem, se soudem ...vyjednávání prvního termínu...první setkání, pravidla kontaktu, vyjednáváme tu zakázku...až po vypracování dohody...přípravu všech zúčastněných...samotná realizace asistovaného kontaktu...“ KP2/149-154

„...zpočátku by mohl...proběhnout kontakt např. s nějakým psychologem a ten by pak mohl říct, v jakém duchu ty asistované kontakty mají provádět...“ KP1/184-185

„...pomohlo by...udělat přípravu na ten asistovaný kontakt do nejmenších podrobností a opravdu dobře...to celé opravdu stojí a padá na té přípravě, která by měla být udělána dokonale, protože v tom konfliktu se minimálně jedné straně do toho...vůbec nechce...“ KP4/187-189

„...a v té přípravě můžeme právě pracovat s těma očekávánííma, a s těma představama o tom, jak by to mělo být...v tom smyslu, že tam můžeme ošetřit ty rizika, a to je strašně potřeba...“ KP4/209-211

„...domluvit si místo, domluvit si co kdo přinese...zda budeme natáčet...je strašně důležité si všechno dobře ošetřit a na všem se domluvit a připravit...“ KP4/219-220

„...mělo by být jasně stanoveno a domluveno, kdo je tím klíčovým pracovníkem...pro tu rodinu...a ten by měl tady tu přípravu...a potom i všechno ostatní v rámci té realizace i ukončení...měl by to řídit a šéfovat...“ KP4/237-240

„...aby to ...proběhlo v pohodě a zdárně...tak si myslím, že je potřeba mluvit, mluvit, mluvit...“ KP4/273-274

„...jsou zvyklí a umí pracovat se zakázkami klientů...“ KP4/136

„...ty naše postupy v tom asistovaném kontaktu ...jsme měnili...“ KP7/21-23

„...co se týká raelizace...tak to mohu přibrat někoho jiného...KP2/162

„...pokud tady ten rodič naprosto účelově protočí všechny odborníky... a vždycky nás vyždíme a pak přijde, že by chtěl ještě todle, tak mu řeknu...my už nejsme schopni a kompetentní nabídnout víc... KP5/310-312

...když končí dohoda...když rodiče žádají, popř. to může být ze závažných důvodů...prostě byl nebezpečný dětem...nebo se opakovaně nedostavuje ke kontaktům...to ukončujeme.... KP2/218, 227

Komunikační partneři kladli důraz na vyhotovení podrobných zpráv a zápisů s citováním přímé řeči rodičů a dětí, což ukazuje na postoje rodičů a přání dětí. Takto vypracované zprávy napomáhají soudci k relevantnímu rozhodnutí.

„...i ty zápisy...my si děláme hodně detailně zápisy...často...přímou řeč, jako tu citaci, co tam zaznělo...to je strašně důležité...to nejvíc ocení ty soudy...hodně detailně ty zprávy těch klientů...protože to je vypovídající...“ KP5/907-915

„...a oni říkali na soudu...hlavně nám nepište vaše domněnky a pocity...bud' napište to pozorování...to co vyplynulo z toho rozhovoru...co ten člověk řekl, jakým tónem to řekl...“ KP5/930-932

„...prostě jen popíší...to co pozorují...to co vidí...a to je jakoby...nějaká ochrana i pro ně samotné...“ KP6/174-175

„...psaní zpráv...pracovník nepředpokládal, že by matka lhala...od té doby píšeme...dle slov matky...“ KP7/179-183

„...v každém případě ta zpětná vazba k nám tady na OSPOD je především o pozorování...“ KP1/204-205, KP1/96

„...píšeme tu zprávu ...úplně fakt jakoby obecně...dítě bylo připraveno...brečelo, odjelo...neodjelo...a když bude chtít ...OSPOD, tak si vyžádá konkrétní informace...“ KP7/503-505

Komunikační partneři se vyjadřovali, co je cílem asistovaného kontaktu. Primárně se jedná o podporu, obnovení či navázání vztahu dítěte a rodiče. Na základě zjištěných skutečností v průběhu asistovaných kontaktů ovšem může dojít k přehodnocení cíle. Podle zkušeností respondentů mohou vyplout napovrch utajené skutečnosti, nebo takové okolnosti, které směřují k ukončení asistovaných kontaktů. I tuto skutečnost je možné považovat za posun a podnět k novému přehodnocení situace v rodině.

„...aby byli připraveni se potkat, promluvit spolu, předat alespoň elementární informace...“ KP5/92-93

„...jako myslím si, že totiž ta reflexe hrozně zásadě ovlivní hledání jako smyslu těch asistovaných kontaktů...kde že se chceme posunout...“ KP6/81-82

„...my primárně očekáváme, že by k nějakému pozitivnímu, nebo nějakému posunu mělo dojít...posun nemusí být vždycky pozitivní...není to žádoucí...smysl asistovaný kontakt měl, protože se to poodhalilo, mohli jsme to definovat...“ KP5/82-86

Od respondenta jsem zaznamenala i ocenění na kvalitu poskytování této služby, a zároveň konstatování, o jejím nedostatečném pokrytí na území Zlínského kraje. Rovněž zaznělo doporučení, jak postupovat při realizaci asistovaných kontaktů, podáno komunikačním partnerem ryze pragmaticky, názorně i úsměvně.

„...zatím fakt moje zkušenost ve Zlínském kraji je, že si myslím, že to děláme opravdu na odborné úrovni...ale pokrytí není dostatečné...“ KP4/102-103, KP4/70

„...na všechno se potřebuji dobře připravit...u bábovky si potřebuji navázat...zjistit co tam všechno přijde...ideálně když babička řekne, že se jí osvědčilo...dávám dohromady...můžu strčit do trouby...vše co v životě děláme...má tady tento průběh...“ KP4/198-206

Do kategorie Činnosti jsem zařadila subkategorii **Charakteristika asistovaných kontaktů**, neboť přibližuje typy asistovaných kontaktů, místo a čas poskytování. Překvapilo mě, že všichni komunikační partneři pokládali za důležité místo, tedy vhodné prostředí s odpovídajícím vybavením pro setkání rodičů a dětí. V rozhovorech se také opakovalo hledisko času, a to délka konkrétního asistovaného kontaktu a celková délka spolupráce. Také komunikační partneři opakovaně řešili, zda poskytovat asistované kontakty terénní, nebo pouze ambulantní formou, což by podle nich mělo být rozhodnuto na základě individuálního posouzení. Respondenti upozorňovali na rozdíl mezi asistovanými kontakty a asistovaným předáváním, které je nedostatečně pokryté a je jimi považováno za více náročné na zvládnání. Důvodem je vypjatost situace při předávání a požadavek na zajištění služby v době víkendu.

„...jedna věc jsou asistované kontakty a jedna věc asistované předávání dětí...“ KP1/58-59, KP3/33-34

„...rozdělíme na ty, kdy je přítomen pracovník po celou dobu a asistovaný kontakt při předání dítěte...“ KP2/56-57

„...jsou velmi zapeklité, a v případě nařízených asistovaných kontaktů... obtížné, náročné...“ KP5/27-28

„...a hlavně tady chybí ty asistované předávání, protože to nikdo nechce dělat, nemají na to kapacitu...to je pátek, sobota, neděle, furt...měly by to dělat OSPODy...“ KP5/731-742

„...asistované předávání, což je jedna forma, protože si myslím, že je nesmírně náročné, ale zase to nevyžaduje takovou odbornost...“ KP5/34

Na terénní formu při poskytování asistovaných kontaktů rodičů a dětí vyslovili komunikační partneři rozdílné názory.

„oni chodili do terénu, my v terénu poskytujeme jen výjimečně...“ KP2/85-86

„...ale občas se stala i nevhodná situace, jednou i dramatická, a to jsem si říkala, že nechci zodpovídat za to...od toho jsme upustili...terénní kontakt...“ KP5/149-150

„...terén to je náročné obzvláště tady na tom našem maloměstě...“ KP6/394-398

„...jako terén je super...ta změna toho prostředí...ale asi jako vybrat to i vhodně...stigmatizuje jako toho pracovníka i klienta...“ KP6/400-410

Asistované kontakty probíhají ambulantně, v terénu i v domácím prostředí. Každá z uvedených forem v sobě zahrnuje pozitiva i negativa, což klade nároky na pracovníka, či tým, vyhodnotit a navrhnout vhodné podmínky. Tyto ovšem mohou být nařízeny soudem.

„...místo, to je rozdílné a taky záleží na potřebách toho dítěte...“ KP1/132

„...asi to zařízení by mělo mít zajištěnou místnost...aby byla příjemná dětem...KP3/57

„...probíhají v prostorách těch organizací...anebo potom venku...v cukrárně...ve sportovních zařízeních...nebo formou výletů...zažili jsme v knihovnách...nebo některé u nás na OSPODu...nebo v nemocnicích...ve věznicích...“ KP1/132-136

„...máme takový velký sál, který je, může být jako přednášková místnost a je to i herna pro děti...je výhodou, že je tam i kuchyňka...ohřát jídlo...připravít strava pro dítě...sociální zařízení...“ KP2/33-37

„...poskytovány mohou být buď v zařízení, které doporučujeme...nebo v cukrárně...klidně v prostředí domova, pokud rodiče svolí a dítě nebude stresováno...“ KP3/28-30

„...může se dobře cítit na bazénu...“ KP3/70

„...tak si myslím, že tady u nás je to klidnější... bezpečnější ...můžou si hrát ...jíst...počítač...úlohy...“ KP5/153-156

„...takže najít jako ten prostor, což si myslím, že je fakt pro spoustu organizací hodně náročné...jo fakt mít nějakou hernu...pro maloučké děti...i puberták, aby se cítil dobře...vybavenost nějakých prostor...mi přijde taky hodně důležitá...“ KP6/390-392

„...kontakty vždycky byly v domácím prostředí...a jednou v nějaké herně nebo na hřišti...předávání před barákem nebo...u školy...“ KP7/507-511

Komunikační partneři definovali i formu kontaktu přímého a nepřímého, které doporučují rodičům na základě individuální situace. Uvádím také některé z výpovědí dotázaných k časovému hledisku, které vypovídá o náročnosti zvládnání asistovaných kontaktů.

„...přímý, nepřímý...“ KP2/13

„...rozlišujeme dva druhy délky...délka samotného kontaktu...druhá věc je, délka realizace jakoby období, kdy k těm asistovaným kontaktům dochází...“ KP4/284-287

„...i ty některé případy se táhnou dlouho...“ KP5/27

„...domlouváme se na přesný čas...aby se nepotkali...v tom daném čase...místě...“ KP5/75

„...to Ákáčko zabere, sežere strašně moc času...“ KP5/907

7.2.4 Kategorie Projevy a vnímání

Kategorie **Projevy a vnímání** popisuje zkušenosti pracovníků neziskových organizací a pracovníků OSPOD, v nichž se odráží především jejich názory, hodnocení, požadavky, očekávání, zjištění, kritika, obavy, ale také rozpory, které v rozhovorech zaznívaly v souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů rodičů a dětí. Tyto zkušenosti pracovníků jsem zařadila do subkategorií **Zátěž, Požadavky, Kritika, Rozpory a Konstatování**.

Komunikační partneři se opakovaně vyjadřovali k tomu, kdo by měl, či neměl poskytovat asistované kontakty, což úzce souvisí s chybějící legislativou na jedné straně, a s odhodláním zabezpečit tuto vzniklou sociální potřebu na straně druhé. Respondenti shodně konstatují, že asistované kontakty představují nejnáročnější část jejich práce.

„...tím, že to může dělat úplně každý, tak to fakt může být různé...KP4/103-104

„...ty asistované kontakty...byly strašně jako náročné, já si myslím, že je to jedna, jakože z nejnáročnějších součástí sociální práce...“ KP6/13-15

„...jakože pro mě...jedna z nejnáročnějších činností v té službě... KP2/29

„...každý asistovaný kontakt je jiný prostě, hodně jiný...“ KP6/378

„...takže, asistované kontakty může poskytovat kdokoliv, kdo řekne, že poskytuje ty kontakty, nemusí být ani sociální služba...“KP2/93-94

„neměl by to jen tak někdo poskytovat...KP2/104

„...v současné době je to tak...kdokoliv by mohl realizovat asistované kontakty...mu stačí živnostenský list...takže není ani požadavek na vzdělání, praxi, na nic...“ KP4/73-75

„...jsme zaznamenali, že to někdo dělal za úplatu a velmi neodborně, nebylo to ve prospěch dítěte, naopak hájil zájem jedné strany a to té, která platila...KP4/80-82

„...dle mého, i když bych to neměla posuzovat...by to neměly dělat například Mateřské centrum, to dle mého...“ KP2/100

„...jo, ta teta v tom Mateřském centru...ona to nemusí zvládnout, to ustát...no, nevím...“ KP5/901

„...mateřské centrum...oni to mají tak...když napíší zprávu na OSPOD nebo k soudu a rodič s tím nesouhlasí, to se nám stalo, protože jsme měli společné klienty...tak mu zprávu přepíší...“ KP7/249-251

Komunikační partneři hovořili otevřeně o svých obavách, nejistotě i nárocích na ně kladených v souvislosti s postupy, při reflexi konkrétní situace i celého průběhu spolupráce s rodinou, či dalšími odborníky. Rovněž hovořili o velké zátěži, která souvisí s řešenou problematikou, tedy rodinou v obtížné životní situaci. Přičemž tyto situace jsou často vyhrocené, nejednoznačné a specifické. Jeden z komunikačních partnerů hovořil otevřeně o tom, že z důvodu náročnosti zvládnout asistovaný kontakt dochází k chybám ze strany pracovníků, také k častým stížnostem na poskytovanou službu.

„...jsou kontakty, které jsou hodně, hodně náročné...člověk si neví rady...“ KP6/157/158

„...pravdou je, že nás vždy tlačí soud nebo OSPOD, taky rodič, který nevidí to dítě, ale už se do toho nenecháváme tlačit...“ KP2/185-186

„...tak se hrozně bojím udělat jako špatný soud...jako nad tou situací...“ KP6/168

„...já si netroufnu prostě odsoudit někoho z těch rodičů za něco...protože přece jenom ho vidím hodinu týdně...je ve stresu...jako nějaká baba tam u toho sedí a hledí na něj...KP5/278-281

„...někdy je to velmi těžké a někdy se to ani nepodaří...“ KP2/239, KP3/156

„...si představuju...někde asistované kontakty fungují...jo a proč by to u nás nemohlo fungovat...kde je ten klíč jako...v čem to je...“ KP6/192-195

„...to očekávání je někdy vyšší, než prostě jsou naše schopnosti...“ KP5/512

„...je to náročné, a ne každý pracovník jakoby...to zvládne...“ KP5/775

„...pro mě jako v mnohých situacích obtížné tu asistenci poskytnout...“ KP6/23

„...já si fakt myslím, že to je ...jedna z fakt...těch těžších výkonů sociální práce...“ KP6/364-365

„...je to jedna z nejnáročnějších péčí té služby...“ KP7/690

„...a vyžaduje...fakt jako osobnost člověka, který to zvládne...tam to není o tom, že si tam jde někdo hrát piškvorky...“ KP5/710-711

„...každá rodina má svoje specifika...hledat pro tu rodinu specifické potřeby...předávat v místě...a tak...“ KP6/74-75

„...nám ...přijde rodina, která už prošla terapií, manželskou poradnou, psychologem, znaleckým posudkem, a pak skončila tady a ty už de facto nemáš co nabídnout...KP7/353-355

„...měli jsme tu, to fakt bylo přes rok, to bylo strašné...to už jsem se bránila zuby nehty...to bylo v našem zájmu...vystřídali jsme se čtyři lidi, z toho jedna málem vyhořela...“ K5/390-392

„...to fakt bylo těžké...tam byly výhružky... medializací...stížnosti... a musíme se zodpovídat...“ KP5/394

„...jakoby, udělali jsme u asistovaného kontaktu spoustu chyb...ze kterých jsme se ...poučili...byla tam stížnost...až k ombucmanovi...“ KP7/171-176

„...pracovník byl vykolejený z té situace...byla náročná...klient byl hysterický, a jakoby, s tím odstupem bylo ty emoce trochu schladit...“ KP7/577-580

„...pracovník, i když nechce...neudrží tu nestrannost...nebo porušuje nějaká pravidla...hranice poruší...“ KP7/147-149

Obavy pracovníků souvisí s chybějící legislativou asistovaných kontaktů, což se odráží i v nejistotě, a hledání vhodných pracovních postupů.

„...a taky se mi to trošku nelíbí, kdyby došel nějaký moudrý z ministerstva...přišel na kontrolu a možná měl jiný názor...tak na to můžeme hořce doplatit... KP5/703-704

„...prostě jak kdo uměl, jak si kdo myslel, že je to dobře...protože to vždycky bylo tak nějak děláno na vodě...já vím, že se tak nějak začínalo, že se to tak nějak různě vyzkoušelo...“ KPI/42-43

Z rozhovorů rovněž vyplynulo, že asistované kontakty kladou vysoké nároky na odborné znalosti i praktickou zkušenost při práci s dětským klientem, klientem v odporu, manipulujícím, agresivním a nespolupracujícím klientem. Pracovník by se měl rovněž orientovat ve vývojové psychologii s ohledem na potřeby dětí, sociálně-právních otázkách v souvislosti s rozvodem manželství a svěřením dětí do péče, průběhem a fázemi rozpadu vztahu atp. Komunikační partneři se zmiňovali o tom, že není snadné zachovat nestrannost.

„...takže ty asistované kontakty, ty si vyžadují odborné zkušenosti, metodické vedení...“ KP2/98-99

„...je dobré, že mám znalosti i z toho rodinného práva...“ KP2/234

„...je těžké u toho být nestranný...“ KPI/51

„...je tam ten rodič...je to velice náročné...potom jsme se setkávali s negativním ohlasem rodičů, že jednomu nebo druhému rodiči nadržujeme...“ KPI/48-50

„...takže potom s těma lidma pracovat, aby se nějak...ošetřil jejich strach nebo vůbec nějaká jako antipatie k tomu samotnému asistovanému kontaktu...“ KP6/71-72

„...prostě byl nebezpečný už i dětem, on se nedokázal...přestal zvládat emoce...nebral na ně ohled, třásl s něma, proč pláčou...musela jsem volat Policii...PK2/221-225

„...a tak jsme dali odpovídající zprávu a mu se to nelíbilo, začal být agresivní i na nás...“ KP5/128

„...když byla vyhrocená situace...volala se policie... a teďka si tam člověk má sednout a bavit se něco s rodičem...tak to má sto chutí říct...tohle byl přestřel...strašně těžké...těm rodičům říct...vy se chováte jak úplný blbec...“ KP7/612-615

„...jsou případy, kdy jsem strašně ráda, že to existuje...pak jsou případy, kdy si říkám, že je to až zbytečné...že to funguje...jen jeden z rodičů je tak strašně urputný, a tak bojkotuje styk toho druhého...“ KP5/143-145

Opakovaně respondenti upozorňovali na fakt, že je nedostatečná a opomíjená práce s dítětem, a to jak v přípravě, tak i samotném procesu asistovaných kontaktů. Tato skutečnost souvisí i s přetížeností pracovníků jak neziskových organizací, tak především OSPOD a soudů.

„...a ta příprava toho dítěte, na ten asistovaný kontakt, to je ještě takové...nedotáhlé...“ KP1/196

„...umět vyhodnotit tu situaci z pohledu jak toho rodiče, tak z pohledu i toho dítěte...“ KP6/27

„... ve vztahu k tomu dítěte jsem často vnímala jako velké mezery, že jsem fakt jako nevěděla třeba jak s tím dítětem mluvit...“ KP6/41-42

„...ani na soudu, oni nevědí, co s něma...rub ty boty Ákáčko...a myslí si, že my pak uděláme zázrak...“ KP5/466

„...nejnáročnější je nařízený asistovaný styk pro dítě třeba od třinácti let...“ KP5/55

„soud je zahlcený, OSPOD je zahlcený a pak to tak dopadá, že sem dojdou fakt lidi v tom posledním stádiu...někdy se podaří ten zázrak ...“ KP5/507-508

V kategorii **Projevy a vnímání** jsou vyjádřeny také názory, které byly zařazeny do subkategorií **Požadavky a Kritika**. Respondenti se vyjadřovali

ke spolupráci mezi neziskovou organizací a soudem. Respondentům schází vzájemná komunikace, chybějící ze strany soudu, a také vyjasnění konkrétních možností neziskové organizace, co do podmínek (místo poskytování, kapacita zaměstnanců) i kompetencí pracovníků organizace. Rovněž komunikační partneři poukazovali na dlouhé lhůty v soudním řízení, což má dopad především na možné prohloubení konfliktu mezi rodiči, a tudíž na dítě a na vztah rodič–dítě.

„...protože oni (soud) nás zahrnou a nařizují uskutečnit v co nejkratší době... a do šesti týdnů mi pošlete zprávu... a chci po vás, abyste je naučili spolu mluvit...“ KP5/228-232

„...stejně tak se soudem...po nás chce zprávu...oni ví... znovu upozorníme na to, že nejsme soudní znalci a neprovádíme vyšetření a diagnostiku, že jsme poradenské pracoviště...“ KP5/271-273

„...ten soud, tam je to takové kostrbatější v tom, že všechno trvá strašně dlouho...“ KP5/318-319

„...ty lhůty soudu byly tak dlouhé...“ KP5/396

„soud navrhl v jednom případě asistovaný kontakt třikrát týdně dvě hodiny...aniž by si dopředu zjistil, jestli máme volnou kapacitu nebo nemáme...“ KP7/443-445

„...ty soudy rozhodují a trvá to dlouho...pak se rodič odvolá a pak zas půl roku pryč...to dítě je starší...nabírá vzorec chování toho rodiče...“ KP7/317-319

Komunikační partneři upozornili na nesoulad, který pramení z rozdílného postavení a požadavků pracovníků OSPOD na jedné straně, a možnostmi, kompetencemi a postupy pracovníků sociální služby (neziskové organizace) na straně druhé.

„...OSPOD má tento požadavek a klient tenhle, a my jsme sociální služba, my musíme pracovat na zakázce klienta... tak pak se to všechno mění...“ KP5/99-101

„...jsme v kleštích hodně, protože jsme vázání tou mlčenlivostí...i soudy to nechápou...“ KP5/896

„...v jiné pozici je OSPOD a v jiné pozici jsme my jako organizace...“ KP7/471/472

Dva komunikační partneři vyjádřili svůj názor, že asistované kontakt a asistovaná předávání by měl zajišťovat OSPOD. Opačný názor má jiný respondent s odůvodněním, že z pozice moci úřední by danou práci OSPOD vykonávat neměl.

„...ale všichni nás odkazují na to, že je to práce OSPODu...“ KP2/330-331

„...no to si myslím, že je to úplná blbost...je jasné, že ta pracovnice tam vystupuje spíš jakoby fakt v takové roli ...toho dohledu, dozoru a z té pozice té moci...pracovník...toho úřadu...který...má moc nad tou rodinou by neměl dělat ...asistované kontakty...“ KP6/291-298

Komunikační partneři, a to pracovníci OSPOD, upozorňovali na potřebnost existence a podpory organizacím, které vykonávají asistované kontakty. Přičemž respondenti upozorňovali na nedostatečné pokrytí této služby na území Zlínského kraje. Pracovníci neziskových organizací kriticky hodnotili nedostatečné finanční zajištění této služby, což způsobuje nejistotu a neumožňuje potřebné rozšíření týmu ve prospěch kvalitního a odborného zajištění této služby. Uvedené úzce souvisí s chybějící legislativou.

„...jsme v kleštích...protože těch organizací, které poskytují asistované kontakty v je málo...“ KP5/325-326

„...nejsou pokryty odpoledne a víkendy, což je velký nedostatek...protože ta služba neumožňuje takový čas poskytování...“ KP1/60-63, KP2/85

„...úskalí je... spousta kontaktů probíhá přes sobotu, neděli...tady ta nabídka není...“ KP3/196-199, KP2/74

„...ale taky si řekněme, že když vlastně vznikal ten zákon o sociálních službách, tak ty asistované kontakty, nebyla ta potřeba až taková, jako teď...“ KP4/385-386

„...především je to ta podpora těch organizací, které tuto službu poskytují, a to si myslím, že je nejdůležitější...“ KP1/163-164

„...finance na to, abychom mohli poskytovat třeba ty soboty, neděle a víkendy nebo odpoledne, protože je to potřeba...“ KP2/327

„...důležité je...když potřebujeme, abychom tu službu mohli nabídnout a zajistit...toto si myslím je klíčové...“ KP1/254-255

„...těžce se nám získávají peníze na tuto službu...“ KP2/333

„...podpora finanční, když nebudu mít podporu finanční, tak jasně si nemůžu pískat...“ KP5/904-905

7.2.5 Kategorie Změna

Kategorie **Změna** zahrnuje výroky komunikačních partnerů, které reflektují jejich požadované, vyhlížené, či iniciované změny v souvislosti s realizací asistovaných kontaktů rodičů a dětí. Kategorie Změna v sobě zahrnuje výroky komunikačních partnerů, které jsem zařadila do subkategorií **Legislativa, Týmovost, Spolupráce a Cochemovská praxe**.

Komunikační partneři shodně a opakovaně upozorňovali, a kladli důraz na chybějící legislativu asistovaných kontaktů. Existuje pouze obecná právní úprava o styku rodičů s dětmi, a to v Úmluvě o právech dítěte. Jeden z respondentů se vyjádřil k navrhované novele zákona o sociálních službách, ve které by byly asistované kontakty rodičů a dětí konkrétně definovány. Rovněž sděloval, že MPSV si uvědomuje potřebu ujasnit tuto problematiku, a to změnou zákona.

„...je strašně dobře, že se o tom tématu vůbec začalo mluvit...“ KP4/69-70

„...celé to vychází z úmluvy o právech dítěte...“ KP1/37, KP1/77-79

„...tady naprosto chybí právní zázemí...“ KP2/92

„...myslím, že by to mělo být v zákoně, že by měla být pravidla, kdo to může dělat za jakých podmínek, jaké podmínky k tomu musí mít...“ KP2/261-263

„...ukotvení v tom právu jednoznačné...“ KP2/270

„...ale legislativně tady to téma není vůbec uchopeno...“ KP7/70-71

„...neexistuje legislativa, která by říkala, že kdo má...může asistované kontakty dělat a jakým způsobem...“ KP4/80

„...vtip je v tom, že v té legislativě, to legislativně to není uchopené...“ KP4/90-91

„...kdyby to v té legislativě takto upravené bylo...to by hodně pomohlo...protože by tomu se nastavily nové mantinely...jak z hlediska financování, tak z hlediska nároků, v podstatě na odbornost těch lidí, kteří to dělají...i na...nějaké praktické věci...zatím to tak není...“ KP4/98-101

„...protože jsme byli jedním z krajů, který se hodně snažil, aby to v té legislativě bylo, tak vím, protože jsme si to hlídali...“ KP4/107-108

„...máme fakt velkou smůlu, že to legislativně uchopené není...což hodně ztěžuje...nějaké to zapasování a není to čisté...“ KP4/346-347, KP4/300-301

„...prostě i to ministerstvo to cítí...že je to potřeba v té legislativě...“ KP4/390-392

„...ale já potřebuji...protože se to používá čím dál víc a nařizuje čím dál víc, tak si myslím, že by to mělo být někde pojmenované...“ KP5/698-701

„...samotné asistované kontakty jako nemají nějak legislativní ukotvení...“ KP6/219-221

„...tím, že se o tomto tématu hodně mluví, že se podařilo dát do připravované novely zákona o sociálních službách, že by ten asistovaný kontakt byl součástí

sociální služby pro rodinu, ale kde máme zákon o sociálních službách? ...“

KP4/94-96

„...bylo by jasné, že se jedná o sociální službu...dostalo by to takový ten základní mantinel...“ KP4/122

„...ten zákon sociálních v službách navrhuje v tento moment, aby se zcela změnilo, nebo aby vznikla úplně nová služba, tak to řeknu, sociální služba pro rodiny s dětmi...jednou z té činnosti pro rodinu s dětmi by mohlo být realizace asistovaných kontaktů...ale jak to dopadne, uvidíme...“ KP4/110-112

Velkým nedostatkem v souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů rodičů a dětí se jeví chybějící, či nedostatečně profesně zastoupený tým spolupracovníků. Za optimální považovali komunikační partneři tým složený z profesí sociální pracovník, psycholog, mediátor. Aby mohli dobře zvládnout celý proces poskytování asistovaného kontaktu, je potřebné zajistit zastupitelnost, také možnost změny pracovníka, a to nejen z důvodu prevence vyhoření, ale rovněž kvůli zajištění bezpečnosti. Dostatečně profesně a co do počtu složený tým umožňuje flexibilní reagování na potřeby dětí, rodičů i spolupracujících organizací. Velmi překvapující byla výpověď jednoho respondenta, který zajišťoval celou realizaci asistovaných kontaktů coby jedna osoba.

„...já jsem taková vícerolová...ve své podstatě vlastně jedu všechno sama...“KP2/117,146

„...jo, jako mít tým...mít možnost zainteresovat toho psychologa, jo jestli jsou tam sociální pracovníci, mít právníka, který by upravil tu dohodu, když by bylo potřeba...“ KP2/341

„...asi by potřebovaly ty zařízení víc pracovníků...kteří by se specializovali na ty asistované kontakty“ KP3/187-188

„...takže tým lidí, který by mohl neustále zkvalitňovat a flexibilně reagovat na požadavky těch daných účastníků toho asistovaného kontaktu...“ KP2/345

„...tým je složen ze sociálních pracovníků a psychologů, potom mediátorů hodně...“ KP5/19

„...a kdo to vydrží dlouhodobě...tam se lidé musí střídat...“ K5/793

„...můžeme i točit ty pracovníky...střídají se...model...sociální pracovnice na jednom setkání...a psychologka na druhém...potom si dávají dohromady ty posuny(‘)...“ KP5/29-31

„...tam je tým sociální pracovník, psycholog...a nějaká zastupitelnost, střídání...i z hlediska bezpečnosti...i naše bezpečnost, si nemyslete (‘) ...“ KP5 / 759-765

„...na ty schůzky jako chodí vždycky dva pracovníci...protože je to hodně náročné...dává zpětnou vazbu“ KP7/144-145

„...aby tam byl nějaký pelmel...já tady mám ty psychology, co mají vystudované i specky...“ KP5/863, KP5/812-815

„...myslím si, že asistované kontakty...jsou fakt otázkou pro tým lidí...tam byl sociální pracovník...třeba ten psycholog a možná někdo třetí...kdo by tomu nějak formálně dával pravidla...ta smlouva...“KP6/46-48

„...týmová práce...by to bylo jako kvalitnější poskytnuté (‘) ...“ KP6/54-55

„...ideální představa...jako je ten tým...sociální pracovník má k sobě...partáka...může zkonzultovat...zmapovat...určitě ten psycholog...“ KP6/111-113

„...ten sociální pracovník si sedne s tím psychologem...tady to drhlo, tak zkusme vymyslet nějakou techniku...postup...“ KP5/333-335

„...pracuje se...v tom týmu, kde se zohlední víc jakoby pohledů na tu danou situaci...na to samotné dítě...taky jasně dané kompetence, předávání zkušeností...“KP6/358/360

„...jakoby fakt vidím... důležité se sdílet v tom týmu...“ KP7/143

Subkategorie **Spolupráce** přibližuje názory respondentů na multidisciplinární spolupráci, kterou hodnotí jako potřebnou, nicméně nedostatečnou. Je otázkou, jak ošetřit co nejlépe proces asistovaných kontaktů, aby docházelo k předávání informací.

„...tady tomuto tématu se věnují poradny, poradenské zařízení, sociální služby...obecní úřady, obce s rozšířenou působností... psychologové, soudci, advokáti...“ KP4/83-86

„...chybí setkávání těch lidí, kteří to poskytují...“ KP7/89-90

„...kdyby se vždycky sešli a domluvili se...“ KP4/295

„...a měli bysme o sobě vědět...“ KP5/845

„...aby ty organizace...si předávaly ty informace...jak nejlépe ošetřit ten proces...taková ta dobrá praxe...“ KP3/187-188

„...a i třeba taky to vzájemné setkání...jestli bude nějaký tým tady nebo tým na kraji nebo někde odborníků, kdy si to můžeme předat...“ KP5/693-694

„...tak jsou lidi, se kterými to vždycky skřípe...a se kterými to funguje brilantně... KP5/259-260

Komunikační partneři za OSPOD sdělovali, že mají ochotu k bližší spolupráci s neziskovými organizacemi, vyjádřili možnost konkrétní spolupráce při asistenci v případě potřeby. Uvědomují si, že rodiče mají větší důvěru k neziskovým organizacím a pracovníky OSPOD vnímají jako kontrolu, jako ty, kdo mohou mohou sankčně zasáhnout.

„...samozřejmě my s nimi spolupracujeme a jsme jim za OSPOD nápomocni...“ KP1/108

„...zpočátku, v komplikovanějších situacích...můžeme taky současně vykonávat ten asistovaný styk s tou organizací...“ KP1/257-258

„...zařízení...spolupracují jak s tím dítětem, tak...spolupracují s rodičema...tak s náma...“ KP3/98-99

„...mnohdy rodiče navážou spolupráci s tou poradnou, než s námi, protože si myslí...že jsme na straně toho druhého rodiče...“ KP3/116

Dva z dotázaných respondentů popisovali dobrou spolupráci s OSPODem v dané obci s rozšířenou působností, rovněž jednomu komunikačnímu partnerovi se podařilo uskutečnit setkání se soudci místně příslušného soudu, což se jeví jako velmi inspirativní.

„...v tom ORP XY je to velmi dobré v tom, že ta spolupráce byla nastavena již dlouho...v jiné službě... takže jsme mohli na té spolupráci zapracovat, tedy si ji vyladit...KP2/275-278

„...takže s paní vedoucí OSPOD...za její přítomnosti jsme si řekli co? kdy? jak? ...protože my jsme nebyli účastníkem řízení...a on o nás někdo rozhodl...“ KP5/235-238, KP5/249

„flexibilně se domluvíme předtím s OSPODem, kdy máme volno, zda máme kapacitu...hned volá... jak to dopadlo u soudu...už i tady na soudu vědí, že takhle se to má...tak spolupráce je velmi dobrá...“ KP2/276-291

„...se mi.... podařilo uskutečnit společné setkání na soudě tady ve Zlíně...kdy se nám podařilo dostat 12 soudců...“ KP5/221-223

„...ale zpravidla když je zainteresovaný OSPOD, tak je zainteresovaný i soud...“ KP2/20

Dva z komunikačních partnerů neziskové organizace naopak hodnotili spolupráci s pracovníky OSPOD jako nedostatečnou, přičemž nejsou vyjasněny vzájemné kompetence a představy. Uvítali by ovšem chybějící spolupráci a nacházení společných postupů při práci s rodinou.

„...pomohlo by znát...jak to ten OSPOD vidí...jaké má on očekávání...že někdy se nepotká ta zakázka toho OSPODu s tou naší představou té práce...aby i oni hledali s tou rodinou nějaké možnosti...KP7/668-682

Důležité je podle jednoho z komunikačních partnerů uvědomit si rozdílnou roli soudců a advokátů, oproti pracovníkům neziskových organizací. A právě proto považují respondenti multidisciplinární spolupráci za potřebnou. Jeden z respondentů ovšem hodnotil možnost spolupráce spíše jako nereálnou.

„...obávám se, že po soudcích a advokátech...sejít se a domluvit se... asi reálně nemůžeme chtít, prostě proto, že mají jinou roli...“ KP4/295-296

„...určitě by to chtělo si sednout ke kulatému stolu...OSPOD...soud...ty organizace...advokáti...to ale nevím, zda se podaří...“ KP4/296-297

„...kdyby ten soud udělal nějaké kazuistické semináře pro ostatní soudce...tak možná by to pomohlo...nebo předávání praxe...“ KP7/404-406

Čtyři z komunikačních partnerů uvedli jako možné východisko ke změně zavedení Cochemovského modelu. Komunikační partneři se tedy vyjadřovali ke Cochemovské praxi, kterou hodnotili jako přínosnou, nicméně u nás ještě pořád málo známou. Jeden z respondentů vyjádřil pochybnost, zda se podaří tuto dobrou praxi zavést i u nás s tím, že neziskové organizace budou ochotny ke změně, ale je otázkou postoj a možnosti ostatních aktérů. Podle jiného dotázaného respondenta nejsou pro tuto praxi dostatečně připraveni a nastaveni soudní znalci. Rovněž je nezbytná ochota a angažovanost soudců a nutná se jeví spolupráce a jednotný postup všech zúčastněných profesí. Tři z dotázaných neměli příliš o Cochemovské praxi povědomí.

„...slyšela jsem o něm...neznám hlouběji...zrychlit proces a nezahlcovat soudy...do dvou měsíců po párové terapii další jednání a jak se rodiče dohodli...“ KP1/267-282

„...připomeňte mi ho prosím, zapoměla jsem...“ KP2/348

„...je to spíše soudní praxí, začíná jako vlaštovka s tím pracoval soud v XY...na bázi toho, aby se ti lidé dohodli o svých dětech...měli by tam být

advokáti, měli by mít výcvik v mediaci, nebo psycholog...výcvik v mediaci i soudce...aby ten proces zvládli...u nás si myslím, že je to na začátku... i opatrovník speciální, mohl by mít výcvik v mediaci...rodiče nejsou zasaženi tou minulostí...příjemný průběh toho soudního řízení...ale hlavní slovo tam má v podstatě soudce...je to určitě přínos... KP3/224-258

„...tam se to hodně opírá o ten znalečák...ve smyslu do budoucna, jak to má být...a to naši znalci na to nejsou připraveni...a ani na tu rychlost...ono jich je málo těch znalců... a pár znalců bere takové peníze, že tam nikdo nikoho nepošle...je to ještě takové na vodě... KP5/1009-1019

„...potom takové to rychlé nařizování do čtrnácti dnů, jo na soudech...já jim... strašně budu fandit, ale bojím se, že asi nejrychleji připraveni a na startu budeme my...“KP5/1021-1023

Jeden z respondentů uváděl zkušenost, při níž bylo dítě v rámci Cochemovského přístupu dáno do péče tomu z rodičů, který byl přístupný dohodě, a jednal vstřícně v zájmu svého dítěte. Pro zavedení Cochemovské praxe hovoří pozitivní zkušenost jednoho komunikačního partnera, který měl možnost být přítomný soudnímu jednání v místě, kde je již tento přístup realizovaný v praxi.

„...jsem zažila dvě soudní jednání v NJ, kteří jedou v tom Cochemu, tak si fakt myslím, že tohle je cesta...“ KP7/309-310

„...soudce... jak to vedl...úplně super...takové rychlé... rodiče musí přijít s nějakou dohodou, kterou řešili s nějakou psycholožkou...nebo v...poradně...když se to nebude dodržovat...sdělil...tak dítě půjde do nějaké pěstounské péče...až se zase domluví, tak se prostě potom vrátí...myslím, je to menší zlo...zažila jsem...že matka se nechtěla domluvit jednou za čtrnáct dnů...dělala problémy...nakonec otec vyhrál dítě do péče...takový ten šok, jakože se to může stát...“ KP7/332-346

„...takže ideální podpora a pomoc zavedení toho Cochemovského modelu...“

K7/351

„...ta zodpovědnost se přenáší na toho rodiče...“ KP7/352-353

„...v tom NJ...mají snad jenom nějakých 10 % případů...které se nepodaří tímhle vyřešit...což mi přijde úplně úžasné...“ KP7/364-365

„...ideální, oni měli první jednání...za šest týdnů přijdete s nějakou dohodou...bylo mu jedno, jestli přes psychologa nebo sami...za šest týdnů bylo vyřešené...tady to trvá prostě rok...“ KP7/383-384

„...takže jsem si říkala, že tohle...pokud se jednou podaří prolomit, tak to bude za mě velký plus...“ KP7/401-402

„... oni to tam taky vyšperkovali na tom západě a severu, ale musí být vůle...“ KP5/1045

Závěrem je možné shrnout, že subkategorie Legislativa, Týmovost, Spolupráce i Cochemovská praxe úzce souvisí s kategorií Změna, přičemž v sobě zahrnují vyjádření a doporučení respondentů, která mohou ovlivnit hlavní kategorii, a to Zvládání.

Centrální kategorie **Zvládání** vypovídá o chybějící legislativě, která způsobuje, že pracovníci poskytující asistované kontakty rodičů a dětí se nemají o co opřít, nevědí, v rámci které sociální služby mají tuto činnost vykonávat. Chybí jim komunikace s aktéry, je nedostatečná multidisciplinární spolupráce. Pracovníci poskytující asistované kontakty zakouší nejistotu, zda zvládnou tak náročnou agendu, s nedostatečným (co do počtu a odbornosti) personálním obsazením a finančním zajištěním. Pracovníci se snaží zvládnout tuto problematiku podle nejlepšího vědomí, a s ohledem na dostupné možnosti s tím, že cítí zodpovědnost za proces, a zda dobře vyhodnotí situaci, a budou skutečnou pomocí především dítěti. Cílem pracovníků je dobře zvládnout svoji roli, kterou vnímají jako nejsložitější v porovnání s běžnou činností, proto

asistovaným kontaktům rodičů a dětí v porovnání s ostatní agendou a věnují větší pozornost.

7.3 Diskuse a shrnující závěr výzkumu

Cílem diplomové práce i výzkumu bylo zmapovat činnosti aktérů, kteří se podílejí na realizaci asistovaných kontaktů na území Zlínského kraje se zaměřením na procesy, struktury a multidisciplinární spolupráci. Tomuto cíli odpovídá i výzkumná otázka a to: Jaké zkušenosti mají pracovníci neziskových organizací a pracovníci OSPOD s poskytováním asistovaných kontaktů na území Zlínského kraje se strukturami, ve kterých probíhají, s procesy, v nichž jsou uskutečňovány a s multidisciplinární spoluprací.

Metodou zakotvené teorie jsem analyzovala získaná data podle třech kódovacích schémat. V průběhu otevřeného kódování jsem provedla doslovnou transkripci sedmi rozhovorů a vyznačila jsem významové pojmy, které jsem podle podobného jevu seskupovala do kategorií. Dalším krokem analýzy bylo axiální kódování, kdy jsem třídila významové jednotky zařazené do kategorií novým způsobem, a to do šesti stěžejních kategorií, přičemž ke každé z nich jsem přiřadila tři až pět subkategorií. Vymezila jsem kategorie Krize rodiny, Role, Ukotvení v zákoně, Zajištění, Postupy a Zvládání. Za centrální jev v rámci modelu axiálního kódovacího paradigmatu jsem označila kategorii Ukotvení v zákoně, a to z toho důvodu, že na ni kladli v průběhu všech rozhovorů respondenti důraz, a bylo možné ji dát do souvislosti dle kódovacího axiálního paradigmatu s ostatními kategoriemi. Jako poslední část analýzy jsem uskutečnila selektivní kódování, kdy jsem si dle Strauss, Corbinové vyložila kostru příběhu. (1999) Díky tomuto kroku jsem dospěla k překvapivému zjištění, kdy z popisu příběhu vyvstala jednoznačně nejdominantnější veličinou kategorie Zvládání. Kategorie Zvládání vypovídá o chybějící legislativě, která způsobuje, že pracovníci poskytující asistované kontakty rodičů a dětí se

nemají o co opřít, nevědí, v rámci které sociální služby mají tuto činnost vykonávat. Chybí jim komunikace s aktéry, je nedostatečná multidisciplinární spolupráce. Pracovníci poskytující asistované kontakty zakouší nejistotu, zda zvládnou tak náročnou činnost, s nedostatečným (co do počtu a odbornosti) personálním obsazením a finančním zajištěním.

Kolem nově určené centrální kategorie jsem uspořádala ostatní kategorie tak, aby se vztahovaly k centrální kategorii. Zjistila jsem, že tato centrální kategorie je ve velmi silné vazbě k ostatním vymezeným kategoriím, které jsem v návaznosti na ni nazvala Nesnáze, Východiska, Činnosti, Projevy a vnímání, Změna. V těchto kategoriích, především v kategorii Změna, jsou obsaženy podněty a názory respondentů, které mohou napomoci ke zvládnutí této problematiky, a to jak v souvislosti s procesem, nastavením odpovídající struktury i prostřednictvím potřebné a promyšlené multidisciplinární spolupráce.

Z výpovědí respondentů bylo možné utvořit si obraz o tom, jaká problematika se prostřednictvím asistovaných kontaktů řeší, jaké jsou současné podmínky, zdroje a východiska pro poskytování. Z rozhovorů také vyplynulo, co ovlivňuje proces, tedy průběh a jednotlivé fáze asistovaného kontaktu, čím jsou pracovníci limitováni, s čím zápasí, jaké změny by uvítali. Také byla reflektována multidisciplinární spolupráce jak stávající, tak také vyhlášená změna. Převážně šlo o Cochemovskou praxi.

Komunikační partneři shodně vypověděli, že průkopníkem poskytování asistovaných kontaktů rodičů a dětí na území Zlínského kraje byl Fond ohrožených dětí, který ovšem svou činnost na tomto území ukončil. Poté byly nuceny tuto agendu zajistit OSPOD, které byly přetížené a zároveň vnímaly střet zájmů. Nacházely se jak v roli kolizních opatrovníků, tak v roli poskytovatelů poradenství a podpory, a zároveň nastavovaly mantinely a sankce znepráteným rodičům. Respondenti z řad OSPOD sdělovali, že

nemohou zajistit potřebnou nestrannost.⁶⁰ Rodiče měli větší důvěru a ochotu spolupracovat s neziskovými organizacemi. Respondenti neziskové organizace v daném kontextu poukazovali na pozici moci pracovníků OSPOD, což se neslučovalo s realizací asistovaných kontaktů.

Aktuální síť organizací poskytujících asistované kontakty na území Zlínského kraje se jeví, jak vyplynulo z výzkumu, jako nedostatečně pokryta. Dané konstatování je možné doložit výsledky výzkumu „*Analýza o realizaci asistovaných styků*“, ⁶¹ který hovoří o vysoké míře poptávky po asistovaných kontaktech, především ze strany opatrovnických soudů, ale i rodičů, rovněž poukazuje na nízké kapacity stávajících poskytovatelů asistovaných kontaktů. Jako důležité se jeví nadále finančně podporovat stávající poskytovatele sociální služby, kteří zajišťují asistované kontakty. Nedostatečné financování totiž často vede k omezení služby. (AUGUR Consulting, s. r. o., 2016) Dle výpovědi respondentů není zabezpečeno především asistované předávání rodičů a dětí. Rovněž za kritické je považováno nepokrytí služeb asistovaného kontaktu i asistovaného předávání o víkendu, přičemž právě v tuto dobu jsou potřebné a přichází požadavky na jejich zajištění. Dané se shoduje s výsledky výzkumu agentury AUGUR Consulting, v nichž je uvedeno, že v době pracovního volna nejsou služby poskytnuty především z personálních důvodů. Poté dochází k odvolání u soudu, což prodlužuje celý proces a odkládá poskytnutí asistovaných kontaktů na neúměrně dlouhé období, což má dopad především na děti a jejich vztah s nepečujícím rodičem. (AUGUR Consulting, s. r. o., 2016)

Za důležité v souvislosti s procesem považovali respondenti nastavení jasných pravidel a hranic při poskytování asistovaných kontaktů. Uzavřená písemná dohoda, či smlouva o poskytování asistovaných kontaktů se

⁶⁰ Na základě zkušeností z praxe uvádím, že s nestranností vůči oběma rodičům zápasí i pracovníci neziskových organizací.

⁶¹ Výzkum „*Analýza o realizaci asistovaných styků*“ byl realizován na území Jihomoravského kraje agenturou AUGUR Consulting, s. r. o. v roce 2016. Zadavatelem výzkumu byl Krajský úřad s cílem ozřejmit problematiku a potřebnost asistovaných kontaktů na daném území.

v kontextu stanovení těchto pravidel jeví jako významný nástroj, o který se může pracovník opřít. Na potřebu zavedení pravidel upozorňuje i Matoušek, který uvádí, že jasně a konkrétně nastavená pravidla jsou nezbytná především pro hladký průběh asistovaného setkání. Tato mohou být součástí písemné smlouvy mezi organizací poskytující asistované kontakty a rodičem. (Matoušek a kol., 2015, s. 218) Tato skutečnost vyplynula rovněž z analýzy dokumentů neziskových organizací, přičemž byl překvapující rozsah dohody, která měla pět stran. Pracovník tedy může na základě uzavřené dohody požadovat a korigovat průběh asistovaného setkání, rovněž zajistit potřebnou informovanost, ochranu i bezpečí pro všechny zúčastněné. Písemná dohoda v sobě rovněž zahrnuje rovněž podmínky, za kterých bude asistované setkání probíhat, což umožňuje rodičům vyjádřit se a ovlivnit do jisté míry průběh asistovaného setkání, a to především s ohledem na potřeby dítěte. Z analýzy dokumentů, konkrétně z dohody o poskytování asistovaného kontaktu, bylo zřejmé, že rodiče zde požadují zakomponovat detaily setkání, týkající se např. stravy dítěte.

Přípravnou fázi doporučovali respondenti nepodcenit. Je nutné dobře vysvětlit důvody, průběh a stanovit cíl asistovaného kontaktu, pokud tento není definovaný rozsudkem soudu. Pracovat s očekáváním klientů, ošetřit rizika, vyjednat podmínky a uzavřít trojstrannou dohodu je zdlouhavý a nesnadný proces. Toto potvrzuje i Metodický pokyn Zlínského kraje, ve kterém je uvedeno, že přípravnou fázi je možné považovat za klíčovou, neboť je základním předpokladem pro efektivní a nezraňující realizaci asistovaného kontaktu. (Čubáková, Minarčíková, 2017, s. 5) V protikladu ke konstatovanému jsou dle respondentů požadavky soudu i OSPOD na brzké vyhodnocení případu a podání zprávy. Důležité je přitom neopomenout průběžné reflexe dítěte i rodičů ze strany pracovníků, rovněž ukončení asistovaného kontaktu může být plánované i neočekávané.

Shodně a překvapivě všichni komunikační partneři pokládali za důležité místo, tedy nutnost zajistit vhodné prostředí s odpovídajícím vybavením pro setkání rodičů a dětí. V rámci terénní práce upozornili na promyšlení vhodné lokality s ohledem na potřeby a bezpečí dítěte i ostatních účastníků asistovaného kontaktu. Názory na terénní formu poskytování asistovaných kontaktů se různily, přičemž hlavním důvodem proti této formě byla zmíněná bezpečnost a nemožnost zajištění anonymity v daném městě. Na druhou stranu za pozitivní byla považována v případě několikahodinových asistencí možnost změny prostředí ve prospěch dítěte. Matoušek k danému uvádí, že ambulanti forma v sobě mimo jiné zahrnuje výhodu neutrálního prostředí, nevýhoda je spatřována v nejistotě dětí i dospělých jako reakci na nové prostředí. (Matoušek a kol.,2015, s. 207-208)

Z rozhovorů s respondenty vyplynulo, že pozornost v průběhu poskytování asistovaných kontaktů rodičů a dětí by měla být primárně zaměřena na dítě, přesto se přenáší často na rodiče. Obvykle se jedná o kumulující se typy problémových klientů (klient v odporu, manipulující, agresivní, nespolupracující atp.). Tato náročná jednání odklání pozornost od dítěte a staví ho do pozadí. Vyčerpávající jednání s rodičem snižuje pozornost pracovníka na uspokojení potřeb dítěte, které především potřebuje ochranu a pomoc. V této souvislosti odkazuje teorie na Úmluvu o právech dítěte OSN, ve které podle článku 3 musí být zájem dítěte předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí, ať uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními. (Úmluva o právech dítěte čl. 3) Dítě tedy uniká z centra pozornosti a je opomíjeno. Je ovšem nezbytné zajistit v jeho prospěch bezpečné podmínky, které mohou podle slov respondentů spočívat např. i v předčasném ukončení asistovaných kontaktů, pokud dosavadní průběh asistencí vyhodnotil pracovník jako nejlepší zájem dítěte. Důvody pro ukončení rozebírá Matoušek, kdy podtrhuje, že ukončení předchází nezbytné průběžné plánování

a vyhodnocování asistovaných kontaktů i týmové spolupráce. (Matoušek a kol., 2015, s. 220)

S dítětem, potažmo s rodinou je potřeba pracovat individuálně, kdy si každé dítě přináší svůj příběh, a to je náročné. Pracovník poskytující asistované kontakty rodičů a dětí by měl mít dle reakcí respondentů zkušenosti i určité odborné znalosti v práci s dítětem, což někteří z nich v začátcích poskytování asistovaných kontaktů považovali za nedostatek, a překážku na své straně. Dle Holé jsou potřebné pro výkon každé pomáhající profese osobnostní předpoklady, vzdělání a průběžné vzdělávání, odborné znalosti a dovednosti, a požadavky stanovené zákonem, či jinou normou. (Holá a kol., 2013, s. 39)

Respondenti shodně poukazovali na to, že neexistuje právní úprava, která by upravovala, jaká profese, s jakým vzděláním a za jakých podmínek může realizovat asistované kontakty rodičů a dětí. Výše uvedené považovali respondenti za rizikové především s ohledem na zájem dítěte. Toto se může projevit nezvládnutím procesu asistovaných kontaktů nebo dokonce poškozením zúčastněných stran. Kriticky se vyjadřovali k uskutečňování asistovaných kontaktů „tetami“ z mateřského centra, které na základě jejich zkušenosti z praxe, upravují zprávu pro soud dle požadavku rodičů. Tyto názory respondentů je možné rozšířit na základě výsledky výzkumu „*Analýza o realizaci asistovaných styků*“,⁶² ve kterém se uvádí, že se jeví jako potřebné upravit legislativu a zavést systémové změny. Kraj (zadavatel citovaného výzkumu) by měl oficiální cestou vznést námitky a apelovat na revidování stanoviska MPSV, které umožňuje nabízet asistované kontakty prostřednictvím podnikajících osob. Své stanovisko zdůvodňuje výsledkem výzkumu, který konstatuje, že se jedná o vysoce odbornou službu, která by měla vycházet z jednoznačné metodiky a pravidel, s využitím odborného personálu, případně

⁶² Výzkum „*Analýza o realizaci asistovaných styků*“ byl realizován na území Jihomoravského kraje agenturou AUGUR Consulting, s. r. o. v roce 2016. Zadavatelem výzkumu byl Krajský úřad s cílem ozřejmit problematiku a potřebnost asistovaných kontaktů na daném území.

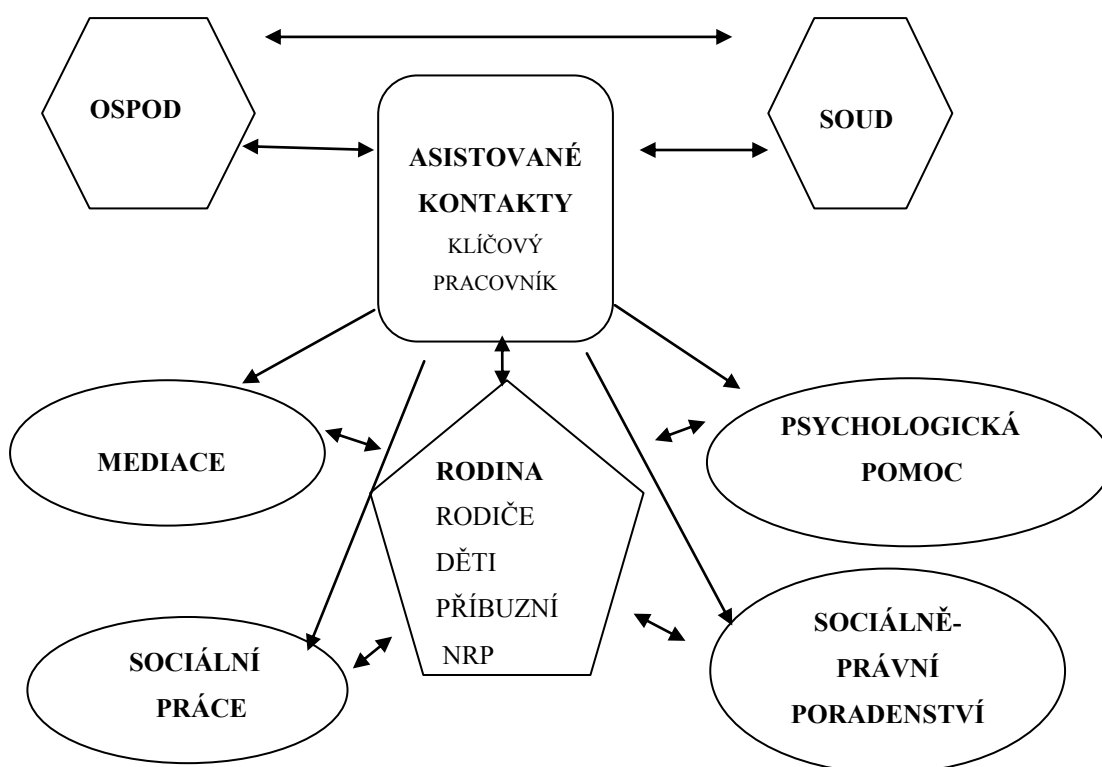
i s psychologickým dohledem. MPSV může díky tomu převzít odpovědnost za kvalitu poskytovaných služeb, včetně zajištění kontroly. Podnikající osoby navíc nemohou žádat o dotační prostředky. (AUGUR Consulting, s. r. o., 2016)

Respondenti rovněž apelovali na potřebnou a chybějící psychologickou pomoc v souvislosti s poskytováním asistovaných kontaktů, především v zájmu dětí, ale i rodičů. Zkušenost respondentů je taková, že ve Zlínském kraji existují dlouhé čekací lhůty u klinických psychologů, je jich nedostatek, a není dostupná terénní psychologická pomoc. Všichni respondenti neziskových organizací kromě jedné uvedli, že ve svých týmech nemají psychologa. Přičemž dva ze tří respondentů by uvítali možnost zaměstnat psychologa, alespoň externě. Toto považovali za potřebnou změnu, která může významně ovlivnit jak procesy, tak strukturu organizace poskytující asistované kontakty rodičů a dětí.

Tým pracovníků organizace poskytující asistované kontakty by měl být dle respondentů dostatečně personálně zastoupený, a to z důvodu zajištění kvality poskytované služby, rovněž pak i z důvodu nesnadného zvládnutí procesu a náročnosti řešené problematiky. Dotázaní poukazyvali na nezbytnou potřebu výměny pracovníků v případě potřeby dlouhodobější spolupráce s rodinou, a to s ohledem na vyčerpanost pracovníků, z důvodu hrozícího syndromu vyhoření. Z výzkumu vyplynulo, že v případě jedné organizace tvoří tým (sociální služby i realizace asistovaného kontaktu) pouze jeden pracovník, který toto označil za kritický nedostatek. Také vyšlo najevo, že týmy na pracovišti je složen profesně ve třech případech (ze čtyř dotázaných respondentů neziskových organizací) pouze sociální pracovníci. V rámci týmu by respondenti ideálně uvítali psychologa, mediátora, případně externí spolupráci s právníkem, tedy multidisciplinární spolupráci v rámci jedné organizace. Tato spolupráce představuje možnost rychlé, odborné a účinné pomoci. Na dané poukazuje rovněž Bechyňová a Konvičková konstatováním, že pouze multidisciplinární

tým odborníků může rodičům a dětem účinně pomoci. (Bechyňová, Konvičková, 2011, s. 93) Zkušenost jednoho respondenta poukazuje na dobrou praxi týmové spolupráce, tedy zapojení při poskytování asistovaného kontaktu jak psychologa, tak sociálního pracovníka, kteří se na schůzkách střídají. Přikládám schéma – obrázek č. 11, na kterém je navržena struktura týmové spolupráce neziskové organizace, rovněž multidisciplinární spolupráce s dalšími aktéry asistovaných kontaktů, a to OSPOD a soudem.

Obrázek č. 11 Návrh struktury týmové spolupráce neziskové organizace

Zdroj: nákres vlastní konstrukce

Důležitou roli má podle dvou respondentů klíčový pracovník, který nese zodpovědnost za případ, i za předávání informací. Koordinuje práci členů týmu, kteří se na případu podílejí, rovněž vyjednává podmínky s rodiči a uzavírá

dohodu o poskytování asistovaného kontaktu. Klíčový pracovník není, jak vyplynulo z výzkumu, zodpovědný za výsledek asistovaného kontaktu, ale za proces při poskytování, s tím, že nabídne potřebnou pomoc, podporu a služby. Klíčový pracovník byl jednou respondentkou vnímán v pomyslné roli styčného důstojníka, který komunikuje i v rámci multidisciplinární spolupráce s dalšími aktéry asistovaného kontaktu, tedy OSPODem, soudem, případně dalšími odborníky. Toto shodně popisuje a doplňuje Metodické doporučení Zlínského kraje, které hovoří o koordinátorovi asistovaného kontaktu, kterým může být jak pracovník neziskové organizace (sociální pracovník, psycholog, mediátor), tak pracovník OSPOD. (Čubáková, Minarčíková, 2017, s. 4)

Pracovník OSPOD se tedy jeví podle Metodického doporučení Zlínského kraje, a rovněž dle výpovědí dvou respondentů jako vhodný koordinátor multidisciplinární spolupráce mezi organizacemi. Z teoretických poznatků je toto možné zdůvodnit tím, že v centru zájmu OSPOD je ohrožené dítě a jeho rodina. (§6, zák. č. 359/1999 Sb.) Dle zákona SPOD vystupují pracovníci OSPOD v roli kolizního opatrovníka dítěte, což v sobě zahrnuje zastupování dítěte před soudem a úzkou spolupráci se soudem. Také mají přehled o síti sociálních služeb v regionu a potřebnou multidisciplinární spolupráci mohou koordinovat prostřednictvím případové konference. (§10, zák. č. 359/1999 Sb.) Dva z respondentů neziskových organizací ovšem hodnotili tuto koordinaci OSPOD za nedostatečnou. Dané srovnávám s výsledky výzkumu společnosti AUGUR Consulting, který upozorňuje na absenci jednotných pravidel, přičemž chybí jednotnost postupů ze strany opatrovnických soudů a rovněž jednotná informační podpora a koordinace ze strany OSPOD. Taktéž se jeví jako potřebné iniciovat konkrétní formy komunikačních cest mezi soudci a dalšími aktéry v sociální oblasti, mezi které se řadí OSPOD, poskytovatelé sociálních služeb, případně další osoby a subjekty včetně kraje. (AUGUR Consulting, s. r. o., 2016)

Organizace dle respondentů nemají potřebné finanční prostředky, nemohou tedy rozšířit stávající tým pracovníků. Pokud poskytují asistované kontakty rodičů a dětí prostřednictvím sociální služby SAS, či OSP musí postupovat v souladu s danými pravidly a organizace musí požádat o rozšíření stávající kapacity služby prostřednictvím rozvojového záměru. Ten prochází zdoluhavým procesem schvalování na regionální i krajské úrovni. Cílem tohoto postupu je zařazení projektu do Akčního plánu rozvoje sociálních služeb na území Zlínského kraje. (Zlínský kraj, Akční plán, 2018) Služba musí obdržet potřebnou prioritu v regionu, a to na základě vyhodnocení potřebnosti, ovšem ne vždy se podaří rozvojový záměr prosadit. Je možné shrnout, že chybějící finance ovlivňují jak procesy, tak utváření potřebných struktur, tedy týmů v rámci organizace.

V kontextu financování a potřeby rozšíření týmu ve prospěch asistovaných kontaktů rodičů a dětí vyvstal paradox, protože asistované kontakty jsou „napasované“, popřípadě jak sdělila jedna z respondentek „schovány“ v rámci sociální služby OSP nebo SAS. (Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách) Zákon ovšem neuvádí zda, případně v rámci které sociální služby, by se měly asistované kontakty poskytovat. Z výzkumu vyplynula protichůdná stanoviska respondentů. Na adresu služby SAS zaznělo konstatování, že rozsah činností této služby dle zákona (Vyhláška 505/2006 Sb.) i praxe je natolik široký, že náročnost spojenou s realizací asistovaných kontaktů je obtížné zvládnout. Respondentka, která vede tým pracovníků v rámci služby SAS, uvedla, že řeší velké množství stížností na službu i pochybení na straně pracovníků. Obdobně v rámci služby OSP bývá zaměření konkrétní organizace širší, například na sociálně-právní poradenství, dluhovou problematiku, přičemž asistované kontakty vyžadují specifický přístup oproti dalším činnostem v rámci služby OSP. Jako další možnost, která vyplynula z výzkumu, je platforma pro

poskytování pověření k výkonu SPOD,⁶³ které v sobě zahrnuje povinnost postupovat dle zákona SPOD i předpoklad zvládnání práce s dětským klientem. Výsledky výzkumu přinášejí tedy rozdílné pohledy na platformu poskytování asistovaných kontaktů. Vzhledem k nízkému počtu respondentů, tedy malému výzkumnému vzorku, není možné zaujmout k této věci relevantní stanovisko. Dané je možné srovnat s výsledky, které vyplynuly z již citovaného výzkumu „Analýza o realizaci asistovaných styků“. V tomto dokumentu je doporučeno iniciovat legislativní změny, které stanoví podmínky, způsob a formu, za nichž má být služba rodičům poskytována.⁶⁴ Navrženým cílem je vnést do systému poskytování asistovaných kontaktů jednotnost. Výsledky výzkumu také poukazují na chybějící definici situací, za kterých je vhodné uplatnit v rámci rodiny asistovaný kontakt, chybí vymezení způsobu přístupu k rodině, a také postupy řešení. (AUGUR Consulting, s. r. o., 2016)

Z výzkumu této diplomové práce vyplynulo, že vedoucí pracovníci sociálního odboru Zlínského kraje iniciativně navrhovali legislativní změny v souvislosti s připravovanou novelou⁶⁵ zákona o sociálních službách. (Zákon č. 108/2006 Sb.) Tuto skutečnost je možné doložit a ozřejmit citací z navrhované novely. Služba asistované kontakty je v zákoně o sociálních službách 108/2006 Sb. navržena v připomínkovém řízení jako jedna ze služeb pro rodinu podle §65 tohoto zákona. Služby pro rodinu⁶⁶ jsou nově ustanoveny a spadají pod služby

⁶³ Pověření k výkonu SPOD – jedná se o pověření osob k výkonu SPOD. Žádost se podává na příslušný Krajský úřad v místě sídla organizace. Pověření se vydává na specifickou činnost v kontextu ochrany dětí. Aktuálně se jedná o jednu z forem, na základě které mohou organizace poskytovat mimo jiné činnosti asistované kontakty rodičů s dětmi.

⁶⁴ Osobně preferuji, aby asistované kontakty rodičů a dětí byly zákonně ošetřeny v potřebném rozsahu zcela individuálně. Je ovšem otázkou, jak by poté byly financovány. Větší finanční jistotu představuje zařazení asistovaných kontaktů pod sociální službu dle zákona o sociálních službách 108/2006 Sb.

⁶⁵ Ke schválení této novely prozatím nedošlo vzhledem ke stávající politické situaci.

⁶⁶ „Služby pro rodiny jsou terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované nezletilým osobám, těhotným ženám a jednotlivým členům rodiny, jejíž členové se nacházejí v nepříznivé sociální situaci ohrožující funkčnost nebo celistvost rodiny, nebo je-li vývoj nezletilého dítěte ohrožen v důsledku dopadů krizové sociální situace, kterou rodič nedokáže sami bez pomoci

sociální prevence. V novele zákona je rovněž navrženo zrušení institutu osob pověřených k výkonu SPOD. Stávající organizace by měly podle této novely nově realizovat svou činnost (službu) v režii sociálních služeb dle zákona o sociálních službách. (Novela zákona o sociálních službách, 2017)

V souvislosti s poskytováním a zvládáním této náročné činnosti respondenti shodně považovali za přínosné zdroje: intervizi týmu, pravidelnou supervizi, případové konference, potřebně personálně a profesně složený tým, fungující multidisciplinární spolupráci interní i externí, vzdělání a možnost vzdělávat se, a to především sdílením dobré praxe. Za chybějící a aktuálně potřebné považují respondenti pořádání kazuistických seminářů, dostupnost odborných informací, a především sdílení dobré praxe v rámci multidisciplinární spolupráce. Významnou oporou pro respondenty neziskových organizací je interní metodika, kterou měli v jedné neziskové organizaci promyšleně a dostatečně propracovanou. Dané bylo zjištěno na základě analýzy dokumentů neziskových organizací a z rozhovorů s respondenty z těchto organizací. Metodické doporučení Zlínským krajem považovali respondenti za přínosný dokument. Jedna respondentka se sdělila, že je vhodnější spíše pro potřebu pracovníků OSPOD, nežli pro neziskové organizace. Srovnávám s citací z Metodického doporučení Zlínského kraje, kde se uvádí, že se jedná o praktický návod pro přípravu a realizaci asistovaných kontaktů dětí a rodičů i dalších osob. Má umožnit snadnou orientaci ve všech činnostech a kompetencích pracovníků, kteří se podílejí na této aktivitě. (Čubáková, Minarčíková, 2017)

Cochemovskou praxi hodnotili respondenti jako přínosnou, nicméně u nás ještě pořád málo známou. O možnosti zavedení do praxe se vyjadřovali spíše

překonat nebo u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje včetně ohrožení nežádoucími společenskými jevy. Služby pro rodiny jsou terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované nezletilým osobám, těhotným ženám, jednotlivým členům rodiny, jejíž členové se nacházejí v nepříznivé sociální situaci ohrožující funkčnost nebo celistvost rodiny, nebo je-li vývoj nezletilého dítěte ohrožen v důsledku dopadů krizové sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat nebo u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje včetně ohrožení nežádoucími společenskými jevy.“ (Novela zákona o sociálních službách, 2017)

skepticky. Nicméně jeden z respondentů měl zkušenost s tímto modelem v praxi, a to významně ovlivnilo jeho pohled a potřebu zavedení Cochemovského modelu na území Zlínského kraje. Je tedy možné shrnout, že se jedná o přínosnou multidisciplinární spolupráci, v rámci níž soudce, OSPOD, pracovníci neziskové organizace, advokáti i soudní znalci postupují s cílem nastavit jednotný, konkrétně definovaný a kooperující postup ve prospěch rodiny v krizi. Rudolph uvádí, že sesíťovaná spolupráce odborných profesí má za cíl v zájmu dobra dětí urovnat spory jejich rodičů a podpořit je v dosažení potřebné dohody. (Rudolph, 2014, s. 19)

Významnou úlohu dle respondentů má soud, který může na základě rozsudku korigovat situaci rodiny v krizi a usměrnit svým rozhodnutím přístup a chování rodičů, a tím významně hájit zájem dítěte. Matoušek shodně konstatuje, že soudce se v rámci své rozhodovací činnosti setkává s dalšími profesemi, které mohou výrazně ovlivnit průběh jednání i rozhodnutí soudu. (Matoušek a kol., 2015, s. 197) Z výzkumu ovšem vyplynulo, že chybí komunikace soudu s neziskovými organizacemi, což může ze strany organizace způsobit nemožnost dostat požadavku rozhodnutí soudu. Důvodem mohou být nedostatečné aktuální volné kapacity personální, technické (prostory) atp. Respondenti uvedli, že soudci neznají dostatečně kompetence pracovníků poskytujících asistované kontakty rodičů a dětí, a obracejí se na ně s nepřiměřenými požadavky. Z uvedeného vyplývá, že se jeví jako potřebné vyvolat společná jednání v rámci multidisciplinární spolupráce a vzájemně si objasnit kompetence, možnosti, představy i požadavky jednotlivých aktérů, kteří se podílejí na asistovaných kontaktech rodičů a dětí. U kulatého stolu by se ideálně měli sejít soudci, pracovníci OSPOD, pracovníci neziskových organizací, soudní znalci i advokáti.

Je možné shrnout, že respondenti neziskových organizací shodně hovořili o tom, že asistované kontakty rodičů a dětí považují za nejnáročnější činnost

v rámci poskytované služby. Rovněž Metodické doporučení Zlínského kraje uvádí, že asistované setkávání rodičů a dětí představuje komplexní a náročné téma v oblasti sociální práce s rodinou. (Čubáková, Minarčíková, 2017, s. 2)

Z výzkumu je patrné, že zvládnání a zabezpečení asistovaných kontaktů je velmi náročné. Ke změně může přispět zákonná úprava asistovaných kontaktů i zavedení multidisciplinární spolupráce inspirované Cochemovskou praxí. Pro doplnění uvádím doporučení, které vyplynulo z výzkumu společnosti AUGUR Consulting. Souvisí s prevencí a je zaměřeno na podporu rodiny. Konstatuje, že je potřebné tuto problematiku řešit komplexně, a to zaměřením se na zvýšení míry komunikace mezi rodiči, kultivaci vztahů v rodině a komplexní podporu rodičovství. Další možností je vytvořit dotační program pro podporu rodičovství, který by celkově zvýšil pestrost nabídky služeb poskytovaných rodinám a dětem. (AUGUR Consulting, s. r. o., 2016)

8 Závěr

V diplomové práci jsem se zabývala tématem asistované kontakty rodičů a dětí z pohledu pracovníků neziskových organizací a OSPOD. Hlavním cílem diplomové práce bylo zmapovat činnost aktérů, kteří se podílejí na realizaci asistovaných kontaktů v rámci stávající struktury, procesu a multidisciplinární spolupráce a působí na území Zlínského kraje.

V teoretické části diplomové práce, která je složena z pěti kapitol jsem objasnila základní pojmy vztahující se k tématu práce. V metodologické části práce jsem definovala postupy kvalitativní výzkumné strategie a přístupu zakotvené teorie, které jsem využila k tomu, abych našla odpověď na hlavní výzkumnou otázku. Následná empirická část popisuje postupy analýzy získaných dat, a také výslednou diskusi a shrnující závěr výsledků výzkumu.

Cíl diplomové práce jsem splnila zodpovězením hlavní výzkumné otázky: Jaké zkušenosti mají pracovníci neziskových organizací a pracovníci OSPOD s poskytováním asistovaných kontaktů na území Zlínského kraje, se strukturami, ve kterých probíhají, s procesy, jejichž prostřednictvím jsou uskutečňovány a s multidisciplinární spoluprací?

Výsledky výzkumu ukázaly, že realizace asistovaných kontaktů rodičů a dětí je z hlediska zavádění do praxe krátkodobou záležitostí, kterou se pomáhající profese zabývají teprve několik málo let, a reagují tak na vzniklou potřebu společnosti. Tato potřeba vyplývá a souvisí s narůstajícími obtížnými, či krizovými situacemi rodiny. Nejvíce ohroženým článkem v celém procesu pomoci rodině je dítě, na které by měla být při poskytování pomoci a realizaci asistovaných kontaktů zaměřena pozornost především. Ze zkušeností dotázaných pracovníků vyplynulo, že se vždy nedaří pozornost zaměřovat na zájem a potřeby dítěte. Zaměření aktérů (pracovníků neziskových organizací,

OSPOD, soudů) je z důvodu vyhrocené situace často odkloněno na rodiče, či jiné pečující osoby.

Další z poznatků získaných provedením kvalitativní výzkumné strategie je, že pro pracovníky neziskových organizací není snadné zvládat realizaci asistovaných kontaktů rodičů a dětí. Z výzkumu totiž vyplynulo, že pro pracovníky poskytující asistované kontakty je náročné zvládnout proces především z důvodů: vyhrocenosti případů, náročností práce s problematickými klienty, absence legislativy týkající se asistovaných kontaktů, chybějícího sdílení dobré praxe, nedostatečného pokrytí týmu pracovníků v organizaci, a to jak do počtu, tak do profesního zaměření, chybějící komunikace v rámci multidisciplinární spolupráce. Nedostatečně pokryta je na území Zlínského kraje profese psychologa. Obohacením pro tým a ve prospěch asistovaných kontaktů se jeví pedopsycholog a pracovník s mediačním výcvikem. Dle výsledků výzkumu by měli mít koordinační úlohu v rámci multidisciplinární spolupráce především pracovníci OSPOD. V rámci týmů organizace pak klíčový pracovník, který koordinuje spolupráci s rodiči, kolegy a navenek s jednotlivými aktéry, kteří se podílejí na realizaci asistovaných kontaktů.

Nedostatečná legislativa má dle výsledků výzkumu dopad na realizaci asistovaných kontaktů a jejich zvládnání, což následně ovlivní celý proces a způsob poskytování. S tímto také souvisí financování služby. Pokud by se jednalo o zákonem jasně vymezenou službu, případně samostatnou službu, bylo by možné žádat o její finanční zajištění. S takto legislativně nastavenou službou by odpadly obavy pracovníků z reakcí inspekce sociálních služeb. Tyto obavy jsou zapříčiněny nejasností, pod jakou platformou se mají poskytovat, zda jako sociální služba nebo zcela samostatně. Výsledky výzkumu ukazují na to, že poskytování asistovaných kontaktů v rámci sociální služby SAS je náročná, a to vzhledem ke značnému rozsahu stávajících

činností této služby dle zákona. (Vyhláška č. 505/ 2006 Sb.) Pokud se v rámci této služby poskytují asistované kontakty rodičů a dětí, u kterých je požadavek na značnou časovou dotaci i specifické postupy, přináší to přetíženost, i možná selhání na straně pracovníků. Z výzkumu vyplynulo, že realizace asistovaných kontaktů považují pracovníci za nejnáročnější činnost své práce. Pokud je ovšem tým složen v rámci služby OSP z profesí sociálního pracovníka a psychologa, a je zde možnost obměny pracovníků, hodnotí to respondenti jako dobrou praxi. Odbornost, alespoň vzdělání v oboru sociální práce, je podle výsledků výzkumu nezbytná, a úzce souvisí s požadovanou změnou legislativy. Zavedení Cochemovské praxe by usnadnilo, jak vyplynulo z výzkumu, a zefektivnilo práci s rodinou v obtížné situaci a napomohlo všem aktérům, rovněž rodičům, a především jejich dětem.

Mým osobním postřehem je, že asistované kontakty by se měly realizovat odděleně, tedy samostatně. Ne jako „služba ve službě.“ Danému modelu nejvíce odpovídá realizace asistovaných kontaktů na základě pověření osob k výkonu SPOD, které by ovšem mělo být zrušeno dle novely navrhovaného zákona o sociálních službách.

Jako přínosné se jeví seznamovat veřejnost i odborníky z řad pomáhajících profesí jak s Cochemovským přístupem, tak s problematikou asistovaných kontaktů rodičů a dětí. Rovněž iniciovat společná setkání aktérů, kteří pracují s rodinou v obtížné životní situaci. Ráda bych uvedla, že nad rámec stanoveného cíle této práce došlo v průběhu rozhovoru s respondenty k aktivizaci v souvislosti s uspořádáním multidisciplinárního setkání odborníků, kteří mají zkušenost s Cochemovskou praxí.

Z výzkumu vycházejí podněty a témata, které mohou být případně použity pro další vědecké bádání v souvislosti s touto problematikou, jako

například možnost zjistit zkušenosti a poznatky v souvislosti se zaváděním a realizací Cochemovské praxe.

Seznam použité literatury

BAKALÁŘ, Eduard a kol. *Rozvodová tematika a moderní psychologie*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1089-2.

BECHYŇOVÁ, Věra, KONVIČKOVÁ, Marta. *Sanace rodiny*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0031-4.

BIBLE: *Překlad 21. století*. Praha: Biblion, 2009. 1574 s. ISBN 978-80-87282-02-1.

CEJTHAMR, Václav a Jiří DĚDINA. *Management a organizační chování*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3348-7.

COLOROSO, Barbara. *Krizové situace v rodině: jak pomoci dětem překonat smrt blízkého člověka, nemoc, rozvod a traumata adoptce*. Přeložila Hana Mayerová. Praha: Ikar, 2008. ISBN 978-80-249-1027-7.

ČUBÁKOVÁ, Simona, MINARČÍKOVÁ, Iva. *Metodické doporučení č. 1/2017 k realizaci asistovaných kontaktů*. Č. j. 24738/2017. Krajský úřad Zlínského kraje, odbor sociálních věcí, oddělení sociálně-právní ochrany: 2017.

DISMAN, Miroslav, *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Karolinum, 2002. ISBN 978-80-246-0139-7.

GIDDENS, Anthony. *Unikající svět (Jak globalizace mění náš život)*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN: 80-85850-91-5.

GJURIČOVÁ, Šárka, KUBIČKA Jiří. *Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy*. 2. Vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-802-4723-907.

GRASSEOVÁ, Monika. *Procesní řízení: ve veřejném i soukromém sektoru*. Brno, Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1987-7.

HAMPLOVÁ, Dana, PIKÁLKOVÁ, Simona. *Manželství, nesezdaná soužití a partnerský vztah. Současná česká společnost. Sociologické studie*. Praha: 2002. ISBN 80-7330-009-5.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-802-6202-196.

HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4109-3.

JEDLIČKA, Richard a kol. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících. Prevence životních selhání a krizová intervence*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2015. ISBN 978-247-5981-4.

JÜRGEN, Rudolph. *Ty jsi moje dítě. Cochemská praxe – cesty k lidštějšímu rodinnému právu*. 2. vyd. Praha: Poslanec Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, 2014. Překlad Tomáš Podivínský.

KASPER, Walter. *Teologie křesťanského manželství*. Brno 1997, 91. ISBN 80-85959-28-3.

KATRŇÁK, Tomáš. „*Kdo jsou svobodné matky v české společnosti?*“. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?* Praha: 2006. Univerzita Karlova v Praze. ISBN 80-86561-93-3.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-381-3.

KRAUS, Blahoslav, POLÁČKOVÁ, Věra a kol. *Člověk, prostředí, výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-32.

KRUTILOVÁ, Dagmar et al. *Sociální služby – tvorba a zavádění standardů kvality poskytovaných sociálních služeb*. Praha: 2009. Asociace poskytovatelů sociálních služeb.

MACHONIN, Pavel, TUČEK, Milan. *Diferenciace podle pohlaví. Česká společnost v transformaci*. Praha: Slon. 1996. ISBN 80-85850-17-6.

MAŘÍKOVÁ, Hana, PETRUSEK, Miloslav, VODÁKOVÁ Alena (za kolektiv). *Velký sociologický slovník: I. Svazek A-O*. 1. Vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.

MAŘÍKOVÁ, Hana, PETRUSEK, Miloslav, VODÁKOVÁ Alena (za kolektiv). *Velký sociologický slovník: II. Svazek P-Z*. 1. Vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.

MATĚJČEK Zdeněk, DYTRYCH Zdeněk. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-033-27.

MATĚJČEK Zdeněk, DYTRYCH Zdeněk. *Přestali jste být manželi, ale zůstáváte rodiči*. Praha: 1992. ISBN 80-854-6753-4.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. 1. vyd. Praha: Grada-Avicenum, 1986.

MATOUŠEK, Oldřich, PAZLAROVÁ, Hana. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. 2. rozšířené vydání. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0522-7.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. rozšířené přepracované vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-24-9.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-5490.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

MIXA Josef. *Manželství? Jen přes mou mrtvolu!* 1. Vyd. 2015. Brož. ISBN-13:978-80-260-8284-2.

MOTEJL, Otakar a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv: Rodina a dítě.* Brno: ASPI, a. s., 2007. Kancelář veřejného ochránce práv.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost.* 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. ISBN 80-86429-87-8.

MPSV. *Sociální pracovník v multidisciplinárním týmu.* Sešit sociální práce číslo 3. Praha: I.N. Global, a. s. 2015. Brož. ISBN: 978-80-7421-088-4.

NAVRÁTIL, Pavel, MUSIL, Libor. 2000. *Sociální práce s příslušníky menšinových skupin.* In Sociální studia: Sborník prací fakulty sociálních studií. Brno: Masarykova univerzita.

NOVOTNÝ, Petr a kol. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo.* 1. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5167-2.

ŘEPA, Václav. *Podnikové procesy. Procesní řízení a modelování.* Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1281-4.

SATIROVÁ, Virginia, BALDWIN, Michele. *Terapie rodiny krok za krokem podle Virginie Satirové.* Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0179-3.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny.* Praha: Portál. 2007. ISBN 978-80-7367-250-8.

STAŠOVÁ, Leona. *Rodina jako výchovný a socializační činitel*. In KRAUS Blahoslav, POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido – edice pedagogické literatury, 2001. ISBN 8073150042.

STRAUSS, Anselm, CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. 196 s. ISBN 80-858-3460-X.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Krize: psychologický a sociologický fenomén*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0888-4.

ŠŤASTNÁ, Anna. *Neúplné rodiny v České republice a ve vybraných evropských zemích*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2009. ISBN 80-7416-038-7.

ŠVARŤÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-807367-313-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. 2004. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozšířené a přepracované vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

VLČKOVÁ, Helena a kol. *Metodika pro asistovaný kontakt dítěte s biologickou rodinou*. Praha: 2013, brož.

Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. *Úplné znění, číslo 1179, Sociální zabezpečení*. Ostrava: Sagit, 2017. ISBN 9788074882111.

VYKOPALOVÁ, Hana. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0337-4.

ZAKOUŘILOVÁ, Eva. *Speciální techniky sociální terapie rodin*. Portál: 2014. ISBN 97 88026205838.

Zákon č. 89/2012 Sb. nový občanský zákoník. *Sbírka zákonů České republiky*. Číslo 900. Ročník 2012. Částka 33. Sněmovní tisk 362.

Zákon č. 108/2006 Sb. zákon o sociálních službách. *Úplné znění, číslo 1179, Sociální zabezpečení*. Ostrava: Sagit, 2017. ISBN 9788074882111.

Zákon č. 359/1999 Sb. zákon o sociálně-právní ochraně dětí. *Sbírka zákonů České republiky*. Číslo 937. Částka 147/12 Sb. Sněmovní tisk 564.

ZRZAVÝ, Jan. *Proč se lidé zabíjejí*. Praha: Triton, 2017. ISBN 97-880-7553-2213.

Internetové zdroje:

BUTULOVÁ, Bronislava. *Manuál služby asistovaný kontakt*. [online]. Nadace Sirius: nedatováno. [cit. 2018-02-26]. Dostupné na: <https://www.nadacesirius.cz/soubory/ke-stazeni/Manual-sluzby-Asistovany-kontakt.pdf>>.

Cochem.cz: *Podpora zodpovědnosti rodičů za děti při a po rozvodu*. 2016. [online]. [cit. 2018-04-03]. Dostupné na: <<http://cochem.cz/>>.

ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Vzdělávací institut ochrany dětí. [online]. [cit. 2018-04-08]. Dostupné na: <<http://www.viod.cz/editor/assets/download/SPOD.pdf>>.

Český statistický úřad. *Demografická příručka rok 2016*. [online]. ČSÚ, 24. 11. 2017. [cit. 2018-02-13]. Dostupné na: <<https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2016>>.

Český statistický úřad. *Obyvatelstvo – Zlínský kraj*. [online]. ČSÚ, 21. 3. 2017. [cit. 2018-02-13]. <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=DEM001D320201&z=T&f=TABULKA&c=v33~3__RP2016&u=v1328__VUZEMI__100__3131>.

Český statistický úřad. *Pohyb obyvatelstva – rok 2016*. [online]. ČSÚ, 21. 3. 2017. [cit. 2018-02-12]. Dostupné na: <<https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvatelstva-rok-2016>>.

DOBRUŠOVÁ, Eva a kol.: *Sociálně-právní ochrana dětí v případech rozvodových a porozvodových konfliktů. Metodický materiál*. MPSV, [online]. [cit. 2018-05-16] <<https://www.mpsv.cz/files/clanky/14824/konflikty.pdf>>.

FEHLBERG, Belinda, SMYTH, Bruce, MACLEAN, Mavis, ROBERTS Ceridwen. *Caring for children after parental separation: would legislation for shared parenting time help children?* University of Oxford: Department of Social Policy and Intervention. May, 2011. [online]. [cit. 2018-04-14]. Dostupné na: <[file:///C:/Users/Lenk/Downloads/Would%20legislation%20for%20shared%20parenting%20time%20help%20children\)OXLAP%20FPB%207%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Lenk/Downloads/Would%20legislation%20for%20shared%20parenting%20time%20help%20children)OXLAP%20FPB%207%20(3).pdf)>.

Kraj Vysočina: *Zavádění principů Cochemského modelu do praxe v rámci opatrovnických řízení interdisciplinární team*. Cochemská praxe: 3. 4. 2017. [online]. [cit. 2018-04-03]. Dostupné na: <https://www.krvysocina.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org...id>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí: *Metodické doporučení MPSV č. 11/2009 při účasti orgánů sociálně-právní ochrany dětí u rodičovského styku*. MPSV: 26. 07. 2010. [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné na: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/8424/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-11.pdf>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí: *Úmluva o právech dítěte*. MPSV: 27. 10. 2014. [online]. [cit. 2018-03-01]. Dostupné na: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/29615/Umluva_o_pravech_ditete.pdf>.

MPSV. *Pověřené osoby*. [online]. MPSV, 25. 9. 2017. [cit. 2018-04-14]. Dostupné na: <<https://www.mpsv.cz/cs/14481>>.

MPSV: *Sociální pracovník v multidisciplinárním týmu*. Sešit sociální práce 3/2015. [online]. MPSV, 2015. [cit. 2018-06-08]. Dostupné na: <<https://www.mpsv.cz/files/clanky/23240/3ssp.pdf>>.

Národní rada osob se zdravotním postižením: *Novela zákona o sociálních službách – návrh novely*. 4. 4. 2017. [online]. [cit. 2018-03-28]. Dostupné na: <<http://www.nrzp.cz/aktualne/informace-predsedy-nrzp-cr/1709-informace-c-29-2017-novela-zakona-o-socialnich-sluzbach.html>>.

National Family Mediation: *Principles of mediation. Help families in conflict, especially those divorcing or separating*. 2018. [online]. [cit. 2018-04-24].
Dostupné na: <<http://www.nfm.org.uk/family-mediation/principles-of-mediation>>.

NOELLENE MORROW: *Working with Children, Young People and their Family. A practice philosophy guide*. Familycare, 2012. [online]. [cit. 2018-04-27].
Dostupné na: <<http://www.familycare.net.au/resources/ID1431650767.pdf?v=1431650771&I=working-with-children-young-people-and-their-family-a-practice-philosophy-guide>>.

Oficiální server Českého soudnictví: *Konference Moderní opatrovnické soudnictví (Praha)*. Justice. cz. 30. 9. 2016 [online]. [cit. 2018-03-30].
Dostupné na: <<https://www.jacz.cz/aktuality/745-konference-moderni-opatrovnicke-soudnictvi-praha>>.

PERRY, Alison, RAINE, Bernardete. *Supervised, supported and indirect contact: orders and their implications*. Swansea University. [online]. [cit. 2018-04-13].
Dostupné na: <https://archive.uea.ac.uk/swp/iccd2006/Presentations/tues_pm/ps12%20High%20conflict%20&%20Enforcement/Perry%20summary.pdf>.

PRESLOVÁ, Ilona. *Manuál práce s dětmi drogově závislých klientů: komplexní program péče o dítě závislých matek o. s. SANANIM* [online].
Praha: Sananim, 2011 [cit. 2018-02-18]. Dostupné na: <<http://www.nadacesirius.cz/soubory/ke-stazeni/Sananim-manual-prace-s-detmi-drogove-zavislych-klientu.pdf>>.

Pro Dialog: *Asistované setkávání dětí s rodičem*. [online]. Praha: 2017. [cit. 2018-02-25]. Dostupné na: <<https://www.prodialogforum.cz/nabizime/asistovane-setkavani/>>.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí: *Úmluva o styku s dětmi, 91/2005 Sb.m.s.* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí. [cit. 2018-03-01]. Dostupné na: <https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/Umluvy/deti/Umluva_o_styku_s_detmi.pdf>.

Společnost AUGUR Consulting s.r.o.: *Závěrečná zpráva analýza o realizaci asistovaných styků v Jihomoravském kraji*“. Jihomoravský kraj: 16. 12. 2016. [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné na: <<https://m.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=328045&TypeID=61>>.

Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí: *Cochemovská praxe v České republice. Sborník příspěvků pořádané Úřadem pro mezinárodně právní ochranu dětí 14. - 15. 5. v Brně*. Brno: 2015. Editoři: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CIRBUSOVÁ, Martina. [online]. [cit. 2018-04-01]. Dostupné na: <https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/Sborniky/Cochemska_praxe_v_CR.pdf>.

Zlínský kraj: *KISSOS – Krajský informační systém sociálních služeb ve Zlínském kraji*. 2017. [online]. [cit. 2018-04-09]. Dostupné na: <<https://www.kr-zlinsky.cz/kissos-krajsky-informacni-system-socialnich-sluzeb-ve-zlinskem-kraji-cl-1674.html>>.

Seznam použitých symbolů, obrázků, tabulek a příloh

Symboly:

ČSÚ – Český statistický úřad

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

SAS – Sociálně aktivizační služby

OSP – Odborné sociální poradenství

OSPOD – Oddělení sociálně právní ochrany dětí

SPOD – Sociálně právní ochrana dětí

SPODaSK – Sociálně právní ochrana dětí a sociální kurátela

tzv. – tak zvaný

atp. – a tak podobně

např. – například

Obrázky:

Obrázek č. 1 – Asistence podle charakteru potíží, na níž reagoval

Obrázek č. 2 – Asistence podle charakteru očekávaných intervencí a výstupů

Obrázek č. 3 – Asistence podle místa realizace

Obrázek č. 4 – Asistence podle míry dobrovolnosti

Obrázek č. 5 – Asistence podle aktuálního oznámení a jejího konání

Obrázek č. 6 – Typy asistovaných kontaktů

Obrázek č. 7 – Cochemovský model – multidisciplinární spolupráce

Obrázek č. 8 – Model kódovacího paradigmatu

Obrázek č. 9 – Model axiálního kódovacího paradigmatu

Obrázek č. 10 – Schéma uspořádání kategorií selektivního kódování

Obrázek č. 11 – Návrh struktury týmové spolupráce neziskové organizace

Tabulky:

Tabulka č. 1 – Základní charakteristiky tradiční, moderní a postmoderní rodiny

Tabulka č. 2 – Pohyb obyvatelstva – vybrané ukazatele za období 2010-2016

Tabulka č. 3 – Přehled komunikačních partnerů

Tabulka č. 4 – Seznam kategorií v selektivním kódování

Přílohy:

Příloha č. 1 – Záznamový list pro osobní a demografické údaje respondenta

Příloha č. 2 – Všeobecný záznamový arch

Příloha č. 3 – Informovaný souhlas s účastí na výzkumu

Příloha č. 4 – Komentovaná transkripce

Příloha č. 5 – Kontaktní list

Příloha č. 6 – Znázornění kategorií a subkategorií

Příloha č. 7 – Otázky komunikačním partnerům

Příloha 1

Záznamový list pro osobní a demografické údaje respondenta

Záznamový list pro osobní a demografické údaje komunikačního partnera Výzkum realizovaný v rámci diplomové práce Lenky Oravcové Kód komunikačního partnera:	
1. Pohlaví	
2. Věk	
3. Pracovní pozice	
4. Profese	
5. Nejvyšší dosažené vzdělání	
7. Kolik let vykonáváte asistované kontakty (setkal/la jste se v rámci své profese s problematikou asistovaných kontaktů)?	
8. Název kraje	

Příloha 2

Všeobecný záznamový arch

Všeobecný záznamový arch Výzkum realizovaný v rámci diplomové práce Lenky Oravcové
Záznamy z pozorování a terénní poznámky

Příloha 3

Informovaný souhlas s účastí na výzkumu

Informovaný souhlas s účastí na výzkumu

Výzkum realizovaný v rámci diplomové práce Lenky Oravcové
na téma: Asistovaný kontakt rodičů a dětí

Univerzita Karlova, Evangelická teologická fakulta
Katedra pastorační a sociální práce,
Poštovní schránka 529, Černá 9, 115 55 Praha 1

Vážení kolegové,

obracím se na Vás s žádostí o spolupráci při výzkumu v rámci diplomové práce, jejímž cílem je zmapovat činnost aktérů, kteří se podílejí na realizaci asistovaných kontaktů v rámci stávající struktury, procesu a multidisciplinární spolupráce a působí na území Zlínského kraje.

Získání potřebných dat se uskuteční prostřednictvím rozhovoru, který budu nahrávat, následně přepisovat a analyzovat. Celá nahrávka a přepis bude učiněn anonymně a způsobem, aby nedošlo k identifikaci s Vaší osobou. V průběhu rozhovoru můžete odmítnout odpovědět na jakoukoliv otázku, popřípadě kdykoliv ukončit rozhovor.

V případě jakéhokoliv dotazu se neváhejte zeptat osobně, popř. mě kontaktovat na emailu lenka7oravcova@seznam.cz. Vaše názory a zkušenosti jsou cennými informacemi pro zpracování mé diplomové práce.

Rovněž přikládám kontakt na vedoucí mé diplomové práce, paní PhDr. Hanu Janečkovou, PhD., kterou v případě dotazů můžete kontaktovat na emailu janeckova@etf.cuni.cz.

Za spolupráci Vám velmi děkuji.

Pokud s účastí na projektu souhlasíte, vyjádřete tento souhlas podpisem s níže uvedeným prohlášením.

Prohlašuji, že souhlasím s účastí na výzkumu, byl /a jsem seznámen /a s cíli a metodami, které budou použity a byly mi zodpovězeny dotazy. Souhlasím s tím, že všechny získané údaje budou použity jen pro účely výzkumu a zcela anonymně. Jsem si vědom /a, že mohu z účasti na výzkumu do sedmi čtrnácti dnů po uskutečnění rozhovoru odstoupit.

Podpis účastníka výzkumu:

Podpis výzkumníka:

Příloha 4

Komentovaná transkripce

Komentovaná transkripce	Popis komentované transkripce
KP1/42	Komunikační partner s označením čísla rozhovoru a číslem řádku
LO	Tazatel – Lenka Oravcová (zkratka jména a příjmení)
...	Delší pauza během rozhovoru
(.)	Krátká pauza
(.)	Poklesnutí hlasu
(´)	Zdvižení hlasu
(-)	Kolísání hlasu, nerozhodný tón
(z)	Váhání, zábrany ve vyjádření
<u>slovo</u>	Nápadné zdůraznění slova, slabiky, věty.
(slovo)	Komentář přepisovatele, např. delší pauza v rozhovoru, vyrušení atp.

Zdroj: Tabulka vlastní konstrukce, zdroj dat Hendl (2005)

Příloha 5

Kontaktní list

Kontaktní list

Výzkum realizovaný v rámci diplomové práce Lenky Oravcové

V případě zájmu o zaslání výsledky výzkumu, vyplňte prosím uvedené údaje. Označte, prosím, preferovanou podobu k zaslání výstupu výzkumu:

poštovní adresa:

e-mailová adresa:

Příloha 6

Znázornění kategorií a subkategorií

KATEGORIE	SUBKATEGORIE	VÝZNAMOVÉ JENOTKY
UKOTVENÍ V ZÁKONĚ	LEGISLATIVA	<p>„...celé to vychází z úmluvy o právech dítěte...“ KP1/37</p> <p>„...že z té Úmluvy přišla do zákonů ta možnost mít ten asistovaný kontakt jako formu styku dítěte s rodičem, ale nebylo k tomu uvedeno nic jiného...“ KP1/77-79</p> <p>„...tady naprosto chybí právní zázemí...“ KP2/92</p> <p>„...myslím, že by to mělo být v zákoně, že by měla být pravidla, kdo to může dělat za jakých podmínek, jaké podmínky k tomu musí mít...“ KP2/261-263</p> <p>„...ukotvení v tom právu jednoznačné...“ KP2/270</p> <p>„...ale legislativně tady to téma není vůbec uchopeno...“ KP4/70-71</p> <p>„...neexistuje legislativa, která by říkala, že kdo má... může asistované kontakty dělat a jakým způsobem...“ KP4/80</p> <p>„...vtip je v tom, že v té legislativě, to legislativně to není uchopené...“ KP4/90-91</p> <p>„...kdyby to v té legislativě takto upravené bylo...to by hodně pomohlo...protože by tomu se nastavily nové mantinely...jak z hlediska financování, tak z hlediska nároků, v podstatě na odbornost těch lidí, kteří to dělají...i na...nějaké praktické věci...zatím to tak není...“ KP4/98-101</p> <p>„...protože jsme byli jedním z krajů, který se hodně snažil, aby to v té legislativě bylo, tak vím, protože jsme si to hlídali...“ KP4/107-108</p> <p>„...fakt hodně by tomu pomohlo to ukotvení v té legislativě...“ KP4/300-301</p> <p>„...máme fakt velkou smůlu, že to legislativně uchopené není...což hodně stěžuje...nějaké to zapasování a není to čisté...“ KP4/346-347</p> <p>„...prostě i to ministerstvo to cítí...že je to potřeba v té legislativě...“ KP4/390-392</p> <p>„...ale já potřebuji...protože se to používá čím dál víc a nařizuje čím dál víc, tak si myslím, že by to mělo být někde pojmenované...“ KP5/698-701</p> <p>„...samotné asistované kontakty jako nemají nějak legislativní ukotvení...“ KP6/219-221</p>
	PLATFORMA PRO POSKYTOVÁNÍ	<p>„...můžu říct, jak si to ta která organizace nastaví, tak to je...“ KP2/24</p> <p>„...tak nějak každá ta organizace, která to dělá, to uchopí nějak jinak...“ KP4/24-26</p> <p>„...věnují se sociální služby, nejčastěji sociálně aktivizační služby...“ KP4/84</p> <p>„...a protože tu potřebu vnímali a viděli, tak si tady ty</p>

		<p>asistované kontakty k tomu, jakože přidali...že to dělají k tomu...KP4/89-90</p> <p>„...bylo by jasné, že se jedná o sociální službu...dostalo by to takový ten základní mantinel...“ KP4/122</p> <p>„...protože myslím si, že tady ten asistovaný kontakt do té sociální služby patří...a pak už je jedno jestli to dělá SASka, nebo...poradenství, vždy jsou to lidé, kteří tu odbornost mají a jsou zvyklí pracovat s tou cílovou skupinou a umí to...“ KP4/131-133</p> <p>„...sociální služby by to neměly dělat...to dělají v rámci fakultativní nebo nějaké své činnosti...KP4/350-351</p> <p>„...ještě kór, když ministerstvo říká, že opravdu to není sociální služba, sociální služby by to neměly dělat, takže ono se to teďka hledají ty možnosti...je to teďka fakt těžké...“ KP4/350-352</p> <p>„...názor teda ministerstva...a oni nám napsali...ale aby SASka dělala v rodině pouze asistovaný kontakt, tak to nelze...pouze realizovat za předpokladu, že tam dělá i jiné činnosti...“ KP4/368-371</p> <p>„...ale taky si řekněme, že když vlastně vznikal ten zákon o sociálních službách, tak ty asistované kontakty, nebyla ta potřeba až taková, jako teď...“ KP4/385-386</p> <p>„...ministerstvo prostě změnilo názor, teď to dalo do té novely, aby to tam jasně bylo v té sociální službě, a je to jenom o tom, že novela nebyla prozatím schválena...“ KP4/386-388</p> <p>„...SASKy...pro ně to musí být těžké, jo, jakože, je to zase jiný druh té práce i když taky se setkávají s mnohými konflikty, když chodí do těch rodin...tak přece asistované kontakty jsou o něčem jiném...to by mělo být tak, že kde pracuješ s rodinou, tak tam už nemůže být Ákáčko...“ KP5/789-798</p> <p>„...a my všichni to skrýváme pod odborným sociálním poradenstvím...“ KP5/698-701</p> <p>„...to pověření SPOD...jako ideální...přenesená působnost vlastně jako z výkonu vlastně té ochrany toho dítěte...“ KP6/312-315</p> <p>„...když má registrovanou...SASKu...přilepí to...jako k tomu...nepřijde mi to moudré třeba v tom, že já si myslím, že to je fakt jako hrozně specifická práce...a vyžaduje to jako hrozně moc času...to je vůbec náročné...tomu zlínskému kraji...jako vykázat ty počty intervencí...a ještě se na to soustředit...jo na nějakou týmovou práci...“ KP6/327-332</p> <p>„...prozatím to máme schované pod podporou rodičovského chování...myslím, že je to i obhajitelné, kdyby přišla nějaká kontrola...“ KP7/55-57</p> <p>„...hodně jsme volali po nějakém ukotvení...protože pořad to bylo tak, že je to činnost SASky...není to činnost SASky...“ KP7/82-84</p> <p>„...kdyby chtěl v tom SASu u té asistence a nic víc...si říkám...co bych s tím udělala...to bych nedělala žádné intervence...to by byl jenom doprovod...my jsme to dali do těch aktivizačně vzdělávacích činností ze zákona...“ KP7/568-577</p> <p>„...SASKa dělat může, protože je to rodina s dítětem, je tam návazná práce...ale paní X v rámci individuálního projektu kraje, edukace řekla, že prostě ne, že to tam nepatří...“</p>
--	--	---

		KP7/635-637
KRIZE RODINY	ROZPAD RODINY	<p>„...ta společnost se nějakým způsobem posunuje...a lidé jakoby hůř mezi sebou komunikují, což vidíme jak obecně, tak hlavně v těch rodinách...“ KP4/52-55</p> <p>„...protože se ještě nesrovnal s tím, že se rozešli, že ho někdo opustil, a to si říkám, že je strašná škoda...“ KP5/145-146</p> <p>„...manželským párům, které se vlastně rozváděly...“ KP6/12</p> <p>„...měli nějaké neshody a nedokázali se domluvit...“ KP6/13</p> <p>„...myslím si, že těch rodin bude přibývat...těch rozvodů přibývá ve společnosti...“ KP7/51-52</p> <p>„...chtějí se pomstít za to, že si třeba našli jiný vztah...se prostě mstí přes ty děti...potřebují předběžko i na papučky do školy...co z toho dítěte vyroste...ti rodiče...si to vůbec neuvědomují...co těm děckám dělají...“ KP7/296-307</p>
	OBTÍŽNÁ ŽIVOTNÍ SITUACE	<p>„...rodič spáchal nějaký trestný čin, může ovlivnit při kontaktu dítě...“ KP1/20</p> <p>„...můžou být kontakty u psychiatricky nemocných rodičů...kteří užívají návykové látky...v různých zařízeních psychiatrických nebo věznicích...situace asistovaných kontaktů i mezi ostatními členy rodiny...odebrány rodičům a jsou v péči...pěstounské péči...pěstounská péče na přechodnou dobu...“ KP1/20-32</p> <p>„...závažným důvodem jsou návykové látky...“ KP3/160</p> <p>„...tatínek se dopouštěl velmi závažného domácího násilí na mamince i před dětmi...“ KP5/118</p>
	OHROŽENÉ DÍTĚ	<p>„...kdy ten rodič může mít negativní vliv na to dítě...“ KP1/22</p> <p>„...jak ochránit to dítě...“ KP3/172</p> <p>„...trauma se prohlubuje...“ KP4/279</p> <p>„...už to dítě nebude nikdo nutit...ohrožovat...“ KP5/85</p> <p>„...ten chlapec byl ve stresu, ve strašném stresu...“ KP5/420</p> <p>„...malé dítě...musí v sobě jako zvládat takovýhle boj...unášet jakoby takovýhle...rozpolcení...“ KP6/104-105</p>
OKOLNOSTI	DOSAVADNÍ ZKUŠENOSTI	<p>„...jak se dělal Nový občanský zákoník...tak to přišlo tady s tím, já nevím...“ KP1/91</p> <p>„...dříve Fond ohrožených dětí, ale potom už to nedělali...pak jsme to plácali my...a pak přišla nabídka z poradny, Charity...“ KP1/172/174</p> <p>„...to začalo někdy 2011-2012, kdy nás oslovoval OSPOD...“ KP2/53</p> <p>„...jsem se s tím ještě setkávala jako terénní asistentka, než jsme měli tady ty prostory...“ KP2/54-55</p> <p>„...jo Fond ohrožených dětí, což byl pro náš Zlín v podstatě...to může být před 5 lety zpátky...ale ta dostupnost Zlínského kraje byla... malá...takže jsme ty asistované kontakty v podstatě nevyužívali...“ KP3/-39-44</p> <p>„...nebyla možnost těch asistovaných kontaktů...a pak se začaly specializovat organizace...nestátní organizace... takže je ta síť trochu ... propracovaná...“ KP3/46-48</p> <p>„...to přišlo někde jako ze severských zemí...“ KP6/209-210</p> <p>„...jsme začali v roce 2014...nebyly s tím vůbec žádné zkušenosti...dělat jakoby takhle na koleni...“ KP6/15-17</p>
	DŮVODY ASISTOVANÝCH KONTAKTŮ	<p>„...nějaký problém na straně rodiče...“ KP1/13</p> <p>„...plní funkci pomoci a funkci podpory...“ KP1/17</p> <p>„...v každém případě ty asistované kontakty rozšířily možnost pro děti vidět se s rodiči, se kterými se třeba dříve vůbec nevidaly, nemohly vidět...“ KP1/117-118</p>

		<p>„...takže je to u takových těch těžších případů...“ KP1/119 „...spojovány s navykacím režimem toho rodiče...“ KP1/118 „...u každého případu je to jinak...“ KP1/208 „...může se navázat ten vztah...o dítě se pečuje v běžných situacích, hygienu, a nejen na hodinu...kdy se jen pobaví...taky se poznávají...“ KP2/38-40 „...někdy byly problémy při předávání, tak jsme měli asistované kontakty...“KP2/59-60 „...jeden z rodičů má v podstatě strach, jak to dítě bude reagovat na toho druhého rodiče, je tam nějaká nedůvěra mezi těmi rodiči...“ KP3/14-16 „...aby nebylo nějak naváděno proti druhému rodiči, aby tam vlastně byl ten přirozený kontakt, ať mají přirozenou mámu a přirozeného tátu...“ KP3 24 „...rodičům, kteří jsou v konfliktu, kteří mají proti sobě zášť, vidí proti sobě chyby a vidí...“ KP3/25 „...neuměl komunikovat, neuměl si s ním hrát...zabavit ho...“ KP5/120 „...přitom ten člověk ve své podstatě by se chtěl a umí postarat, akorát ta společnost musí to dítě chránit...“ KP5/521-522 „...prostě už je to pro ně poslední šance...jak...nějak fungovat, a to prostě skrz ty asistované kontakty...“ KP6/60-61 „...mezi těma dvěma rodičema je jako velký rozpor...“ KP6/126 „...oni jsou nemocní duševně, ta babička s tou mámou...tak to se holky bály...a to tam byly dvě...kdyby náhodou bylo něco s dítětem...“ KP7/515-516 „...jenom třeba dva roky nejevil zájem o dítě...a matka řekne, že dítě ho prostě nezná...“ KP7/524-525</p>
<p>CHARAKTERI -STIKA ASISTOVA- NÝCH KONTAKTŮ</p>	<p>TYPY ASISTOVANÝCH KONTAKTŮ</p>	<p>„...jedna věc jsou asistované kontakty a jedna věc asistované předávání dětí...“ KP1/58-59 „...rozdělíme na ty, kdy je přítomen pracovník po celou dobu a asistovaný kontakt při předání dítěte...“ KP2/56-57 „...oni chodili do terénu, my v terénu poskytujeme jen výjimečně...“KP2/85-86 „...přímý, nepřímý...“ KP2/137 „...může to být zvlášť, může to být dohromady, závisí na tom, v jakém konfliktu jsou ti rodiče, bývá to různé...“ KP2/174 „...takže jsou různé formy toho poskytování...zařízení se domluví s rodičema...“KP3/33-34 „...jsou velmi zapeklité a v případech nařízených asistovaných kontaktů... obtížné, náročné...“KP5/27-28 „...asistované předávání, což je jedna forma, protože si myslím, že je nesmírně náročné, ale zase to nevyžaduje takovou odbornost...“ KP5/34 „...ale občas se stala i nevhodná situace, jednou i dramatická, a to jsem si říkala, že nechci zodpovídat za to...od toho jsme upustili...terénní kontakt...“ KP5/149-150 „...a hlavně tady chybí ty asistované předávání, protože to nikdo nechce dělat, nemají na to kapacitu...to je pátek, sobota, neděle, furt...měly by to dělat OSPODY...“ KP5/731-742 „...terén to je náročné obzvláště tady na tom našem maloměstě...“ KP6/394-398 „...jako terén je super...ta změna toho prostředí...ale asi jako vybrat to i vhodně...stigmatizuje jako toho pracovníka i</p>

		<p>klienta...“ KP6/400-410</p>
	<p>DEFINOVÁNÍ ASISTOVANÝCH KONTAKTŮ</p>	<p>„...dojde k setkání rodiče a s dítětem ještě za přítomnosti někoho jiného...“ KP1/15</p> <p>„...asistované kontakty jsou formou styku rodiče s dítětem...“ KP1/14</p> <p>„...jsou určeny mezi dítětem a rodičem...nejsou jen ti dva, ale někdo, kdo ten kontakt podpoří...“ KP1/16-19</p> <p>„...asistované kontakty to je opravdu individuální přístup...není rodina, která by měla stejné...“ KP1/215-216</p> <p>„...jsou určeny rodičům nebo osobám blízkým, které ztratily kontakt s nezletilým dítětem...“ KP2/12</p> <p>„...kontakt slouží pro rodiče, kteří mají v podstatě problém se domluvit...“ KP3/1</p> <p>„...takže ty asistované kontakty plnily funkci toho bezpečného kontaktu toho dítěte s tím rodičem...“ KP3/20</p> <p>„...asistovaný kontakt je jakoby jeden, jedna metoda nebo vnímám to, jako jednu metodu sociální práce...“ KP4/306-307</p> <p>„...nikdy prostě nejde najít nějakou jednotnou šablonu na asistované kontakty...“ KP4/317</p> <p>„...asistovaný kontakt...to je velmi nepřírozená situace...“ KP5/281</p>
	<p>MÍSTO</p>	<p>„...místo, to je rozdílné a taky záleží na potřebách toho dítěte...“ KP1/132</p> <p>„...probíhají v prostorách těch organizací...anebo potom venku...v cukrárně...ve sportovních zařízeních...nebo formou výletů...zažili jsme v knihovnách...nebo některé u nás na OSPODu...nebo v nemocnicích...ve věznicích...“ KP1/132-136</p> <p>„...máme takový velký sál, který je, může být jako přednášková místnost a je to i herna pro děti...je výhodou, že je tam i kuchyňka...ohřát jídlo...připravít strava pro dítě...sociální zařízení...“ KP2/33-37</p> <p>„...poskytovány mohou být buď v zařízení, které doporučujeme...nebo v cukrárně...klidně v prostředí domova, pokud rodiče svolí a dítě nebude stresováno...“ KP3/28-30</p> <p>„...asi to zařízení by mělo mít zajištěnou místnost...aby byla příjemná dětem...“ KP3/57</p> <p>„...může se dobře cítit na bazénu...“ KP3/70</p> <p>„...tak si myslím, že tady u nás je to klidnější... bezpečnější...můžou si hrát...jíst...počítač...úlohy...“ KP5/153-156</p> <p>„...takže najít jako ten prostor, což si myslím, že je fakt pro spoustu organizací hodně náročné...jo fakt mít nějakou hernu...pro maloučké děti...i puberťák cítil dobře...vybavenost nějakých prostor...mi přijde taky hodně důležitá...“ KP6/390-392</p> <p>„...kontakty vždycky byly v domácím prostředí...a jednou v nějaké herně nebo na hřišti...předávání před barákem nebo...u školy...“ KP7/507-511</p>
	<p>ČAS</p>	<p>„...neposkytujeme soboty, neděle...“ KP2/74</p> <p>„...to poskytovali nonstop...“ KP2/85</p> <p>„...jako pracovník vidím, že je to těžké, když probíhá 2-3 hodiny...“ PK2/191</p> <p>„...rozlišujeme dva druhy délky...délka samotného kontaktu...druhá věc je, délka realizace jakoby období, kdy k těm asistovaným kontaktům dochází...“ KP4/284-287</p> <p>„...i ty některé případy se táhnou dlouho...“ KP5/27</p>

		<p>„...domlouváme se na přesný čas...aby se nepotkali...v tom daném čase...místě...“ KP5/75</p> <p>„...to Ákáčko zabere, sežere strašně moc času...“ KP5/907</p>
ROLE (AKTÉŘI)	PRACOVNÍCI NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ	<p>„...takže jsme rádi, že můžeme využít těch služeb té poradny nebo té Charity XY...“ KP1/45-46</p> <p>„...a jsem transparentní...probírat otevřeně...co posílám na soud...to říkám rodičům...“ PK2/211</p> <p>„snažím se o to, aby začali spolupracovat...“ PK2/232</p> <p>„...snažím se, aby se ti rodiče vzájemně pochopili...“ PK2/232</p> <p>„...nebo zkušená sociální pracovnice, která vede ty kontakty a která umí usměrnit i ty rodiče a ty děti...“ KP3/65</p> <p>„...ta největší váha je na tom zařízení...“ KP3/98</p> <p>„...přispívá...no podporují to hlavně ty organizace, že mají místo, mají zázemí...kvalitní pracovníky, kteří zajistí...že fungují...“ KP3/139-141</p> <p>„...tady ta potřeba nějakým způsobem to uchopit, ty asistované kontakty, tady u nás nějak zrodila...“ PK4/55-56</p> <p>„...rodič neumí, tak my ho navigujeme...je na nás abychom zasáhli, nastolili nějaké hranice...“ KP5/157-158</p> <p>„...my se snažíme nějakým způsobem posunout, ovlivnit, dovést, vysvětlit...KP5/203</p> <p>„...my jsme ti, kteří to doprovázejí a zajišťují ten komfort toho bezpečí...popis toho, co se děje...“ KP5/294-295</p> <p>„...by to měly být organizace, které garantují kvalitu...“ KP5/643</p> <p>„...je málo těch organizací...těch...které garantují tu kvalitu...“ KP5/728-729</p> <p>„...jsme v kleštích hodně, protože jsme vázání tou mlčenlivostí, a to některé OSPODY nechápou...ale člověk se musí umět vymezit“ KP5/893</p> <p>„...pracovník se na tom naučí dobře komunikovat a nastavovat hranice tomu klientovi...může se hodně naučit...ale je to i o nějaké sebereflexi...zpětné vazbě...může tam udělat spoustu chyb...potom se potýkáme v oblasti stížností...</p> <p>„...ten pracovník se dostává do náročných střetových situací...“ KP7/93</p>
	OSPOD	<p>„...někdy u těch asistovaných kontaktů jsme byli i my za OSPOD, kdy zastupujeme to dítě...některé asistované kontakty děláme i my...“ KP1/48-49</p> <p>„...takže iniciativa spíše z naší strany, protože my se s tím setkáváme dříve, než u toho soudu...“ KP1/148-149</p> <p>„...jsme asi schopni z OSPODu to tomu dítěti vysvětlit, ale asi se to tak úplně neděje...“ KP1/200</p> <p>„...OSPOD poskytuje tady asistované kontakty jen výjimečně...“KP2/307</p> <p>„...tak OSPOD reaguje na naše připomínky a může zasáhnout, když se nedaří... že ví co se děje...“ KP2/361</p> <p>„...moje místo je, že tu službu ...nabízíme...“ KP3/76</p> <p>„...když je už opravdu velký problém a jeví se nám, že ta služba se snaží, ale ten kontakt není, tak realizovaný...tak můžeme vstoupit do těch kontaktů...“ KP3/77</p> <p>„...my máme ještě větší pravomoc než ty organizace, protože u těch organizací...je to na vůli dobrovolnosti... ale děláme to zřídka...můžeme v podstatě to dítě od rodiče odebrat a můžeme ho připravit...nechceme moc zasahovat do těch vztahů...“ KP3/80-90</p>

		<p>„...my zajišťujeme pro soud předběžnou možnost...ve kterém zařízení...mohou probíhat...“ KP3/108</p> <p>„...chráníme zájmy toho dítěte...“ KP3/118</p> <p>„...máme právo hovořit...s tím dítětem...tím že to máme v ...části sociálně-právní ochrany...“ KP3/276</p> <p>„...u nás to jsou taky vlaštovky...ty asistované kontakty...“ KP3/278-279</p> <p>„...ten OSPOD by si ...měl držet to...aby hájil zájem dítěte...měl by si držet tu svoji nestrannost v okamžiku kdy realizuje asistovaný kontakt...oba ti rodiče...přesvědčen, že to OSPOD dělá na zakázku toho druhého...to komplikuje veškerou další činnost...“ KP4/147-163</p> <p>„...jsou v jiné roli vůči té rodině...“ KP4/166-167</p> <p>„...já si myslím, že celým hybatelem tady toho je prostě OSPOD...“ KP6/251</p>
	SOUD	<p>„...soudci to vidí pozitivně...vidí v tom prostor, aby se rodič mohl vidět s dítětem...“ KP1/138-139</p> <p>„...pokud jsem něco takového navrhla, tak jsem ještě nezažila, aby to soudce zamítl...“ KP1/140-141</p> <p>„...žádný soud nemůže rozhodnout, co je pro to dítě nejlepší...“ KP2/236</p> <p>„...i soud reaguje na předběžné opatření, jo, že když začínají u dítěte zdravotní problémy, tak je potřeba to okamžitě řešit...to oni dělají...KP2/362-364</p> <p>„...ten soud vlastně zjistí, z těch důkazních návrhů, a z toho celkového projednávání těch věcí, že by nebylo bezpečné se kontaktovat s tím druhým rodičem bez asistence...“ KP3/112</p> <p>„...obávám se, že po soudcích a advokátech...sejít se a domluvit se... asi reálně nemůžeme chtít, prostě protože mají jinou roli...“ KP4/295-297</p> <p>„...ať si rozhodnou, oni jsou na to kompetentní...oni jsou ty orgány...“ KP5/292</p> <p>„...byl přímo rozsudek soudu, kterého se...ti účastníci museli držet...“ KP6/62</p> <p>„...a i když neuznávám úplně tu ústavní výchovu...tak prostě v situaci...kdy se rodiče nejsou schopni domluvit a škodí těm dětem...tak to vezmou ty děti na nějakou dobu mimo a vy se domluvíte...pokud se nedomluví... a dělá problémy...tak ho dostane ten druhý...“ KP7/312-315</p>
	SOUDNÍ ZNALEC	<p>„...jako bysme vnímali problém v těch soudních znalcích...jako že si myslím, že nemají někdy odvalu na to, napsat ty věci úplně na rovinu...napíšu tak nějak kulantně...aby se neřeklo...“ KP7/455-457</p>
	MEDIÁTOR	<p>„...potom máme mediátorů hodně...“ KP5/19</p> <p>„...chodili sem rodiče na mediaci a nikam se to neposunulo...skončilo to v té dvojici OSPOD..soud...“ KP5/89</p> <p>„...pošlete někoho na mediaci...a ty lidi není možné posadit vedle sebe...to je ztráta času...“ KP5/493</p>
	PSYCHOLOG	<p>„...měl by tam být psycholog...“ KP2/96</p> <p>„...asi by u toho mohl být psycholog...vztahy jsou narušené...a může té rodině pomoci navázat kontakty s tím druhým rodičem...takže je to velké plus...“ KP3/62</p> <p>„...je to i práce pro psychologa...“ KP3/146</p> <p>„...nebo si může přizvat i toho psychologa...“ KP4/252</p> <p>„...oni totiž můžou odejít s tím psychologem...můžou si s ním</p>

		<p>promluvit... KP5/186-187</p> <p>„...poradenství psychologické nebo krátkodobé terapie...“ KP5/298-299</p> <p>„...ten psycholog to může okořenit a poskytnout jiný rozměr...“ KP5/868</p> <p>„...s dítětem by pracoval ten psycholog...“ KP6/116</p> <p>„...jako fakt hledat...i nějakou psychologickou nebo poradenskou pomoc i pro ty rodiče...“ KP6/130</p> <p>„...prostě narážíme na ten problém, že prostě psychologové nejsou...“ KP6/141</p> <p>„...ještě jsem se nesetkala...tady...s psychologem, který by jako působil terénní formou...“ KP6/142-143</p>
	ADVOKÁT	<p>„...s advokátama je to obecně takové, nechci to nějak plošně, jsou různé zkušenosti...pokud to dítě bere advokát jako věc, kterou chce v uvozovkách vyhrát, tak pak je to těžké...pokud je to rozumný advokát, tak se do toho vůbec nemontuje...“ KP1/152-153</p> <p>„...setkáváme se, že jedna strana má u jednání, sepisování advokáta...“ KP3/121</p> <p>„...i advokát doporučí asistované setkávání s rodičem...“ KP3/133</p> <p>„...doprovod k právníkům...“ KP7/443</p> <p>„...ale pak už pošle nějaký právník stížnost na službu...že zastupuje našeho klienta...předloni jsme jich měli asi dvacet...pořád nějaká stížnost...“ KP7/657-659</p>
RODINA V ASISTOVANÉM KONTAKTU	RODIČ V ODPORU	<p>„...každá ta rodina má jiné potřeby...“ KP1/215</p> <p>„...pomlouvá a škaredě mluví o tom druhém rodiči...“ KP1/23</p> <p>„...zodpovědnost mají rodiče...“ KP1/197</p> <p>„...každá ta rodina má jiné potřeby...“ KP1/215</p> <p>„...nejzávažnější problémy...aby ten rodič vůbec připustil ten asistovaný kontakt...ti rodiče hodně v odporu...“ KP3/145</p> <p>„...aby ten rodič si uvědomil, že to dítě potřebuje i druhého rodiče...nejhorší problém je v těch rodičích...komunikovat...“ KP3/149-152</p> <p>„...když rodič bude v odporu, jak gesty, tak mluvou...dítě bude kopírovat jeho chování...nezmůžeme nic...takže záleží to hodně jak je nastavený rodič tomu asistovanému setkávání...“ KP3/154-158</p> <p>„...každý...ať už je to rodič nebo dítě...každý k tomu přistupuje s nějakým očekáváním, s nějakýma představama...“ KP4/191-192</p> <p>„...ti lidé se z bezpečnostních důvodů nemohou potkat ani ve dveřích...“ KP5/74</p> <p>„...rodič neumí...“ KP5/156</p> <p>„...když se nám je podaří posadit do jedné místnosti, aspoň k podpisu té dohody...jo, jak si sednou, jak se u toho chovají...jestli řekne...tam nepůjdu...“ KP5/344-346</p> <p>„...paní byla hodně urputná...“ KP5/395</p> <p>„...a hlavně angažovanost těch rodičů...tady je vaše dítě a zájem dítěte...vy děti máte jako nástroj pomsty...a vydírání a já nevím čeho všeho...“ KP5/1034-1039</p> <p>„...jakoby žabomyší války těch rodičů...“ KP6/91</p> <p>„...pro ty lidi je hrozně jako složité vlastně představit si, co to bude ten asistovaný kontakt...“ KP6/66-67</p> <p>„...že matka nechce předávat, chce to dítě pro sebe...otec nemá právo na to dítě...jako fakt, když to vidím...většina žen</p>

		<p>je problematictějších, než těch pánů...myslela jsem, že je to naopak...“ KP7/291-293</p> <p>...ty rodiny přenášejí tu zodpovědnost...jako vy za to můžete...vy to za mě vyřešte...OSPOD to za mě vyřeší...“ KP7/320-321</p> <p>...protože rodiče jako nejsou schopni se domluvit...“ KP7/409-411</p>
	<p>VLIV NA DÍTĚ</p>	<p>...může se vyvinout ten syndrom zavrženého rodiče...“ KP1/24</p> <p>...tak zase záleží na věku dítěte a vysvětlit mu to...“ KP1/199</p> <p>...každé dítě má jiné potřeby...“ KP1/252</p> <p>...samozřejmě může o kontakt požádat i samotné dítě...“ KP2/17</p> <p>...a důležité je nezapomínat na to dítě, mám pocit, že někdy se zapomíná na to dítě, a důležité je nezapomínat na to dítě...“ KP2/165-166</p> <p>...pokud je už schopno vyjádřit svůj názor, chci, aby i dítě vyjádřilo svůj názor a vědělo, že existují taková...pravidla, a hlavně jaké má právo...aby si vyjádřilo své obavy...jak chce, aby to probíhalo...“ KP2/168-171</p> <p>...aby se to dítě cítilo dobře na asistovaných kontaktech...“ KP2/233</p> <p>...že se tam děje něco v psychice dítěte...dávám doporučení...aby ty kontakty byly jinak...nebo zcela ukončeny...“ KP2/250)</p> <p>...to dítě se nechce stýkat nějakým způsobem s tím rodičem...“ KP3/25</p> <p>...takže poskytnout tomu dítěti bezpečný kontakt... KP3/28</p> <p>...zvolí se v zájmu dítěte ta nejlepší cesta, nejlepší asistence pro to dítě...“ KP3/35</p> <p>...to dítě se bude aspoň hodinu s tím rodičem vídat...“ KP3/149</p> <p>...když dojde k odpoutání toho dítěte od toho rodiče, který ovlivňuje...zjistí...ten druhý rodič není tak špatný...to dítě to prostě zvládne...“ KP3/160</p> <p>...záleží hlavně na tom, v jakém je dítě věku...přiblížit se dítěti...aby s ním pracoval někdo, kdo ho minimálně zná...“ KP4/231-234</p> <p>...k dítěti přizván kdokoliv...kdo bude schopný...vysvětlit co se děje, proč se děje, co se bude dít...a hlavně...dát dítěti dostatečný prostor na jeho otázky, na řešení jeho obav...“ KP4/243-248</p> <p>...opravdu s ním hodně komunikovat a pracovat s ním...“ KP4/265-266</p> <p>...občas se na to dítě v té přípravě a v tom procesu zapomíná...“ KP4/267-268</p> <p>...abychom společně nevítkimizovali ty děti...abychom je chránili...“ KP5/102-112</p> <p>...vždycky se musí cítit komfortně to dítě...“ KP5/161</p> <p>...to byl frontální útok na malou holčičku...já musím zachovat bezpečí pro to dítě...to já chci prioritně...“ KP5/190-200</p> <p>...ve strašném stresu...a než došel z té herny do té naší čekárny, tak se pokakal...“ KP5/422</p> <p>...někdy zapomínáme vidět to dítě...toho nejdůležitějšího účastníka, kvůli kterému to je...“ KP5/985-986</p>

		<p>„...dítě přichází už nějak naformované...pořád ta výhoda, že jako to neumí tak dlouho to zahrát...většina se jako začnou víc se k tomu rodiči připoutávat...nebo dostávat...“ KP6/96-99</p> <p>„...aby to dítě i mimo to setkání...opravdu jako bylo...ošetřené terapeuticky...určitě dlouhodobější práce s tím dítětem...“ KP6/119-123</p>
ZAJIŠTĚNÍ ASISTOVANÝCH KONTAKTŮ	TÝM	<p>„...já jsem taková vícerolová...ve své podstatě vlastně jedu všechno sama...“KP2/117,146</p> <p>„...jo, jako mít tým...mít možnost zainteresovat toho psychologa, jo, jestli jsou tam sociální pracovníci, mít právníka, který by upravil tu dohodu, když by bylo potřeba...“ KP2/341</p> <p>„...takže tým lidí, který by mohl neustále zkvalitňovat a flexibilně reagovat na požadavky těch daných účastníků toho asistovaného kontaktu...“ KP2/345</p> <p>„...tady tomuto tématu se věnují poradny, poradenské zařízení, sociální služby...obecní úřady, obce s rozšířenou působností...psychologové...“ KP4/83-86</p> <p>„...kdyby se vždycky sešli a domluvili se...“ KP4/295</p> <p>„...tým je složen ze sociálních pracovníků a psychologů, potom mediátorů hodně...“ KP5/19</p> <p>„...a kdo to vydrží dlouhodobě...tam se lidé musí střídat...“ K5/793</p> <p>„...můžeme i točit ty pracovníky...střídají se...model...sociální pracovníce na jednom setkání...a psycholožka na druhém...potom si dávají dohromady ty posuny...“ KP5/29-31</p> <p>„...tam je tým sociální pracovník, psycholog...a nějaká zastupitelnost, střídání...i z hlediska bezpečnosti...i naše bezpečnost, si nemyslete...“ KP5 / 759-765</p> <p>„...a někdy to děláme tak, že s dospělými pracuje jedna a s dítětem druhá...zkoušíme různě to protáčet a vždycky je to individuální...to se prostě nedá říct máme to nastavené tak...“ KP5/812-815</p> <p>„...aby tam byl nějaký pelmel...já tady mám ty psychology, co mají vystudované i specky...“ KP5/863</p> <p>„...myslím si, že asistované kontakty...jsou fakt otázkou pro tým lidí...tam byl sociální pracovník...třeba ten psycholog a možná někdo třetí...kdo by tomu nějak formálně dával pravidla...ta smlouva...“KP6/46-48</p> <p>„...týmová práce...by to bylo jako kvalitnější poskytnuté...“ KP6/54-55</p> <p>„...ideální představa...jako je ten tým...sociální pracovník má k sobě...partáka...může konzultovat...zmapovat...určitě ten psycholog...“ KP6/111-113</p> <p>„...jako OSPOD by měl jako vyvolat právě to, že budeme pracovat v týmu...“ KP6/256</p> <p>„...pracuje se...v tom týmu, kde se zohlední víc jakoby pohledů na tu danou situaci...na to samotné dítě...taky jasně dané kompetence, předávání zkušenosti...“KP6/358/360</p> <p>„...jakoby fakt vidím... důležité se sdílet v tom týmu...“ KP7/143</p> <p>„...chybí setkávání těch lidí, kteří to poskytují...“ KP7/89-90</p> <p>„...na ty schůzky jako chodí vždycky dva pracovníci...protože je to hodně náročné...dává zpětnou vazbu...“ KP7/144-145</p>

	<p>ODBORNOST</p>	<p>„...zpočátku by mohl...proběhnout kontakt např. s nějakým psychologem a ten by pak mohl říct, v jakém duchu ty asistované kontakty mají provádět...“ KP1/184-185 „...máme vlastně pracovníci...vyskolená v mediaci...“ KP2/29 „...základní kurz co se týká facilitace, mediace, měl by tam být psycholog...“ KP2/96 „...takže ty asistované kontakty, ty si vyžadují odborné zkušenosti, metodické vedení...“ KP2/98-99 „...chce to 106 odbornost...“KP2/106 „...je dobré, že mám znalosti i z toho rodinného práva...“ KP2/234 „...aspoň by to měl být sociální pracovník...“ KP2/323 „...ti lidé, kteří se tomu věnují, tak se tomu snaží věnovat na profesionální úrovni a v rámci svých prostě zkušeností s tou cílovou skupinou těch rodin s dětmi...“ KP4/76-78 „...jsou zvyklí a umí pracovat se zakázkami klientů...“ KP4/136 „...aby to ...proběhlo v pohodě a zdárně...tak si myslím, že je potřeba mluvit, mluvit, mluvit...“ KP4/273-274 „...komunikačně zdatný člověk...znalý nějaké legislativy...“ KP5/36 „...měli by to být odborníci a mělo by to být kontrolovatelné...“ KP5/659-660 „...a je to takový kus odborné práce, tak strašně individualistické...od toho zbytku toho odborného poradenství a vyžaduje...fakt, jako osobnost...člověka, který to zvládne...tam to není o tom, že si tam jde někdo hrát piškvorky...“ KP5/710-711 „čím více bude těch organizací, kvalitních s odborníkama, tak dobrý...“ KP5/861 „...to Ákáčko ...to je úplně jiná odborná práce...“ KP5/907 „...mediační dovednosti mi scházely...“ KP6/23-24 „...náročné hlavně v tom, že pracovník fakt musí být vzdělaný nejenom ...v sociálně právní problematice, ale hlavně jako ta psychologie...“ KP6/17</p>
	<p>NÁSTROJE</p>	<p>„...Zlínský kraj vydal v letošním roce metodické doporučení...“ KP1/41 „...přesný popis, instrukce nebo nějaká metodika k tomu není k dispozici prostě...“ KP1/41 „...já bych řekla, že metodika vznikla na základě OSPODů, možná i neziskovek, ten metodák se dělal dohromady...“ KP1/75-77 „...metodika od organizace Sirius existuje...KP1/71 „...to je moc dobře, že Kraj se toho ujal...lepší něco, než nic...“KP1/292-294 „...ty případy tak různorodé, že metodika je nemůže ošetřit všechny...takže selský rozum...KP1/301-304 „...chce to zpracovanou metodiku, vnitřní metodiku...máme zpracovanou do dohody o asistovaných kontaktech...“ KP2/106-108 „...trochu čerpám i z té metodiky z toho kraje...“ KP2/135 „...chybí jednotná metodika...“ PK2/270 „...vypracovaná metodika na tom Zlínském kraji, to je určitě krok kupředu...“ KP2/318-319 „...mít vypracovanou metodiku, jednotnou metodiku...“</p>

		<p>KP2/341</p> <p>„...nějakým způsobem to metodicky uchopit...“ KP4/20</p> <p>„...takže jsme se pokusili to nějakým způsobem sladit...společně setkali...mluvili...kdo jak to dělá...co se osvědčilo...neosvědčilo...výstupem metodika...“ KP4/28-34</p> <p>„...ale je to dané opravdu k dispozici každému...je to obecné...velmi praktické...“KP4/36-42</p> <p>„...ten samotný metodický materiál je opravdu výsledkem společné práce...“ KP4/60</p> <p>„...máme zpracovanou takovou detailní metodiku...“ KP5/47</p> <p>„...máme metodiku, protože když mi přijde nový člověk, já mu to dám...a on má kuchařku...má tam příklady...mimořádnou situaci...“ KP5/672-676</p> <p>„...metodiky, které ...mluvily... o tom multidisciplinárním týmu...“ KP6/214-215</p> <p>„...víc promýšlet nějakou metodiku asistovaných kontaktů...“ KP6/339</p> <p>„...ta krajská metodika mi přijde...pro sociální služby trošku neuchopitelná...je spíš fakt pro ty úřady...“ KP7/487-488</p> <p>„...my to máme v pracovních postupech, v jedničce jako ve veřejném závazku...“ KP7/494</p> <p>„...čerpala jsem z Uhlířové tuším, ze začátku, moc toho není...a zkušenosti odjinud kdo co měl...protože je to potřeba...“ KP2/260</p> <p>„...chybí vzdělávání...“ KP2/260</p> <p>„...bylo by fajn, kdyby...školení...kde by probíhaly informace z praxe...“ KP3/188-18</p> <p>„...někdo by to měl alespoň supervizně vést, podporovat a zajišťovat...“ KP5/683-685</p> <p>„...tak to stoprocentně jako dobrou a pravidelnou supervizi...“ KP6/363</p> <p>„...ale my máme v úterý ty porady...tak holky řeknou...ten pracovník má zpětnou vazbu toho týmu...doporučí...“ KP7/605-610</p> <p>„...případová konference a tam se projednává co dál, to je teďka nejčastější...přehodnocování a vyhodnocování asistovaných kontaktů...“ KP2/312</p> <p>„...tak se můžeme sejít i na zhodnocení ...na případových konferencích...“ KP3/100-101</p> <p>„...měla jsem možnost x krát vést supervizi...intervizi...“ KP5/16-17</p> <p>„...pomohlo by fakt předávání těch zkušeností... nějaký kazuistický seminář bych uvítala určitě...“ KP7/665</p>
	<p>SPOLUPRÁCE</p>	<p>„...samozřejmě my s nimi spolupracujeme a jsme jim za OSPOD nápomocní...“ KP1/108</p> <p>„...zpočátku, v komplikovanějších situacích...můžeme taky současně vykonávat ten asistovaný styk s tou organizací...“ KP1/257-258</p> <p>„...a domlouváme se s OSPODem, že chceme přehodnocovat po půl roce...to by se mělo někam posunout...“ KP2/203</p> <p>„...ale zpravidla když je zainteresovaný OSPOD, tak je zainteresovaný i soud...“ KP2/20</p> <p>„...v tom ORP XY je to velmi dobré v tom, že ta spolupráce byla nastavena již dlouho, takže jsme mohli na té spolupráci zapracovat, tedy si ji vyladit...KP2/275-278</p> <p>„flexibilně se domluvíme předtím s OSPODem, kdy máme</p>

		<p>volno, zda máme kapacitu...hned volá... jak to dopadlo u soudu...už i tady na soudu vědí, že takhle se to má...tak spolupráce je velmi dobrá...“ KP2/276-291</p> <p>„...zařízení...spolupracují jak s tím dítětem, tak...spolupracují s rodičema...tak s náma...“ KP3/98-99</p> <p>„...mnohdy rodiče navážou spolupráci s tou poradnou, než s náma, protože si myslí...že jsme na straně toho druhého rodiče...“ KP3/116</p> <p>„...se mi po 12 letech podařilo uskutečnit společné setkání na soudě tady ve Zlíně...kdy se nám podařilo dostat 12 soudců...“ KP5/221-223</p> <p>„...takže s paní vedoucí OSPOD...za její přítomnosti jsme si řekli co? kdy? jak? ...protože my jsme nebyli účastníkem řízení...a on o nás někdo rozhodl...“ KP5/235-238</p> <p>„...a s tím OSPODem o sobě víme, známe se...“ KP5/249</p> <p>„...tak jsou lidi, se kterými to vždycky skřípe...a se kterými to funguje brilantně...“ KP5/259-260</p> <p>„...ten sociální pracovník si sedne s tím psychologem...tady to drhlo, tak zkusme vymyslet nějakou techniku...postup...“ KP5/333-335</p> <p>„...a měli bysme o sobě vědět...“ KP5/845</p> <p>„...a i třeba taky to vzájemné setkání...jestli bude nějaký tým tady nebo tým na kraji nebo někde odborníků, kdy si to můžeme předat...“ KP5/693-694</p> <p>„...ty soudy...rozhodnou o asistovaném kontaktu...ta pracovnice OSPOD tam někoho navrhne...bude dělat ta poradna...ale neprobíhá nějaká komunikace...přijde hotový rozsudek...a teď ta organizace se k tomu musí nějak postavit...je to takové jednostranné...no nevím...nařizující...“ KP6/225-234</p> <p>„...hlavním hybatelem by měl být OSPOD...“ KP6/269</p> <p>„...kdyby ten soud udělal nějaké kazuistické semináře pro ostatní soudce...tak možná by to pomohlo...nebo předávání praxe...“ KP7/404-406</p> <p>„...pomohlo by znát...jak to ten OSPOD vidí...jaké má on očekávání...že někdy se nepotká ta zakázka toho OSPODu s tou naší představou té práce...aby i oni hledali s tou rodinou nějaké možnosti...“ KP7/668-682</p>
POSTUPY	FÁZE	<p>„...začínali jsme na žádost OSPOD, může se ozvat přímo soud...ze soudu nám přímo volají...může to být na žádost rodiče...nestalo se nám, že by to bylo na žádost dítěte...“ KP2/66-69</p> <p>„...úvodní kontaktování s OSPODem, se soudem...vyjednávání prvního termínu...první setkání, pravidla kontaktu, vyjednáváme tu zakázku...až po vypracování dohody...přípravu všech zúčastněných...samotná realizace asistovaného kontaktu...“ KP2/149-154</p> <p>„...co se týká realizace...tak to mohu přibrat někoho jiného...“ KP2/162</p> <p>„...když končí dohoda...když rodiče žádají, popř. to může být ze závažných důvodů...prostě byl nebezpečný dětem...nebo se opakovaně nedostavuje ke kontaktům...“ KP2/218, 227</p> <p>„...ty jednotlivé fáze asistovaného kontaktu by bylo dobré, aby proběhly...“ KP4/43-44</p> <p>„...pomohlo by...udělat přípravu na ten asistovaný kontakt do nejmenších podrobností a opravdu dobře...to celé opravdu</p>

		<p>stojí a padá na té přípravě, která by měla být udělána dokonale, protože v tom konfliktu se minimálně jedné straně do toho...vůbec nechce..." KP4/187-189</p> <p>... a v té přípravě můžeme právě pracovat s těma očekáváníma a s těma představama o tom, jak by to mělo být...v tom smyslu, že tam můžeme ošetřit ty rizika, a to je strašně potřeba..." KP4/209-211</p> <p>...domluvit si místo, domluvit si co kdo přinese...zda budeme natáčet...je strašně důležité si všechno dobře ošetřit a na všem se domluvit a připravit..." KP4/219-220</p> <p>...mělo by být jasně stanoveno a domluveno, kdo je tím klíčovým pracovníkem...pro tu rodinu...a ten by měl tady tu přípravu...a potom i všechno ostatní v rámci té realizace i ukončení...měl by to řídit a šéfovat..." KP4/237-240</p> <p>...pokud tady ten rodič naprosto účelově protočí všechny odborníky...a vždycky nás vyždíme a pak přijde, že by chtěl ještě tohle, tak mu řeknu...my už nejsme schopní a kompetentní nabídnout víc..." KP5/310-312</p> <p>...postup...OSPOD sezvat...ty aktéry jako rodina, asistující organizace, psycholog...mediátor...na nějakou případovou konferenci nebo případové setkání...rozložit karty na stůl...měli by tam...OSPOD říct ten svůj pohled...pohled dítěte...rodiče...měly by se říct možnosti té organizace...nějak...to nastavit...jako že ten smysl té asistence...jo...budeme se teďka scházet půl roku...pak setkání...vyhodnotíme to...věděť, kam to povede...to mi hrozně chybí..." KP6/258-280</p>
	<p>DOBRÁ PRAXE</p>	<p>...plní funkci pomoci a funkci podpory..." KP1/17</p> <p>...třeba ve městě XY měli zkušenost, že...se domluvila Městská Policie...a rodiče teda s tím souhlasili a testovali je..." KP1/190-192</p> <p>...zatím fakt moje zkušenost ve Zlínském kraji je, že si myslím, že to děláme opravdu na odborné úrovni..." KP4/102-103</p> <p>...co vím i z jiných krajů, tak v těch asistovaných kontaktech se to začalo realizovat..." KP4/70</p> <p>...na všechno se potřebuji dobře připravit...u bábovky si potřebuji navázat...zjistit co tam všechno přijde...ideálně když babička řekne, že se jí osvědčilo...dávám dohromady...můžu strčit do trouby...vše co v životě děláme...má tady tento průběh..." KP4/198-206</p> <p>...možná víc pomohlo... nějaká možnost sdílení té dobré praxe..." KP4/310</p> <p>...když nasbíráme určité pensum nějakých těch zkušeností...jsme schopni víc být připraveni na to, co ta jednotlivá rodina..." KP4/312-314</p> <p>...my v podstatě nepřijímáme zodpovědnost...to má pořád jeden z rodičů nebo rodinných příslušníků..." KP5/71-72</p> <p>...se hrozně moc docílí tou reflexí...je takové gró a musí být podle mě, ta reflexe provedena...nejen z pohledu sociálního...ale i psychologického...aby to bylo pro všechny bezpečné..." KP6/86-88</p> <p>...chybí setkávání těch lidí, kteří to poskytují a nějaké sdílení té praxe..." KP7/89-90</p> <p>...v tom Novém Jičíně jsem to fakt viděla, že to bylo postavené na tom rodiči...nechcete se domluvit, děláte</p>

		<p>problémy...tak půjde dítě do péče otce...kdyby se to udělalo ve více soudech, tak si myslím, že nebudeme řešit takové problémy v těch službách...“ KP7/323-326</p> <p>„...pomohlo by fakt předávání těch zkušeností... nějaký kazuistický seminář bych uvítala určitě...“ KP7/665</p>
	PŘEDÁVÁNÍ INFORMACÍ	<p>„...pravidelně by nám podávali zprávy...“ KP1/96</p> <p>„...v každém případě ta zpětná vazba k nám tady na OSPOD je především o pozorování...“ KP1/204-205</p> <p>„...a tak jsme dali odpovídající zprávu a mu se to nelíbilo, začal být agresivní i na nás...“ KP5/128</p> <p>„...i ty zápisy...my si děláme hodně detailně zápisy...často...přímou řeč, jako tu citaci, co tam zaznělo...to je strašně důležité...to nejvíc ocení ty soudy...hodně detailně ty zprávy těch klientů...protože to je vypovídající...“ KP5/907-915</p> <p>„...a oni říkali na soudu...hlavně nám nepište vaše domněnky a pocity...buď napište to pozorování...to co vyplynulo z toho rozhovoru...co ten člověk řekl, jakým tónem to řekl...“ KP5/930-932</p> <p>„...prostě jen popíší...to co pozorují...to co vidí...a to je jakoby...nějaká ochrana i pro ně samotné...“ KP6/174-175</p> <p>„...psaní zpráv...pracovník nepředpokládal, že by matka lhala...od té doby píšeme...dle slov matky...“ KP7/179-183</p> <p>„...píšeme tu zprávu...úplně fakt jakoby obecně...dítě bylo připraveno...brečelo, odjelo...neodjelo...a když bude chtít...OSPOD, tak si vyžádá konkrétní informace...“ KP7/503-505</p>
	PRAVIDLA	<p>„...měli by mít opravdu stanovené podmínky...není to tak jednoduché, jak to možná vypadá...“ KP2/97-98</p> <p>„...dohoda o asistovaných kontaktech jako obsahuje všechno, co by účastníci měli vědět...“ KP2/109-110</p> <p>„...já si nastavuji všechny dohody na dobu určitou...tři měsíce nejvýše...přehodnocuji...děláme dodatky...“ PK2/201</p> <p>„...sepišou smlouvu...podle té smlouvy fungují...rodič je seznámen s tím...jak bude vypadat ten kontakt...“ KP3/175-183</p> <p>„...mají svoje standardy...jsou zvyklí pracovat v mantinelech a ve prospěch těch klientů...“ KP4/135-136</p> <p>„...domlouváme si pravidla, na kterých to bude v podstatě stát...je možné ty pravidla potom v průběhu doplňovat...“ KP5/65-66</p> <p>„...dohodu snad na sedm stran, ta měla tolik pravidel a specifických situací...“ KP5/412</p> <p>„...jako velmi náročná, aby se to dobře nastavilo, aby byly ty pravidla jasné pro všechny, i pro to dítě a zároveň potom provést nějakou reflexi se všema stranama...“ KP6/39-40</p> <p>„...že bude ta smlouva správně sepsaná...protože na to se mnohdy...už nestíhá soustředit...protože si už připravuje jakoby nějak obsah...toho setkání...“ KP6/50-52</p> <p>„...ty naše postupy v tom asistovaném kontaktu...jsme měnili...“ KP7/21-23</p> <p>„...zvlášť smlouvu s mámou i s tátou, jeden pracovník je klíčový u matky...jeden u otce...“ KP7/195-197</p>
	CÍL	<p>„...aby byli připraveni se potkat, promluvit spolu, předat alespoň elementární informace...“ KP5/92-93</p> <p>„...jako myslím si, že totiž ta reflexe hrozně zásadě ovlivní</p>

		<p>hledání jako smyslu těch asistovaných kontaktů...kde že se chceme posunout...“ KP6/81-82</p> <p>„...my primárně očekáváme, že by k nějakému pozitivnímu, nebo nějakému posunu mělo dojít...posun nemusí být vždycky pozitivní...není to žádoucí...smysl asistovaný kontakt měl, protože se to poodhalilo, mohli jsme to definovat...“ KP5/82-86</p>
ZVLÁDÁNÍ	KONSTATOVÁNÍ	<p>„...každý asistovaný kontakt je jiný prostě, hodně jiný...“ KP6/378</p> <p>„...prostě jak kdo uměl, jak si kdo myslel, že je to dobře...protože to vždycky bylo tak nějak děláno na vodě...já vím, že se tak nějak začínalo, že se to tak nějak různě vyzkoušelo...“ KP1/42-43</p> <p>„...někdy je to velmi těžké a někdy se to ani nepodaří...“ KP2/239</p> <p>„...a někdy se prostě nepodaří to asistované setkání...“ KP3/156</p> <p>„...ty asistované kontakty...byly strašně jako náročné, já si myslím, že je to jedna, jakože z nejnáročnějších součástí sociální práce...“ KP6/13-15</p> <p>„...umět vyhodnotit tu situaci z pohledu jak toho rodiče, tak z pohledu i toho dítěte...“ KP6/27</p> <p>„... ve vztahu k tomu dítěte jsem často vnímala jako velké mezery, že jsem fakt jako nevěděla třeba jak s tím dítětem mluvit...“ KP6/41-42</p> <p>„...takže potom s těma lidma pracovat, aby se nějak...ošetřil jejich strach nebo vůbec nějaká jako antipatie k tomu samotnému asistovanému kontaktu...“ KP6/71-72</p> <p>„...jsou kontakty, které jsou hodně, hodně náročné...člověk si neví rady...“ KP6/157/158</p> <p>„...tak se hrozně bojím udělat jako špatný soud...jako nad tou situací...“ KP6/168</p> <p>„...jakože pro mě...jedna z nejnáročnějších činností v té službě... KP6/29</p> <p>„...nám ...přijde rodina, která už prošla terapií, manželskou poradnou, psychologem, znaleckým posudkem, a pak skončila tady a ty už de facto nemáš co nabídnout...KP7/353-355</p> <p>„...SAS...my to máme tak, že s tím dítětem nepracujeme...my pracujeme s tím rodičem...a oni prostě to dítě připraví...“ KP7/712-713</p> <p>„...nejsou pokryty odpoledne a víkendy, což je velký nedostatek...protože ta služba neumožňuje takový čas poskytování...“ KP1/60-63</p> <p>„...ono třeba i ve ZDVOPu to poskytují...“ KP1/175</p> <p>„...především je to ta podpora těch organizací, které tuto službu poskytují, a to si myslím, že je nejdůležitější...“ KP1/163-164</p> <p>„...důležité je...když potřebujeme, abychom tu službu mohli nabídnout a zajistit...toto si myslím je klíčové...“ KP1/254-255</p> <p>„...těžce se nám získávají peníze na tuto službu...“ KP2/333</p> <p>„...finance na to, abychom mohli poskytovat třeba ty soboty, neděle a víkendy nebo odpoledne, protože je to potřeba...“ KP2/327</p> <p>„...každá rodina má svoje specifika...hledat pro tu rodinu specifické potřeby...předávat v místě...a tak...“ KP6/74-75</p>

		<p>„...ale taky si řekněme, že když vlastně vznikal ten zákon o sociálních službách, tak ty asistované kontakty, nebyla ta potřeba až taková, jako teď...“ KP4/385-386</p>
	KRITIKA	<p>„...a ta příprava toho dítěte, na ten asistovaný kontakt, to je ještě takové...nedotáhlé...“ KP1/196</p> <p>„...takže, asistované kontakty může poskytovat kdokoliv, kdo řekne, že poskytuje ty kontakty, nemusí být ani sociální služba...“KP2/93-94</p> <p>„...dle mého, i když bych to neměla posuzovat...by to neměly dělat například Mateřské centrum, to dle mého...“ KP2/100</p> <p>„neměl by to jen tak někdo poskytovat...“KP2/104</p> <p>„...pravdou je, že nás vždy tlačí soud nebo OSPOD, taky rodič, který nevidí to dítě, ale už se do toho nenecháváme tlačit...“ KP2/185-186</p> <p>„...ne, chybí školení... chybí jednotný postup, já pořád mám v hlavě, že každý si to dělá, a může dělat, co chce, a nemyslím, že je to úplně dobře...“ KP2/260-261</p> <p>„...nejzávažnější problémy já vidím...je neprofesionalita...“ KP2/322</p> <p>„...úskalí je... spousta kontaktů probíhá přes sobotu, neděli...tady ta nabídka není...“ KP3/196-199</p> <p>„...v současné době je to tak...kdokoliv by mohl realizovat asistované kontakty...mu stačí živnostenský list...takže není ani požadavek na vzdělání, praxi, na nic...“ KP4/73-75</p> <p>„...jsme zaznamenali, že to někdo dělal za úplatu a velmi neodborně, nebylo to ve prospěch dítěte, naopak hájil zájem jedné strany a to té, která platila...“KP4/80-82</p> <p>„...tím, že to může dělat úplně každý, tak to fakt může být různé...“KP4/103-104</p> <p>„...protože oni (soud) nás zahrnou a nařizují uskutečnit v co nejkratší době...a do šesti týdnů mi pošlete zprávu... a chci po vás, abyste je naučili spolu mluvit...“ KP5/228-232</p> <p>„...stejně tak se soudem...po nás chce zprávu...oni ví... znovu upozorníme na to, že nejsme soudní znalci a neprovádíme vyšetření a diagnostiku, že jsme poradenské pracoviště...“ KP5/271-273</p> <p>„...ten soud, tam je to takové kostrbatější v tom, že všecko trvá strašně dlouho...“ KP5/318-319</p> <p>„...ty lhůty soudu byly tak dlouhé...“ KP5/396</p> <p>„...ani na soudu, oni nevědí, co s něma...rub ty boty Ákáčko...a myslí si, že my pak uděláme zázrak...“ (poz. prodleva ve lhůtách) KP5/466</p> <p>„soud je zahlcený, OSPOD je zahlcený a pak to tak dopadá, že sem dojdou fakt lidi v tom posledním stádiu...někdy se podaří ten zázrak...“ KP5/507-508</p> <p>„...jsme v kleštích hodně, protože jsme vázání tou mlčenlivostí...i soudy to nechápou...“ KP5/896</p> <p>„...jo, ta teta v tom Mateřském centru...ona to nemusí zvládnout, to ustát...no, nevím...“ KP5/901</p> <p>„...podpora finanční, když nebudu mít podporu finanční, tak jasně si nemůžu pískat...“ KP5/904-905</p> <p>„...no to si myslím, že je to úplná blbost...je jasné, že ta pracovnice tam vystupuje spíš jakoby fakt v takové roli ...toho dohledu, dozoru a z té pozice té moci...pracovník...toho úřadu...který...má moc nad tou rodinou by neměl dělat ...asistované kontakty...“ KP6/291-298</p>

		<p>„...mateřské centrum...oni to mají tak...když napíšu zprávu na OSPOD nebo k soudu a rodič s tím nesouhlasí, to se nám stalo, protože jsme měli společné klienty...tak mu zprávu přepíšu...“ KP7/249-251</p> <p>„soud navrhl v jednom případě asistovaný kontakt třikrát týdně dvě hodiny...aniž by si dopředu zjistil, jestli máme volnou kapacitu nebo nemáme...“ KP7/443-445</p> <p>„...měli jsme tu, to fakt bylo přes rok, to bylo strašné...to už jsem se bránila zuby nehty...to bylo v našem zájmu...vystřídali jsme se čtyři lidi, z toho jedna málem vyhořela...“ K5/390-392</p> <p>„...ty soudy rozhodují a trvá to dlouho...pak se rodič odvolá a pak zas půl roku pryč...to dítě je starší...nabírá vzorec chování toho rodiče...“ KP7/317-319</p>
	<p>POŽADAVKY</p>	<p>„...aby ti pracovníci, kteří ji vykonávají, měli s tím nějakou zkušenost...aby měli metodiku...“ KP1/166</p> <p>„...aby ta služba byla...“ KP1/164</p> <p>„...hlavně aby ta služba byla...“ KP1/260</p> <p>„...aby to bylo bezpečné pro ty účastníky, tak by byli ti lidé alespoň vyškoleni...“ KP2/95</p> <p>„...je otázka, jakým způsobem se to bude vyvíjet dál...“ KP4/91</p> <p>„...že mi jako vždycky chyběly jako informace k tomu případu...sociální pracovnice OSPOD je vázaná mlčenlivostí...ti rodiče to potom taky mohou ovlivnit, jako co se ke mně dostane a co ne...ta organizace co poskytuje ty asistované kontakty, je prostě tak nějak jako ve vzduchoprázdnu...“ KP6/239-246</p> <p>„...za nás OSPOD... kdybychom měli požadavek...zavolali organizaci...setkali se ...tím to pro nás skončilo...ostatní by si organizace řešila sama...pravidelně by podávali zprávy...“ KP1/94-96</p> <p>„...když se to nepodaří, tak mám pocit, že by se to mělo co nejdříve ukončit...“ KP2/242</p> <p>„...když zavoláme, tak aby oni měli volného pracovníka...který by to zvládl...“ KP3/196</p> <p>„...proč jste je neposlali k nám před půl rokem...proč jste to nechali tak zakotvit...tak hluboko prostě tu zlobu a nenávisť...to by se pracovalo jen na komunikaci...“ KP5/462-464</p> <p>„...aby prostě při těch asistovaných kontaktech to fakt dělali lidé, co jako někdy s dětmi pracovali, co mají prostě jako nějakou zkušenost, jak mluvit s dětským klientem...“ KP6/350/352</p> <p>„...a vyžaduje...fakt jako osobnost...člověka, který to zvládne...tam to není o tom, že si tam jde někdo hrát piškvorky...“ KP5/710-711</p> <p>„...ve své podstatě jedu skoro všechno sama, tak je to v současné době, doufám, že to bude jinak...“ KP2/146-147</p> <p>„...asi by potřebovaly ty zařízení víc pracovníků...kteří by se specializovali na ty asistované kontakty“ KP3/187-188</p> <p>„...aby ty organizace...si předávaly ty informace...jak nejlépe ošetřit ten proces...taková ta dobrá praxe...“ KP3/187-188</p> <p>„...je strašně dobře, že se o tom tématu vůbec začalo mluvit...“ KP4/69-70</p> <p>„...tím, že se o tomto tématu hodně mluví, že se podařilo dát</p>

		<p>do připravované novely zákona o sociálních službách, že by ten asistovaný kontakt byl součástí sociální služby pro rodinu, ale kde máme zákon o sociálních službách? ...“ KP4/94-96</p> <p>„...ten zákon sociálních v službách navrhuje v tento moment, aby se zcela změnilo, nebo aby vznikla úplně nová služba, tak to řeknu, sociální služba pro rodiny s dětmi...jednou z té činnosti pro rodinu s dětmi by mohlo být realizace asistovaných kontaktů...ale jak to dopadne, uvidíme...“ KP4/110-112</p> <p>„...takže určitě mnohem víc zdůraznit roli OSPODu, aby ten s tím pracoval, aby i my jako ta asistující organizace jsme prostě věděli, jako co se vlastně chce...“ KP6/288/289</p>
	ROZPORY	<p>„...ale všichni nás odkazují na to, že je to práce OSPODu...“ KP2/330/331</p> <p>„...OSPOD má tento požadavek a klient tenhle a my jsme sociální služba, my musíme pracovat na zakázce klienta... tak pak se to všechno mění...“ KP5/99-101</p> <p>„...jsou případy, kdy jsem strašně ráda, že to existuje...pak jsou případy, kdy si říkám, že je to až zbytečné...že to funguje...jen jeden z rodičů je tak strašně urputný, a tak bojkotuje styk toho druhého...“ KP5/143-145</p> <p>„...jsme v kleštích...protože těch organizací, které poskytují asistované kontakty v je málo...“ KP5/325-326</p> <p>„...a taky se mi to trochu nelíbí, kdyby došel nějaký moudrý z ministerstva...přišel na kontrolu a možná měl jiný názor...tak na to můžeme hořce doplatit...“ KP5/703-704</p> <p>„...si představuju...někde asistované kontakty fungují...jo a proč by to u nás nemohlo fungovat...kde je ten klíč jako...v čem to je...“ KP6/192-195</p> <p>„...v jiné pozici je OSPOD a v jiné pozici jsme my jako organizace...“ KP7/471/472</p>
	ZÁTĚŽ	<p>„...je těžké u toho být nestranný...“ KP1/51</p> <p>„...je tam ten rodič...je to velice náročné...potom jsme se setkávali s negativním ohlasem rodičů, že jednomu nebo druhému rodiči nadržujeme...“ KP1/48-50</p> <p>„...prostě byl nebezpečný už i dětem, on se nedokázal...přestal zvládat emoce...nebral na ně ohled, třásl s něma, proč pláčou...musela jsem volat Policii...PK2/221-225</p> <p>„...nejnáročnější je nařízený asistovaný styk pro dítě třeba od třinácti let...“ KP5/55</p> <p>„...a tak jsme dali odpovídající zprávu a mu se to nelíbilo, začal být agresivní i na nás...“ KP5/128</p> <p>„...já si netroufnu prostě odsoudit někoho z těch rodičů za něco...protože přece jenom ho vidím hodinu týdně...je ve stresu...jako nějaká baba tam u toho sedí a hledí na něj...KP5/278-281</p> <p>„...měli jsme tu, to fakt bylo přes rok, to bylo strašné...to už jsem se bránila zuby nehty...to bylo v našem zájmu...vystřídali jsme se čtyři lidi, z toho jedna málem vyhořela...“ K5/390-392</p> <p>„...to fakt bylo těžké...tam byly výhružky...medializací...stížnosti... a musíme se zodpovídat...“ KP5/394</p> <p>„...to očekávání je někdy vyšší, než prostě jsou naše schopnosti...“ KP5/512</p> <p>„...je to náročné, a ne každý pracovník, akoby...to zvládne...“ KP5/775</p>

		<p>„...pro mě jako v mnohých situacích obtížné tu asistenci poskytnout...“ KP6/23</p> <p>„...já si fakt myslím, že to je ...jedna z fakt...těch těžších výkonů sociální práce...“ KP6/364-365</p> <p>„...je to jedna z nejnáročnějších péčí té služby...“ KP7/690</p> <p>„...jako by udělali jsme, u asistovaného kontaktu spoustu chyb...ze kterých jsme se ...poučili...byla tam stížnost...až k ombucmanovi...“ KP7/171-176</p> <p>„...pracovník byl vykolejený z té situace...byla náročná...klient byl hysterický a jako by s tím odstupem bylo ty emoce trochu schladit...“ KP7/577-580</p> <p>„...pracovník, i když nechce...neudrží tu nestrannost...nebo porušuje nějaká pravidla...hranice poruší...“ KP7/147-149</p> <p>„...když byla vyhrocená situace...volala se policie...a teďka si tam člověk má sednout a bavit se něco s rodičem...tak to má sto chutí říct...tohle byl přestřel...strašně těžké...těm rodičům říct...vy se chováte jak úplný blbec...“ KP7/612-615</p>
	<p>COCHEMOVSKÝ PŘÍSTUP</p>	<p>„...slyšela jsem o něm...neznám hlouběji...zrychlit proces a nezahlcovat soudy.....do dvou měsíců po párové terapii další jednání a jak se rodiče dohodli...“ KP1/267-282</p> <p>„...připomeňte mi ho prosím, zapomněla jsem...“ KP2/348</p> <p>„...je to spíše soudní praxí, začíná jako vlašťovka s tím pracoval soud v XY...na bázi toho, aby se ti lidé dohodli o svých dětech...měli by tam být advokáti, měli by mít výcvik v mediaci, nebo psycholog...výcvik v mediaci i soudce...aby ten proces zvládli...u nás si myslím, že je to na začátku... i opatrovník speciální, mohl by mít výcvik v mediaci...rodiče nejsou zasaženi tou minulostí...příjemný průběh toho soudního řízení...ale hlavní slovo tam má v podstatě soudce...je to určitě přínos...“ KP3/224-258</p> <p>„...tam se to hodně opírá o ten znalečák...ve smyslu do budoucna, jak to má být...a to naši znalci na to nejsou připraveni...a ani na tu rychlost...ono jich je málo těch znalců... a pár znalců bere takové peníze, že tam nikdo nikoho nepošle...je to ještě takové na vodě...„KP5/1009-1019</p> <p>„...potom takové to rychlé nařizování do čtrnácti dnů, jo na soudech...já jim... strašně budu fandit, ale bojím se, že asi nejrychleji připraveni a na startu budeme my...“KP5/1021-1023</p> <p>„... oni to tam taky vyšperkovali na tom západě a severu, ale musí být vůle...“ KP5/1045</p> <p>„...jsem zažila dvě soudní jednání v Novém Jičíně, kteří jedou v tom Cochemu, tak si fakt myslím, že tohle je cesta...“ KP7/309-310</p> <p>„...soudce... jak to vedl...úplně super...takové rychlé...rodiče musí přijít s nějakou dohodou, kterou řešili s nějakou psychologou...nebo v...poradně...když se to nebude dodržovat...sdělil...tak dítě půjde do nějaké pěstounské péče...až se zase domluví, tak se prostě potom vrátí...myslím, je to menší zlo...zažila jsem...že matka se nechtěla domluvit jednou za čtrnáct dnů, dělala problémy...nakonec otec vyhrál dítě do péče...takový ten šok, jakože se to může stát...“ KP7/332-346</p> <p>„...takže ideální podpora a pomoc zavedení toho Cochemovského modelu...“ K7/351</p> <p>„...ta zodpovědnost se přenáší na toho rodiče...“ KP7/352-35</p>

		<p>„...v tom Novém Jičíně...mají snad jenom nějakých 10 % případů...které se nepodaří tímhle vyřešit...což mi přijde úplně úžasné...“ KP7/364-365</p> <p>„...ideální, oni měli první jednání...za šest týdnů přijdete s nějakou dohodou...bylo mu jedno, jestli přes psychologa nebo sami...za šest týdnů bylo vyřešené...tady to trvá prostě rok...“ KP7/383-384</p> <p>„...takže jsem si říkala, že tohle...pokud se jednou podaří prolomit, tak to bude za mě velký plus...“ KP7/401-402</p>
--	--	---

Příloha 7

Otázky komunikačním partnerům

Předpřipravené otázky komunikačním partnerům
Výzkum realizovaný v rámci diplomové práce Lenky Oravcové

- 1. Jaké jsou Vaše zkušenosti s poskytováním asistovaných kontaktů?**
- 2. Kdy jste začali poskytovat asistované kontakty, a co se od té doby změnilo?**
- 3. Jak asistované kontakty obvykle probíhají?**
- 4. Co podle Vás podporuje zdárný průběh asistovaných kontaktů?**
- 5. S jakými obtížemi se při asistovaných kontaktech setkáváte?**
- 6. Jaká je Vaše role v týmu?**
- 7. Kdo a jakým způsobem se podílí na asistovaných kontaktech v rámci Vašeho týmu?**
- 8. Jakým způsobem probíhá multidisciplinární spolupráce?**
- 9. Pokud jste se setkali s Cochemovským přístupem, jakým způsobem jej využíváte?**